

ข้าวิลปะ: กระบวนการสร้างสรรค์ทางศิลปกรรมเพื่อการพัฒนาสังคม

THE ART BRIDGE: THE PROCESS OF ARTISTIC CREATIVITY
FOR SOCIAL DEVELOPMENT

พระวินัยธร ทรายูธ ฐานิสโร (วัฒนะโชติ)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๑

ข้าพเจ้า: กระบวนการสร้างสรรค์ทางศิลปกรรมเพื่อการพัฒนาสังคม

พระวินัยธร ศราวุธ ฐานิสฺสโร (วัดชนะไชย)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๑

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

The Art Bridge: The Process of Artistic Creativity for Social Development

Phrawinaithorn Sarawut Thanissaro (Watthanachoti)

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of
the Requirements for the Degree of
Master of Arts
(Social Development)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
C.E. 2018

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย
เรื่อง “ชีวศิลปะ: กระบวนการสร้างสรรค์ทางศิลปกรรมเพื่อการพัฒนาสังคม” เป็นส่วนหนึ่งของ
การศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

(พระมหาสมบุญ วุฑฒิกโร, ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการ

(รศ.ดร.จารุวรรณ ข้าเพชร)

กรรมการ

(รศ.ดร.วรวิทย์ โรมรัตน์พันธ์)

กรรมการ

(พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร.)

กรรมการ

(ดร.เดชา กัปโก)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร.

ประธานกรรมการ

ดร.เดชา กัปโก

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

พระวินัยธร เพรารุฐ ฐานิสฺสโร (วัฒน์ชะติ)

ชื่อวิทยานิพนธ์ : ชั่วศิลปะ: กระบวนการสร้างสรรค์ทางศิลปกรรมเพื่อการพัฒนาสังคม

ผู้วิจัย : พระวินัยธร ศราวุธ ฐานิสฺสโร (วัฒนธรรม)

ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (การพัฒนาสังคม)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

: พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ. ดร., ร.บ. (รัฐศาสตร์), พช.ม. (พัฒนาชุมชน),
พธ.ด. (พระพุทธศาสนา)

: ดร. เดชา กัปปโก, ศน.บ. (สังคมวิทยา), M.A. (Sociology), Ph.D. (Sociology)

วันสำเร็จการศึกษา : ๒๗ มีนาคม ๒๕๖๒

บทคัดย่อ

งานวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ ได้แก่ ๑) เพื่อศึกษาการสร้างสรรค์ทางศิลปกรรมของชั่วศิลปะ จังหวัดเชียงราย ๒) เพื่อศึกษาการสร้างสรรค์ทางศิลปกรรมเพื่อการพัฒนาสังคมของชั่วศิลปะ และ ๓) เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างสรรค์ทางศิลปกรรมเพื่อการพัฒนาสังคมของชั่วศิลปะ เป็นการศึกษาด้วยวิธีการทางคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) บุคคลที่เกี่ยวข้องและการศึกษาเชิงเอกสารเป็นเครื่องมือหลักในการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า ๑) การสร้างสรรค์ทางศิลปกรรมของชั่วศิลปะไม่มีการกำหนดกรอบแนวทางที่ตายตัว แต่ให้อิสระกับศิลปินได้สร้างสรรค์ผลงานตามความชำนาญหรือความสนใจของตนเอง ชั่วศิลปะทำหน้าที่เพียงพื้นที่ให้ศิลปินได้จัดแสดงนิทรรศการและร่วมกันสร้างสรรค์งานศิลปะขนาดใหญ่เพื่อรับใช้สังคม ซึ่งในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะร่วมกันจะมีการกำหนดแนวคิดและเทคนิคที่ใช้ไว้อย่างกว้างๆ เพื่อเป็นแนวทางให้กับศิลปิน

๒) การสร้างสรรค์ทางศิลปกรรมเพื่อการพัฒนาสังคมของชั่วศิลปะจังหวัดเชียงรายดำเนินไปอย่างเป็นกระบวนการ เริ่มจากพัฒนาตัวศิลปินเองเพื่อลดอัตตาตัวตน และเพื่อให้สามารถทำงานร่วมกับภาคส่วนอื่นของสังคม ชัยไปสู่การพัฒนาผู้อื่นโดยเน้นที่การสร้างสุนทรียภาพให้เกิดในใจของสมาชิกกลุ่มอื่นในสังคม พัฒนาศักยภาพการใช้ศิลปะเป็นเครื่องมือ จนเชียงรายเป็นเมืองที่มีชื่อเสียงในด้านการศิลปะ และสามารถมีเศรษฐกิจที่อิงอยู่กับการท่องเที่ยวเชิงศิลปะได้

๓) ปัญหาอุปสรรคและปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างสรรค์ทางศิลปกรรมเพื่อการพัฒนาสังคมของชั่วศิลปะ คือการไม่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐอย่างเต็มที่ ขณะที่ภาคเอกชนให้การสนับสนุนค่อนข้างมากจากการที่ชั่วศิลปะทำงานในลักษณะของจิตอาสาเพื่อสังคมอย่างต่อเนื่อง แต่การสนับสนุนของภาคเอกชนเป็นไปในเชิงปริมาณคือการทำกิจกรรมขนาดเล็กร่วมกันครั้งต่อครั้งตามความสนใจของเอกชน ทำให้ชั่วศิลปะไม่สามารถดำเนินโครงการขนาดใหญ่ระดับชาติเช่นการสร้างหอศิลปะได้ แต่สามารถขับเคลื่อนการทำงานเพื่อสังคมผ่านกิจกรรมความร่วมมือได้

Thesis Title : The Art Bridge: The Process of Artistic Creativity for Social Development

Researcher : Phrawinaithorn Sarawut Thanissaro (Watthanachoti)

Degree : Master of Arts (Social Development)

Thesis Supervisory Committee

: Phrasuthiratanapundit, Assoc. Prof. Dr., B.A. (Political Science), M.A. (Community Development), Ph.D. (Buddhist Studies)

: Dr. Decha Kuppko, B.A. (Sociology), M.A. (Sociology), Ph.D. (Sociology)

Date of Graduation : March 27, 2019

Abstract

This study is conducted with three objectives; 1) to explore concepts and process of artistic creation of the Art Bridge, 2) to study artistic approach to social development of the Art Bridge, and 3) to search for obstacles and factors that have impact creating artistic activity for social development of the Art Bridge. In-depth interview and literature review are used as main approaches.

The findings are 1) the Art Bridge has no restriction in artistic creation. It allows artists to use any technique and process in creating art works. Only when the association has a plan to create a masterpiece that artists have to join hands together in creating one art work, a wide framework would be posed as guideline.

2) Artistic creation of the Art Bridge is first started by removing their own ego and create opened-mind to allow them to link with other sectors in the whole society. They then move up to deal with mental development of others by using arts to heal and nurture others. Finally, with their art works and hard work, they are able to convince others that arts and artistic creativity can be used as a force for human, social and economic progress. The tangible result is Chiang Rai is promoted as a tourist destination for arts appeal.

3) Main problem that have impacts on creating artistic activity for social development of the association is less support from state agencies. However, it is received warm support from business sector which impress the association and its artists in dedicating their artistic talent for the public sake.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ด้วยความเมตตาและอนุเคราะห์ของบุคคลหลายท่าน กราบขอบพระคุณ พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ. ดร. ประธานกรรมการที่ปรึกษา ที่เมตตาให้คำปรึกษาและดูแลด้วยดีตลอดมา ขอบคุณดร.เดชา กัปโก กรรมการที่ปรึกษา ที่นอกจากจะให้คำปรึกษาแล้ว ยังสละเวลาติดตามความคืบหน้าของการทำงานและตรวจสอบความถูกต้องของภาษา

ขอกราบขอบพระคุณ พระครูวิลาศกาญจนธรรม, ดร. เจ้าอาวาสวัดท่าขนุน ที่เมตตาอนุเคราะห์และสนับสนุนด้านการศึกษา ชี้แนะแนวทางที่เป็นประโยชน์ในการศึกษาวิจัย และเป็นกำลังใจให้แก่ผู้วิจัยมาโดยตลอด

กราบขอบพระคุณพระครูกาญจนปริยัติคุณ ที่กรุณาสละเวลาร่วมเดินทางเก็บข้อมูลในจังหวัดเชียงรายกับผู้วิจัย และขออนุโมทนาคณะผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ของชลประทานทุกท่านที่ให้ความร่วมมือและสนับสนุนการเก็บข้อมูลทำวิจัยครั้งนี้ ขอบคุณคุณทรงเดช ทิพย์ทอง นายกสมาคมชลประทานที่ไม่เพียงสละเวลาให้สัมภาษณ์ แต่ยังช่วยอำนวยความสะดวกและประสานงานในทุกเรื่องตลอดเวลาที่ผู้วิจัยลงพื้นที่เก็บข้อมูล ขอบคุณอาจารย์สมลักษณ์ ปันติบุญ แห่งบ้านดอยดินแดง, คุณเสงี่ยม ยารังษี, และอาจารย์ฉลอง พินิจสุวรรณ ศิลปินอาวุโสของจังหวัดเชียงราย ที่กรุณาเปิดบ้านและสตูดิโอส่วนตัวต้อนรับผู้วิจัยและบอกเล่าเรื่องราวการทำงาน of ศิลปินในจังหวัดเชียงราย ขออนุโมทนาคุณสุวิทย์ ใจป้อม คุณปรีชา ราชวงศ์ และคุณวัณณีย์ บุญเงิน ที่สละเวลาให้ข้อมูลเพื่อสนับสนุนการวิจัย และที่สำคัญขอกราบขอบพระคุณพระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี แห่งศูนย์วิปัสสนาไร่เชิญตะวัน ที่เมตตาอย่างยิ่งสละเวลาให้ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์และให้ข้อคิดเห็นอันเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้

คุณงามความดีของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอน้อมถวายพระอุปัชฌาย์อาจารย์ และมอบให้กับพ่อแม่และผู้มีพระคุณทุก ๆ ท่าน

พระวินัยธร ศราวุธ ฐานิสโร

๒๗ มีนาคม ๒๕๖๒

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง	ช
สารบัญภาพ	ซ
สารบัญแผนภาพ	ฅ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๔
๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๔
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย	๔
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๕
๑.๖ ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย	๕
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๖
๒.๑ แนวคิดด้านการพัฒนาสังคม	๖
๒.๑.๑ ความหมายของการพัฒนาสังคม	๖
๒.๑.๒ ความเป็นมาของแนวคิดการพัฒนาสังคม	๘
๒.๑.๓ หลักการสำคัญของการพัฒนาสังคม	๑๐
๒.๑.๔ ประเภทและองค์ประกอบของสังคม	๑๑
๒.๒ แนวคิดเมืองสร้างสรรค์ (creative city)	๑๒
๒.๒.๑ ความหมายของเมืองสร้างสรรค์	๑๒
๒.๒.๒ พัฒนาการของเมืองสร้างสรรค์	๑๔
๒.๒.๓ องค์ประกอบของเมืองสร้างสรรค์	๑๕
๒.๒.๔ ประเภทของเมืองสร้างสรรค์	๑๗
๒.๒.๕ กระบวนการสร้างเมืองสร้างสรรค์	๑๗

๒.๒.๖ นโยบายเมืองสร้างสรรค์ของประเทศไทย	๑๘
๒.๒.๗ แนวคิดสร้างสรรค์ทุนวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว	๒๐
๒.๓ แนวคิดเมืองน่าอยู่	๒๑
๒.๓.๑ ความหมายของเมืองน่าอยู่	๒๑
๒.๓.๒ ที่มาของแนวคิดเมืองน่าอยู่	๒๒
๒.๓.๓ การพัฒนาเมืองน่าอยู่ในสังคมไทย	๒๕
๒.๔ ศิลปะกับการพัฒนามนุษย์และสังคม	๒๖
๒.๔.๑ ความหมายของศิลปะ	๒๖
๒.๔.๒ ศิลปะกับการพัฒนามนุษย์และสังคม	๒๗
๒.๔.๓ ศิลปะกับพื้นที่ทางศิลปะ	๓๐
๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๓๑
๒.๕.๑ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเมืองน่าอยู่	๓๑
๒.๕.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับศิลปะกับการพัฒนาสังคม	๓๓
๒.๕.๓ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการพื้นที่ทางศิลปะ	๓๖
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	๔๐
๓.๑ รูปแบบการวิจัย	๔๐
๓.๒ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	๔๐
๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๔๑
๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๔๓
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล	๔๓
บทที่ ๔ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	๔๔
๔.๑ การสร้างสรรค์ทางศิลปกรรมของชาวศิลปะ จังหวัดเชียงราย	๔๔
๔.๑.๑ เชียงรายกับความเป็นชุมชนศิลปะ	๔๔
๔.๑.๒ ประวัติความเป็นมาของชาวศิลปะ	๔๕
๔.๑.๓ หลักการและแนวคิดในการก่อตั้งองค์กร	๔๗
๔.๑.๔ รูปแบบการสร้างสรรค์ทางศิลปกรรมของชาวศิลปะ จังหวัดเชียงราย	๕๖
๔.๑.๕ บริหารองค์กรโดยใช้การตลาดนำ	๕๘
๔.๑.๖ เน้นความสัมพันธ์แบบพี่น้องระหว่างศิลปินด้วยกัน	๖๐
๔.๒ การสร้างสรรค์ศิลปกรรมเพื่อพัฒนาสังคมของชาวศิลปะ	๖๑
๔.๒.๑ การพัฒนาจิตใจมนุษย์/การพัฒนาคน	๖๒
๔.๒.๒ การสร้างสังคมเครือข่าย	๖๕

๔.๒.๓ การส่งเสริมวิถีพุทธ	๖๖
๔.๒.๔ การส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนและการท่องเที่ยว	๗๔
๔.๓ ปัญหาอุปสรรคและปัจจัยที่มีผลต่อการใช้ศิลปะพัฒนาสังคม	๘๒
๔.๓.๑ ปัญหาด้านนโยบาย	๘๒
๔.๓.๒ ปัญหาด้านศิลปิน	๘๔
๔.๓.๓ ปัญหาด้านชุมชน	๘๔
๔.๔ องค์ความรู้จากการวิจัย	๘๔
๔.๔.๑ เริ่มที่การพัฒนาในกลุ่มศิลปินเอง	๘๔
๔.๔.๒ พัฒนาสมาชิกกลุ่มอื่นในสังคม	๘๕
๔.๔.๓ พัฒนาสังคม	๘๕
บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	๘๘
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๘๘
๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย	๙๐
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๙๓
บรรณานุกรม	๙๔
ภาคผนวก	๑๐๐
ก แบบสัมภาษณ์	๑๐๑
ข ค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา	๑๐๖
ค หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญ	๑๑๑
ง หนังสือขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์	๑๑๗
จ ภาพถ่ายในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	๑๓๐
ประวัติผู้วิจัย	๑๓๕

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
ตารางที่ ๒.๑ พัฒนาการของแนวคิดในการนำศิลปะและวัฒนธรรมมาเป็นส่วนในการพัฒนาเมือง	๑๔

สารบัญภาพ

ภาพ	หน้า
ภาพที่ ๔.๑ ขัวศิลปะ จังหวัดเชียงราย	๕๐
ภาพที่ ๔.๒ ห้องแสดงงานชั้น ๑	๕๐
ภาพที่ ๔.๓ ห้องแสดงงานชั้น ๑	๕๑
ภาพที่ ๔.๔ ห้องแสดงงานชั้น ๒	๕๑
ภาพที่ ๔.๕ ห้องแสดงงานชั้น ๒ ขณะจัดกิจกรรม	๕๒
ภาพที่ ๔.๖ ห้องโถงกลาง	๕๒
ภาพที่ ๔.๗ ห้องโถงกลาง	๕๓
ภาพที่ ๔.๘ ร้านขายของที่ระลึก	๕๓
ภาพที่ ๔.๙ กิจกรรมวาดภาพเพื่อพ่อ	๕๗
ภาพที่ ๔.๑๐ กิจกรรมการวาดภาพ “The Heroes”	๕๗
ภาพที่ ๔.๑๑ กิจกรรมเสริมสร้างสุขภาวะแก่ผู้สูงอายุ	๖๔
ภาพที่ ๔.๑๒ กิจกรรมค่ายศิลปสร้างสรรค์	๖๔
ภาพที่ ๔.๑๓ “สมบัติ ๕ กอง” งานแกะสลักไม้ของฉลอง พินิจสุวรรณ	๖๗
ภาพที่ ๔.๑๔ “พระพุทธศิรัชัยมงคล” ผลงานของพระอธิการปัญญาชัย พุทธรกขิต	๖๗
ภาพที่ ๔.๑๕ ผลงานจิตรกรรมของพระพล กลยุณธมโม	๖๘
ภาพที่ ๔.๑๖ ซ่อฟ้า ๘ ตัว จัดแสดง ณ ศูนย์วิปัสสนาไร่เจริญตะวัน สี่ถึงมรรค ๘	๖๘
ภาพที่ ๔.๑๗ หิน ๑๒ ก้อน สี่ถึงอิทัปปัจจยตา	๖๙
ภาพที่ ๔.๑๘ เสาคู่ ๕ ต้น แทนธาตุ ๔ และชั้นธ ๕	๖๙
ภาพที่ ๔.๑๙ ต้นโพธิ์ที่ริมตลิ่งสี่ถึงพระนิพพาน	๗๐
ภาพที่ ๔.๒๐ ภาพจิตรกรรมฝาผนัง ที่วิหารวัดแม่คำสเปน โดยทรงเดช ทิพย์ทอง	๗๐
ภาพที่ ๔.๒๑ ภาพจิตรกรรมฝาผนัง ในโบสถ์วัดดงมะตะ โดยทองศักดิ์ ปากหวาน	๗๑
ภาพที่ ๔.๒๒ ภาพ “มุงสู่ธรรม” (ปลาไม่เห็นน้ำ)	๗๒
ภาพที่ ๔.๒๓ ภาพ “ผีแม่ม่าย”	๗๓
ภาพที่ ๔.๒๔ โบสถ์กลางน้ำ วัดร่องขุน สะพานแทนการเดินทางข้ามวิภวสังสาร	๗๔
ภาพที่ ๔.๒๕ เหรียญรางวัลการแข่งขันกีฬาแห่งชาติ ครั้งที่ ๔๖ “เจียงฮายเกมส์”	๗๖
ภาพที่ ๔.๒๖ “แมง ๔ หู ๕ ตา” มาสคอตการแข่งขันกีฬาแห่งชาติ เจียงฮายเกมส์	๗๖
ภาพที่ ๔.๒๗	๗๖
ภาพที่ ๔.๒๘ หอนาฬิกาเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดเชียงราย	๘๐
ภาพที่ ๔.๒๙ วัดห้วยปลากั้ง	๘๐

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพ	หน้า
แผนภาพที่ ๔.๑ ที่ตั้งข้าวสีลปะ	๔๕
แผนภาพที่ ๔.๒ โครงสร้างการดำเนินงานของข้าวสีลปะ	๕๔
แผนภาพที่ ๔.๓ กรรมการบริหารข้าวสีลปะรุ่นที่ ๒	๕๕
แผนภาพที่ ๔.๔ แผนที่บ้านสีลปะนียงราย	๗๘
แผนภาพที่ ๔.๕ กระบวนการพัฒนาสังคมด้วยสีลปะของข้าวสีลปะ	๘๑
แผนภาพที่ ๔.๖ องค์ความรู้ในการใช้สีลปะพัฒนาสังคมของข้าวสีลปะ	๙๔

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การนำศิลปะและวัฒนธรรมมาเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาสังคมเกิดขึ้นตั้งแต่ประมาณปี พ.ศ. ๒๕๔๑ เมื่อ David Yencken นักวิชาการชาวออสเตรเลียนำเสนอแนวคิด Creative City หรือ เมืองแห่งความคิดสร้างสรรค์ไว้ในวารสาร Meanjin ในครั้งนั้น Yencken เสนอว่าการพัฒนาเมืองต่าง ๆ ควรให้ความสำคัญกับความคิดและอารมณ์ความรู้สึกของผู้คนที่ติดต่อสถานที่หรือสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ รวมถึงการพัฒนาทางจิตใจของผู้คนด้วย ซึ่งแนวคิดนี้ได้รับการตอบรับจากเมืองต่าง ๆ มากมายทั่วโลก ที่พัฒนาเมืองด้วยการให้ความสำคัญกับการออกแบบเมืองและพัฒนาเมืองที่สามารถสร้างแรงบันดาลใจทางศิลปะและวัฒนธรรมให้กับทั้งประชากรของเมืองและนักท่องเที่ยวที่เดินทางไปเยือนเมืองนั้น ๆ^๑

องค์การยูเนสโก (UNESCO) หรือองค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ ก็ยอมรับแนวคิด Creative City โดยมองว่าศิลปะและวัฒนธรรมสามารถนำมาเป็นปัจจัยการพัฒนาที่ยั่งยืนของเมืองหรือชุมชนต่าง ๆ ได้ และในปี พ.ศ. ๒๕๔๗ ยูเนสโกได้จัดตั้งเครือข่ายเมืองแห่งความคิดสร้างสรรค์ของยูเนสโก UNESCO Creative Cities Network (UCCN) ขึ้นเพื่อให้เป็นองค์กรกลางในการประสานความร่วมมือและแลกเปลี่ยนข้อมูลกันระหว่างเมืองที่สร้างความเติบโตของตนเองโดยให้ความสำคัญกับความคิดสร้างสรรค์และอุตสาหกรรมทางวัฒนธรรม และจัดให้มีการร่วมมือกันทั้งในระดับท้องถิ่นและระหว่างประเทศ^๒

ในช่วงเวลาไล่เลี่ยกันนั่นเอง คือประมาณปี ๒๕๔๗ ความเคลื่อนไหวเล็ก ๆ โกลัศเหิงกับแนวคิด Creative City เกิดขึ้นในประเทศไทยที่จังหวัดเชียงราย เมื่อศิลปินของจังหวัดเชียงรายรวมตัวกันเป็นสมาคมศิลปินเชียงรายเพื่อดำเนินงานด้านศิลปวัฒนธรรมในจังหวัด ทั้งนี้ เชียงรายเป็นจังหวัดที่เป็นบ้านเกิดและเป็นที่พำนักของศิลปินจำนวนมาก ทั้งศิลปินที่สร้างสรรค์งานศิลปะร่วมสมัย (contemporary arts) ศิลปินที่สร้างสรรค์ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน นักร้อง นักดนตรี มีแหล่งท่องเที่ยวทางศิลปวัฒนธรรมเกิดขึ้นมากมาย เช่น วัดร่องขุน ที่เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ รังสรรค์ขึ้นมาอย่างวิจิตรตั้งแต่ปี ๒๕๔๐, พิพิธภัณฑ์บ้านดำ พิพิธภัณฑ์ศิลปะพื้นบ้านของศิลปินใหญ่ ถวัลย์ ดัชนี ที่เริ่มก่อสร้างตั้งแต่ปี ๒๕๔๒, เครื่องปั้นดินเผาตอยดินแดงของสมลักษณ์ ปันติบุญ, กลุ่มแกะสลักไม้บ้านถ้ำผาตองของสล่าคำจันทร์ ยาโน, หอศิลป์ไถยวนของฉลอง พินิจสุวรรณ, ตุงเชียงแสนของบัวคลี พูวัน,

^๑ David Yencken, "The Creative City", *Meanjin*, Vol. 47 No. 4 (Summer 1988): 597-608.

^๒ UNESCO, *Creative Cities Network*, [Online], Sources: <https://en.unesco.org/creative-cities/home> [8 December 2017].

จิตรกรรมดอยแม่สลองของเสียม ยารังซี และอริรักษ์ ปันมูลศิลป์, ผลงานวัสดุจากกระดาษสาของ จินนาลักษณ์, พิพิธภัณฑสถานได้ของกลุ่มคนเฒ่าคนแก่ และอื่น ๆ ภารกิจที่สำคัญที่สมาคมศิลปิน เชียงรายต้องการผลักดันให้เกิดขึ้นคือการสร้างหอศิลป์ประจำจังหวัด เพื่อเป็นที่รวบรวมงานศิลปะ แขนงต่าง ๆ ให้เกิดขึ้นในจังหวัดเชียงราย นอกจากนี้ใช้เป็นที่จัดแสดงผลงานศิลปะหลากหลายแขนงแล้ว ยังหมายมุ่งให้เป็นสถานที่แห่งแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ศิลปะให้กับจังหวัดเชียงรายอีกด้วย

สมาคมศิลปินเชียงรายพยายามแสวงหาความร่วมมือและการสนับสนุนจากภาครัฐและ องค์กรเอกชนเพื่อร่วมผลักดันให้ความฝันในการเชื่อมต่อศิลปะเข้ากับสังคมของตนเองเป็นจริงนาน ร่วม ๑๐ ปี แต่ไม่ได้รับการสนับสนุน แบบแปลนของหอศิลป์ที่ถูกออกแบบไว้ถูกพับเก็บเนื่องจากไม่ สามารถหาทุนดำเนินการก่อสร้างได้ นำไปสู่การคิดยุบการรวมกลุ่มนี้เพื่อให้ศิลปินแต่ละคนได้ไป สร้างสรรค์ผลงานศิลปะตามแนวทางของตนเองอย่างเป็นอิสระ และในวันที่ประชุมเพื่อประกาศยุบ สมาคมศิลปินเชียงราย ในปี ๒๕๕๕ นั้นเองที่ เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ ศิลปินรุ่นใหญ่ของจังหวัด เชียงรายมอบเงินส่วนตัวจำนวน ๕ แสนบาท เพื่อให้ศิลปินรุ่นน้องใช้สร้างความเข้มแข็งให้กับองค์กร ศิลปิน โดยมองว่าเมื่อตัวศิลปินมีความเข้มแข็งในทางการดำเนินชีวิต พวกเขาจะสามารถดำเนิน กิจกรรมทางศิลปวัฒนธรรมเพื่อนำศิลปะมารับใช้สังคมได้อย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ เงิน สนับสนุนก้อนแรกของเฉลิมชัย ถูกนำไปตั้งกองทุนศิลปินเชียงรายซึ่งจัดตั้งอย่างเป็นทางการในวันที่ ๑๐ เมษายน ๒๕๕๕ คือ วัตถุประสงค์เริ่มแรกคือการสร้างสวัสดิการ รายได้ ความมั่นคงทางด้านการเงินและความเป็นอยู่ที่ดีให้แก่กลุ่มศิลปินเพื่อให้เป็นแบบอย่างที่ดีในการพึ่งตนเองของภาค ประชาชนด้วยการรวมตัวกันดำเนินกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ทางศิลปะ จัดหาแนวทางกระจายสินค้า ทางศิลปะให้แก่ชุมชนชาวเชียงรายและนักท่องเที่ยว จากทุนตั้งต้น ๕ แสนบาท กองทุนศิลปิน เชียงรายนำมาขยายผลด้วยการเปิดรับสมาชิกในลักษณะผู้ถือหุ้น ให้ศิลปินที่สนใจเข้าร่วมเป็นสมาชิก ซื้อหุ้นในราคาหุ้นละ ๑ พันบาท ได้สูงสุดไม่เกินคนละ ๕ ร้อยหุ้น เพื่อไม่ให้มูลค่าหุ้นเกิน ๕ แสนบาท เพื่อให้เกียรติแก่เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ เป็นผู้ถือหุ้นใหญ่ การระดมทุนในปีแรกได้เงินประมาณ ๒ ล้าน บาท สมาชิกกองทุนศิลปินเชียงรายประกอบด้วยศิลปินทั้งรุ่นเก่า ที่นอกจากเฉลิมชัยแล้ว ยังมีวัลย์ ดัชนี, สมลักษณ์ ปันติบุญ รุ่นกลางที่กำลังเริ่มมีชื่อเสียงทั้งในและต่างประเทศ รวมถึงศิลปินรุ่นใหม่ที่มี หลายคนเพิ่งก้าวพ้นรั้วสถาบันการศึกษามาไม่นาน มีพระมหาภูมิจัย วชิรเมธี หรือ ว.วชิรเมธี เป็นหนึ่งในที่ปรึกษา แล้ว “ข้าวศิลปะ” ก็ถูกก่อตั้งด้วยเงินก้อนแรกของการระดมทุน

ในภาษาเหนือ “ข้าว” หมายถึง “สะพาน” “ข้าวศิลปะ” จึงหมายถึง “สะพานเชื่อมศิลปะ กับสังคม” มีชื่อภาษาอังกฤษตรงตัวว่า Art Bridge เป็นสะพานที่พาผลงานศิลปะและตัวศิลปินออกสู่ สังคมและพาสังคมเข้าหาผลงานศิลปะและตัวศิลปิน^๓ ในเชิงรูปธรรม “ข้าวศิลปะ” เป็นสถานที่จัดแสดง ผลงานศิลปะของศิลปินที่เป็นสมาชิก ตั้งอยู่บนที่ธรณีสงฆ์ของวัดข้าวแคว ตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง

^๓ รัตนา บุญเลิศ, ความเป็นมาเชียงรายเมืองแห่งศิลปะ, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://sites.google.com/site/chingraithecityofart/prawatkar-suksa> [๒๘ กรกฎาคม ๒๕๖๐].

เชียงราย จังหวัดเชียงราย ดำเนินงานในลักษณะเดียวกับ Art Gallery ทั่วไปที่หักเปอร์เซ็นต์จากราคาผลงานที่ศิลปินขายได้ระหว่างการจัดแสดงที่นี่ ที่ต่างไปคือ ชั่วศิลปะแห่งนี้ไม่จำกัดรูปแบบของผลงานศิลปะที่นำมาจัดแสดงและขาย ที่นี่จึงมีทั้งภาพวาด เอ็กซ์เพรสชันนิสม์ อิมเพรสชันนิสม์ มีงานศิลปะสื่อผสม งานปั้น งานหล่อ ผลงานจากสลาหรือช่างหัตถศิลป์พื้นบ้าน มีทั้งที่สื่อความหมายในทางพุทธศิลป์ แนวล้อเลียน เสียดสีสังคม เหนือจริง เหมือนจริง ด้วยเหตุผลที่ชั่วศิลปะต้องการสนับสนุนงานศิลปะทุกรูปแบบ และเชียงรายเองก็เป็นแหล่งรวมศิลปินหลากหลายสาขา ในเชิงนามธรรมชั่วศิลปะแห่งนี้ถูกใช้เป็นแหล่งถ่ายทอดและซึมซับสุนทรียภาพแห่งศิลปะให้กับชาวเชียงรายผ่านทางกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งการจัดค่ายศิลปะให้เด็กและเยาวชนได้เรียนรู้เทคนิคงานศิลปะประเภทต่าง ๆ จากศิลปินโดยตรง การร่วมมือกับองค์กรภาคเอกชนในการจัดแสดงงานศิลปะนอกสถานที่ ซึ่งชั่วศิลปะมองว่าเป็นหน้าที่สำคัญของศิลปะในการพัฒนาและกล่อมเกลাজิตใจของมนุษย์ให้มีความอ่อนโยน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดในการพัฒนาสังคมที่ต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาคน อันเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาสังคม^๔ การเป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรมแสดงความอาลัยถวายแด่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ของจังหวัดเชียงราย โดยใช้ศิลปะเป็นเครื่องมือสื่อความหมายหลัก รวมถึงการพยายามประสานความร่วมมือกับองค์กรภาครัฐเพื่อสร้างเชียงรายให้โดดเด่นด้วยผลงานศิลปะและวัฒนธรรม ซึ่งจะเป็นการสร้างเมืองน่าอยู่ในอีกมิติหนึ่งที่มีศิลปะและความงามเป็นเครื่องมือ

แม้จะยังไม่สามารถเรียกได้ว่าชั่วศิลปะทำให้เชียงรายเป็น Creative City ซึ่งต้องเป็นเรื่องของแนวนโยบายในการพัฒนาเมืองที่ให้ความสำคัญกับสุนทรียภาพและความคิดสร้างสรรค์ แต่สิ่งที่ชั่วศิลปะพยายามทำคือการโน้มน้าวชาวเชียงรายให้เห็นถึงความสำคัญของศิลปะในมิติที่แตกต่างจากผลงานศิลปะเป็นชิ้น ๆ เพื่อวันหนึ่งสังคมเชียงรายจะเกิดการขับเคลื่อนสู่การเป็น Creative City ซึ่งเป็นผลของการพัฒนาสังคมโดยเปิดโอกาสให้ศิลปะและวัฒนธรรมเข้ามามีบทบาท สอดคล้องกับแนวทางใหม่ในการสร้างเมืองน่าอยู่ให้ความสำคัญกับความงามของเมืองและสุนทรียภาพในการใช้ชีวิต

ปีนี้ (๒๕๖๒) ชั่วศิลปะก่อตั้งมาเป็นปีที่ ๗ มีผลงานศิลปะในความครอบครองมากกว่า ๑๐๐ ชิ้น มีสมาชิกทั้งที่เป็นศิลปินและไม่ใช่อศิลปินมากกว่า ๗๐๐ คน เงินหมุนเวียนจากการซื้อหุ้นของสมาชิกรวมกว่า ๑๐ ล้านบาท มีกิจกรรมอย่างต่อเนื่องตลอดทั้งปี การเติบโตขึ้นขององค์กรชั่วศิลปะไม่เพียงสื่อให้เห็นถึงการประสบความสำเร็จในด้านการทำธุรกิจ หากแต่แสดงให้เห็นความสำเร็จในการเชื่อมศิลปะเข้ากับสังคม ตัวชี้วัดความสำเร็จของชั่วศิลปะในการพาศิลปะเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาสังคม และการสร้างบรรยากาศของเมืองเชียงรายที่สำคัญคือการที่สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย (สศร.) มีนโยบายสร้างเชียงรายให้เป็นเมืองศิลปะ หนึ่งในสามแห่งในประเทศไทย ในปี พ.ศ. ๒๕๕๙ โดยสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย ได้คัดเลือกให้ชั่วศิลปะเป็นหนึ่งในองค์กรที่จะมี

^๔ ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์, กาญจนา แก้วเทพ และกนกศักดิ์ แก้วเทพ, วิถีใหม่แห่งการพัฒนา: วิถีวิทยาศาสตร์สังคมไทย, (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๘-๑๐.

บทบาทร่วมกับ สสร. ในการสร้าง “เชียงรายได้เมืองศิลปะ” ให้ทัดเทียมกับเมืองศิลปะอื่นทั่วโลก เช่น อิตาลี สเปน เนเธอร์แลนด์ ญี่ปุ่น และสิงคโปร์^๕ ปฏิเสธไม่ได้ว่าชาวศิลปะมีบทบาทอย่างสำคัญในการพาเมืองเชียงรายได้มุ่งหน้าไปบนถนนแห่งการพัฒนาที่มีศิลปะเป็นเครื่องนำทางอย่างมีประสิทธิภาพ

ความสำเร็จของชาวศิลปะในการใช้ศิลปะพัฒนาสังคมในแง่หนึ่งจึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจอย่างยิ่งจากการรวมกลุ่มหลวม ๆ ของศิลปินที่มีเงินเริ่มต้นเพียง ๕ แสนบาท ไม่ได้รับการสนับสนุนจากบุคลากรและองค์กรนอกวงการศิลปะ มาสู่วันที่ได้รับการสนับสนุนและการมองเห็นจากสังคมในวงกว้าง จนนำไปสู่การมีนโยบายสร้างเชียงรายได้ให้เป็นเมืองศิลปะ แนวคิด วิธีการและกระบวนการทำงานของชาวศิลปะจึงน่าสนใจศึกษาและสังเคราะห์ งานวิจัย **ชาวศิลปะ: กระบวนการสร้างสรรค์ทางศิลปกรรมเพื่อการพัฒนาสังคม** ขึ้นนี้จึงเกิดขึ้น ด้วยความสนใจส่วนตัวของผู้วิจัยในฐานะนิสิตสาขาการพัฒนาสังคม โดยมีความหวังว่าความรู้ ความเข้าใจ ในแนวคิด วิธีทำ และกระบวนการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสังคมของชาวศิลปะจะทำให้เกิดมุมมองใหม่ ๆ ในการพัฒนาสังคมและการสร้างเมืองน่าอยู่ที่มีองค์กรทุกองค์ประกอบ

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาการสร้างสรรค์ทางศิลปกรรมของชาวศิลปะ จังหวัดเชียงราย

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาการสร้างสรรค์ทางศิลปกรรมเพื่อการพัฒนาสังคมของชาวศิลปะ จังหวัดเชียงราย

๑.๒.๓ เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างสรรค์ทางศิลปกรรมเพื่อการพัฒนาสังคมของชาวศิลปะ จังหวัดเชียงราย

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๓.๑ ประวัติความเป็นมาและการดำเนินการของชาวศิลปะเป็นอย่างไร

๑.๓.๒ แนวคิดและกระบวนการพัฒนาสังคมด้วยศิลปะของชาวศิลปะเป็นอย่างไร

๑.๓.๓ การพัฒนาสังคมด้วยศิลปะของชาวศิลปะมีปัจจัยสนับสนุนและมีปัญหาอุปสรรคอย่างไร

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยมีจุดมุ่งหมายในการศึกษาประวัติความเป็นมาและการดำเนินการของชาวศิลปะจังหวัดเชียงราย การสร้างสรรค์ทางศิลปกรรมเพื่อการพัฒนาสังคม

^๕ วิชัย สอนเรือง, (๒๑ สิงหาคม ๒๕๕๙), “เล็งเชียงรายได้เมืองแห่งศิลปะสร้างสรรค์”, สยามรัฐ, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.siamrath.co.th/n/1618> [๒ สิงหาคม ๒๕๖๐].

พัฒนาสังคมของชาวศิลปะจังหวัดเชียงราย และปัญหาอุปสรรคและปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างสรรค์ทางศิลปกรรมเพื่อการพัฒนาสังคมของชาวศิลปะจังหวัดเชียงราย

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

เก็บข้อมูลกับผู้รู้จักและมีประสบการณ์ตรงกับชาวศิลปะ เช่น การมีส่วนร่วมในการก่อตั้งการเป็นสมาชิก หรือการเคยไปชมนิทรรศการที่ชาวศิลปะ แบ่งผู้ให้ข้อมูลเป็น ๕ กลุ่ม ได้แก่ ๑) กลุ่มผู้ก่อตั้งและให้การสนับสนุนชาวศิลปะ ๒) กลุ่มผู้บริหารชาวศิลปะในปัจจุบัน ๓) กลุ่มศิลปินที่เป็นสมาชิกชาวศิลปะ ๔) กลุ่มผู้ชมและประชาชนทั่วไป และ ๕) ผู้แทนหน่วยงานรัฐที่มีภารกิจรับผิดชอบส่งเสริมและสนับสนุนศิลปะร่วมสมัย

๑.๔.๕ ขอบเขตด้านเวลา

ดำเนินการศึกษาวิจัยตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๐ ถึงเดือนเมษายน พ.ศ. ๒๕๖๑ รวมเป็นระยะเวลา ๖ เดือน

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

๑.๕.๑ **ชาวศิลปะ** หมายถึง กลุ่มศิลปินเชียงรายที่รวมตัวกันสร้างหอศิลปะร่วมสมัย เพื่อจัดแสดงผลงาน เผยแพร่ความรู้ทางศิลปะแก่สังคม และหารายได้เข้ากองทุน

๑.๕.๒ **ศิลปินเชียงราย** หมายถึงชาวเชียงรายหรือผู้มีถิ่นพำนักในเชียงรายซึ่งเป็นผู้สร้างสรรค์งานศิลปะในแขนงต่างๆ เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม รวมทั้งผู้สร้างสรรค์งานฝีมือพื้นบ้านที่มีความเชี่ยวชาญในงานหัตถศิลป์ต่างๆ ที่ภาษาล้านนาเรียกว่า “สลา”

๑.๕.๓ **การสร้างสรรค์** หมายถึง การรวบรวมองค์ความรู้ ทักษะ เทคโนโลยี สุนทรียภาพจากวัฒนธรรมมาแปรเป็นกระบวนการสร้างศิลปกรรมที่ความแตกต่างและทรงคุณค่า

๑.๕.๔ **ศิลปกรรม** หมายถึง งานวิจิตรศิลป์ที่มุ่งเน้นความงามและความน่าพึงพอใจ เสริมสร้างบรรยากาศให้จังหวัดเชียงรายมีสุนทรียภาพและมีความน่าอยู่มากขึ้น และศิลปะประยุกต์ ที่เป็นการเพิ่มความงามและสุนทรียภาพควบคู่กันไปกับประโยชน์ในการใช้สอย

๑.๕.๕ **การพัฒนาสังคม** หมายถึง การใช้ศิลปะเข้าไปมีบทบาทในการทำให้สังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น สร้างเสริมคุณภาพของสังคม และสร้างเสริมคุณภาพชีวิตของบุคคลให้ได้อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี มีสุนทรียภาพ มีความเจริญทางศิลปวัฒนธรรมและจิตใจ

๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับการวิจัย

๑.๖.๑ ได้ความรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมา แนวคิด การจัดตั้ง และการบริหารองค์กรของชาวศิลปะ จังหวัดเชียงราย เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์องค์กรของศิลปินสำหรับพื้นที่อื่น

๑.๖.๒ ได้ความรู้เกี่ยวกับการใช้ศิลปะเข้าไปมีบทบาทในการการพัฒนาสังคมร่วมกับภาคส่วนอื่นของสังคมของชาวศิลปะ จังหวัดเชียงราย

๑.๖.๓ ได้ความรู้เกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคและปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาสังคมและทราบวิธีการที่ชาวศิลปะใช้การบริหารจัดการปัญหาและอุปสรรคนั้น ๆ ของชาวศิลปะ จังหวัดเชียงราย

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง ชั่วศิลปะ: กระบวนการสร้างสรรค์ทางศิลปกรรมเพื่อการพัฒนาสังคม ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาวิเคราะห์เชื่อมโยงกับ ผลการวิจัย ดังนี้

- ๒.๑ แนวคิดด้านการพัฒนาสังคม
- ๒.๒ แนวคิดเมืองสร้างสรรค์
- ๒.๓ แนวคิดเมืองน่าอยู่
- ๒.๔ ศิลปะกับการพัฒนามนุษย์และสังคม
- ๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๑ แนวคิดด้านการพัฒนาสังคม

๒.๑.๑ ความหมายของการพัฒนาสังคม

การพัฒนาสังคม เป็นการรวมกันของคำ ๒ คำ ได้แก่ คำว่า “พัฒนา” กับ คำว่า “สังคม” พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ให้ความหมายของคำว่า “พัฒนา” ว่า หมายถึง ทำให้เจริญ^๑ และ ให้ความหมายของคำว่า “สังคม” ไว้ ๓ ความหมาย ได้แก่ ๑) หมายถึงคนจำนวนหนึ่งที่มีความสัมพันธ์ ต่อเนื่องกันตามระเบียบ กฎเกณฑ์ โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญร่วมกัน ๒) หมายถึงวงการหรือสมาคม ของคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง และ ๓) หมายถึง ที่เกี่ยวกับการพบปะสังสรรค์หรือชุมนุม^๒ หากยึดตาม นิยามความหมายนี้ เราจะสามารถแปลความของคำว่า การพัฒนาสังคมได้ว่า การทำให้เกิดความเจริญ ขึ้นในวงการ หรือสมาคมใดที่คนจำนวนหนึ่งมีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกันตามระเบียบและกฎเกณฑ์

กมล อุดุลพันธุ์, กวี รัชชน, เชิดวิทย์ ฤทธิประศาสน์ และสุจิตรา ธนानันท์ ได้สรุป นิยามของ “การพัฒนาสังคม” ว่าเป็นการทำให้สังคมเปลี่ยนแปลงไปในทางที่พึงปรารถนา และทำให้เกิด ประโยชน์ของส่วนรวม ไม่ทำให้เกิดความขัดแย้งกับระบบความสัมพันธ์ที่ส่วนตัวบุคคลมีต่อ ส่วนรวม การพัฒนาทางสังคมที่ดีจะต้องทำให้ความขัดแย้งที่มีอยู่ในระบบความสัมพันธ์ของบุคคลใน สังคมลดน้อยลงจนหมดไป^๓

^๑ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์ พับลิเคชันส์, ๒๕๔๖, หน้า ๗๗๙.

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๑๕๙.

^๓ กมล อุดุลพันธุ์, กวี รัชชน, เชิดวิทย์ ฤทธิประศาสน์ และสุจิตรา ธนานันท์, การบริหารการพัฒนา, พิมพ์ครั้งที่ ๙, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๓๙), หน้า ๗๗.

ดิเรก ฤกษ์ห่วย มองว่าการพัฒนาสังคมต้องเป็นการพัฒนาที่เน้นการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกที่ควบคุมได้ เพื่อสร้างความเจริญให้สมาชิกในสังคม เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา สาธารณสุข สิ่งแวดล้อม และธรรมชาติ โอกาสที่เท่าเทียมกันในการเพิ่มคุณค่าความเป็นมนุษย์และการเข้าถึงทรัพยากร ความยุติธรรม อิสรภาพ และความเป็นอยู่ตามวิถีชีวิตที่เหมาะสม^๔

กรณีการ กาญจนวิภูศรี ได้รวบรวมนิยามการพัฒนาสังคมจากที่ต่าง ๆ ไว้ดังนี้

๑. การพัฒนาสังคม หมายถึง การพัฒนาองค์กรทางสังคมและบุคคล เฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เกี่ยวกับโอกาสและความสามารถในการใช้โอกาสนั้น ๆ

๒. การพัฒนาสังคม หมายถึง การพัฒนาคุณภาพชีวิตในครอบครัว ความสำนึกในประโยชน์ส่วนรวม การมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาและการพัฒนาชุมชน และความนิยมในประชาธิปไตย

๓. การพัฒนาสังคม หมายถึง การปรับปรุงความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้นซึ่งวัดได้จากระดับสวัสดิการที่ประชาชนได้รับ ระดับความเป็นอยู่และความพึงพอใจที่ประชาชนมีต่อบริการที่ได้รับจากรัฐ ซึ่งประเทศที่มีรายได้เฉลี่ยต่อหัวต่ำแต่มีการกระจายความมั่งคั่งอย่างเป็นธรรม อาจถือได้ว่าการพัฒนาสังคมสูงกว่าประเทศที่มีรายได้เฉลี่ยต่อหัวสูงแต่มีการกระจายความมั่งคั่งที่ไม่ดี

๔. การพัฒนาสังคม หมายถึง การมุ่งการพัฒนาคุณภาพคนเพื่อให้สามารถพัฒนาสังคมให้ก้าวหน้า มีความสงบสุข เกิดความเป็นธรรม และสนับสนุนการพัฒนาประเทศส่วนรวมพร้อม ๆ กับดำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของชาติ วัฒนธรรม และค่านิยมอันดีและยกระดับมาตรฐานคุณภาพชีวิตของคนในชนบทและในเมืองให้ได้ตามเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐาน

๕. การพัฒนาสังคม หมายถึง การทำให้สังคมซึ่งมีองค์ประกอบที่สำคัญ ๒ ประการ คือ คนและสภาพแวดล้อมมีการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น มีความเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น^๕

กล่าวโดยสรุป การพัฒนาสังคม หมายถึง การปรับปรุงคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้นเพื่อให้ปลอดจากความยากจน ความไม่รู้ ความเจ็บไข้ได้ป่วย และความหวาดหวั่น ตลอดจนมุ่งที่จะให้ประชาชนตระหนักถึงศักยภาพศักดิ์ศรี ความใฝ่ฝัน และความพึงพอใจในชีวิตของตนเองด้วย หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า การพัฒนาสังคม ได้แก่ การปรับปรุงคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างยกย่องตนเอง และเป็นอิสระจากการตกเป็นทาสและพันธนาการทั้งปวง

^๔ ดิเรก ฤกษ์ห่วย, **ทฤษฎีและแนวทางการพัฒนาสังคม**, ประมวลสาระชุดวิชาสังคมไทยกับการบริหารการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://agri.stou.ac.th/UploadedFile/91721-2.pdf> [๑๔ กันยายน ๒๕๖๐].

^๕ กรณีการ กาญจนวิภูศรี, **การบริหารการพัฒนาที่เน้นการพัฒนาสังคม**, เอกสารประกอบการเรียนวิชาการบริหารการพัฒนา, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://pws.npru.ac.th/kannika/data/files/การบริหารการพัฒนา/บทที่%208%20การพัฒนาสังคม.pdf> [๑๔ กันยายน ๒๕๖๐].

๒.๑.๒ ความเป็นมาของแนวคิดการพัฒนาสังคม

การพัฒนาสังคมเป็นส่วนประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งของการบริหารการพัฒนา แต่เพิ่งได้รับความสนใจจากองค์การสหประชาชาติในระยะเวลาพัฒนาในทศวรรษที่สองเป็นต้นมา หลังจากที่ได้นำนโยบายเศรษฐกิจในช่วงทศวรรษแรก (ค.ศ. ๑๙๖๑-๑๙๗๐) ในทำนองเดียว กันการพัฒนาสังคมในประเทศไทยก็ได้รับการบรรจุไว้ในแผนพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ ๑ อย่างเป็นทางการแต่อย่างใด เพิ่งจะได้รับความสนใจก็เฉพาะนับตั้งแต่แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๑๐-๒๕๑๔) เป็นต้นไปเท่านั้น^๖ สาเหตุที่การพัฒนาสังคมได้รับความสนใจน้อยมากในช่วงแรกของการพัฒนาทั้งในระดับโลกและระดับประเทศ อาจจะสืบเนื่องมาจากสาเหตุหลายประการ ได้แก่

๑) เกิดจากความเชื่อว่าเมื่อสามารถพัฒนาเศรษฐกิจจนเป็นผลสำเร็จ การพัฒนาด้านสังคมและการพัฒนาด้านอื่น ๆ ก็จะตามมาโดยอัตโนมัติ ความเชื่อเช่นนี้ทำให้เกิดแนวคิดว่าการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นเงื่อนไขที่จำเป็นของการพัฒนาด้านอื่น ๆ และการพัฒนาสังคม

๒) ในช่วงต้นของการพัฒนา ผู้คนในประเทศทุนนิยมพากันรังเกียจคำว่า “สังคม” เพราะเกรงว่าจะไปพ้องกับ “สังคมนิยม” ที่รัฐเข้ามาแทรกแซงในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน ดังที่ปรากฏอยู่ในประเทศสหภาพโซเวียตและสาธารณรัฐประชาชนจีนในขณะนั้น

๓) เมื่อเทียบกับการพัฒนาเศรษฐกิจซึ่งเน้นการพัฒนาอุตสาหกรรมและบริการแล้ว การพัฒนาสังคมสามารถวัดออกมาเป็นตัวเลขได้น้อยกว่า ฉะนั้นข้าราชการและนักการเมืองที่เกี่ยวข้องจึงไม่ค่อยนิยมที่จะนำเอาปัญหาเหล่านี้มาพิจารณาในแง่ของนโยบายและการปฏิบัติตามนโยบาย เพราะโอกาสที่จะเสียคะแนนนิยมจากประชาชนมีอยู่ค่อนข้างมาก นอกจากนี้ ผลของการพัฒนาสังคมยังต้องใช้เวลาค่อนข้างนานกว่าจะเห็นเป็นรูปธรรม

๔) การพัฒนาสังคมเป็นเรื่องละเอียดอ่อนและยุ่งยากสลับซับซ้อนจนเกินกำลังความสามารถของผู้ที่รับผิดชอบจะพิจารณาได้อย่างครบถ้วนและตรงประเด็น ทั้งทางด้านกำลัง สมอง เวลา ข้อมูล และทรัพยากรอื่น ๆ

การพัฒนาสังคมได้รับความสำคัญมากขึ้นหลัง พ.ศ. ๒๕๓๐ ที่เริ่มเกิดแนวคิด “การพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development)” ซึ่งเป็นแนวคิดที่เกิดขึ้นหลังจากที่ทั่วโลกยอมรับแล้วว่า การพัฒนาที่เน้นเศรษฐกิจเป็นหลักเป็นการพัฒนาที่ไม่ถูกต้อง มุ่งเน้นความเจริญทางวัตถุมากเกินไปจนเกิดผลร้ายแก่จิตใจมนุษย์และสังคมโดยรวม การพัฒนาอย่างยั่งยืนเน้นความสำคัญไปที่การพัฒนาสังคมและการพัฒนามนุษย์ และการพัฒนามนุษย์ก็ถูกมองว่าเป็นศูนย์กลางหรือหัวใจหลักของการพัฒนาสังคม

^๖ กรรณิการ์ กาญจนวัฏศรี, การบริหารการพัฒนาที่เน้นการพัฒนาสังคม, เอกสารประกอบการเรียน วิชาการบริหารการพัฒนา, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://pws.npru.ac.th/kannika/data/files/การบริหารการพัฒนา/บทที่%208%20การพัฒนาสังคม.pdf> [๑๔ กันยายน ๒๕๖๐].

พระมหาสุทิตย์ อาภากร, ดร. ได้อธิบายแนวคิดการพัฒนาสังคมตามแนวเศรษฐศาสตร์ไว้ว่า แนวคิดทางเศรษฐศาสตร์มองว่าการพัฒนาสังคม คือ กระบวนการเสริมสร้างความเจริญเติบโต ความมั่งคั่ง และความเป็นอยู่ที่ดีโดยเฉพาะทางเศรษฐกิจ เช่น ผลผลิตมวลรวมของประเทศ รายได้ที่ใช้เพียงพอต่อความต้องการพื้นฐานของบุคคล คุณภาพชีวิต เป็นต้น โดยเศรษฐศาสตร์มุ่งศึกษาว่า เราจะใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดผลิตสินค้าและบริการเพื่อนำไปตอบสนองความต้องการของมนุษย์อย่างไร ซึ่งรวมถึงวิธีการกระจายสินค้าและบริการเหล่านั้นไปสู่ผู้บริโภคด้วย ถึงแม้ว่าในมุมมองเศรษฐศาสตร์จะมุ่งเน้นการแสวงหาวัตถุซึ่งเป็นเรื่องที่สำคัญสำหรับมนุษย์ แต่มนุษย์ก็ยังมีสิ่งที่สำคัญกว่าคือ คนเราจะดำรงชีวิตอยู่อย่างไรท่ามกลางความโลภ ความหลงในการสะสมวัตถุ หรืออยู่ท่ามกลางอิสรภาพทางจิตใจ การสร้างความมั่งคั่งทางวัตถุเป็นสิ่งจำเป็น เพราะเป็นปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตมนุษย์ ซึ่งเป็นแนวคิดในยุคแรกของการพัฒนาสังคมในเชิงเศรษฐศาสตร์ แต่ในยุคต่อมาแนวคิดการพัฒนาของสาขาเศรษฐศาสตร์ได้มีมุมมองว่า มนุษย์จะต้องก้าวข้ามพ้นเรื่องการสะสมความมั่งคั่งทางวัตถุ การขยายตัวของรายได้ประชาชาติและเรื่องอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการสร้างรายได้โดยไม่ละเลยความสำคัญในด้านอื่น ๆ กล่าวคือจะต้องมองให้ไปไกลกว่านั้น เพื่อที่จะเข้าใจกระบวนการพัฒนาโดยอาจจะต้องตรวจสอบเรื่องจุดหมายและหนทางของการพัฒนาให้ลึกซึ้ง จุดหมายของการพัฒนาไม่ใช่เพียงแค่การแสวงหารายได้หรือความมั่งคั่งสูงสุด เพราะนั่นเป็นเพียงหนทางเท่านั้น ด้วยเหตุผลเดียวกันการขยายตัวทางเศรษฐกิจก็ไม่ได้เป็นจุดหมายของการพัฒนาดังที่เข้าใจกันทั่วไป แต่ต้องมองว่าการพัฒนาเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตอย่างมีความสุขสมบูรณ์ มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีโอกาสทางเศรษฐกิจ และโอกาสทางสังคม กล่าวโดยรวมก็คือ การเพิ่มศักยภาพส่วนบุคคลของมนุษย์ให้สามารถพึ่งพาตนเองได้มากขึ้น ซึ่งนำไปสู่ชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นและการสร้างสังคมที่ดีงาม^๗

ทินพันธ์ นาคะตะ ได้อธิบายแนวคิดการพัฒนาสังคมตามแนวรัฐศาสตร์ไว้ว่า การพัฒนาสังคมเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาประเทศหรือรัฐ เป็นบทบาทและหน้าที่ของรัฐที่จะดำเนินการในเรื่องการตัดสินใจ การหาข้อตกลงและนโยบายสาธารณะเพื่อประโยชน์ของบุคคลและสังคม โดยใช้อำนาจและกลไกการบริหารผ่านสถาบันการเมือง การปกครอง มีการจัดสรรสิ่งที่มีคุณค่าต่าง ๆ เพื่อสร้างกระบวนการปกครองและการพัฒนาที่รัฐที่เหมาะสมก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสาธารณะ โดยแนวคิดทางรัฐศาสตร์นั้นมุ่งเน้นการพัฒนาสิ่งต่าง ๆ ภายในรัฐทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรม โดยเน้นบทบาทและหน้าที่ของรัฐ สถาบันทางการเมือง การปกครอง การใช้อำนาจ การแบ่งสรรอำนาจและรูปแบบการปกครองที่จะเอื้อต่อการพัฒนาชุมชนและสังคม ภายใต้การใช้อำนาจหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ในกฎหมาย นอกจากนี้ ยังเน้นการพัฒนา การรวมกลุ่ม การลงคะแนนเสียง และทัศนคติทางการเมือง โดยพิจารณาถึงปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจที่เรียกว่า สังคมวิทยาการเมือง (Political Sociology) และเศรษฐกิจการเมือง (Political Economy) แนวคิดการพัฒนา

^๗ พระมหาสุทิตย์ อาภากร, **พระพุทธศาสนากับการพัฒนาสังคม**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙), หน้า ๖-๗.

สังคมตามแนวรัฐศาสตร์ ก็เพื่อให้เกิดความสงบสุขของประชาชนและรัฐหรือที่เรียกว่าการปกครองประชาชน โดยประชาชน เพื่อประชาชน โดยมีเป้าหมายให้เกิดความเสมอภาค เสรีภาพ ยุติธรรมและภราดรภาพในสังคม ซึ่งอาจมีรูปแบบการบริหารจัดการและปกครองที่แตกต่างกันไปเพียงแต่จะต้องยึดหลักความถูกต้องและผลประโยชน์ของสังคมนั้น ๆ เป็นสำคัญ^๔

๒.๑.๓ หลักการสำคัญของการพัฒนาสังคม

การพัฒนาสังคมประกอบด้วย ๒ หลักการสำคัญที่สัมพันธ์กันคือ ด้านของการเรียนรู้ และการดำเนินการนำความรู้ไปใช้

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ กล่าวถึงการพัฒนาสังคมว่าต้องการองค์ความรู้ใน ๓ มิติ คือ มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ซึ่งศาสตร์ทั้ง ๓ มิติล้วนมีความเห็นแนวเดียวกันว่า ปัญหาทั้งหลายเกิดจากเหตุ และควรตระหนักว่าปัญหาแต่ละปัญหามักมาจากหลากหลายสาเหตุ การแก้ปัญหาจึงต้องพิจารณาอย่างรอบคอบ ในการพัฒนาสังคมต้องเชื่อมั่นว่าคนและสภาพรอบตัวต่าง ๆ สามารถพัฒนาได้จริง และสภาพการพัฒนาของแต่ละสังคมไม่จำเป็นต้องเหมือนกัน แต่ละสังคมสามารถมีการพัฒนาหรือความเจริญในแบบของตน อาจมีส่วนคล้ายคลึงกันแต่จะไม่เหมือนกันเสียทีเดียว ทุกสังคมต่างมีชีวิตมีอนาคตเป็นของตนเอง อย่างไรก็ตาม เราไม่สามารถเจาะจงว่าอนาคตของการพัฒนาสังคมจะเป็นอย่างไรได้ชัดเจน แต่กระบวนการพัฒนาสังคมจะดำเนินต่อไปอย่างไม่มีสิ้นสุด ซึ่งแต่ละสังคมต่างมีความซับซ้อนสับสน^๕

ทั้งนี้ เป้าหมายสูงสุดของการพัฒนาสังคมคือการพัฒนาคนให้มีคุณภาพควบคู่ไปกับคุณธรรม ส่วนเป้าหมายรองคือ การพัฒนาสิ่งแวดล้อมของคน ลักษณะของการพัฒนาสังคมที่ดีจึงต้องมีศูนย์กลางที่การพัฒนาคน โดยมีเป้าหมายหลักที่ให้คนจัดการตนเองได้ (Self-management) และเกิดพัฒนาการพึ่งตนเอง (Self-reliance Development) นอกจากนี้ต้องมีลักษณะของการทำงานเป็นเครือข่าย ตามแนวคิดพื้นฐานของการเพิ่มขีดความสามารถให้แก่ประชาชน (Empowering) เปิดโอกาสให้ทุกคนในสังคมมีความเป็นหนึ่งเดียวกัน (Solidarity) เข้าสู่กระบวนการมีส่วนร่วมบนพื้นฐานความเป็นสหวิทยาการ (Multi-disciplinary) ที่เกิดฉันทามติ (Consensus) ในการร่วมคิดและร่วมตัดสินใจ เพื่อสร้างและกำหนด ร่วมรับผิดชอบต่อสังคม และร่วมรับประโยชน์ ต้องมีการใช้กลยุทธ์การทำงานที่หลากหลายสอดคล้องและสมดุลต่อการเปลี่ยนแปลงในกระบวนการภายในของสถาบันทางสังคมต่าง ๆ ตามเป้าหมายการเพิ่มรายได้และคุณภาพชีวิตและโอกาสการเข้าถึงทรัพยากรต่าง ๆ อย่างทั่วถึง ด้วยการควบคุมติดตามอย่างมีระบบต่อทิศทางและแนวโน้ม ที่ทุกคนในสังคมร่วมรับผิดชอบต่อสังคมในการตอบสนองความต้องการร่วมของชุมชนสาธารณะกลุ่มเป้าหมายในสังคม โดยสนองตอบความต้องการที่แตกต่างกันได้ และแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเสมอภาคและยุติธรรม

^๔ ทินพันธุ์ นาคะตะ, รัฐศาสตร์ : ทฤษฎี แนวความคิด ปัญหาสำคัญและแนวทางการศึกษาวิเคราะห์การเมือง, (กรุงเทพมหานคร: โครงการเอกสารและตำราสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๑), หน้า ๓.

^๕ สัญญา สัญญาวิวัฒน์, ทฤษฎีและกลยุทธ์การพัฒนาสังคม, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๑๕๔-๑๕๘.

การพัฒนาที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนควบคู่กับการพัฒนาสังคมตรงกับแนวคิดในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต) โดยท่านมองว่าการพัฒนาอย่างยั่งยืนจะเกิดขึ้นได้เมื่อระบบความสัมพันธ์ขององค์ประกอบทั้ง ๔ ของการพัฒนาดำเนินไปด้วยดี^{๑๐} องค์ประกอบทั้ง ๔ ได้แก่ มนุษย์ สังคม ธรรมชาติ และเทคโนโลยี ในส่วนของปัจจัยด้านมนุษย์นั้น สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์มองมนุษย์ในสองฐานะ คือฐานะที่เป็นมนุษย์และฐานะที่เป็นทรัพยากรมนุษย์หรือเป็นทุนในการพัฒนา ในฐานะที่เป็นมนุษย์ท่านมองว่าเป็นหลักการที่ควรให้ความสำคัญสูงสุด โดยมุ่งให้การศึกษาและจัดสรรปัจจัยเกื้อหนุนอื่นเพื่อช่วยให้มนุษย์มีชีวิตที่เจริญงอกงามเข้าถึงความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ส่วนมนุษย์ในฐานะทุนหรือปัจจัยในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมนั้นพึงพัฒนาให้เป็นทรัพยากรที่มีคุณภาพ ชยัน อดทน มีสุขภาพดี มีฝีมือ ความรู้และความสามารถ ปัจจัยด้านสังคมนั้นท่านให้เน้นการสร้างบรรยากาศแห่งการไม่เบียดเบียน ให้มีบรรยากาศของการช่วยเหลือเกื้อกูล ใหาระบบต่าง ๆ ในสังคมเกื้อกูลกัน โดยเฉพาะการเกื้อกูลต่อยุทธศาสตร์ที่ ๓ คือ ธรรมชาติ มนุษย์ไม่ควรมองตนเองแยกต่างหากจากธรรมชาติ และเลิกคิดเอาชนะธรรมชาติ แต่ต้องมองตัวเองเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ การพัฒนาต้องไม่ทำให้มนุษย์แปลกแยกจากธรรมชาติ และปัจจัยสุดท้ายคือเทคโนโลยี ท่านเสนอว่ามนุษย์ไม่ควรเสพเทคโนโลยีที่ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อ “ขยายวิสัยแห่งอินทรีย์ของมนุษย์” ด้วยตัณหา แต่ให้ใช้ด้วยปัญญาเพื่อให้ได้คุณค่าที่แท้จริงของเทคโนโลยี

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์กล่าวว่าการพัฒนาที่ยั่งยืนต้องบูรณาการปัจจัยทั้ง ๔ ให้เป็นระบบสัมพันธ์อันเดียว โดยนาระบบการพัฒนาคนเป็นศูนย์กลาง ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ไม่เบียดเบียนเอาชนะธรรมชาติ ควรเข้าถึงความจริงของธรรมชาติแล้วจะเกิดปัญญาที่ครอบคลุมทั่วตลอดระบบความสัมพันธ์ทั้งหมด

๒.๑.๔ ประเภทและองค์ประกอบของสังคม

ลักษณะความสัมพันธ์ของสมาชิกในสังคมทำให้สามารถแบ่งสังคมออกเป็น ๒ แบบ คือ

๑. สังคมแบบปฐมภูมิ เป็นสังคมที่สมาชิกมีความเป็นอยู่อย่างง่าย ๆ ทำการเกษตร จับปลาล่าสัตว์ มักอยู่รวมกันเป็นหมู่บ้าน สมาชิกรู้จักกันอย่างทั่วถึง และมีความสัมพันธ์กันแบบพี่น้อง สมาชิกในสังคมจะมีฐานความเป็นอยู่คล้ายคลึงกัน ยึดถือจารีตประเพณีเป็นแนวทางในการติดต่อสัมพันธ์และประกอบกิจกรรมต่าง ๆ หรืออีกชื่อหนึ่งคือสังคมชนบท หรือสังคมประเพณีนั่นเอง

๒. สังคมแบบทุติยภูมิ เป็นสังคมแบบชาวเมือง คือ สมาชิกมีการประกอบอาชีพที่แตกต่างกันตามความสามารถหรือตามความถนัดของแต่ละคน มีการแบ่งงานกันทำ สมาชิกในสังคมจะติดต่อสัมพันธ์กันอย่างผิวเผินตามตำแหน่งหน้าที่การงาน โดยมีผลประโยชน์เป็นแรงจูงใจ มีการสร้างกฎเกณฑ์ข้อบังคับ ข้อตกลง หรือกฎหมายขึ้นมาควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกอย่างเป็นทางการ

การเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาสังคมล้วนเกิดขึ้นภายใต้โครงสร้างสังคม (Social Structure) ซึ่งเป็นองค์ประกอบของสังคมตามรูปแบบวัฒนธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวส่วนต่าง ๆ ของ

^{๑๐} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), การพัฒนาที่ยั่งยืน, พิมพ์ครั้งที่ ๑๗, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์บริษัทสหธรรมิก จำกัด, ๒๕๕๓), หน้า ๒๔๘-๒๕๓.

สังคมเข้าด้วยกัน องค์ประกอบของสังคมที่สำคัญ ได้แก่ องค์การสังคม (Social Organization) และ สถาบันสังคม (Social Institution)

องค์การสังคม หมายถึง การจัดระเบียบสังคม เป็นกฎเกณฑ์ หรือระเบียบแบบแผนทั้งหลายที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ต่อกันระหว่างบุคคลและกลุ่มบุคคล ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นพื้นฐานต่อการดำรงอยู่ของทุกสังคม องค์การทางสังคมประกอบไปด้วย^{๑๑}

๑. ความสัมพันธ์ทางสังคม (Social Relationship) หมายถึงการที่มีคนตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป มีการกระทำต่อกันในระยะเวลาอันยาวนานพอสมควร

๒. หน้าที่ (Function) แต่ละองค์การมีหน้าที่ที่จะต้องทำอย่างหนึ่งอย่างใด

๓. แบบแผนพฤติกรรม (Pattern of Behavior) ได้แก่ ความรู้ ความเชื่อ ค่านิยม อุดมการณ์ อันเป็นส่วนสำคัญของวัฒนธรรมและสังคม

สำหรับสถาบันทางสังคม หมายถึง ส่วนหนึ่งของโครงสร้างสังคมที่เป็นกฎระเบียบของสังคม สำหรับให้สมาชิกในสังคมปฏิบัติตาม มีทั้งสิ่งที่เป็นแบบแผนในการคิด (Pattern of Thinking) ได้แก่ ความรู้ ค่านิยม อุดมการณ์ และแบบแผนในการกระทำ (Pattern of Action) ได้แก่ บรรทัดฐานทางสังคม (Norms) ซึ่งหมายถึงแนวทางในการปฏิบัติตนให้ถูกต้องเหมาะสม เป็นกฎ กติกา และมารยาทในการอยู่ร่วมกันในสังคม นอกจากจะช่วยควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในสังคมแล้ว บรรทัดฐานทางสังคมยังช่วยให้บุคคลตัดสินใจประพฤติปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้องเหมาะสมในสถานการณ์ต่าง ๆ บรรทัดฐานมีลักษณะเป็นนามธรรม มองไม่เห็น แต่สามารถรับรู้ได้

สถาบันทางสังคมยังมีองค์ประกอบที่สำคัญอีก ๓ ประการ ได้แก่ ตำแหน่งทางสังคมหรือสถานภาพ (Status) เป็นตัวกำหนดว่าบุคคลนั้นมีหน้าที่ต้องปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างไร ซึ่งสถานภาพมี ๒ ลักษณะ ได้แก่ สถานภาพโดยกำเนิด และสถานภาพโดยความสามารถ หน้าที่หรือบทบาท (Function or Role) หมายถึง สิ่งที่บุคคลพึงกระทำให้สอดคล้องกับสถานภาพของตนเอง และแบบแผนพฤติกรรม (Pattern of Behavior) ประกอบด้วยแบบแผนในการคิดและแบบแผนในการกระทำ^{๑๒}

๒.๒ แนวคิดเมืองสร้างสรรค์ (Creative City)

๒.๒.๑ ความหมายของเมืองสร้างสรรค์

ในภาพกว้างคำว่าเมืองสร้างสรรค์หรือ Creative City หมายถึงเมืองที่เอื้อต่อเศรษฐกิจในเชิงสร้างสรรค์ มีปฏิสัมพันธ์และจัดพื้นที่เพื่อการแสดงออกเชิงสร้างสรรค์^{๑๓} การประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการค้าและพัฒนา (United Nations Conference on Trade and Development – UNCTAD)

^{๑๑} พวงเพชร สุรัตน์ทีกุล และเมธอมลย์ ราชภัณฑารักษ์, (บก.), มนุษย์กับสังคม Man and Society, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๕), หน้า ๗๑.

^{๑๒} วรณัฐ สปิยารักษ์, เอกสารประกอบการสอน รายวิชาการพัฒนาสังคม, (กรุงเทพมหานคร: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, ๒๕๕๘), หน้า ๑๑-๑๒.

^{๑๓} ศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ, Creative Knowledge, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.tcdc.or.th/articles/business-industrial/17453/#Creative-City-เมืองสร้างสรรค์คืออะไร> [๑๖ สิงหาคม ๒๕๖๑].

หรืออังก์ถัด ซึ่งเป็นหน่วยงานที่สนับสนุนเมืองสร้างสรรค์และเศรษฐกิจสร้างสรรค์ให้นิยามเมืองสร้างสรรค์ไว้อย่างชัดเจนว่า หมายถึง “เมืองที่มีกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่หลากหลายเป็นส่วนสำคัญของเศรษฐกิจสังคมของเมืองนั้น ๆ และต้องประกอบด้วยรากฐานที่มั่นคงทางสังคมและวัฒนธรรม มีการรวมกลุ่มกันอย่างหนาแน่นของคนทำงานสร้างสรรค์และมีสภาพแวดล้อมที่ดึงดูดการลงทุนเพราะความยั่งยืนของสถานที่ในเชิงวัฒนธรรม”^{๑๔}

เมืองสร้างสรรค์มีความสัมพันธ์อย่างแยกไม่ออกกับเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) ซึ่งถูกกล่าวถึงและเป็นที่ยอมรับอย่างเป็นทางการในระดับรัฐบาลครั้งแรกในสหราชอาณาจักร โดยในปี พ.ศ. ๒๕๔๔ Department of Culture, Media and Sport ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า “อุตสาหกรรมสร้างสรรค์ (Creative Industries)” ไว้ว่า “Those industries which have their origin in individual creativity, skill and talent and which have a potential for wealth and job creation through the generation and exploitation of intellectual property.”^{๑๕} และ คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้แปลความหมายของคำจำกัดความนี้ว่า “เศรษฐกิจที่ประกอบด้วยอุตสาหกรรมที่มีรากฐานมาจากความคิดสร้างสรรค์ของบุคคล ทักษะ ความชำนาญ และความสามารถพิเศษ ซึ่งสามารถนำใช้ประโยชน์ในการสร้างความมั่งคั่งและสร้างงานให้เกิดขึ้นได้ โดยที่สามารถส่งผ่านและส่งผ่านจากรุ่นเก่าสู่รุ่นใหม่ด้วยการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา” ขณะเดียวกัน สศช. ก็ได้ให้นิยามของคำว่าเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในภาษาไทยไว้ด้วยว่า หมายถึงแนวคิดการขับเคลื่อนเศรษฐกิจบนพื้นฐานของการใช้องค์ความรู้ (Knowledge) การศึกษา (Education) การสร้างสรรค์งาน (Creativity) และการใช้ทรัพย์สินทางปัญญา (Intellectual Property) ที่เชื่อมโยงกับพื้นฐานทางวัฒนธรรม (Culture) การสั่งสมความรู้ของสังคม (Wisdom) เทคโนโลยีและนวัตกรรม (Technology and Innovation)^{๑๖}

ทั้งนี้ ทิศทางการพัฒนาเมืองและท้องถิ่นในศตวรรษที่ ๒๑ เป็นการพัฒนาเมืองที่ให้ความสำคัญกับมนุษย์ มองว่ามนุษย์เป็นสินทรัพย์ที่สำคัญที่สุดและเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจเมืองและท้องถิ่น การพัฒนาเมืองในศตวรรษนี้จึงเน้นการสร้างเมืองที่เป็นมิตรกับมนุษย์ เอื้อต่อการพัฒนาและการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจหรืออุตสาหกรรมสร้างสรรค์ และการให้ความสำคัญกับกิจกรรมทางวัฒนธรรม ซึ่งถือเป็นทรัพยากรสร้างสรรค์ อันจะทำให้เมืองสร้างสรรค์แต่ละแห่งมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่แตกต่างกัน

^{๑๔} UNCTAD, **Creative City Report**, 2018, [Online], Sources: http://unctad.org/en/Docs/ditc20082cer_en.pdf [25 January 2018].

^{๑๕} Department of Culture Media and Sport, **Creative Industries Mapping Document**, [Online], Sources: http://www.culture.gov.uk/reference_library/publications/4632.aspx [11 June 2018].

^{๑๖} เศรษฐกิจสร้างสรรค์, **จุฬาริชาตนิพนธ์**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.chulapedia.chula.ac.th/index.php?title=เศรษฐกิจสร้างสรรค์> [๒๓ มิถุนายน ๒๕๖๑].

๒.๒.๒ พัฒนาการของเมืองสร้างสรรค์

แนวคิดเมืองสร้างสรรค์หรือเมืองที่วัฒนธรรมและกิจกรรมสร้างสรรค์ผสมผสานเข้าด้วยกันเป็นส่วนหนึ่งของเศรษฐกิจและสังคมของเมืองนั้นเป็นแนวคิดที่ต่อยอดมาจากแนวคิดของชาวออสเตรเลียชื่อ David Yencken ซึ่งได้เสนอแนวคิดไว้ใน พ.ศ. ๒๕๔๑ ว่าการพัฒนาเมืองต่าง ๆ ควรให้ความสำคัญกับความคิด และอารมณ์ความรู้สึกของผู้คนที่มาต่อสถานที่หรือสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ

อย่างไรก็ดี เมื่อศึกษาถึงลงไปพบว่าการพัฒนาสังคมโดยให้ความสำคัญกับศิลปวัฒนธรรมเกิดขึ้นในโลกตั้งแต่ศตวรรษที่ ๒๐ ดังแสดงในตารางที่ ๒.๑ แต่ในขณะนั้นยังไม่มีการนำไปเชื่อมโยงกับการสร้างเศรษฐกิจ หรือการพัฒนาให้เกิดเป็นเมืองสร้างสรรค์

ช่วงเวลา	แนวคิด	ผู้เสนอแนวคิด	ตัวอย่างเมือง
ทศวรรษที่ ๑๙๐๐ - ๑๙๑๐	เมืองในฐานะผลงานทางศิลปะ	Daniel Burnham	ต้นแบบกรุงปารีสและเวียนนา, ขบวนการเคลื่อนไหวเมืองสวยงาม แผนพัฒนาเมืองชิคาโก และกรุงแคนเบอร์รา
ทศวรรษที่ ๑๙๑๐ - ๑๙๕๐	การแบ่งเขตพื้นที่ทางวัฒนธรรม	Harland Bartholomew Patrick Abercrombie	การวางผังเมืองตามแนวทางหน้าที่นิยม, มีศูนย์กลางทางวัฒนธรรม, ศูนย์กลางชุมชน
ทศวรรษที่ ๑๙๖๐ - ๑๙๗๐	สถานที่สิ่งอำนวยความสะดวกทางวัฒนธรรมที่สำคัญ	Robert Moses	ลินคอร์น เซ็นเตอร์, เจเอฟเค เซ็นเตอร์, ซิตินีโอเปราเฮาส์
ทศวรรษที่ ๑๙๖๐ - ๑๙๗๐	วัฒนธรรมของชุมชน	Jane Jacobs	สถานที่จัดแสดงศิลปะของชุมชน, การเคลื่อนไหวด้านมรดกทางวัฒนธรรม, การพัฒนาวัฒนธรรมบนฐานของชุมชน, การวางแผนทางสังคม
ทศวรรษที่ ๑๙๘๐ - ๑๙๙๐	วัฒนธรรมในการพัฒนาเมือง	การจัดการเมืองก้าวหน้า, Pasqual Maragall และ Sharon Zukin	การพัฒนาอุตสาหกรรมทางวัฒนธรรม, งานเทศกาลต่าง ๆ, ศูนย์กลางวัฒนธรรมแห่งยุโรป เช่น บาร์เซโลน่า, บิลเบา, บัลติมอร์, กลาสโกว และแมนเชสเตอร์
ทศวรรษที่ ๑๙๙๐ - ๒๐๐๐	เมืองสร้างสรรค์	Charles Landry, Richard Florida และ Allen Scott	ยุทธศาสตร์การวางแผนศิลปะและวัฒนธรรม, อาณาเขตวัฒนธรรม, การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เช่น ฮัตเตอร์ฟีลด์, เฮลซิงกิ และเบอร์ลิน

ตารางที่ ๒.๑ พัฒนาการของแนวคิดในการนำศิลปะและวัฒนธรรมเป็นส่วนในการพัฒนาเมือง

ที่มา: Ari-Veikko Anttiroiko^{๑๗}

^{๑๗} Ari-Veikko Anttiroiko, Creative city concept in local economic development: the case of Finnish cities, **Munich Personal RePEc Archive**, Paper No 58231, (September 2014). [Online], Sources: <http://mpra.ub.uni-muenchen.de/58231/> [25 January 2018].

องค์กรระหว่างประเทศอย่างน้อย ๒ องค์กร ให้ความสำคัญกับแนวคิดเมืองสร้างสรรค์ คือ องค์การยูเนสโก (UNESCO) หรือองค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ และอังค์ถัด หรือการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการค้าและพัฒนา (UNCTAD - United Nations Conference on Trade and Development) โดยยูเนสโกมองว่าศิลปะและวัฒนธรรมสามารถนำมาเป็นปัจจัยการพัฒนาที่ยั่งยืนของเมืองหรือชุมชนต่าง ๆ ได้ และในปี พ.ศ. ๒๕๔๗ ยูเนสโกได้จัดตั้งเครือข่ายเมืองแห่งความคิดสร้างสรรค์ของยูเนสโก (UCCN - UNESCO Creative Cities Network) ขึ้นเพื่อให้เป็นองค์กรกลางในการประสานความร่วมมือและแลกเปลี่ยนข้อมูลกันระหว่างเมืองที่สร้างความเติบโตของตนเองโดยให้ความสำคัญกับความคิดสร้างสรรค์และอุตสาหกรรมทางวัฒนธรรม และจัดให้มีการร่วมมือกันทั้งในระดับท้องถิ่นและระหว่างประเทศ^{๑๔}

หลายประเทศรวมทั้งประเทศไทยกำลังดำเนินนโยบายด้านเมืองสร้างสรรค์เพื่อสนับสนุนด้านต่าง ๆ ให้เอื้อต่อการระดมทุนการสร้างสรรค์และบ่มเพาะให้กลายเป็นผู้ประกอบการสร้างสรรค์ ทั้งนี้ ชาร์ลส์ แลนดรี (Charles Landry) ผู้เชี่ยวชาญด้านการวางแผนการประยุกต์ใช้วัฒนธรรมเพื่อการฟื้นฟูเมืองและผู้เขียนหนังสือ *The Creative City* ได้กล่าวไว้ว่าคนและวัฒนธรรมท้องถิ่นมีส่วนสำคัญที่ทำให้เมืองเป็นพื้นที่ของความคิดสร้างสรรค์และทำให้เกิดพลวัตขึ้นในสังคมเมือง ดังนั้น ความเป็นท้องถิ่นที่สื่อสารออกมาทางศิลปะในรูปแบบต่าง ๆ และกิจกรรมทางวัฒนธรรมซึ่งถือเป็นทรัพยากรสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นส่วนประกอบสำคัญที่ทำให้ความเป็นเมืองสร้างสรรค์ของแต่ละท้องถิ่นมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่แตกต่างกันไป เมืองสร้างสรรค์ในแนวคิดของแลนดรีจึงเป็นทั้งบ่อเกิดของนวัตกรรม และการหลอมรวมเอาสิ่งเก่าเข้ามาผสมผสานเข้าด้วยกันได้อย่างลงตัว เมืองยังเป็นที่สร้างแรงบันดาลใจที่บูรณาการชีวิตการทำงานและรูปแบบการดำเนินชีวิตเข้าไว้ด้วยกัน

๒.๒.๓ องค์ประกอบของเมืองสร้างสรรค์

สามารถแบ่งองค์ประกอบของเมืองสร้างสรรค์ได้เป็น ๓ กลุ่มใหญ่ ได้แก่ คน โครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรม และโครงสร้างทางกายภาพของเมือง

องค์ประกอบด้านคน แบ่งย่อยได้เป็น ๒ กลุ่ม คือกลุ่มผู้บริหารและกลุ่มประชาชน ในส่วนของกลุ่มผู้บริหารนั้นถือว่าเป็นกลุ่มคนที่มีความสำคัญมาก เพราะเป็นผู้มีอำนาจอยู่ในมือ สามารถกำหนดทิศทางการพัฒนาเมืองหรือชุมชนได้ เมืองที่จะพัฒนาเป็นเมืองสร้างสรรค์ ต้องการผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ กล้าคิดและกล้าลงมือปฏิบัติ มีความสามารถในการสร้างความเข้าใจในแนวคิดการพัฒนาเมืองแบบมีส่วนร่วมได้ส่วนเสีย รวมทั้งการปรับทัศนคติและรูปแบบการทำงานของหน่วยงานในท้องถิ่น เพราะการพัฒนาเมืองและเศรษฐกิจสร้างสรรค์หลายครั้งมาพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงทางความคิด และทิศทางการนโยบายในการบริหารประเทศ ตัวอย่างผู้บริหารที่ได้รับการกล่าวขานไปทั่วโลกในแง่ของการพัฒนาเมืองสร้างสรรค์ ได้แก่ นายลี เมียง บัก อดีตประธานาธิบดีเกาหลีใต้และนายกเทศมนตรีกรุงโซล ที่ตั้งเป้าพัฒนากรุงโซลให้เป็นมหานครแห่งการสร้างสรรค์ระดับโลก ตัดสินใจทุ่มงบประมาณกว่า

^{๑๔} UNESCO, *Creative Cities Network*, [Online], Sources: <https://en.unesco.org/creative-cities/home> [25 January 2018].

๓ หมิ่นล้าบาท เพื่อพลิกฟื้นคลองของเขื่อน ซึ่งเป็นธารน้ำสายประวัติศาสตร์ไหลผ่านใจกลางกรุงโซล ที่ครั้งหนึ่งเคยประสบภาวะน้ำเหือดแห้งเต็มไปด้วยมลภาวะไม่เหมาะกับการอุปโภคและบริโภค จนกลายมาเป็นที่พักผ่อนและแหล่งท่องเที่ยวระดับโลก^{๑๙} นอกจากนี้นายกเทศมนตรีกรุงโซลคนต่อมาก็ได้สานต่อแนวคิดในการสร้างเมืองสร้างสรรค์และให้ความสำคัญกับงานออกแบบในฐานะกลไกสำคัญที่ขับเคลื่อนเศรษฐกิจเมือง จนสามารถทำให้โซลเป็นเมืองหลวงแห่งการออกแบบในปี ๒๐๑๐

คนอีกกลุ่มหนึ่งที่เป็นองค์ประกอบสำคัญของการสร้างเมืองสร้างสรรค์ คือกลุ่มประชาชนที่เป็นนักคิดเชิงสร้างสรรค์ (Creative Man) คือ คนที่มีความสามารถในการรวบรวมองค์ความรู้ ทักษะ เทคโนโลยี และสุนทรียภาพจากวัฒนธรรม แล้วนำมาแปรเป็นกระบวนการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ที่มีความแตกต่างอย่างโดดเด่นสามารถเปลี่ยนปัจจัยการผลิตไปสู่สินค้าและบริการที่สามารถเอาชนะคู่แข่งได้ และผู้ประกอบการที่มีความคิดสร้างสรรค์ (Creative Entrepreneur) ซึ่งหมายถึงผู้ประกอบการที่สามารถรวบรวมองค์ความรู้ทักษะ เทคโนโลยีและสุนทรียภาพจากวัฒนธรรมและงานศิลปะ แล้วนำมาแปรเป็นกระบวนการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณค่าและความแตกต่าง ซึ่งตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคในแต่ละกลุ่มได้^{๒๐} คนทั้งสองกลุ่มนี้ถูกรวมกันเรียกว่า กลุ่มมวลชนสร้างสรรค์ (Creative Class) ริชาร์ด ฟลอริดา ผู้นำในการสร้างเมืองสร้างสรรค์ และผู้เขียนหนังสือ *The Rise of the Creative Class* กล่าวถึงกลุ่มมวลชนสร้างสรรค์ว่าเป็นกลุ่มคนที่เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสรรค์มีความสำคัญอย่างยิ่ง ด้วยเหตุผลดังกล่าว เมืองต่าง ๆ จึงต้องแข่งขันกันเพื่อดึงดูด รักษาและสร้างกลุ่มมวลชนสร้างสรรค์ด้วยการพัฒนาสภาพแวดล้อมเมือง การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและกลไกทางธุรกิจที่เอื้อต่อการลงทุนและพัฒนาธุรกิจสร้างสรรค์ และให้ความสำคัญกับส่วนที่สำคัญที่สุดคือ การรักษาวัฒนธรรมท้องถิ่นและวางแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อให้เมืองมีความพร้อมในเชิงเอกลักษณ์และบรรยากาศทางวัฒนธรรมที่มีความหลากหลายควบคู่ไปกับการพัฒนาเมืองด้านกายภาพ

องค์ประกอบด้านโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรม ชาร์ลส์ แลนด์รีย์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการวางแผนการประยุกต์ใช้วัฒนธรรมเพื่อการฟื้นฟูเมืองและผู้เขียนหนังสือ *The Creative City* ได้กล่าวไว้ว่าคนและวัฒนธรรมท้องถิ่นมีส่วนสำคัญที่ทำให้เมืองเป็นพื้นที่ของความคิดสร้างสรรค์และทำให้เกิดพลวัตขึ้นในสังคมเมือง ดังนั้น ความเป็นท้องถิ่นที่สื่อสารออกมาทางศิลปะในรูปแบบต่าง ๆ และกิจกรรมทางวัฒนธรรมซึ่งถือเป็นทรัพยากรสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นส่วนประกอบสำคัญที่ทำให้ความเป็นเมืองสร้างสรรค์ของแต่ละท้องถิ่นมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่แตกต่างกันไป นอกจากนี้ สังคมที่จะพัฒนาเป็นเมืองสร้างสรรค์ที่ดีและเข้มแข็งได้ควรต้องเป็นสังคมที่มีความเปิดกว้างและเต็มไปด้วยความหลากหลายทางวัฒนธรรม จะช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม และก่อให้เกิดความคิด

^{๑๙} พีรตร แก้วลาย และทิพย์สุดา จันทรแจ่มหล้า, **เมืองสร้างสรรค์: แนวทางการพัฒนาเมืองจากสินทรัพย์สร้างสรรค์ทั้งถิ่นไทย**, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๕๖), หน้า ๑๘.

^{๒๐} มณฑินี ยงวิกุล, **เมืองสร้างสรรค์คืออะไร**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.tcdc.or.th/creativethailand/article/CreativeCity/19565> [๓๐ มกราคม ๒๕๖๑].

สร้างสรรค์ใหม่ ซึ่งเมืองสร้างสรรค์ที่ประสบความสำเร็จอย่างแท้จริงประชาชนจะต้องร่วมกันค้นหาปัญหา วางแผน ตัดสินใจ และจัดสิ่งขัดขวางต่อการเป็นสังคมเปิดกว้าง เพื่อขับเคลื่อนเอาความคิดสร้างสรรค์ของประชาชนออกมา

องค์ประกอบด้านโครงสร้างทางกายภาพของเมือง สิ่งสำคัญที่สุดคือต้องมีพื้นที่ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และการแสดงออกของความคิดสร้างสรรค์ มีพื้นที่ให้กับกิจกรรมที่หลากหลาย มีสิ่งแวดล้อมที่เป็นมิตรกับคน ไม่เต็มไปด้วยมลพิษ การจราจรไม่หนาแน่น ติดขัด มีสภาพแวดล้อมที่ดึงดูดการลงทุน คือมีความพร้อมในด้านโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ สามารถรองรับการเติบโตทางเศรษฐกิจได้หลากหลายด้าน ริชาร์ด ฟลอริดา กล่าวว่าเมืองที่มีแรงดึงดูดนั้นต้องเป็นสถานที่ที่เปิดกว้างสำหรับคนต่างถิ่นให้เข้ามาอาศัยได้อย่างกลมกลืน หรือเป็นเมืองที่มีความลื่นไหลทางวัฒนธรรมไม่ใช่เมืองอนุรักษ์นิยม หรือที่เรียกได้ว่ามีความมั่นคงทางสังคมมากพอที่จะก่อให้เกิดความต่อเนื่อง แต่ก็มีหลากหลายที่จะก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ในรูปแบบต่าง ๆ

๒.๒.๔ ประเภทของเมืองสร้างสรรค์

สามารถแบ่งเมืองสร้างสรรค์ได้ ๓ ประเภท^{๒๑} ตามขนาดกิจกรรมทางเศรษฐกิจของเมืองสร้างสรรค์นั้น ๆ

๑) ระดับเมืองสร้างสรรค์ พิจารณาจากระบบเศรษฐกิจ การส่งออกสินค้าและบริการ อัตราการจ้างงานในระบบอุตสาหกรรม ตำแหน่งที่ตั้ง ลักษณะทางภูมิประเทศ วิวัฒนาการของเมือง และสาธารณูปโภคต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการทำธุรกิจ

๒) ระดับย่านสร้างสรรค์ พิจารณาจากการรวมกลุ่มของคนในชุมชนหลายชุมชนที่อาศัยอยู่ร่วมกันจนเกิดเป็นเครือข่ายของย่านของกลุ่มธุรกิจที่เกิดขึ้นภายในเมือง รวมถึงระบบของวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกัน หรืออาชีพคล้ายคลึงกันอยู่ร่วมกันจนทำให้เกิดอัตลักษณ์ของสถานที่

๓) ระดับชุมชนเมืองสร้างสรรค์ พิจารณาจากการใช้ชีวิตของคนที่พักอาศัยภายในชุมชนเมือง การรวมกลุ่มของอาชีพ ความหลากหลายทางวัฒนธรรม สันทนาการ และนวัตกรรมการสร้างสรรค์ที่ส่งผลให้เกิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่ถูกคิดค้นโดยสมาชิกของเมืองนั้น ๆ

๒.๒.๕ กระบวนการสร้างเมืองสร้างสรรค์

จากการศึกษาบทเรียนจากพื้นที่ที่มีการสร้างเมืองสร้างสรรค์ ทั้งกรณีกรุงโซล ประเทศเกาหลีใต้ซึ่งกล่าวถึงมาก่อนหน้านี้ และกรณีอื่น ๆ เช่น การประกาศตัวเป็นลอนดอนเมืองสร้างสรรค์ (Creative London) ของนายเคน ลิฟวิสต์ัน นายกเทศมนตรีกรุงลอนดอนในปีคริสต์ศักราช ๒๐๐๔ จะเห็นได้ว่าการสร้างเมืองสร้างสรรค์มีกระบวนการดังต่อไปนี้

^{๒๑} กรวรรณ รุ่งสว่าง และสุพัทธรา สุทสุภา, แนวคิดและองค์ประกอบของชุมชนเมืองสร้างสรรค์ตามลักษณะท้องถิ่นในประเทศไทย, เอกสารประกอบการประชุมวิชาการระดับชาติเรื่องสถาปัตย์กระบวนทัศน์ ๒๕๖๐, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: http://www.arch.su.ac.th/images/book/3archjournal/2560/E_Urban_002.pdf [๓๐ มกราคม ๒๕๖๑].

๑) มองเห็นปัญหาที่แท้จริงของเมือง และตั้งเป้าชัดเจนในการแก้ไขปัญหา กรณีกรุงโซล นายกเทศมนตรีกรุงโซลมองเห็นว่าปัญหามลพิษอย่างยาวนานของคลองของเกซอน ไม่เพียงเป็นปัญหาสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิตของชาวกรุงโซล หากแต่เป็นปัญหาที่ส่งผลถึงภาพลักษณ์ของเมืองและบั่นทอนแรงจูงใจของนักลงทุนต่างชาติ เช่นเดียวกับการณีกรุงลอนดอนที่พื้นที่เสื่อมโทรมกลางเมืองเป็นปัญหาต่อภาพลักษณ์ของเมืองหลวงระดับโลกแห่งนี้อย่างยิ่ง

๒) สำรวจศักยภาพของเมือง เพื่อกำหนดทิศทางในการฟื้นฟูหรือพัฒนาเมือง การสำรวจศักยภาพทำได้โดยการวิจัย ข้อมูลที่ได้จากกระบวนการนี้จะถูกนำมาใช้ในการกำหนดนโยบายเมืองสร้างสรรค์ที่สอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่น เมื่อนายลีฟวิงสตัน มีนโยบายชัดเจนในการแก้ไขปัญหาพื้นที่เสื่อมโทรมในกรุงลอนดอน เขาได้ตั้งกรมการอุตสาหกรรมสร้างสรรค์เพื่อสำรวจศักยภาพของกรุงลอนดอนและพบว่าลอนดอนมีความเข้มแข็งของเศรษฐกิจอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ที่เป็นรองเพียงธุรกิจของภาคการเงินการธนาคาร อย่างไรก็ตามสิ่งที่ลีฟวิงสตันทำเป็นสิ่งที่ได้รับการปูทางไว้ก่อนหน้านี้จากสิ่งที่เรียกว่า “แผนที่อุตสาหกรรมสร้างสรรค์ (Creative Industries Mapping)” ซึ่งสำนักงานวัฒนธรรม โอลิมปิก สื่อ และกีฬา (Department of Culture, Olympic, Media, and Sports) ของรัฐบาลอังกฤษได้จัดทำไว้ตั้งแต่ปี ๑๙๙๘

๓) กำหนดยุทธศาสตร์และวางแผนสร้างและพัฒนาเมืองสร้างสรรค์ โดยให้มีบุคคลในหลายสาขาอาชีพเข้ามามีส่วนร่วม เพื่อให้เกิดมุมมองที่แตกต่าง และรอบด้าน เน้นความยั่งยืนและการขยายตัวได้ของโครงการพัฒนาเมือง เพื่อให้มีการต่อยอดได้ในอนาคต

๔) ลงมือปฏิบัติ โดยให้มีความต่อเนื่อง

อย่างไรก็ดี ในการลงมือปฏิบัติจริง อาจมีการเลือกเมืองขึ้นมาเพื่อพัฒนาเป็นเมืองต้นแบบ โดยดูจากจุดแข็งหรือศักยภาพของเมืองแทนการมองที่ปัญหาก็ได้ เช่นในปี ๒๕๔๔ ได้มีการคัดเลือกเมืองต้นแบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ๑๐ เมือง ได้แก่ จังหวัดชัยนาท เมืองแห่งเมล็ดพันธุ์ข้าว, จังหวัดเชียงราย เมืองแห่งการพัฒนา, จังหวัดเชียงใหม่ เมืองหัตถกรรมสร้างสรรค์, จังหวัดน่าน เมืองเก่าที่มีชีวิต, จังหวัดเพชรบุรี เมืองตาลโตนด, จังหวัดมหาสารคาม เมืองแห่งการเรียนรู้สู่การพัฒนาชุมชน, จังหวัดยะลา ศูนย์กลางเศรษฐกิจนก, จังหวัดลำปาง เมืองแห่งเซรามิค, จังหวัดลพบุรี เมืองนวัตกรรมแห่งพลังงานทดแทน, และจังหวัดอ่างทอง ชุมชนเอกราชหมู่บ้านทำกลอง หลังจากนั้นก็วางแผนในการดึงศักยภาพของแต่ละเมืองมาพัฒนา เพื่อให้เกิดการสร้างสรรคนำสู่การเติบโตทางเศรษฐกิจ

๒.๒.๖ นโยบายเมืองสร้างสรรค์ของประเทศไทย

เหตุผลสำคัญที่ประเทศไทยดำเนินนโยบายเมืองสร้างสรรค์เพื่อขับเคลื่อนให้เกิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์เพื่อเป็นทางเลือกให้กับการพัฒนาประเทศ เพราะภาคการผลิตไม่สามารถสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันได้อย่างยั่งยืน โดยรัฐบาลเริ่มให้ความสำคัญกับเศรษฐกิจสร้างสรรค์ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๕๒^{๒๒}

^{๒๒} Competitiveness Newsletter, สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๒ (มิถุนายน ๒๕๕๔), [ออนไลน์], แหล่งที่มา: http://www.nesdb.go.th/ewt_dl_link.php?Nid=3642 [๓๐ มกราคม ๒๕๖๑].

ที่มีการตั้งคณะกรรมการนโยบายเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (กศส.) แต้นนโยบายการพัฒนาเมืองสร้างสรรค์ เกิดเป็นรูปธรรมในปี พ.ศ. ๒๕๕๔ โดยกำหนดเป็นนโยบายหนึ่งภายใต้พันธสัญญาการขับเคลื่อนนโยบายเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของรัฐบาลข้อ ๖ ที่มุ่งส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในระดับภูมิภาคและท้องถิ่น เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มและสร้างรายได้ภายในพื้นที่ โดยการต่อยอดภูมิปัญญาไทย และเมืองสร้างสรรค์ยังเป็นแนวทางสำคัญภายใต้กรอบแนวคิดในการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของประเทศไทยที่สำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้ทำการศึกษาและได้รับความเห็นชอบจาก กศส. เมื่อวันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๕๔ ประกอบด้วย ๒ ส่วนหลัก คือ การพัฒนาระดับอุตสาหกรรม/ธุรกิจสร้างสรรค์ (Micro Development) ทั้งอุตสาหกรรมหลักและอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง และสนับสนุนและการพัฒนาพื้นฐานปัจจัยแวดล้อมที่เป็นพื้นฐานของการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Macro Foundation) หรือการพัฒนาปัจจัยระบบนิเวศน์เชิงสร้างสรรค์ (Creative Ecology)

มีการบรรจุแผนพัฒนาเมืองสร้างสรรค์ไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๙) ด้วย โดยแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์โดยการส่งเสริมการพัฒนาเมืองสร้างสรรค์ควบคู่กับการพัฒนาธุรกิจสร้างสรรค์ตามแนวทางเครือข่ายวิสาหกิจ (Cluster) เสริมสร้างศักยภาพของผู้ประกอบการ และบุคลากรในการใช้ความคิดสร้างสรรค์เพื่อเพิ่มมูลค่าของสินค้าและบริการ พัฒนาระบบการเงินเพื่อสนับสนุนการลงทุน และการพัฒนาอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ ส่งเสริมการจดทะเบียน การใช้และการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา สนับสนุนการศึกษาวิจัยประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์และเร่งพัฒนาฐานข้อมูลเชิงลึกของอุตสาหกรรมสร้างสรรค์สาขาต่าง ๆ รวมทั้งส่งเสริมการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่มีคุณภาพและทันสมัย เพื่อสร้างบรรยากาศและสภาวะที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้และการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ เช่น การพัฒนาแหล่งเรียนรู้พื้นที่สาธารณะรูปแบบต่าง ๆ การจัดกิจกรรม และงานแสดงสินค้าและบริการสร้างสรรค์เพื่อเป็นช่องทางหรือเวทีในการพัฒนาและแสดงออกของนักคิดและนักสร้างสรรค์สาขาต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางเครือข่ายการผลิต การค้า และการบริการของธุรกิจสร้างสรรค์ของภูมิภาคอาเซียน (Creative Hub of ASEAN)

สศช. ได้จัดประเภทเศรษฐกิจสร้างสรรค์เป็น ๔ กลุ่มหลัก และ ๑๕ สาขาย่อยประกอบไปด้วย มรดกทางวัฒนธรรมและธรรมชาติ (งานฝีมือและหัตถกรรม, การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม/ความหลากหลายทางชีวภาพ, การแพทย์แผนไทย, อาหารไทย) ศิลปะ (ศิลปะการแสดง, ทัศนศิลป์) สื่อ (ภาพยนตร์และวีดิทัศน์, การพิมพ์, การกระจายเสียง, ดนตรี) งานสร้างสรรค์และออกแบบ (การออกแบบ, แฟชั่น, สถาปัตยกรรม, การโฆษณา, ซอฟต์แวร์) ซึ่งเป็นการกำหนดกรอบโดยกว้างเพื่อประโยชน์ในการวัดขนาดทางเศรษฐกิจของอุตสาหกรรมเชิงสร้างสรรค์ของไทยและสะท้อนถึงความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจไทย อย่างไรก็ตาม อุตสาหกรรมที่ใช้ความคิดสร้างสรรค์ (Creative Industry) ซึ่งเป็นหัวใจของการขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจบนพื้นฐานความคิดสร้างสรรค์ (Creative Economy) ไม่ได้เกิดขึ้นในช่วงเวลาข้ามวัน เพราะคนที่มีความคิดสร้างสรรค์เพื่อจะเป็นผู้ประกอบการ

แนวทางได้นั้น ต้องการการสนับสนุนจากรัฐบาลอย่างต่อเนื่องซึ่งไม่เพียงแต่การบ่มเพาะทางด้านเศรษฐกิจ แต่ยังรวมถึงการวางแผนเชิงพื้นที่ที่เอื้อต่อการ “สร้างสรรค์” ด้วย

สศช. กำหนดกรอบนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ โดยเน้นการพัฒนา ๒ ส่วนหลัก คือ ๑) การพัฒนาพื้นฐานปัจจัยแวดล้อมที่เป็นพื้นฐานของการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Macro Foundation) ประกอบด้วย ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านการพัฒนาระบบการศึกษาและทรัพยากรมนุษย์ ด้านการพัฒนาแรงบันดาลใจและสังคมสร้างสรรค์ และสุดท้ายด้านการเงินและการลงทุน ๒) การพัฒนาระดับอุตสาหกรรม/ธุรกิจสร้างสรรค์ (Micro Development) เป็นการพัฒนาอุตสาหกรรมสร้างสรรค์หลักและอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องและ สนับสนุนโดยพัฒนากิจกรรมตลอดห่วงโซ่อุปทานของอุตสาหกรรมสร้างสรรค์อย่างเป็นระบบและมีบูรณาการ นอกจากนี้ จะต้องพัฒนาครอบคลุมถึงอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องและสนับสนุน รวมถึงการวิเคราะห์บุคลากรด้านการสร้างสรรค์ที่สำคัญในแต่ละกิจกรรมของห่วงโซ่อุปทานด้วย

นอกจากนี้ สศช. ได้วางกรอบแนวทางในการพัฒนาเชิงพื้นที่และส่งเสริมการวางแผนเมืองที่มีศักยภาพที่จะพัฒนาให้เป็นเมืองสร้างสรรค์ใหม่ ให้มีทิศทางและจุดเน้นในการพัฒนาที่ชัดเจน โดยมีแนวคิดหลักในการพัฒนาเมือง ๔ แนว ได้แก่ ๑) เมืองชายฝั่ง (Coastal City) ๒) เมืองชายแดน (Border Town) ๓) เมืองธุรกิจ (Business City) และ ๔) เมืองน่าอยู่ (Livable City) โดยคำนึงถึงปัจจัยทุนที่มีอยู่ในพื้นที่และศักยภาพในการสร้างเสน่ห์ของพื้นที่ เช่น วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ เรื่องเล่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรทางกายภาพ นวัตกรรม และเทคโนโลยีรวมทั้งการบูรณาการการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในท้องถิ่น โดยในเบื้องต้นจะเริ่มนำร่องศึกษาการพัฒนาเมืองสร้างสรรค์ใหม่ ๑๐ เมือง ได้แก่ กรุงเทพฯ เป็น Creative Harbor City, สุโขทัย เป็น Dawn of Happy Heritage, ปายเป็น Shangri-La of Culture, เชียงคาน เป็น Charming Legend of Mekong, เกาะสมุย เป็น Smart Island of Joyfulness, เกาะช้าง เป็น Island of Green Enjoyment, ภูเก็ต เป็น Pearl of Creative MICE, หัวหิน เป็น Royal Creative City ระนอง เป็น Onsen Paradise^{๒๓}

๒.๒.๗ แนวคิดสร้างสรรค์ทุนวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว

การนำทุนทางวัฒนธรรมมาใช้เพื่อสร้างสรรค์สินค้าให้กับการท่องเที่ยว สามารถจำแนกตามประเภทสินค้าได้ ๒ รูปแบบ ดังนี้ ๑) การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เน้นแหล่งท่องเที่ยวเชิงกายภาพเป็นสินค้าหลัก จุดขายจะอยู่ที่ตัวแหล่งท่องเที่ยว คือ แหล่งโบราณสถานและประวัติศาสตร์ ๒) การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เน้นวิถีชีวิตและกิจกรรมของชุมชนเป็น สินค้าหลัก จุดขาย คือ วิถีชีวิตและกิจกรรมที่มีอยู่ในชุมชนทั้งในชนบทและเมือง ซึ่งควรทำความเข้าใจกับการสร้างบรรยากาศและปัจจัยแวดล้อมให้เอื้อต่อการลงทุน เพื่อส่งเสริมให้เกิดการลงทุนพัฒนาธุรกิจบริการที่เกี่ยวข้อง เช่น ธุรกิจที่พักแรม เป็นต้น โดยอาศัยสถาบันการศึกษาในการนำความรู้ทางวิชาการ หรือภูมิปัญญาสาขามาใช้ในการวิจัยและพัฒนาที่

^{๒๓} Competitiveness Newsletter, สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๒ (มิถุนายน ๒๕๕๔), [ออนไลน์], แหล่งที่มา: http://www.nesdb.go.th/ewt_dl_link.php?Nid= 3642 [๓๐ มกราคม ๒๕๖๑].

เชื่อมโยงกับทุนทางวัฒนธรรมท้องถิ่น รวมทั้งสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานผลิตภัณฑ์ เพื่อเพิ่มมูลค่าให้สินค้าและบริการ รวมถึงการจัดการด้านลิขสิทธิ์ของทุนวัฒนธรรม โดยทั้งหมดต้องคำนึงถึงรหัสวัฒนธรรม หรือ Culture DNA เนื่องจากสามารถสะท้อนหรือถ่ายทอดวัฒนธรรมและวิถีชีวิตได้จนถึงปัจจุบัน ซึ่งจะช่วยสร้างเอกลักษณ์ให้กับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของประเทศมากขึ้น

๒.๓ แนวคิดเมืองน่าอยู่

๒.๓.๑ ความหมายของเมืองน่าอยู่

คำว่าเมืองน่าอยู่ เป็นการให้นิยามกว้าง ๆ ถึงเมืองที่มีสภาพแวดล้อมเงื่อนไขเหมาะสมแก่การอยู่อาศัย ในภาษาอังกฤษมีคำเรียกเมืองน่าอยู่แตกต่างกัน ตามฐานคิดหรือวิสัยมอง เช่น หากให้ความสำคัญกับความน่าอยู่ในมุมมองทางเศรษฐกิจและการดำรงชีพก็มีการใช้คำว่า Livable City หากเป็นมุมมองในเชิงสุขภาพก็มีการใช้คำว่า Healthy City ไม่ว่าจะมองหรือให้ความสำคัญกับบริบทใด เมื่อนำมาใช้ในภาษาไทยจะถูกเทียบเคียงว่าเป็นเมืองน่าอยู่ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในภาษาไทยคำว่า “น่าอยู่” มีความหมายที่กว้างขวาง ครอบคลุมถึงสุขภาวะของคน คุณภาพชีวิต สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ สิ่งแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคม รวมไปถึงบรรยากาศและจิตวิญญาณที่แวดล้อม

มีผู้ให้ความหมายของเมืองน่าอยู่ไว้อย่างหลากหลาย เช่น

เทารอส (Tsouros) ได้ให้ความหมายของเมืองน่าอยู่ (Health Cities) ว่าเป็นได้ทั้งกระบวนการและผลลัพธ์ เมืองน่าอยู่จึงไม่ใช่เป็นเมืองที่ประสบผลสำเร็จด้านสุขภาพอนามัยให้ดีขึ้น แต่โดยมีโครงสร้างและกระบวนการทำงานที่จะปรับปรุงด้านสุขภาพอนามัย^{๒๔}

กนิษฐา นิตศพัฒนา กล่าวว่า มิติที่ต้องพิจารณาในการพัฒนาเมืองน่าอยู่ เพื่อให้ประชาชนที่อยู่อาศัยในเมืองนั้นมีสุขภาพที่ดี ได้แก่ มิติทางด้านกายภาพ (Physical) มิติทางด้านจิตใจ (Mental) มิติทางด้านสิ่งแวดล้อม (Environment) มิติทางด้านสังคม (Social) ทั้งนี้ การมีสุขภาพดีของประชาชนจะเกิดขึ้นได้โดยอาศัยความร่วมมือร่วมแรงกันของทุกฝ่าย ทั้งจากภาค รัฐบาล เอกชน และชุมชนผู้เป็นเจ้าของเมืองที่อยู่อาศัยเอง ในการปรับปรุง และเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนให้เหมาะสม ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชนในชุมชนนั้น^{๒๕}

ไชยยันตร์ กัมปนาทแสนยากร ให้ความหมายในเชิงการพัฒนาชุมชนเช่นเดียวกันว่า หมายถึงกระบวนการที่จะทำให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของสุขภาพกาย สุขภาพจิต สุขภาพสังคม และ

^{๒๔} Tsouros, Healthy Cities Project : A Project Becomes a Movement, (Copenhagen: FADL, Publisher, 1995), อ้างใน ชุติรัตน์ เจริญพร, “เมืองน่าอยู่: แนวคิดเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างมีส่วนร่วม กรณีศึกษาชุมชนหลักหก ตำบลหลักหก อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี”, วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, ปีที่ ๑๑ ฉบับพิเศษ (พฤศจิกายน ๒๕๖๐), หน้า ๕.

^{๒๕} กนิษฐา นิตศพัฒนา, **ตัวชี้วัดเมืองน่าอยู่**, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๐), อ้างใน ชุติรัตน์ เจริญพร, “เมืองน่าอยู่: แนวคิดเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างมีส่วนร่วม กรณีศึกษาชุมชนหลักหก ตำบลหลักหก อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี”, วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, ปีที่ ๑๑ ฉบับพิเศษ (พฤศจิกายน ๒๕๖๐), หน้า ๕.

พร้อมที่จะร่วมกันสรรค์สร้างภาวะแวดล้อมที่เหมาะสมในการดำรงชีวิต^{๒๖}

สำนักอนามัยสิ่งแวดล้อม กรมอนามัย ได้ให้ความหมายของเมืองน่าอยู่ว่าเป็นกระบวนการที่ทำให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของสุขภาพกาย สุขภาพจิต และสุขภาพสังคม และพร้อมที่จะร่วมกันสรรค์สร้างภาวะแวดล้อมที่เหมาะสมในการดำรงชีวิต เพื่อให้เกิดศักยภาพ หรือคุณภาพของชีวิตที่ดีที่สุด^{๒๗}

๒.๓.๒ ที่มาของแนวคิดเมืองน่าอยู่

แนวคิดเรื่องเมืองน่าอยู่สามารถแบ่งได้ ๒ แนวคิด คือแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านการพัฒนาทางวัตถุ ที่มองว่าคุณภาพชีวิตที่ดีมีความสัมพันธ์กับการเติบโตทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งแนวคิดนี้ใช้ชื่อเรียกว่า “Livable Cities” หรือเมืองที่เหมาะสมแก่การอยู่อาศัย อีกแนวคิดหนึ่งให้ความสำคัญกับคุณภาพชีวิตในด้านที่เกี่ยวข้องกับมาตรฐานการสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม เรียกเมืองน่าอยู่ในลักษณะนี้ว่า “Healthy Cities” ทั้งสองแนวคิดเริ่มต้นขึ้นในโลกตะวันตก

“Livable Cities” เริ่มขึ้นในช่วงทศวรรษ ๑๙๘๐^{๒๘} ซึ่งมีการให้ความหมาย Livable Cities เชื่อมโยงถึงคุณภาพชีวิตและคุณลักษณะของเมืองที่เอื้อต่อการใช้ชีวิต โดยให้ความสำคัญกับเงื่อนไขในการพัฒนาทางวัตถุและตัวเลขทางเศรษฐกิจ ต่อมา มีการใช้คำนี้อย่างแพร่หลายเชื่อมโยงขยายความครอบคลุมไปถึงมาตรฐานการดำรงชีวิต ซึ่งกินความกว้างกว่าคุณภาพชีวิต ในช่วงนั้นเมืองสำคัญต่าง ๆ ทั่วโลกต่างต้องการให้ตัวเองได้รับการจัดอันดับเป็น “เมืองน่าอยู่ที่สุด (Most Livable)” ปัจจุบันแนวคิดเมืองน่าอยู่ให้ความสำคัญกับมาตรฐานการใช้ชีวิตที่อิงกับการพัฒนาทางวัตถุและการเติบโตของตัวเลขทางเศรษฐกิจ และมาตรฐานการใช้ชีวิตด้านอื่น ๆ ที่ถูกตีค่าเป็นตัวเลขเช่นนี้ยังคงได้รับความนิยมอยู่ นิตยสารทางเศรษฐกิจระดับโลกทั้งดิ อีโคโนมิสต์ (The Economist) และฟอร์บส์ (Forbes) ต่างมีการจัดอันดับเมืองน่าอยู่ในนิยามนี้ ทุกปี สื่อทั้ง ๒ ฉบับจะจัดอันดับเมืองน่าอยู่ที่สุดในโลกโดยใช้ข้อมูลการวัด “คุณภาพชีวิต” โดยมองที่ตัวเลขอัตราการเกิดอาชญากรรม สถิติด้านสาธารณสุข มาตรฐานด้านสุขอนามัย และตัวเลขค่าใช้จ่ายด้านบริการต่าง ๆ ของเมืองเป็นหลัก การจัดอันดับเมืองน่าอยู่ของสื่อเศรษฐกิจระดับโลกทั้ง ๒ ฉบับนี้ได้รับความสนใจอย่างยิ่งจากรัฐบาลของประเทศต่าง ๆ และจากบรรษัทขนาดใหญ่ที่ต่างต้องการได้ชื่อว่าเมืองของตนเองเป็นเมืองที่น่าอยู่ที่สุดในโลก เพราะนอกจาก

^{๒๖} ไซยันตร์ กัมปนาทแสนยากร, แนวคิดและหลักการดำเนินงานเมืองน่าอยู่, (กรุงเทพมหานคร: กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข, ๒๕๔๐), อ้างใน ชุติรัตน์ เจริญพร, “เมืองน่าอยู่: แนวคิดเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างมีส่วนร่วม กรณีศึกษาชุมชนหลักหก ตำบลหลักหก อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี”, วารสารบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, ปีที่ ๑๑ ฉบับพิเศษ (พฤศจิกายน ๒๕๖๐), หน้า ๕.

^{๒๗} สำนักอนามัยสิ่งแวดล้อม กรมอนามัย, “เมืองน่าอยู่” ในมุมมองของกรมอนามัย, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://advisor.anamai.moph.go.th/main.php?filename=cities01> [๓๑ มกราคม ๒๕๖๑].

^{๒๘} International Making Cities Livable LLC, The Value of Rankings and the Meaning of Livability, [Online], Sources: <http://www.livablecities.org/blog/value-rankings-and-meaning-livability> [31 January 2018].

จะสร้างชื่อเสียงให้กับเมืองและประเทศตนเองแล้ว ยังหมายถึงตัวเลขทางเศรษฐกิจที่จะตามมาจากการมีคนเข้ามาเที่ยวหรือตั้งถิ่นฐานในเมืองนั้นมากขึ้น โดยเฉพาะชาวต่างชาติที่มีกำลังทรัพย์มากพอที่จะจ่ายเพื่อซื้อคุณภาพชีวิตที่ดี จึงทำให้เกิดการแข่งขัน การลือขบี่กันเพื่อให้เมืองของตัวเองติดอันดับเมืองน่าอยู่ในระดับโลก

โมนอคิล (Monocle) เป็นนิตยสารอีกเล่มหนึ่งที่เพิ่งหันมาจัดอันดับเมืองน่าอยู่ในรอบทศวรรษที่ผ่านมา โมนอคิลเรียกการจัดอันดับของตนเองว่า “เมืองที่เรียกว่าบ้าน (The Cities to Call Home)” โดยทุกปีจะคัดเลือกเมืองที่มีสภาพแวดล้อมทางสังคม เศรษฐกิจเหมาะกับการพักอาศัย จำนวน ๒๕ เมืองทั่วโลก ให้ได้รับการเรียกขานว่าเป็นเมืองที่เรียกว่าบ้าน

ในช่วงทศวรรษหลังที่ผ่านมานี้เองที่แนวคิดเมืองน่าอยู่ในลักษณะ Livable City ขยายความมาให้ความสำคัญครอบคลุมถึงประเด็นศิลปะและวัฒนธรรม โดยฟอร์บส์ นำโอกาสทางด้านศิลปะและวัฒนธรรมของชาวเมืองมาเป็นปัจจัยหนึ่งในการให้คะแนนเพื่อจัดอันดับเมืองน่าอยู่ ๑๐ อันดับแรกในโลกของตนเองด้วย^{๒๙} ทั้งนี้ ในช่วง ๑-๒ ทศวรรษที่ผ่านมา มีความพยายามเสนอนิยามใหม่เกี่ยวกับเมืองน่าอยู่ โดยมีผู้มองว่าแนวคิดเมืองที่เหมาะสมแก่การอยู่อาศัย (Living) ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทางวัตถุ หรือการมองเมืองน่าอยู่ตามแนวคิดเดิมนั้นน่าจะเป็นเงื่อนไขของเมืองที่มนุษย์สามารถอยู่รอดได้ (Surviving) มากกว่ามุมมองด้านสุนทรียศาสตร์ถูกนำเสนอเข้ามาว่าน่าจะเป็นปัจจัยสำคัญของการเป็นเมืองน่าอยู่โดยมองว่าเมืองที่น่าอยู่ควรต้องมีองค์ประกอบด้านความงามทางศิลปะ มีพื้นที่ในเมืองสำหรับแสดงออกทางศิลปะและวัฒนธรรม มีภูมิทัศน์ของเมืองที่ผ่านการออกแบบดีไซน์อย่างลงตัว อย่างไรก็ตามแนวคิดนี้ยังเป็นที่ถกเถียงกันอยู่เพราะ “ความงาม” ของเมืองถูกมองว่าเป็นความหรูหราฟุ่มเฟือย (Luxury) ไม่ใช่ปัจจัยสำคัญ (Necessity) นอกจากนี้ ความงามยังเป็นเรื่องของอัตวิสัย (Subjective) ขึ้นอยู่กับแต่ละคน อย่างไรก็ตามมีผู้พยายามนำทฤษฎีทางจิตวิทยาเข้ามาใช้สนับสนุนประเด็นนี้ ในแง่ที่ว่าศิลปะหรือความงามส่งผลต่อสุขภาพจิตของมนุษย์ในสังคม ความงามทางกายภาพ ทั้งที่ปรากฏบนเรือนร่างของมนุษย์ผ่านทางการแต่งกาย การแต่งหน้า ทำผม และที่แสดงออกผ่านทางสถาปัตยกรรม จะส่งผลให้ผู้ที่มีอายุยืนและสุขภาพทางกายดีขึ้น นั่นหมายถึงสังคมนั้น ๆ ก็จะประสบความสำเร็จในการสร้างสังคมน่าอยู่

การเชื่อมโยงความงามทางศิลปะเข้ากับสุขภาพของมนุษย์นี้ สอดคล้องกับแนวคิดเมืองน่าอยู่ในมุมมองที่สองคือ Healthy Cities

Healthy Cities หรือเมืองน่าอยู่ในมุมมองด้านสุขภาพ เป็นแนวคิดที่องค์การอนามัยโลกเป็นผู้นำมาใช้ตั้งแต่ช่วงทศวรรษ ๑๙๘๐ เป็นแนวคิดที่เป็นการพัฒนาต่อเนื่องของแนวคิดสาธารณสุขมูลฐาน (Primary Health Care) และยุทธศาสตร์สุขภาพดีถ้วนหน้า (Health for All) ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์เพื่อสุขภาพขององค์การอนามัยโลกอยู่แล้ว ความต่างอยู่ที่ Healthy Cities เน้นที่การ

^{๒๙} International Making Cities Livable LLC, **The Value of Rankings and the Meaning of Livability**, [Online], Sources: <http://www.livablecities.org/blog/value-rankings-and-meaning-livability>. [31 January 2018].

พัฒนาสุขภาพของชุมชนเมือง ขณะที่การพัฒนาสาธารณสุขมูลฐานเน้นที่การพัฒนาสังคมชนบท ทั้งนี้ องค์การอนามัยโลกมองว่าเขตเมืองมีความหนาแน่นของประชากรมากกว่า และลักษณะปัญหาทางสุขภาพมีความซับซ้อนกว่าสังคมชนบทและเกี่ยวพันกันหลายด้าน อย่างไรก็ตาม เมืองน่าอยู่ตามแนวคิดขององค์การอนามัยโลก ไม่ได้มุ่งเฉพาะด้านสุขภาพ หากมุ่งครอบคลุมถึงความสลับซับซ้อนของสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ของเมือง ทั้งสิ่งแวดล้อมทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม วัฒนธรรม มุมมองเมืองน่าอยู่ลักษณะนี้มีพัฒนาการมาอย่างแนบแน่นกับพัฒนา การด้านการส่งเสริมสุขภาพระดับโลก ซึ่งมีการตื่นตัวกันมากในการกำหนดความหมายและยุทธวิธีที่กว้างยิ่งขึ้นของคำว่า "การส่งเสริมสุขภาพ" (Health Promotion) จากการประชุมนานาชาติเรื่องส่งเสริมสุขภาพซึ่งเกิดขึ้นครั้งแรกที่เมืองออตตาวา ประเทศแคนาดา เป็นที่มาของการประกาศ ญัตติออตตาวา (Ottawa Charter) ขึ้น เมื่อวันที่ ๒๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๒๙ เพียง ๒ ปี หลังจากการประกาศตัวจะเป็นเมืองน่าอยู่ของเมืองโตรอนโต และพร้อม ๆ กับการประกาศโครงการเมืองน่าอยู่ ของสำนักงานองค์การอนามัยโลก ภูมิภาคยุโรป^{๓๐}

องค์การอนามัยโลก ได้กำหนดคุณลักษณะของเมืองน่าอยู่ไว้ ๑๑ ประการหลัก ดังนี้^{๓๑}

๑. สิ่งแวดล้อมทางกายภาพและที่อยู่อาศัยสะอาดและปลอดภัย
๒. ระบบนิเวศอยู่ในภาวะดุลยภาพและสามารถดำรงอยู่ในดุลยภาพนี้ได้อย่างยั่งยืน
๓. ชุมชนเข้มแข็งมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันเป็นอย่างดี ไม่มีการเอารัดเอาเปรียบ
๔. ชุมชนมีส่วนร่วมในการควบคุมดูแลกำหนดการตัดสินใจในสิ่งที่มีผลต่อสุขภาพและความเป็นอยู่ของชุมชน
๕. ความจำเป็นพื้นฐานต่าง ๆ มีเพียงพอสำหรับทุกคน ได้แก่ อาหาร น้ำสะอาด ที่อยู่อาศัย ความปลอดภัย มีรายได้ และมีงานทำ
๖. การเข้าถึงประสบการณ์และทรัพยากรอันหลากหลายเพื่อให้ได้การติดต่อปฏิสัมพันธ์ และการสื่อสารที่หลากหลายรูปแบบ
๗. เศรษฐกิจของเมืองมีความหลากหลายและมีการพัฒนารูปแบบอยู่เสมอ
๘. ส่งเสริมให้มีการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างเมืองในรูปแบบของปัจเจกชนและกลุ่มคนโดยผ่านทางมรดกทางวัฒนธรรมและวิถีการดำรงชีวิต
๙. การพัฒนาเป็นไปอย่างกลมกลืนและส่งเสริมคุณลักษณะที่ดีมีมาตั้งแต่ในอดีต
๑๐. ระบบบริการสาธารณสุขและดูแลสุขภาพผู้เจ็บป่วยที่เหมาะสม เข้าถึงบริการได้ทุกคน
๑๑. ประชาชนมีสภาวะสุขภาพดีมาก มีการเจ็บป่วยน้อย

^{๓๐} สำนักที่ปรึกษากรมอนามัย, แนวคิดเรื่องเมืองน่าอยู่, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://advisor.anamai.moph.go.th/main.php?filename=cities01>, [๓๑ มกราคม ๒๕๖๑]

^{๓๑} ไชยยันตร์ กัมปนาทแสนยากร, แนวคิดและหลักการดำเนินงานเมืองน่าอยู่, (กรุงเทพมหานคร : กรมอนามัยกระทรวงสาธารณสุข, ๒๕๔๐), อ้างใน ชูลีรัตน์ เจริญพร “เมืองน่าอยู่: แนวคิดเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างมีส่วนร่วม กรณีศึกษาชุมชนหลักหก ตำบลหลักหก อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี”, วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, ปีที่ ๑๑ ฉบับพิเศษ (พฤศจิกายน ๒๕๖๐): ๘-๙.

องค์การอนามัยโลกได้กำหนดแนวทางการดำเนินโครงการเมืองน่าอยู่ไว้ให้ประเทศต่าง ๆ ได้นำไปปรับใช้กับประเทศของตนตามความเหมาะสม ที่สำคัญคือรัฐบาลจำเป็นต้องมีความมุ่งมั่นทางด้านสาธารณสุขและนโยบายของรัฐในเรื่องส่งเสริมสุขภาพที่ชัดเจน มีการตัดสินใจทางการเมือง มีการสร้างกลไกการประสานงานและการทำงานร่วมกันระหว่างองค์กรของภาครัฐและเอกชน การมีส่วนร่วมของชุมชน ตลอดจนมีนวัตกรรมหรือแนวความคิดใหม่ ๆ

การดำเนินงานโครงการเมืองน่าอยู่ให้ประสบผลสำเร็จนั้น ขึ้นอยู่กับอิทธิพลต่าง ๆ มากมาย แต่การที่เมืองใดจะสามารถดำเนินงานโครงการให้ประสบผลสำเร็จจะต้องมีปัจจัยสนับสนุนดังต่อไปนี้

๑. ความมุ่งมั่นและสัญญาทางสาธารณสุข (Commitment to Health) ผู้บริหาร และผู้กำหนดนโยบายจำเป็นต้องมีความมุ่งมั่น และให้สัญญากับประชาชนที่จะดำเนินการพัฒนากิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพทั้งทางตรงและอ้อม ที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายในการพัฒนาสุขภาพของประชาชนโดยรวมทุกคน

๒. การตัดสินใจทางการเมืองร่วมกัน (Political Decision-making) การดำเนินงานโครงการเมืองน่าอยู่ให้ประสบผลสำเร็จ จะต้องมีการตัดสินใจทางการเมืองร่วมกัน เพื่อเป็นหลักประกันว่า การวางแผน และการดำเนินงานมีความสอดคล้องกัน ผู้บริหารและผู้มีอำนาจในทุกระดับจะต้องตัดสินใจร่วมกันที่จะดำเนินงานโครงการเมืองน่าอยู่

๓. การสร้างกลไกการประสานงาน และการทำงานร่วมกัน (Intersectional Action) ผลความสำเร็จของโครงการที่สำคัญขึ้นอยู่กับการทำงานร่วมกันทั้งภาครัฐ เอกชน ตลอดจนองค์กรต่าง ๆ ในชุมชนนั้นเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินงานตั้งแต่การค้นหาปัญหา การหาแนวทางแก้ไข และการดำเนินงาน

๔. การมีส่วนร่วมของชุมชน (Community Participation) การมีส่วนร่วมของชุมชนมีความสำคัญต่อการดำเนินงาน และการพัฒนาที่ยั่งยืน โครงการเมืองน่าอยู่เป็นกระบวนการที่ประชาชนต้องเข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมในการสรรค์สร้างภาวะแวดล้อมในด้านต่าง ๆ ที่เหมาะสมในการดำรงชีวิต และเอื้อต่อการที่จะทำให้เกิดสุขภาพดีได้

๕. นวัตกรรม (Innovation) การดำเนินงานควรเปิดโอกาสให้มีการทดลองนำแนวคิดใหม่ ๆ มาใช้ในการปฏิบัติงานที่จะทำให้เกิดการพัฒนาไปในแนวทางที่ดีกว่า

๖. การมีนโยบายของรัฐในเรื่องการส่งเสริมสุขภาพที่ชัดเจนในทุกหน่วยงาน (Healthy Public Policy) ซึ่งมีใช้เฉพาะแต่่นโยบายที่เกี่ยวกับกระทรวงสาธารณสุข หรือองค์กรที่เกี่ยวข้องสุขภาพเท่านั้น แต่หมายถึงนโยบายที่ชัดเจนของหน่วยงาน หรือองค์กรต่าง ๆ และนโยบายเหล่านั้นส่งเสริมให้เกิดการมีสุขภาพที่ดีของตัวบุคคลและสังคม

๒.๓.๓ การพัฒนาเมืองน่าอยู่ในสังคมไทย

แนวทางการพัฒนาเมืองน่าอยู่-ชุมชนน่าอยู่ในประเทศไทยเริ่มขึ้นเป็นครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๗ ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๗ ภายใต้มุมมองด้านสาธารณสุข โดย

กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข ที่ได้รับการสนับสนุนจากองค์การอนามัยโลกให้ดำเนินโครงการเมืองน่าอยู่ใน ๕ เมืองนำร่อง ได้แก่ กรุงเทพมหานคร นครราชสีมา พะเยา ยะลา และพนัสนิคม^{๓๒} โดยมุ่งให้ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและผู้บริหารสูงสุดในการส่วนภูมิภาค เป็นผู้นำในการสร้างเครือข่ายการพัฒนา ร่วมกับชุมชนในท้องถิ่นนั้น ๆ ซึ่งแต่ละเมืองจะมีวิธีการปฏิบัติต่างกันไปให้เหมาะกับบริบทของแต่ละเมือง ต่อมาการพัฒนาเมือง/ชุมชนน่าอยู่ ได้เป็นยุทธศาสตร์ที่กำหนดไว้ชัดเจนในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๙ ซึ่งเป็นช่วงที่ประชาชนทั่วประเทศตื่นตัวสะท้อนความต้องการทำเมืองน่าอยู่-ชุมชนน่าอยู่อย่างหลากหลาย ดังจะเห็นได้จากการระดมความคิดในเวทีวิสัยทัศน์และทิศทางแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๙ ที่จัดขึ้นในระดับจังหวัด ระดับอนุภาค และระดับชาติกว่า ๑๐๐ เวที มีประชาชนจากภาคส่วนต่าง ๆ เข้าร่วมกว่า ๒๐,๐๐๐ คน ซึ่งได้สะท้อนแนวคิดและความต้องการที่ตรงกันคือ “ต้องการให้มีการพัฒนาเมืองน่าอยู่-ชุมชนน่าอยู่” อย่างสอดคล้องกับวัฒนธรรม ค่านิยมของชุมชนนั้น ๆ และเป็นความต้องการ ความพึงพอใจของชาวเมือง โดยชาวชุมชนนั้น ๆ เป็นผู้ร่วมกำหนด

๒.๔ ศิลปะกับการพัฒนามนุษย์และสังคม

๒.๔.๑ ความหมายของศิลปะ

คำว่า “ศิลปะ” เป็นคำที่มีความหมายกว้างขวางมาก เป็นศาสตร์ที่รวมผลงานที่มนุษย์ใช้สติปัญญาสร้างสรรค์ขึ้นด้วยความประณีตวิจิตรบรรจง เป็นผลงานที่มีคุณค่าอย่างมหาศาลของมนุษย์ไม่ว่าจะเป็นทัศนศิลป์ที่ประกอบไปด้วย จิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม นาฏศิลป์ และศิลปะการแสดง ดนตรี วรรณศิลป์ หรือกระทั่งประยุกต์ศิลป์ ซึ่งเป็นผลงานที่มนุษย์พบเห็นในชีวิตประจำวัน ล้วนให้คุณค่าให้ประโยชน์แก่มวลมนุษย์ การทำความเข้าใจในความหมายของคำว่าศิลปะเป็นเรื่องที่ยากเพราะศิลปะเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการสร้างและการแสดงอารมณ์ความรู้สึกภายในของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับความงามความพอใจของแต่ละคน บางคนอาจมีความชื่นชมในความงามแตกต่างกันและยังคงเป็นเรื่องที่เข้าใจยากสำหรับผู้ที่ไม่ได้ศึกษาศิลปะ

ความหมายของศิลปะศิลปะตรงกับภาษาอังกฤษว่า “art” คำว่า Art ตามแนวสากลนั้นมาจากคำ Arti และ Arte ซึ่งเริ่มใช้ในสมัยฟื้นฟูศิลปวิทยา (Renaissance) ความหมายของ Arti นั้นหมายถึงกลุ่มช่างฝีมือในศตวรรษที่ ๑๔ , ๑๕ และ ๑๖ ส่วน Arte มีความหมายถึงฝีมือ ซึ่งรวมถึงความรู้ของการใช้วัสดุของศิลปินด้วย เช่น การผสมสีลงพื้นสำหรับการเขียนภาพสีน้ำมัน หรือการเตรียมและการใช้วัสดุอื่น ๆ^{๓๓}

^{๓๒} ประสิทธิ์ สัจจงพงษ์, ศูนย์สุขภาพชุมชนกับการส่งเสริมสุขภาพ : ตอนที่ 1, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://advisor.anamai.moph.go.th/254/25407.html> [๓๑ มกราคม ๒๕๖๑].

^{๓๓} สิปประภา, ความสัมพันธ์ของศิลปะ สถาปัตยกรรม ชุมชนและเมืองน่าอยู่, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: http://www.sipprapa.net/index.php?lay=boardshow&ac=webboard_show&No=1389272 [๓๑ มกราคม ๒๕๖๑].

แม้ศิลปะจะเป็นคำที่นิยามยาก แต่ก็มีผู้ให้คำนิยามศิลปะไว้บ้าง สำนักงานราชบัณฑิตยสภา^{๓๔}ให้นิยามไว้ว่า ศิลปะ หมายถึง การแสดงออกให้ผู้อื่นเห็นความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานที่นิยมว่าเป็นความงาม ความประณีต และความมีชั้นเชิงเหนือคนทั่วไป ศิลปะอาจแสดงออกด้วยการผลิตหรือการกระทำด้วยมือ อย่างการวาดภาพ การปั้น การแกะสลัก ผลงานที่ใช้ความสามารถส่วนตัวเป็นพิเศษ ในการใช้ร่างกายและน้ำเสียง อย่างการฟ้อนรำ การร้องเพลง หรือผลงานที่ใช้ความคิด อย่างการแต่งเพลง การแต่งนวนิยาย การแต่งบทละคร

ชวลิต นิ่มเสมอ มองว่า ศิลปะคือสิ่งที่แสดงออกซึ่งแก่นแท้ของความเป็นมนุษย์ เพื่อความเป็นมนุษย์ที่ดีขึ้นของมนุษยชาติ ศิลปินทุกคนจะแสดงความเป็นมนุษย์ตามทัศนะส่วนตัวออกมาในงานของตนไม่ด้านใดก็ด้านหนึ่งเสมอ ไม่ว่าจะเน้นในด้านความเป็นจริงหรืออุดมคติ ด้านชีวิตหรือวิญญูณ ด้านรูปธรรมหรือนามธรรม ด้านลบหรือด้านบวกก็ตาม ทั้งนี้เพราะงานศิลปะเหล่านั้นเป็นการแสดงออกของตัวศิลปินเอง เป็นการแสดงออกของมนุษย์ที่ตอบรับและตอบโต้กับสภาพแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติและทางสังคม^{๓๕}

ศิลปะเป็นสะพานที่เชื่อมคติความเชื่อทางวัตถุกับทางจิตใจ เมื่อผู้ใดเข้าใจและรู้คุณค่าของศิลปะแล้ว ผู้นั้นก็อาจจะถึงซึ่งความสุขที่แท้จริง และได้ให้แนวคิดอีกความหมายหนึ่งว่า ศิลปะหมายถึงความงามอันเป็นความพากเพียรของมนุษย์ นอกจากจะใช้ความพยายามด้วยมือและความคิดแล้วยังต้องมีการพวยพุ่งแห่งพุทธิปัญญาและจิตออกมาด้วย หมายถึงว่า ต้องมีใจจดจ่อกับสิ่งที่ทำเพื่อให้เกิดปัญญา ความคิดและความรู้สึกพอใจให้พวยพุ่งออกมาและแทรกเข้าไปในสิ่งนั้น

๒.๔.๒ ศิลปะกับการพัฒนามนุษย์และสังคม

มนุษย์เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของสังคม สังคมที่มีคุณภาพย่อมประกอบไปด้วยมนุษย์ที่มีคุณภาพ และศิลปะก็เป็นสิ่งสำคัญต่อชีวิตมนุษย์เป็นอย่างยิ่ง เพราะสามารถช่วยเสริมสร้างจิตใจของมนุษย์ให้สูงขึ้น กล่อมเกล้าจิตใจให้อ่อนโยน มนุษย์สร้างสรรค์งานศิลปะเพื่อตอบสนองความต้องการทางอารมณ์และจิตใจของตนเอง ศิลปะมีบทบาทในการเป็นเครื่องมือระบายและถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกของมนุษย์ ในอดีตศิลปะถูกจำกัดให้อยู่เฉพาะในแวดวงของศิลปินและชนชั้นสูงเท่านั้น เนื่องจากศิลปะถูกมองว่าเป็นความงามที่ล้าลึก หูหრაฟุ่มเฟือย งานศิลปะถูกจำกัดว่าเป็นผลงานที่สร้างสรรค์ผ่านทางกระบวนการต่าง ๆ ทางศิลปะกรรมเท่านั้น เช่น จิตรกรรม ทัศนศิลป์ สถาปัตยกรรม ฯลฯ แต่ปัจจุบันศิลปะได้รับการยอมรับว่ามีความเกี่ยวข้องกับมนุษย์ในทุกแง่มุม ศิลปะไม่จำเป็นต้องเป็นผลงานที่จับต้องได้ผ่านกระบวนการทางศิลปะกรรมเท่านั้น การใช้ชีวิตประจำวันของมนุษย์ก็สามารถกระทำได้อย่างมีศิลปะเช่นกัน และศิลปะเองก็มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของมนุษย์ด้วย

^{๓๔} ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๒, หน้า ๑๑๐๑.

^{๓๕} ศิลปินบนเวลาดีวีดีเว็บ, ชวลิต นิ่มเสมอ, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.era.su.ac.th/Artists/thai/chalood/> [๒๐ มกราคม ๒๕๖๑].

ช่วงเวลาหนึ่งของคนในวงการทัศนศิลป์ไทยในอดีตเคยมีความเชื่อว่า โลกของศิลปกรรมเป็นอิสระอย่างสมบูรณ์ เป็นโลกที่ดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง เป็นอิสระไม่ขึ้นอยู่กับเหตุปัจจัยใด ๆ ดังนั้นหากใครทำแนวคิดเรื่องของการดำรงชีวิตของศิลปะไปเชื่อมโยงกับสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ทั้งภายในและภายนอกประเทศแล้ว ก็จะถูกมองว่าเป็นแนวคิดที่ไม่ถูกต้อง กระทั่งอาจถูกตำหนิว่าเป็นการทำให้ฐานะของศิลปะต้องมลทินและฐานะต่ำลง แต่เมื่อกาลเวลาผ่านไปพร้อมกับพัฒนาองค์ความรู้ของทัศนศิลป์มีความเข้มข้นมากขึ้น ความคิดเรื่องการดำรงอยู่ของศิลปะก็ได้รับการยอมรับว่ามีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับบริบทของสังคม อย่างมีอาจแยกออกจากกันโดยเด็ดขาด^{๓๖} ชีวิตมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนถึงตายล้วนเชื่อมโยงด้วยศิลปะ เพลงกล่อมเด็ก ปลายตะเพียนสานที่แขวนเหนือเปล เสื้อผ้าที่สวยงาม บ้านเรือน ที่อยู่อาศัย การออกแบบผังเมือง อาหารบนโต๊ะ บรรยากาศที่สงบของวัด ความร่มรื่นของโรงพยาบาล รูปแบบการรักษาพยาบาล โรงศพ ดอกไม้ประดับเมรุ ของชำร่วย ทุกสิ่งทุกอย่างล้วนเป็นเรื่องของศิลปะวัฒนธรรม

ศิลปะเกี่ยวข้องกับการพัฒนามนุษย์เพราะศิลปะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสุนทรียภาพ (Aesthetic) ซึ่งหมายถึงการรับรู้ทางความรู้สึก (Sense Perception) โดยเฉพาะการรับรู้ทางความงาม ศิลปะเป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์กับจิตใจและอารมณ์ของมนุษย์ ศิลปะและสุนทรียภาพสามารถมีอิทธิพลต่อจิตใจมนุษย์ได้หลายระดับ ระดับแรกคือความคิดใฝ่หา อยากได้ อยากครอบครอง ซึ่งพุทธศาสนาเรียกว่าราคะ ระดับต่อมาคือความรู้สึกดีมีค่า และระดับที่สูงขึ้นมาคือการทำให้มนุษย์สามารถพัฒนาจิตใจจนถึงระดับโลกุตระหรือเหนือโลก หมายความว่าเมื่อมนุษย์สัมผัสหรือเข้าถึงสุนทรียภาพขั้นต้น มนุษย์อาจจะอยากได้ อยากครอบครองผลงานทางศิลปกรรมนั้น ๆ หลังจากนั้นก็จะดีมีค่า ปิติ อิ่มเอมกับสิ่งที่ตนเองได้ครอบครอง แต่เมื่อจิตใจมนุษย์สามารถสัมผัสถึงสุนทรียภาพของศิลปะอย่างแท้จริง ศิลปะก็จะสามารถกล่อมเกลাজิตใจมนุษย์ให้สงบนิ่ง เข้าถึงภาวะโปร่งเบา และสัมผัสกับความลึกซึ้งภายใน ในแง่นี้ศิลปะจะเป็นเครื่องมือในการพัฒนามนุษย์ เพื่อให้มนุษย์เป็นผู้พัฒนาสังคมต่อไปอีก^{๓๗}

นอกจากมนุษย์จะได้พัฒนาทางจิตใจแล้ว การสัมผัสศิลปะและสุนทรียภาพจากผลงานศิลปกรรมที่ถูกสร้างสรรค์ขึ้นมาในรูปแบบต่าง ๆ ยังทำให้มนุษย์มีความรู้ในด้านศิลปะวัฒนธรรม พัฒนาทักษะด้านการคิดและการสร้างสรรค์ ในปี พ.ศ. ๒๕๔๓ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพของประเทศอังกฤษ^{๓๘} ได้ทำรายงานสรุปต่อสภาพด้านศิลปะของอังกฤษ (Arts Council) โดยระบุว่า “รายงานของหน่วยงานด้านพัฒนาสุขภาพยังได้ระบุถึงจำนวนที่เพิ่มขึ้นของผู้ที่เชื่อว่าคุณค่าที่สำคัญของโครงการศิลปะอาจอยู่ที่การได้แสดงออกทางอารมณ์ โดยคนจะใช้ศิลปะเพื่อแสดงออกถึง

^{๓๖} ลิปประภา, ความสัมพันธ์ของศิลปะ สถาปัตยกรรม ชุมชนและเมืองน่าอยู่, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: http://www.sipprapa.net/index.php?lay=boardshow&ac=webboard_show&No=1389272 [๓๑ มกราคม ๒๕๖๑].

^{๓๗} ไพศาล วิสาโล, พระ. ศิลปะ สุนทรียภาพกับความเป็นมนุษย์, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.thaihealth.or.th/Content/-ศิลปะ%20สุนทรียภาพ%20กับความเป็นมนุษย์.html> [๒๐ มกราคม ๒๕๖๑].

^{๓๘} ลิปประภา, ความสัมพันธ์ของศิลปะ สถาปัตยกรรม ชุมชนและเมืองน่าอยู่.

ความต้องการ ความคับข้องใจและความรู้สึกต่าง ๆ ที่ไม่สามารถเปล่งออกมาได้ด้วยคำพูด”

นอกจากนี้ในรายงานยุทธศาสตร์แห่งชาติเพื่อการฟื้นฟูและวางท่อยุทธศาสตร์ของสำนักงานรัฐมนตรี
อังกฤษปี พ.ศ. ๒๕๔๑ ได้กล่าวว่าศิลปะ กีฬา และกิจกรรมทางวัฒนธรรมและนันทนาการเป็นสิ่งที่สามารถ
ฟื้นฟูพื้นที่อาศัย การแก้ปัญหาอาชญากรรม การจ้างงาน และการขาดโอกาสทางการศึกษาในชุมชนได้^{๓๙}

การพัฒนาสุนทรียภาพให้เกิดขึ้นในมนุษย์จึงเป็นการพัฒนามนุษย์รูปแบบหนึ่ง ซึ่งสามารถ
พัฒนาได้ทุกช่วงอายุ ทุกเพศ ดังกล่าวแล้วว่าศิลปะและความงามเป็นส่วนหนึ่งของมนุษย์ทุกคนตั้งแต่
เกิดจนวันตาย โดยการพัฒนาศุนทรียภาพที่จะนำไปสู่การพัฒนามนุษย์นั้นควรต้องเป็นโครงการความ
ร่วมมือของทุกภาคส่วน และทุกระดับในสังคม ฤกษ์มนต์ วัฒนานรงค์^{๔๐} สรุปแนวทางการพัฒนา
สุนทรียภาพในมนุษย์ว่าควรต้องมี ๔ ระดับ

๑. ระดับครอบครัว ด้วยการให้โอกาสสมาชิกในครอบครัวได้สัมผัสกับประสบการณ์การ
สร้างสุนทรียภาพ เช่น การทำกิจกรรมดูภาพยนตร์ ฟังเพลง การทัศนศึกษา ให้สอดคล้องกับฐานะทาง
เศรษฐกิจและสังคมของครอบครัวตนเอง

๒. ระดับสถานศึกษา สามารถทำได้โดยจัดกิจกรรมและสิ่งแวดล้อมทางการเรียนให้
สวยงาม เป็นระเบียบ สร้างบรรยากาศที่สุขใจ ที่สำคัญควรต้องสร้างกิจกรรมส่งเสริมทักษะทาง
อารมณ์เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางด้านบุคลิกภาพทางอารมณ์ บุคลากรของโรงเรียนได้รู้สึกถึงความงาม
และซาบซึ้งต่อคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ ผ่านกระบวนการเรียนการสอน กิจกรรมและสภาพแวดล้อมของ
โรงเรียน

๓. ระดับชุมชน ต้องมีการบริหารจัดการที่เสริมสร้างสุนทรียะด้วยการจัดระเบียบของ
เมืองให้มีความสวยงาม เรียบร้อย มีความสะอาด มีศูนย์รวมของแหล่งสุนทรียะต่าง ๆ เช่น โรงละคร
พิพิธภัณฑ์ สวนสาธารณะ สวนสนุก สนามเด็กเล่น รวมถึงการสร้างถาวรวัตถุที่งดงามรวมถึงรักษา
คุณลักษณะชาติที่งดงามของชุมชน ส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนตระหนักถึงความงามที่เป็นเอกลักษณ์
ของชุมชน เป็นต้น สิ่งสำคัญในการสร้างสุนทรียภาพในชุมชนคือ การสร้างช่องทางและแหล่งข้อมูล
สุนทรียภาพต่าง ๆ ให้ทุกคนในชุมชนสามารถเข้าถึงได้อย่างเสมอภาคโดยไม่มีข้อจำกัดด้านฐานะทาง
เศรษฐกิจและสังคม

๔. ระดับรัฐบาล รัฐบาลต้องถือเป็นภารกิจสำคัญที่ต้องจัดการเชิงนโยบายให้ประชาชน
สามารถเข้าถึงสุนทรียภาพ ส่งเสริมกระบวนการสร้างศิลปกรรมและการสร้างสุนทรียภาพทั้งทางตรง
และทางอ้อม ให้การอุดหนุนทุนเพื่อสร้างผลงานส่งเสริมสุนทรียภาพต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง เช่น การสร้าง
ภาพยนตร์ ละครเวที ละครโทรทัศน์ ละครวิทยุ จัดกิจกรรมการประกวดผลงานศิลปะต่าง ๆ สิ่งสำคัญ
สำหรับการส่งเสริมและสร้างเสริมสุนทรียภาพในระดับนโยบายคือ การต้องยอมรับและคุ้มครอง

^{๓๙} ลิขประภา, ความสัมพันธ์ของศิลปะ สถาปัตยกรรม ชุมชนและเมืองน่าอยู่.

^{๔๐} ฤกษ์มนต์ วัฒนานรงค์, การพัฒนาสุนทรียภาพ (Aesthetic), [ออนไลน์], แหล่งที่มา <https://www.thairath.co.th/content/341567> [๒๐ มกราคม ๒๕๖๑].

ความรู้สึกนึกคิด และเสรีภาพในการแสดงออกซึ่งสุนทรียภาพของพลเมืองเท่าที่ไม่ขัดต่อกฎหมายและศีลธรรมอันดีงามของประชาชน

๒.๔.๓ ศิลปะกับพื้นที่ทางศิลปะ

ปัจจุบันศิลปะรวมถึงวัฒนธรรมถูกทำให้เป็นจุดขายสำคัญของการท่องเที่ยว ทั้งในรูปของผลงานศิลปกรรมเอง เช่น การจัดแสดงงานศิลปะ เช่น หอศิลป์ พิพิธภัณฑ์ ทั้งการชื่นชมศิลปะและความงามของสถาปัตยกรรม รวมถึงวัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ ซึ่งนอกจากจะได้ชื่นชมความงามของผลงานศิลปกรรมและการจับจับสุนทรียภาพของความงามทางสถาปัตยกรรมแล้ว นักท่องเที่ยวยังได้ความรู้ต่าง ๆ อีกมากมาย ในแง่ศิลปะมีบทบาททางเศรษฐกิจด้วย

ศิลปะจะมีบทบาทด้านการท่องเที่ยวและเมื่อนำอยู่ได้ก็ต่อเมื่อเมืองหรือชุมชนนั้น ๆ มีพื้นที่ศิลปะ (Art Space) เพื่อเป็นการเชื่อมต่อระหว่างศิลปินกับสังคมภายนอกวงการศิลปะ ในอดีตการแสดงผลงานทางศิลปะของศิลปินต่าง ๆ ถูกจำกัดอยู่ในพื้นที่เฉพาะที่เรียกว่าหอศิลป์ หรือพิพิธภัณฑ์ทางศิลปะต่าง ๆ โดยในช่วงเริ่มแรกพื้นที่ทางศิลปะเหล่านี้เป็นพื้นที่สำหรับจัดแสดงผลงานของนักเรียนศิลปะ ต่อมาสังคมเริ่มให้ความสนใจผลงานศิลปะมากขึ้น การจัดแสดงนิทรรศการศิลปะเพื่อตอบสนองความต้องการเสพงานศิลปะของสังคมจึงเริ่มมีขึ้น แต่ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ใดนักเนื่องจากขาดการสนับสนุนจากภาครัฐ เมื่อย้อนกลับไปศึกษาประวัติของพื้นที่ศิลปะในประเทศไทยจะพบว่า มูลเหตุของการจัดตั้งหอศิลป์ในเบื้องต้นเกิดจากการต้องการหาพื้นที่ให้ศิลปินได้มีโอกาสแสดงผลงานทางศิลปะที่มีคุณค่าสู่สาธารณะ จากจุดเริ่มต้นของภาครัฐ เช่น การตั้งหอศิลป์แห่งชาติ ในปี ๒๕๒๐ ซึ่งต่อมาเปลี่ยนเป็นพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ หอศิลป์ และในปี ๒๕๖๒ มหาวิทยาลัยศิลปากรได้เปิดหอศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ขึ้นที่บริเวณวังท่าพระ ถือเป็นหอศิลป์ของสถาบัน การศึกษาแห่งแรกในประเทศไทย ต่อมาได้เกิดหอศิลป์ของเอกชนเพิ่มขึ้นหลายที่เพื่อดำเนินการทางธุรกิจ เช่น อาร์ต ฟอรัม, ไดอะล็อก แกลลอรี่, ดี อาร์ทิส แกลลอรี่, เดอะบางกอก ฟายน์ อาร์ต เซ็นเตอร์ เป็นต้น หอศิลป์ และผลงานทางศิลปะกรรมเป็นที่นิยมและเฟื่องฟูมากในยุคเศรษฐกิจฟองสบู่ แต่เมื่อเกิดฟองสบู่แตก ความเฟื่องฟูนั้นก็ลดลงด้วย อย่างไรก็ตาม สรรเสริญ มินทสุต^{๔๑} มองเห็นปัญหาที่ฝังลึกกว่านั้น “ปัญหาในการไม่สามารถสร้างระบบในเชิงพาณิชย์อย่างเป็นธรรมและมีมาตรฐานในแบบสากลเกิดขึ้นจากปัจจัยหลายอย่างเช่น การขายงานเองของศิลปิน การขาดมาตรฐานในการกำหนดราคาผลงานที่เป็นระบบ การขาดความเข้าใจในธุรกิจศิลปะที่ยั่งยืน การขาดความเข้าใจในคุณค่าศิลปะในสังคม เมื่อระบบในเชิงพาณิชย์ไม่สามารถเกิดขึ้นได้อย่างมั่นคงด้วยการหวังผลเฉพาะหน้า ต่างคนต่างคิดต่างคนต่างทำ ความมั่นคงของหอศิลป์และอาชีพศิลปินจึงไม่สามารถเกิดขึ้นได้”

หลังเศรษฐกิจฟองสบู่ พื้นที่ทางศิลปะในประเทศไทยซึ่งมีจำนวนน้อยอยู่แล้ว ยิ่งลดน้อยถอยลง อีกทั้งการสนับสนุนจากภาครัฐก็ลดน้อยลงด้วย กลุ่มศิลปินต่าง ๆ จึงหาวิธีการเชื่อมต่อกับสังคมแบบใหม่ด้วยการจัดนิทรรศการศิลปะนอกกรอบ เช่น การใช้พื้นที่ริมชายหาดเป็นที่แสดงผลงาน

^{๔๑} สรรเสริญ มินทสุต, พื้นที่ศิลปะร่วมสมัย ความเป็นไปได้ที่ยั่งยืน, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: http://www.bu.ac.th/knowledgecenter/epaper/jan_june2008/Sanlasern.pdf [๒๐ มกราคม ๒๕๖๑].

ศิลปกรรมแทนการจัดแสดงผลงานในอาคารปิด และเริ่มเกิดการแสดงผลงานทางศิลปะในลักษณะที่เรียกว่า Activist Arts ซึ่งเป็นการนำศิลปะและวัฒนธรรมมาปรับใช้ประเด็นสาธารณะ เพื่อสนับสนุนให้มีการเปลี่ยนแปลงสังคม^{๔๒} เช่น ในปี พ.ศ. ๒๕๓๙ ศิลปินที่ใช้ชื่อว่า กลุ่มอุกกาบาตได้ชวนศิลปินหลายคนมาร่วมจัดงาน ห้วยขวางเมืองใหม่ โครงการ ๑ โดยใช้พื้นที่ตึกร้างแถวห้วยขวางที่กำลังอยู่ระหว่างทุบรื้อทำลาย และปล่อยให้ผลงานสลายไปตามเวลา พ.ศ. ๒๕๔๑ จักรพันธ์ วิลาสินีกุล ชุมชนพระอาทิตย์ ชักชวนศิลปิน แสดงงานนิทรรศการ”หนังสือ” โครงการศิลปะเพื่อรักษาโรงพิมพ์คุรุสภาเก่าบนถนนพระอาทิตย์ที่จะถูกทุบทำลาย และโครงการนิทรรศการ Present Perfect ที่จัดขึ้นเมื่อปลายปีพ.ศ. ๒๕๔๕ โดยคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ และหอศิลปมหาวิทยาลัยกรุงเทพ ซึ่งใช้พื้นที่หอศิลป์ พีระศรี ที่ถูกปล่อยร้างมาเป็นเวลา ๑๔ ปี เป็นโครงการที่มีแนวคิดทำนองเดียวกับศิลปะแนวกิจกรรมบวกรวมกับความต้องการสร้างความตระหนักในปัญหาการขาดแคลนพื้นที่ทางศิลปวัฒนธรรมที่ขาดหายไป โครงการในแนวคิดคล้ายกันนี้ถูกจัดขึ้นอีกหลายครั้งอย่างต่อเนื่องไม่ว่าจะเป็นการใช้พิพิธภัณฑ์ราชทัณฑ์ที่ปล่อยพื้นที่ว่างอยู่มาจัดแสดงศิลปะ ใช้ห้องแถว ดาดฟ้าตึกร้าง หรือการใช้ตู้ซ่อมรถเก่าตรงข้ามสนามกีฬาแห่งชาติ และโกดังเก่าสีทึบโอเอ ถนนเพชรบุรีตัดใหม่ เป็นต้น และเป็นโครงการที่ได้รับความสนใจจากสาธารณะเป็นอย่างดี

๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๕.๑ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเมืองน่าอยู่

ศราวุธ อมรรธรรมสิน^{๔๓} ได้วิจัยเรื่อง วิสัยทัศน์เมืองน่าอยู่ในทัศนะของชุมชน : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลหนองรี โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบมีจุดสนใจเฉพาะ ผลการวิจัยพบว่า ในด้านวิสัยทัศน์ทางกายภาพของเมืองพบว่าชาวหนองรีปรารถนาชีวิตแบบคนกึ่งเมืองกึ่งชนบทมากกว่าจะเป็นคนเมืองตามทัศนะกระแสหลัก ในด้านระบบนิเวศวิสัยทัศน์ของชาวหนองรียังแคบนั้น เนื่องจากคำนึงถึงแต่ระบบนิเวศที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้า ซึ่งแตกต่างจากวิสัยทัศน์ของกระแสหลักที่มองในทุกด้านไม่ว่าพืช สัตว์ คนและสิ่งแวดล้อมต้องอยู่ร่วมกันอย่างยั่งยืน ด้านความเข้มแข็งของชุมชนพบว่าวิสัยทัศน์ของชาวหนองรีกว้างไกลกว่าวิสัยทัศน์ของกระแสหลักที่อยู่ในวงวิชาการที่มองในแง่การมีส่วนร่วมและการช่วยเหลือเกื้อกูลเท่านั้น แต่ชาวหนองรีมองไปไกลในสิทธิของชุมชนระหว่างคนกับป่า ในด้านสุขภาพ พบว่าวิสัยทัศน์ของชาวบ้านหนองรีเป็นแบบองค์รวมเหมือนกับวิสัยทัศน์ของกระแสหลัก คือสนใจการมีชีวิตที่มีสุขภาพกายสมบูรณ์แข็งแรง สุขภาพจิตดี สุขภาพทางวิญญาณในการเลือกนับถือศาสนาและสภาพสังคมที่ปลอดภัยจากอาชญากรรมและยาเสพติด

^{๔๒} สมเกียรติ ตั้งนโม, ๒๕๔๗, ศิลปะแนวกิจกรรม: ศิลปะเพื่อชุมชนและสังคม, บทความมหาวิทยาลัยเที่ยงคืน, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.midnightuniv.org>. ลำดับที่ ๔๗๘ [๒๐ มกราคม ๒๕๖๑].

^{๔๓} ศราวุธ อมรรธรรมสิน, วิสัยทัศน์เมืองน่าอยู่ในทัศนะของชุมชน : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลหนองรี, (ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๕), อ้างใน อาทิตยา สุขประเสริฐ, “วิสัยทัศน์เมืองน่าอยู่และยุทธศาสตร์การพัฒนาของภาคประชาชนในเขตเทศบาลตำบลปากน้ำประแส อำเภอกองกลาง จังหวัดระยอง”, วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี, ๒๕๕๘), หน้า ๒๕.

ในด้านเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรม พบว่าชาวหนองรียังมีพื้นฐานแบบสังคมชนบท คือการอยู่ร่วมกันแบบครอบครัวใหญ่มีญาติพี่น้องอยู่ในพื้นที่เดียวกันแบบสังคมไทยดั้งเดิมแบบเกษตรกรรมต่างจากวิสัยทัศน์ของกระแสหลัก เน้นเศรษฐกิจแบบสมัยใหม่ และลักษณะของครอบครัวเป็นแบบครอบครัวเมืองซึ่งสะดวกในการใช้ชีวิตแบบเศรษฐกิจสมัยใหม่ แต่ในด้านการอนุรักษ์ประเพณี วัฒนธรรม ทั้งสองกระแสนี้ยังคงคำนึงถึงและอนุรักษ์ให้คงไว้ต่อไป ในด้านการเมือง พบว่าวิสัยทัศน์ของชาวหนองรียังคงเป็นในแบบแนวคิดผู้นำอุปถัมภ์แบบสังคมไทย คือให้ความสำคัญต่อบุคคลที่มาเป็นผู้บริหารหรือผู้นำท้องถิ่นมากกว่าระบบที่จะใช้ซึ่งแตกต่างจากกระแสหลักที่ให้ความสำคัญต่อกระบวนการที่ได้มาซึ่งผู้บริหาร

สุดาร์ตน์ อุทธารัตน์^{๔๔} ได้ศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะเมืองน่าอยู่ ๑๐ ประการของเมืองเชียงใหม่ โดยอิงเกณฑ์คุณสมบัติทางกายภาพของเมืองน่าอยู่ขององค์การอนามัยโลก ได้แก่ ๑) มีระบบขนส่งสาธารณะแบบประจำทางที่มีประสิทธิภาพ ๒) มีการใช้ประโยชน์ที่ดินแบบผสมผสานและสอดคล้องกัน ๓) ความหลากหลายของอาคารที่มีความกลมกลืนกันทั้งอาคารเก่าและอาคารใหม่ ๔) ย่านที่พักอาศัยกระจายตัวอยู่ทั่วเมือง ๕) มีลานสาธารณะกระจายตัวอยู่ตามย่านสำคัญ ๖) มีเส้นที่ดึงดูดจากผู้คนภายนอก ๗) พื้นที่สีเขียว ต้นไม้ริมถนน สวนหลังคา ๘) ระบบการสัญจรเชื่อมต่อจากเมืองสู่ภายนอกที่มีประสิทธิภาพ ๙) แหล่งเพาะปลูกใกล้เมืองหรือในเมือง ๑๐) ร้านค้าริมทางเดินเท้า และระบบการจอดรถที่มีระเบียบ โดยผู้วิจัยนำคุณลักษณะทั้ง ๑๐ ประการให้ประชาชนของเมืองเชียงใหม่แสดงความคิดเห็นว่าในปัจจุบันเมืองเชียงใหม่มีคุณลักษณะของเมืองน่าอยู่เป็นอย่างไร ผลการศึกษาพบว่าชาวเชียงใหม่ยังไม่รู้สึกว่าเป็นเมืองน่าอยู่ โดยเฉพาะด้านของบริการขนส่งสาธารณะและความหลากหลายของอาคารในเมือง ในที่นี้จะขอล่าวถึงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวกับความหลากหลายของอาคารในเมือง เนื่องจากมีความสัมพันธ์กับการศึกษาชิ้นนี้ โดยสุดาร์ตน์พบว่าชาวเชียงใหม่มองว่าอาคารในปัจจุบันของเชียงใหม่ขาดเสน่ห์ ทั้งนี้ในช่วง ๕๐ ปีที่ผ่านมาได้มีการปรับปรุงอาคารเก่าเพื่อสร้างใหม่ แต่เมืองที่สร้างใหม่ขาดความน่าอยู่ เพราะไม่มีชีวิตชีวาจากความหลากหลายของสถาปัตยกรรม เนื่องจากการสร้างเมืองใหม่มักจะคำนึงถึงผลทางด้านการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นหลัก อีกทั้งมีการเปลี่ยนมือเจ้าของที่ดินและเจ้าของอาคาร คนภายนอกเข้ามาครอบครองที่ดินและอาคารใหม่กันมากขึ้น ความรักความหวงแหนหรือเห็นความงามของเมืองเชียงใหม่จึงลดน้อยลง การสร้างอาคารใหม่ไม่ได้รับความสนใจในเชิงศิลปวัฒนธรรม ขาดการอนุรักษ์อาคารเก่า ชาวเชียงใหม่มองว่าอาคารที่ยังคงสะท้อนสถาปัตยกรรมของเชียงใหม่ได้เหลือเพียงวัดเท่านั้น ส่วนอาคารบ้านเรือนเปลี่ยนแปลงไปจนขาดเสน่ห์ความเป็นเมืองเชียงใหม่แล้ว

สรุปการทบทวนงานวิจัยพบว่า วิสัยทัศน์และคุณลักษณะของเมืองน่าอยู่ในทัศนะของแต่ละชุมชนจะแตกต่างกันไปตามคุณภาพชีวิต สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ สิ่งแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคม รวมไปถึงขนบธรรมเนียม ประเพณี ความเชื่อ บางชุมชนอาจมองไกลไปถึงสิทธิของชุมชน

^{๔๔} สุดาร์ตน์ อุทธารัตน์, “คุณลักษณะเมืองน่าอยู่ ๑๐ ประการของเมืองเชียงใหม่”, วารสารวิชาการคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ฉบับที่ ๕๙ (๒๕๕๓): ๙๕-๑๐๔.

ระหว่างคนกับป่า บางชุมชนอาจมองไปถึงคุณสมบัติทางกายภาพของเมือง ผังเมือง การคมนาคม ขึ้นอยู่กับว่าจะให้ความหมายของเมืองน่าอยู่ในมิติด้านใด แต่เสน่ห์และความมีชีวิตชีวาจากหลากหลายทางศิลปวัฒนธรรมและความหลากหลายของสถาปัตยกรรมก็เป็นสิ่งที่ได้รับความสนใจ

๒.๕.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับศิลปะกับการพัฒนาสังคม

จุลดิษฐ์ อุปฮาด^{๔๕} ได้วิจัยเรื่อง "บทบาททัศนศิลป์กับการพัฒนาสังคม" ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ทัศนศิลป์มีบทบาทกับการพัฒนาสังคมด้านจิตใจ ด้านประโยชน์ใช้สอย ด้านอาชีพ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสืบสานวัฒนธรรม ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านบันทึกสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสังคม ด้านความคิดสร้างสรรค์ ด้านการศึกษา ด้านพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในสังคมและด้านความเจริญรุ่งเรืองของสังคมและประเทศชาติอยู่ในระดับมาก สำหรับด้านการเมือง ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นด้วยในระดับปานกลาง และเมื่อวิเคราะห์จำแนกตามเพศ วุฒิทางศิลปะ สถานที่ทำงาน ตำแหน่งหน้าที่ ประสบการณ์และระดับการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ที่มีอายุ วุฒิทางศิลปะ ตำแหน่งหน้าที่ ประสบการณ์ และการศึกษาสูงกว่า มีความคิดเห็นต่อบทบาททัศนศิลป์กับการพัฒนาสังคมอยู่ในระดับสูงกว่าผู้ตอบแบบสอบถามกลุ่มอื่น ๆ ที่มีอายุ วุฒิทางศิลปะ ตำแหน่งหน้าที่ ประสบการณ์และระดับการศึกษาต่ำกว่า

ภูวพัฒน์ ศรีนาง^{๔๖} ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาสังคมผ่านการเรียนรู้ด้านศิลปกรรมท้องถิ่น กรณีศึกษา ผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมจังหวัดลำปาง” ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาสังคมผ่านการเรียนรู้ด้านศิลปกรรมท้องถิ่น โดยชุมชนปฏิบัติการเรียนรู้ด้านศิลปกรรมท้องถิ่นที่ผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมประเภทเชรามิคของจังหวัดลำปางทั้ง ๒ ประเภท ชุมชนมีลักษณะของความเป็นเครือข่ายที่เกิดจากการผสมผสานการเรียนรู้กระบวนการผลิต ผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมประเภทเชรามิคร่วมกันแบบมีปฏิสัมพันธ์เชิงบูรณาการที่ผ่านพ้นพรมแดนทางกายภาพโดยมีระบบแนวคิดที่เกี่ยวข้องและหลากหลาย ระหว่างบุคคล ความรู้และข้อมูลข่าวสารเข้าด้วยกัน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ตามแบบวิธีการจัดการความรู้ภายในชุมชน โดยใช้วิธีหรือกลยุทธ์ คุณลักษณะที่ดีมีความเหมาะสม สอดคล้องกับบริบททางสังคมวัฒนธรรมในการจัดเก็บความรู้จากคุณลักษณะเด่นของศิลปกรรมในท้องถิ่น มีภาครัฐ นักวิชาการและชุมชนชาวบ้านเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาสร้างความเป็นอัตลักษณ์และสัญลักษณ์ผ่านผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมประเภทเชรามิค แสดงถึงความมีอัตลักษณ์ของชุมชนแห่งการเรียนรู้ในการพัฒนาท้องถิ่นและผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมของจังหวัดลำปาง

มารีนา บรมพิชัยชาติกุล^{๔๗} ได้วิจัยเรื่อง “กระบวนการสร้างสรรค์งานศิลปะในชั้นเรียน

^{๔๕} จุลดิษฐ์ อุปฮาด, “บทบาททัศนศิลป์กับการพัฒนาสังคม”, รายงานการวิจัย, (ภาควิชาศิลปศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์: สถาบันราชภัฏเลย, ๒๕๕๙).

^{๔๖} ภูวพัฒน์ ศรีนาง, “การพัฒนาสังคมผ่านการเรียนรู้ด้านศิลปกรรมท้องถิ่น กรณีศึกษา ผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมจังหวัดลำปาง”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยนเรศวร, ๒๕๕๒).

^{๔๗} มารีนา บรมพิชัยชาติกุล, “กระบวนการสร้างสรรค์งานศิลปะในชั้นเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๖).

ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่” ผลการวิจัยพบว่า ในกระบวนการสร้างสรรค์งานศิลปะครั้งนี้ นักเรียนมีกระบวนการคิดสร้างสรรค์แบ่งออกเป็น ๔ ชั้น ประกอบด้วยขั้นเตรียม ขั้นพักตัวของความคิด ขั้นคิดกระจ่าง และขั้นตรวจสอบ นักเรียนมีพฤติกรรม การแสดงออกอย่างอิสระแต่แตกต่างกันออกไปตามจินตนาการของตนเอง มีความสามารถในการ สร้างสรรค์และแก้ปัญหาได้ทุกขั้นตอน นอกจากนี้ พบว่าในขั้นสุดท้าย นักเรียนสามารถสร้างสรรค์ ผลงานศิลปะที่แตกต่างกัน กระบวนการสร้างสรรค์งานศิลปะดังกล่าวทำให้นักเรียนมีความสุข เกิดสมาธิ เกิดการเรียนรู้ และได้นำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในชีวิตประจำวัน

ลดาวัลย์ โสภณทัต^{๔๔} ได้วิจัยเรื่อง “บทบาททางสังคมและวัฒนธรรมของศูนย์ศิลป์ สิรินคร อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย” ผลการวิจัยพบว่า ศูนย์ศิลป์สิรินธร โรงเรียนศรีสงครามวิทยา ดำเนินการ จัดตั้งเป็นผลสำเร็จด้วยการสนับสนุนของหน่วยงานภาครัฐและองค์กรธุรกิจเอกชน โดยมีกระบวนการ ดำเนินงานทางด้านบุคลากร สถานที่และงบประมาณ ทำให้สามารถดำเนินกิจกรรมได้เป็นระบบ มีความมั่นคงในหน่วยงาน เป็นที่ยอมรับของสังคมและมีผู้มาศึกษาดูงานจำนวนมากในแต่ละปี การจัด กิจกรรมทางศิลปะประกอบด้วย กิจกรรมเข้าค่าย การประกวดผลงานทางศิลปะ และการจัด นิทรรศการ ได้เปิดโอกาสให้เด็ก เยาวชนและศิลปินนำเสนอความคิดเห็นผ่านสื่อศิลปะ เด็กและ เยาวชนได้รับแบบอย่างการปฏิบัติงานที่เป็นระบบ ได้พัฒนาความคิด กล่อมเกลาจิตใจให้เป็นผู้มี คุณธรรมและจริยธรรมที่จะนำไปสู่การประพฤติปฏิบัติตนอย่างถูกต้องในสังคม รู้จักใช้เวลาให้เป็น ประโยชน์ และห่างไกลสิ่งเสพติด การสร้างงานศิลปะของนักเรียนจะนำไปสู่การมีรายได้ระหว่างเรียน เป็นการสนับสนุนการศึกษาและช่วยเหลือครอบครัวได้

ในด้านการจัดการศึกษา การเรียนการสอนศิลปะได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบ ครู อาจารย์ ได้รับการยอมรับในความรู้ความสามารถ นักเรียนมีความสามารถจัดทำผลงานศิลปะ ในด้าน สังคมทำให้เยาวชนอยู่ในระเบียบมีจิตใจที่ดีงาม สุขุม เยือกเย็น ไม่ก้าวร้าว ส่งผลให้สังคม สงบสุข ใน การสืบสานศิลปวัฒนธรรม กระบวนการดำเนินงานจะเน้นการพัฒนาความคิดแก่เด็ก และเยาวชนโดย การใช้ศิลปะเป็นสื่อในการปลูกฝังสืบทอดแนวคิดจะทำให้เกิดการพัฒนาผลงาน และนำไปถ่ายทอดใน ผลงานศิลปะ นอกจากนี้ มีนักเรียนจำนวนหนึ่งได้รับรางวัลจากการประกวด ผลงานศิลปะที่มีหัวข้อ เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและวิถีชีวิตในชุมชน ทำให้เกิดการพัฒนาลัทธิสูตรที่มุ่งพัฒนาทักษะ ความสามารถทางด้านศิลปะของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสอดคล้องกับความต้องการ ของท้องถิ่น

ผลจากการวิจัย แสดงให้เห็นถึง ประโยชน์และความสำคัญของศูนย์ศิลป์สิรินธรที่มีต่อ สังคมในการเป็นสื่อวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงความคิดของเยาวชนระดับท้องถิ่น และระดับนานาชาติ โดย ผ่านงานศิลปะและเป็นแนวทางในการจัดตั้งศูนย์ศิลป์อื่น ๆ ต่อไป นอกจากนี้ยังส่งผลต่อการศึกษา เพื่อพัฒนาเด็ก เยาวชนและสังคมทั่วไป ให้มีทักษะทางด้านศิลปะที่จะนำไปสู่การอนุรักษ์สืบสาน

^{๔๔} ลดาวัลย์ โสภณทัต, “บทบาททางสังคมและวัฒนธรรมของศูนย์ศิลป์สิรินธร อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: สถาบันราชภัฏเลย, ๒๕๔๕).

ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นและวัฒนธรรมไทยให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางด้านศิลปวัฒนธรรมของจังหวัด
ต่อไป โดยการส่งเสริมสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและองค์กรธุรกิจเอกชน

ศักดิ์ชัย เกียรติวนาจันทร์^{๔๔} ได้วิจัยเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างคุณค่าศิลปกรรมกับการ
สร้างทัศนคติต่อตนเองและความผูกพันกับชุมชน” ผลการวิจัยพบว่า คุณค่าศิลปกรรมที่ปรากฏในชุมชน
คือ คุณค่าด้านวัฒนธรรม ด้านสุนทรียภาพและจริยธรรม ด้านบุคลิกภาพและอารมณ์ ด้านการเรียนรู้
จากพฤติกรรมทางศิลปกรรม ด้านการเรียนรู้จากพฤติกรรมทางสังคม ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างคุณค่า
ศิลปกรรมกับการสร้างทัศนคติต่อตนเองและความผูกพันกับชุมชน พบว่าเกิดขึ้นหากชุมชนเรียนรู้
คุณค่าศิลปกรรมโดยเชื่อมโยงความคิดกับประวัติศาสตร์และความรู้ดั้งเดิมที่เป็นรากฐานของตน
ก่อให้เกิดความเข้าใจ การตัดสินใจได้เอง ความมั่นใจ ความภูมิใจและความมีเกียรติภูมิ จะส่งผลให้เกิด
ทัศนคติต่อตนเองในเชิงบวก และหากชุมชนเกิดความคุ้นเคยกับแบบแผนทางสังคม ก่อให้เกิดความ
เชื่อมั่น การยอมรับการปรับตัวต่อพฤติกรรมภายในชุมชนได้ ความพอใจและความรู้สึกเป็นเจ้าของ
ชุมชน ส่งผลให้เกิดความผูกพันกับชุมชนมาก ทั้งนี้หากชุมชนเรียนรู้คุณค่าศิลปกรรมโดยเชื่อมโยง
ความคิดกับความรู้ใหม่ภายนอกชุมชน ก่อให้เกิดความไม่เข้าใจ การตัดสินใจเองไม่ได้ ความไม่มั่นใจ
ความไม่ภูมิใจและขาดเกียรติภูมิ จะส่งผลให้เกิดทัศนคติต่อตนเองในเชิงลบ และหากชุมชนเกิดความ
ไม่คุ้นเคยกับแบบแผนทางสังคม ก่อให้เกิดความไม่เชื่อมั่น การวางเฉย การปรับตัวไม่ได้ต่อพฤติกรรม
ภายในชุมชน ความไม่พอใจและความไม่รู้สึกเป็นเจ้าของชุมชน ส่งผลให้เกิดความผูกพันกับชุมชนน้อย
นอกจากนี้รูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างคุณค่าศิลปกรรมกับการสร้างทัศนคติต่อตนเองและความผูกพัน
กับชุมชน พบว่าคุณค่าศิลปกรรมส่งผลต่อการสร้างทัศนคติต่อตนเองพร้อมกันกับความผูกพันกับชุมชน
และเป็นไปในทิศทางเดียวกันอย่างมีเหตุผล หากเกิดทัศนคติต่อตนเองในเชิงบวกจะเกิดความผูกพันกับ
ชุมชนมาก แต่ถ้าเกิดทัศนคติต่อตนเองในเชิงลบจะเกิดความผูกพันกับชุมชนน้อย

เสนาะ เทียรทอง^{๔๕} ได้วิจัยเรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธธรรมที่ปรากฏอยู่ในพุทธศิลป์ :
ศึกษาเฉพาะกรณีของพระครูอุภัยภาดาทร (หลวงพ่อบุญ) วัดไผ่โรงวัว จังหวัดสุพรรณบุรี”
ผลการวิจัยพบว่า พระครูอุภัยภาดาทร สร้างสรรค์งานพุทธศิลป์แบ่งเป็น ๓ ประเภท ได้แก่
๑) สถาปัตยกรรม ได้แก่ อุโบสถ วิหาร เมืองจำลอง ๒) ประติมากรรม ได้แก่ พระพุทธรูปปางต่าง ๆ
๓) จิตรกรรมฝาผนังเกี่ยวกับวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ปรากฏบนฝาผนังอุโบสถ วิหาร เมือง
จำลอง โดยใช้พุทธรูปเป็นสื่อเผยแผ่พุทธธรรมและเพื่อเป็นพุทธานุสติ เพื่อเป็นการประกาศ
พระพุทธศาสนา ซึ่งท่านเรียกว่า “พุทธทูต” ผู้ที่ได้เห็นพระพุทธรูปหรือระลึกถึงพระพุทธเจ้าไม่ว่าเมื่อใด

^{๔๔} ศักดิ์ชัย เกียรติวนาจันทร์, “ความสัมพันธ์ระหว่างคุณค่าศิลปกรรมกับการสร้างทัศนคติต่อตนเอง
และความผูกพันกับชุมชน”, *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
๒๕๕๒).

^{๔๕} สENAะ เทียรทอง, “ศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธธรรมที่ปรากฏอยู่ในพุทธศิลป์ : ศึกษาเฉพาะกรณีของ
พระครูอุภัยภาดาทร (หลวงพ่อบุญ) วัดไผ่โรงวัว จังหวัดสุพรรณบุรี”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิต
วิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗).

สอน รวมถึงแบบอย่างฝีมือช่างที่สืบทอดมาแต่โบราณ ส่วนผู้ที่มีความศรัทธาอยู่แล้วก็ทำให้ซาบซึ้งในพระพุทธศาสนายิ่งขึ้น ทั้งยังเป็นหลักฐานสำคัญในการศึกษาค้นคว้าทางด้านพระพุทธศาสนา ประวัติศาสตร์ สังคมวิทยา นิเวศวิทยา โบราณคดี ประเพณีและวัฒนธรรม นำไปสู่การสร้างรายได้ให้กับชุมชนในเรื่องของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภูมิปัญญา ดำเนินควบคู่ไปกับความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนา เป็นแหล่งความรู้โดยเฉพาะเรื่องราวจากอดีตที่สำคัญยิ่ง แสดงให้เห็นถึงความเป็นกลุ่มชนที่มีอารยธรรมอันเก่าแก่ยาวนาน เป็นมรดกทางภูมิปัญญาเผยแพร่ให้คนทั้งหลายได้ซาบซึ้งนำไปสู่การสืบทอด หวงแหน และอนุรักษ์ให้ดำรงคงอยู่สืบไป

ธิดารัตน์ นาคบุตร^{๕๒} ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้สาขาทัศนศิลป์ : กรณีศึกษาคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตปัตตานี” ผลการวิจัยพบว่า ในด้านการบริหารจัดการองค์กร ศูนย์ศิลปกรรมศาสตร์ศึกษามีการดำเนินนโยบายและวัตถุประสงค์โดยภาพรวมของศูนย์ศิลปกรรมศาสตร์ศึกษาที่วางแผนไว้นั้นอยู่ในระดับที่ดี แต่ยังขาดความพร้อมในเรื่องของสถานที่ ครุภัณฑ์ งบประมาณ และที่สำคัญคือบุคลากร ที่จะเข้ามาดำเนินการโดยเฉพาะบุคลากรภายในองค์กร ต้องเป็นผู้ที่มีความเข้าใจและเสียสละ จึงควรมีการพัฒนาบุคลากรโดยการฝึกอบรมทางด้านการบริหารและการศึกษาดูงานในสถานที่ต่าง ๆ ทั้งในและต่างประเทศ และควรมีรูปแบบกิจกรรมของศูนย์ฯ สู่ชุมชน โดยการปลูกฝังความรู้ความเข้าใจทางด้านศิลปะแก่เด็กและเยาวชน โดยเน้นเรื่องศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นที่แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์โดยเฉพาะในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรม

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ต้องการให้มีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่าง ๆ ของศูนย์ฯ ผ่านทางเว็บไซต์ รวมถึงต้องการให้แหล่งเรียนรู้มีการพัฒนาเพิ่มเติม เช่น ด้านบุคคล ศูนย์ฯ ควรจัดให้มีวิทยากร/เจ้าหน้าที่ให้ความรู้ คำแนะนำในการใช้แหล่งเรียนรู้ และควรมีภัณฑารักษ์เข้ามาดูแลจัดการทางด้านศิลปะโดยตรง ด้านพื้นที่ ศูนย์ควรพัฒนาห้องค้นคว้าศิลปกรรม (ห้องสมุด) จัดทำห้องแสดงผลงานของศิษย์เก่าที่สร้างชื่อเสียงให้แก่สถาบัน ห้องจัดชุดเกียรติศิลปิน ห้องนิทรรศการถาวร สหกรณ์ร้านค้าขายอุปกรณ์ศิลปะ ด้านเทคโนโลยี สารสนเทศ ศูนย์ควรจัดทำเว็บไซต์ของตนเอง และรวบรวมภาพยนตร์เกี่ยวกับศิลปะ หนังสือ และด้านการจัดการองค์ความรู้ของศิลปินและคณาจารย์ ศูนย์ควรจัดรวบรวมประวัติส่วนตัว ผลงาน แง่คิดมุมมอง แรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงาน แนวทางในการประกอบอาชีพของศิลปิน เป็นต้น

ดังนั้น หากมีการดำเนินการตามแบบจำลองการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ทางด้านทัศนศิลป์ที่ผู้วิจัยได้เสนอแนะและจัดทำขึ้น มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์จะมีแหล่งเรียนรู้ทางด้านศิลปวัฒนธรรมอย่างเป็นระบบและมีมาตรฐานส่งผลให้ความรู้ที่มีอยู่ไม่สูญหาย รวมถึงยังช่วยในการอนุรักษ์สืบทอดวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของบรรพบุรุษให้กับเยาวชนรุ่นหลัง ซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่ง

^{๕๒} ธิดารัตน์ นาคบุตร, “การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้สาขาทัศนศิลป์ : กรณีศึกษาคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตปัตตานี”, *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต*, (วิทยาลัยนวัตกรรม: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๓).

ต่อการพัฒนาและความก้าวหน้าของประเทศชาติ อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมและแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมของภูมิภาคกับประเทศเพื่อนบ้านให้แน่นแฟ้นและถาวรสืบไป

สันติภาพ คำสะอาด^{๕๓} ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการจัดการพิพิธภัณฑสถานศิลปกรรมท้องถิ่นภาคอีสาน” ผลการวิจัยพบว่า พิพิธภัณฑสถานศิลปกรรมท้องถิ่นภาคอีสานมีประวัติความเป็นมาที่หลากหลายและแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ เป้าหมายเพื่อเก็บรักษาวัตถุสิ่งของที่เป็นสมบัติของบรรพบุรุษ สภาพและปัญหาของการบริหารจัดการในปัจจุบัน พบว่าชุมชนหรือผู้ดูแลขาดความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการพิพิธภัณฑสถานที่ถูกต้อง ขาดเงินทุนสนับสนุน และขาดเจ้าหน้าที่ผู้ดูแลประจำ ทำให้บางครั้งถูกปล่อยไว้โดยไม่มีผู้ดูแล การพัฒนาการจัดการพิพิธภัณฑสถานศิลปกรรมท้องถิ่นภาคอีสานเพื่อให้คงอยู่และสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่นโดยไม่มีอะไรสูญหายนั้น ต้องมีการสร้างรูปแบบที่ทำให้ชุมชนมีความรู้ในการบริหารจัดการพิพิธภัณฑสถานให้ทุกคนตระหนักถึงคุณค่าการมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาทุกกิจกรรมควรมีส่วนร่วมจากชุมชน เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน

เอกสิทธิ์ แก้วอัน^{๕๔} ได้วิจัยเรื่อง “การจัดการสิ่งแวดล้อมทางศิลปกรรมวัดเจติยหลวงวรวิหาร อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่” ผลการวิจัยพบว่า การจัดการสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมของวัดเจติยหลวงด้านโบราณสถาน การใช้พื้นที่ อาคาร เสนาสนะ และสาธารณูปโภคสาธารณูปการมีการจัดการในระดับหนึ่ง แต่ยังไม่มียุทธศาสตร์และแผนการใช้ที่ดินชัดเจน นอกจากนี้ยังมีปัญหาสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมปรากฏอยู่ ซึ่งควรแก้ไขโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมของวัด มีสาเหตุจากการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและสังคม การส่งเสริมการท่องเที่ยว กฎหมายหรือนโยบายของรัฐ โครงการหรือกิจกรรมของวัด ความรู้ความเข้าใจ การรับรู้ และความตระหนัก กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ความเข้าใจดีต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมของวัด มีการรับรู้ปัญหาด้านมลพิษในระดับสูงและมีความตระหนักในคุณค่าของสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมของวัดรวมถึงอยากมีส่วนร่วมในการจัดการในทุกระดับ ส่วนความคิดของนักวิชาการ เจ้าหน้าที่จากองค์กรพัฒนาเอกชน และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง คิดว่าวัดมีการจัดการในระดับหนึ่ง แต่ยังไม่สมบูรณ์เหมาะสม กฎหมายยังไม่ชัดเจนและไม่เอื้อต่อการจัดการของวัด ส่วนการมีส่วนร่วม คิดว่าเป็นไปได้ยากเพราะโอกาสของการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนยังจำกัด และยังขาดความรู้ความเข้าใจอยู่มาก ส่วนแนวทางในการจัดการสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมของวัดอย่างไม่เหมาะสม ในอนาคตควรมีมาตรการทางด้านสังคม มาตรการทางเศรษฐกิจ และมาตรการทางกายภาพ โดยเน้นการปรับปรุงกฎหมาย การมีส่วนร่วมและการให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง

^{๕๓} สันติภาพ คำสะอาด, “การพัฒนารูปแบบการจัดการพิพิธภัณฑสถานศิลปกรรมท้องถิ่นภาคอีสาน”, **วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๓).

^{๕๔} เอกสิทธิ์ แก้วอัน, “การจัดการสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมวัดเจติยหลวงวรวิหาร อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่”, **การค้นคว้าแบบอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๗).

สรุปการทบทวนงานวิจัยพบว่า พื้นที่ทางศิลปะมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากร การแต่งแต้มหรือสร้างสรรค์งานศิลปะในศาสนสถานใด ๆ จะโน้มน้าวให้ผู้ชมเกิดความศรัทธาเลื่อมใสศรัทธาในศาสนานั้น ๆ กระตุ้นให้เข้ามาศึกษาหลักธรรมคำสอน รวมถึงแบบอย่างฝีมือช่างที่สืบมาแต่โบราณ ส่วนผู้ที่มีความศรัทธาอยู่แล้วก็ทำให้มีความซาบซึ้งยิ่งขึ้น ทั้งยังเป็นหลักฐานสำคัญในการศึกษาค้นคว้าทางด้านประวัติศาสตร์ สังคมวิทยา นิเวศวิทยา โบราณคดี ประเพณีและวัฒนธรรม แสดงให้เห็นถึงความเป็นกลุ่มชนที่มีอารยธรรมอันเก่าแก่ยาวนาน เป็นมรดกทางภูมิปัญญาเผยแพร่ให้คนทั้งหลายได้ซาบซึ้ง นำไปสู่การสืบทอด หวงแหน และอนุรักษ์ให้ดำรงคงอยู่สืบไป นำไปสู่การสร้างรายได้ให้กับชุมชนในเรื่องของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ทางด้านศิลปวัฒนธรรมอย่างเป็นระบบและมีมาตรฐาน ส่งผลให้ความรู้ที่มีอยู่ไม่สูญหาย รวมถึงยังช่วยในการอนุรักษ์สืบทอดวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของบรรพบุรุษให้กับเยาวชนรุ่นหลัง ซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาและความก้าวหน้าของประเทศชาติ แต่แม้ว่ารัฐหรือองค์กรที่มีการรับผิดชอบโดยตรงจะมีแผนงานหรือความรับผิดชอบ แต่ก็ไม่อาจทันต่ออุปสงค์และอุปทานของชุมชนที่มีการเติบโตอย่างรวดเร็ว โดยในภาพรวมของการจัดการพื้นที่ทางศิลปะนั้น ยังขาดความพร้อมในเรื่องของสถานที่ ครุภัณฑ์ งบประมาณ และที่สำคัญคือบุคลากรที่จะเข้ามาดำเนินการ ที่จะต้องเป็นผู้ที่มีความเข้าใจและเสียสละ จึงควรมีการพัฒนาบุคลากรขึ้นมาเป็นการเฉพาะ

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ข้าวศิลปะ: กระบวนการสร้างสรรค์ทางศิลปกรรมเพื่อการพัฒนาสังคม” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ๓ ประการ ได้แก่ ๑) เพื่อศึกษาการสร้างสรรค์ทางศิลปกรรมของข้าวศิลปะ จังหวัดเชียงราย ๒) เพื่อศึกษาการสร้างสรรค์ทางศิลปกรรมเพื่อการพัฒนาสังคมของข้าวศิลปะ จังหวัดเชียงราย และ ๓) เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างสรรค์ทางศิลปกรรมเพื่อการพัฒนาสังคมของข้าวศิลปะ จังหวัดเชียงราย โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

- ๓.๑ รูปแบบการวิจัย
- ๓.๒ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
- ๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- ๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการการวิจัยแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร ควบคู่กับการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) แล้วนำข้อมูลมาสังเคราะห์เชื่อมโยง เพื่อให้เห็นรูปแบบและกระบวนการสร้างสรรค์ทางศิลปกรรมของข้าวศิลปะจังหวัดเชียงรายในการพัฒนาสังคม และวิเคราะห์ให้เห็นปัญหาอุปสรรคและปัจจัยที่ผลต่อการสร้างสรรค์ทางศิลปกรรมเพื่อการพัฒนาสังคมของข้าวศิลปะจังหวัดเชียงราย

๓.๒ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นกลุ่มเป้าหมายของการทำวิจัยในครั้งนี้ทั้งหมด ๒๐ ท่าน แบ่งเป็น ๕ กลุ่ม คือกลุ่มผู้ก่อตั้งและให้การสนับสนุนข้าวศิลปะ กลุ่มผู้บริหารข้าวศิลปะในปัจจุบัน กลุ่มศิลปินที่เป็นสมาชิกข้าวศิลปะแต่ไม่เกี่ยวข้องกับการบริหาร กลุ่มผู้ชมและประชาชนทั่วไป และผู้แทนหน่วยงานรัฐที่มีการกิจรับผิดชอบส่งเสริมและสนับสนุนศิลปะและศิลปิน

๓.๒.๑ กลุ่มผู้ก่อตั้งและให้การสนับสนุนข้าวศิลปะ

เป็นกลุ่มผู้ที่มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการทำให้เกิดองค์กรข้าวศิลปะขึ้นมา เป็นกลุ่มที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิด ที่มา ของการรวมตัวของศิลปินในนามข้าวศิลปะ และมุมมองในการใช้ศิลปะเพื่อการพัฒนาสังคม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในกลุ่มนี้ ได้แก่

- ๑) พระมหาวิฑูริย์ วชิรเมธี
- ๒) นายเฉลิมชัย โฆสิตพิพัฒน์
- ๓) สมลักษณ์ ปันติบุญ

๓.๒.๒ กลุ่มผู้บริหารขั้วศิลปะในปัจจุบัน

เป็นกลุ่มคนรุ่นปัจจุบันที่หน้าที่กำหนดทิศทางการขับเคลื่อนขั้วศิลปะ ได้แก่

- ๑) นายทรงเดช ทิพย์ทอง นายกสมาคมขั้วศิลปะ
- ๒) นายอภิรักษ์ ปันมูลศิลป์ รองนายกสมาคมขั้วศิลปะ
- ๓) นายสุวิทย์ ใจป้อม รองนายกสมาคมขั้วศิลปะ
- ๔) นายปรีชา ราชวงศ์ กรรมการสมาคมขั้วศิลปะ
- ๕) นางสาววัญญิ์ บุญเงิน ผู้จัดการขั้วศิลปะ

๓.๒.๓ กลุ่มศิลปินที่เป็นสมาชิกขั้วศิลปะ

- ๑) นายเสงี่ยม ยารังษี
- ๒) นายทองศักดิ์ ปากหวาน
- ๓) นางสาวพทุธรักษ์ ดาษดา

๓.๒.๔ กลุ่มผู้ชมและประชาชนทั่วไป

เป็นผู้ให้ข้อมูลที่ไม่มีความเกี่ยวข้องกับขั้วศิลปะ แต่รู้จักองค์กรและกิจกรรมที่ขั้วศิลปะจัดขึ้น

- ๑) นายนคร พงษ์น้อย ผู้อำนวยการอุทยานศิลปะวัฒนธรรมแม่ฟ้าหลวง
- ๒) นายฉลอง พินิจสุวรรณ ศิลปินอาวุโสของเชียงราย
- ๓) นายพินิจ บุญเลิศ ผู้ว่าราชการจังหวัดปทุมธานี
- ๔) นางสาวเพ็ญภา หงษ์ทอง นักเขียน นักแปล
- ๕) นายจิตติ เอื้อนการกิจ อาจารย์สอนวิชาการภาพยนตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

๓.๒.๕ ผู้แทนหน่วยงานรัฐที่มีภารกิจรับผิดชอบส่งเสริมและสนับสนุนศิลปะและศิลปิน

- ๑) นางสาววิมลลักษณ์ ชูชาติ ผู้อำนวยการสำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย
- ๒) นางกาญจนา ตุ่มกลีบ ผู้อำนวยการสถาบันศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย
- ๓) นางสาวอัมรา ผางน้ำคำ นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ
- ๔) นายณัฐเดช ปรากการสมุทร นักวิชาการวัฒนธรรม

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) เป็นเครื่องมือสำคัญในการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยสร้างกรอบคำถามในลักษณะของกึ่งมีโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) คือกำหนดเพียงประเด็นคำถาม และตัวอย่างคำถามพอเป็นแนวทางเพื่อให้มีความยืดหยุ่นของการตั้งคำถามระหว่างการสัมภาษณ์จริง โดยเนื้อหาสำคัญดังนี้

- ๑) แนวคิดและวัตถุประสงค์ในการก่อตั้งขั้วศิลปะ
- ๒) รูปแบบการก่อตั้งและบริหารองค์กร

- ๓) มุมมองต่อการพัฒนาสังคมของชาวศิลปะ
 - ๔) กระบวนการสร้างสรรค์ทางศิลปกรรมเพื่อพัฒนาสังคมของชาวศิลปะ
 - ๕) กิจกรรมของชาวศิลปะที่มีส่วนในการพัฒนาสังคม
 - ๖) การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมของชาวศิลปะ
 - ๗) ความร่วมมือกับภาครัฐและเอกชน
 - ๘) การประเมินผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินงาน
 - ๙) ปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไข
 - ๑๐) ปัจจัยสนับสนุนการดำเนินงานของชาวศิลปะ
- มีขั้นตอนการสร้างและการตรวจสอบเครื่องมือ ดังนี้

๓.๓.๑ การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

- ๑) ศึกษาหลักการและแนวคิดทฤษฎี เกี่ยวกับศิลปกรรมและการพัฒนาสังคม
- ๒) กำหนดกรอบแนวคิด ในการสร้างเครื่องมือการวิจัย
- ๓) กำหนดวัตถุประสงค์ในการสร้างเครื่องมือการวิจัย โดยขอคำปรึกษาจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

๔) สร้างแบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์และสอดคล้องกับกรอบแนวคิดของการวิจัยเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

๕) นำเสนอร่างแบบสัมภาษณ์ต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข

๖) ปรับปรุงแก้ไข

๗) จัดพิมพ์แบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์และนำไปใช้เพื่อสัมภาษณ์เก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๓.๒ การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ผู้วิจัยนำเครื่องมือที่สร้างไว้ไปดำเนินการตรวจสอบหาคุณภาพของเครื่องมือ ดังนี้

๑) ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ ดำเนินการตรวจสอบปรับปรุง นำเครื่องมือที่สร้างไว้เสนอต่ออาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบและขอคำแนะนำ

๒) เพื่อตรวจสอบความมั่นคงของเครื่องมือด้านเนื้อหา (Content Validity Index) และได้คำถามที่ครอบคลุมวัตถุประสงค์ จึงดำเนินการนำแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงเรียบร้อยแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๕ ท่าน ประกอบด้วย

(๑) พระมหาสม กลยาโณ, ดร. อาจารย์ผู้เชี่ยวชาญประจำ ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

(๒) พระครูวิลาสกาญจนธรรม, ดร. อาจารย์พิเศษ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ห้องเรียนวัดไชยชุมพลชนะสงคราม

(๓) รศ.ดร.วิวัฒน์ หามนตรี อาจารย์ประจำ ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

(๔) ผศ.ดร.โกนิฐ์ ศรีทอง อาจารย์ประจำ ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

(๕) ผศ.ผดุง วรรณทอง อาจารย์ประจำ ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๓) ปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

๔) จัดพิมพ์แบบสัมภาษณ์ฉบับจริงเพื่อนำไปสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

๑. วิจัยเอกสาร (Documentary Research) เพื่อรวบรวมข้อมูลแนวคิด และผลงาน การศึกษาที่เกี่ยวข้องมาวิเคราะห์ใช้ในการสร้างเครื่องมือ และกำหนดทิศทางการอบการศึกษา

๒. สร้างแบบสัมภาษณ์เชิงโครงสร้างปลายเปิดเพื่อให้ได้ข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องแล้วนำไป หาคุณภาพเครื่องมือจนได้มาตรฐาน หลังจากนั้นจึงนำไปใช้ในการเก็บข้อมูล

๓. ทำการลงพื้นที่เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างทั้ง ๕ กลุ่ม แล้วนำข้อมูลที่ได้กลับมาวิเคราะห์ จัดหมวดหมู่

๔. นำผลที่วิเคราะห์มาสรุป อภิปรายผลและจัดทำเป็นรายงานเพื่อนำเสนอต่อสาธารณะ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการปฏิบัติงาน และข้อมูลเชิงวิชาการต่อไป

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการรวบรวมข้อมูลที่ได้มาจากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ แล้วนำ ข้อมูลเหล่านั้นมา แยกแยะ เรียบเรียง และจัดหมวดหมู่ จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์เชิง เนื้อหา (Content Analysis) การสังเคราะห์เนื้อหา (Synthesis) พรรณนาแยกแยะลดส่วนของข้อมูล (Data Reduction) ตีความข้อมูลจัดหมวดหมู่ เพื่อหาความเหมือน ความแตกต่าง ความเชื่อมโยง และความเห็นที่สอดคล้องกันเกี่ยวกับกระบวนการสร้างสรรค์ทางศิลปกรรมเพื่อการพัฒนาสังคมของ ชั่วศิลปะ จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ แล้วนำเสนอข้อมูลเป็นความเรียง ซึ่ง ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

๑. จัดหมวดหมู่ของข้อมูลจากการสัมภาษณ์เป็นแฟ้มข้อมูล

๒. อ่าน ทำความเข้าใจ เขียนข้อสังเกต

๓. พรรณนา แยกแยะลดส่วนข้อมูล (Data Reduction) และตีความข้อมูล จัดหมวดหมู่ หาความเหมือน ความต่างเชื่อมโยงกับบริบท

๔. สรุปผลการวิจัย นำเสนอข้อมูลเป็นความเรียงและรายงานผลการวิจัย

บทที่ ๔

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัยที่นำเสนอในส่วนนี้เป็นผลจากการนำข้อมูลที่ผู้วิจัยรวบรวมได้จากการทบทวนวรรณกรรม ซึ่งนอกจากงานเอกสารแล้วยังรวมถึงการศึกษาจากวิดิทัศน์ที่มีผู้สัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องไว้ และการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลทั้ง ๒๐ คน ตามที่ระบุในระเบียบวิธีวิจัยบทที่ ๓ มาสังเคราะห์เข้าด้วยกัน แล้วนำมาวิเคราะห์รายประเด็นเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย โดยนำเสนอจะแยกเป็น ๓ ส่วน ดังนี้

๔.๑ การสร้างสรรค์ทางศิลปกรรมของชาวลีปะ จังหวัดเชียงราย

๔.๒ การสร้างสรรค์ทางศิลปกรรมเพื่อการพัฒนาสังคมของชาวลีปะ จังหวัดเชียงราย

๔.๓ ปัญหาอุปสรรคและปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างสรรค์ทางศิลปกรรมเพื่อการพัฒนาสังคมของชาวลีปะ จังหวัดเชียงราย

๔.๔ องค์ความรู้จากการวิจัย

๔.๑ การสร้างสรรค์ทางศิลปกรรมของชาวลีปะ จังหวัดเชียงราย

๔.๑.๑ เชียงรายกับความเป็นชุมชนลีปะ

เชียงรายเป็นเมืองเก่าแก่ทางภาคเหนือของประเทศไทย แวดล้อมด้วยสภาพธรรมชาติของภูมิประเทศที่เป็นพื้นที่สูงและมีอากาศที่บริสุทธิ์ มีเสน่ห์ด้วยความหลากหลายทางศิลปะและวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ต่าง ๆ ที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ที่นี่ ประกอบกับภาคเหนืออุดมสมบูรณ์ไปด้วยป่าไม้ ผู้คนจึงมีวิถีชีวิตที่ผูกพันอยู่กับไม้ ซึ่งจะเห็นได้จากไม่ว่าเดินทางไปทางไหนในเชียงรายก็จะเห็นสิ่งก่อสร้างหรือเครื่องใช้ไม้สอยที่ทำจากไม้ปรากฏอยู่ทั่วไป ชุมชนลีปะของเชียงรายเริ่มต้นจากช่างฝีมือแขนงต่าง ๆ (สล่า) ที่สืบทอดความรู้และทักษะกันมาในครอบครัวจากรุ่นสู่รุ่น ตัวอย่างเช่น งานไม้แกะสลักของกลุ่มแกะสลักไม้บ้านถ้ำผาตอง ที่สืบทอดความรู้ภูมิปัญญาเรื่องการแกะสลักไม้มาจากบรรพบุรุษ จากที่แกะสลักไม้เพื่อทำข้าวของเครื่องใช้ในครัวเรือน เช่น กระบายน้ำจากกะลามะพร้าว ภาชนะตักน้ำดื่ม น้ำใช้ดั้งเดิมของชาวล้านนา ทำด้ามจับด้วยไม้สักและแกะสลักลงบนกระบาย ก็ต่อยอดมาเป็นงานศิลปกรรมเพื่อประดับตกแต่ง เช่น ภาพไม้แกะสลัก หรือประติมากรรมไม้แกะสลักที่งดงาม บอกเล่าวิถีชีวิตวัฒนธรรมที่งดงามของความเป็นเชียงราย จำหน่ายเป็นของที่ระลึกให้กับนักท่องเที่ยวที่มาเยือนหมู่บ้านเป็นรายได้เสริมเมื่อว่างจากไร่ นา ด้วยเล็งเห็นคุณค่าของวัสดุรอบตัวและนำมาใช้สอยได้อย่างเต็มศักยภาพ “หากเอาเศษไม้ชิ้นเดียวไปทำพินนั่น หุงข้าวก็ยังไม้ทันสุก แต่ถ้านำไปแกะสลักเป็นชิ้นงานลีปะแล้ว อาจจะได้เงินมาซื้อแก๊สไว้หุงข้าวได้นานนับเดือน” สล่าคำจันทร์ ยาโน ผู้ก่อตั้ง

กลุ่มแกะสลักไม้บ้านถ้ำผาตองกล่าว^๑ บรรยาการของชุมชนศิลปินพื้นบ้านนี้เองที่ส่งเสริมให้เด็กเยาวชนรุ่นต่อรุ่นให้ความสนใจกับงานศิลปะและเข้าศึกษาในสถาบันการศึกษาด้านศิลปะสมัยใหม่ที่ตั้งอยู่ในจังหวัดเชียงรายและในเมืองใหญ่อย่างเชียงใหม่หรือกรุงเทพมหานคร จนทำให้เชียงรายกลายเป็นพื้นที่กำเนิดศิลปินที่มีชื่อเสียงระดับประเทศหลายคนรวมทั้งถวัลย์ ดัชนี และเฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ ศิลปินแห่งชาติ สาขาทัศนศิลป์ และสมลักษณ์ ปันติบุญ ศิลปินเชรามิกผู้สรรค์สร้างงานประติมากรรมและจิตรกรรมจากก้อนดิน

ความเป็นชุมชนศิลปะที่ชัดเจนของจังหวัดเชียงรายเริ่มต้นขึ้นหลังสมัยสงครามโลกครั้งที่สอง เมื่อสล่าخين (จ๋ารัส พรหมมินทร์) ศิลปินจิตรกรพื้นบ้านชาวเชียงรายได้สร้างห้องแสดงภาพของตนเอง^๒ และกลายเป็นแรงบันดาลใจให้ศิลปินชาวเชียงรายได้สร้างพื้นที่ทางศิลปะของตนเองอย่างต่อเนื่อง ก่อให้เกิดกระแสการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อเยือนบ้านศิลปิน เป็นโอกาสให้ผู้รักศิลปะและผู้สะสมงานศิลปะ รวมทั้งศิลปินจากที่อื่นได้ใกล้ชิดและสัมผัสอารมณ์ศิลปะจากศิลปินเชียงรายอย่างใกล้ชิด จนหลายคนย้ายมาพำนักในเชียงรายเป็นการถาวร จนเชียงรายกลายเป็นแหล่งรวมตัวของศิลปินและมีการสร้างสรรค์พื้นที่ทางศิลปะอย่างต่อเนื่อง เช่น “บ้านดำ” พิพิธภัณฑ์ศิลปะพื้นบ้านของศิลปินแห่งชาติ ถวัลย์ ดัชนี การสร้างพื้นที่ทางศิลปะใหม่อย่าง “วัดร่องขุน” ที่สร้างโดยเฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ หรือ “บ้านดอยดินแดง” โรงงานและศูนย์แสดงผลภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาของศิลปินเชรามิกระดับนานาชาติของสมลักษณ์ ปันติบุญ

๔.๑.๒ ประวัติความเป็นมาของข้าวศิลปะ

ข้าวศิลปะ เป็นการรวมกลุ่มของศิลปินในจังหวัดเชียงราย มีประวัติการก่อตั้งองค์กรยาวนาน กล่าวคือเริ่มจากการรวมกลุ่มของศิลปินภายใต้ชื่อกลุ่มสล่าไถยวน ในปี พ.ศ. ๒๕๓๒ เพื่อหางบประมาณสร้างศูนย์ศิลปวัฒนธรรมวิทยาลัยครูเชียงราย การรวมตัวกันครั้งแรกมีสล่าหรือช่างฝีมือของเชียงรายจำนวน ๙ คน ได้แก่ เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์, ฉลอง พินิจสุวรรณ, ยอดชาย ฉลองกิจสกุล, เรวัตร ดีแก้ว, สุเทพ นวลนุช, ศิริพันธุ์ บุญยราศรี, สมพงษ์ สารทรัพย์, สมพล ยารังษี และจ๋ารัส พรหมมินทร์ หรือสล่าخين ช่างฝีมือพื้นบ้านเพียงคนเดียวของเชียงรายในยุคนั้นที่สร้างสรรค์ผลงานศิลปะร่วมสมัย กลุ่มสล่าไถยวนเดินทางไปแสดงผลงานของพวกเขาที่โรงแรมดุสิตธานี กรุงเทพมหานคร ขายผลงานได้รวมกันประมาณ ๓ แสนบาท เงินจำนวนนี้นำไปใช้สร้างอาคารศูนย์วัฒนธรรมในวิทยาลัยครูเชียงราย กลุ่มสล่าเมื่อเห็นว่าการรวมกลุ่มกันสามารถช่วยเหลือบ้านเมืองได้ จึงมีการขยายกลุ่มเพิ่มเป็น ๒๐ คน มีทั้งสล่าจิตรกร ประติมากร สถาปนิก มัณฑนากร วาทยกร และนาฏกร จัดแสดงงานศิลปะร่วมกัน

^๑ รัฐสยาม ศิลปิน, ‘คำจันทร์ ยาโน’ ศิลปินผู้ให้ชีวิตกับเศษไม้, [ออนไลน์], แหล่งที่มา http://www.tcdc.or.th/articles/design_creativity/14957/ [๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒].

^๒ พลวัฒน์ ประพัฒน์ทอง, เชียงรายเมืองศิลปิน: การพัฒนาเมืองด้วยชุมชนศิลปินที่พำนักถาวรในเชียงราย, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://pollavatprapatong.wordpress.com/2014/03/18/เชียงรายเมืองศิลปิน-กา/> [๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒].

ปี พ.ศ. ๒๕๔๖ กลุ่มศิลปินเชียงรายได้รวมกลุ่มกันอีกครั้งเพื่อแสดงนิทรรศการศิลปะที่ศูนย์ศิลปหัตถกรรมเชียงราย ชื่อนิทรรศการว่า “สลาเชียงรายเฉลิมพระเกียรติในหลวง ๗๕ พรรษา” การรวมกลุ่มครั้งนี้ทำให้พวกเขาเกิดแนวคิดอยากให้มีหอศิลป์เกิดขึ้นที่จังหวัดเชียงราย ปี พ.ศ. ๒๕๔๗ การรวมตัวเพื่อเรียกร้องให้มีการสร้างหอศิลปะร่วมสมัยบนเกาะกลางแม่น้ำกกที่เชียงรายก็เริ่มต้นอย่างเป็นทางการ นิทรรศการศิลปะ “เชียงราย ศิลป์เพื่อหอศิลป์” ถูกจัดขึ้นที่พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติกรุงเทพมหานคร^๓ เพื่อให้สังคมภายนอกได้รับรู้ความมุ่งมั่นหมายของพวกเขา

โครงการสร้างหอศิลป์เชียงรายที่เกิดจากการผลักดันของกลุ่มศิลปินเชียงรายที่เชื่อมั่นว่าเชียงรายเป็นจังหวัดที่มีความโดดเด่นด้านศิลปะและศิลปิน จากการที่มีศิลปินจำนวนมาก สร้างสรรค์ผลงานศิลปะทรงคุณค่าไว้มากมาย ควรต้องมีสถานที่จัดแสดงผลงานศิลปะของเหล่าศิลปินและเป็นพื้นที่เรียนรู้ด้านศิลปะให้กับเด็ก เยาวชน และสาธารณชนทั่วไป

“เราไม่ได้ต้องการกำไรทางการเงิน แต่ต้องการจะให้เราว่าการเกาะกลุ่มกันมันเป็นอย่างไร” ถวัลย์ ดัชนี ศิลปินที่ยิ่งใหญ่ของเชียงรายให้สัมภาษณ์กับนิตยสาร Art Record ในปี พ.ศ. ๒๕๔๘^๔ สุดท้ายแนวคิดการสร้างหอศิลป์เชียงรายก็ถูกล้มเลิกไป เนื่องจากไม่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ แต่ความพยายามในการรวมตัวของศิลปินเชียงรายไม่ได้ถูกล้มเลิกไปด้วย ปี พ.ศ. ๒๕๕๕ ขณะที่กลุ่มศิลปินเชียงรายรวมตัวกันประชุมเพื่อประกาศยกเลิกโครงการหอศิลป์อย่างเป็นทางการ เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ ศิลปินรุ่นใหญ่ที่กลุ่มศิลปินชาวเชียงรายให้ความเคารพนับถืออย่างมาก ได้มอบเงินให้กับกลุ่มศิลปินจำนวน ๕ แสนบาท เพื่อก่อตั้งกองทุนศิลปินเชียงราย

“อาจารย์ให้มาเพื่อช่วยเหลือศิลปินด้วยความเห็นใจศิลปินรุ่นน้อง เพราะว่าอาชีพนี้เป็นอาชีพที่ไม่มีสวัสดิการ ... อาจารย์เฉลิมชัยก็เลยให้เงินมาจนเจ็ดตรงนี้ ใครเจ็บป่วยหรือมีความจำเป็นอะไรก็จะได้อาศัยเงินนี้ไปใช้ แต่พอมีเงินทุน ๕ แสนบาท ก็เลยคิดกันว่าจะทำหอศิลป์ขึ้นมาเอง”^๕

จากเงินตั้งต้นที่ได้รับมาจากเฉลิมชัย กลุ่มศิลปินเชียงรายนำมาบริหารจัดการต่อเพื่อให้มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นด้วยการเปิด “แบ่งปันหุ้น” ในกลุ่มศิลปินเชียงรายด้วยกัน ราคาหุ้นละ ๑ พันบาท แต่ละคนซื้อได้ไม่เกิน ๕๐๐ หุ้น เพื่อไม่ให้มีผู้ถือหุ้นที่มีมูลค่าเกิน ๕ แสนบาท อันเป็นจำนวนเงินตั้งต้นที่เฉลิมชัยมอบให้ นับถึงวันที่ ๓๐ ตุลาคม ๒๕๕๕ มียอดการแบ่งปันหุ้น ยอดการจองหุ้น และยอดการบริจาคและคาดการณ์บริจาค รวมประมาณ ๔ ล้าน ๓ แสนบาท^๖ ก่อตั้งขึ้นเป็นกองทุนเพื่อศิลปินเชียงรายโดยไม่ได้จดทะเบียน

^๓ กองทุนศิลปินเชียงราย (ข้าวศิลปะ), ประวัติความเป็นมา กว่าจะมาเป็นข้าวศิลปะ, รายงานประจำปี กองทุนศิลปินเชียงราย (ข้าวศิลปะ), ๒๕๕๗, หน้า ๑.

^๔ เรวัตร ดีแก้ว, “เรื่องเล่าจากบ้านคำ”, Art Record หอศิลป์ร่วมสมัยเชียงราย, (เชียงราย: โรงพิมพ์อินเตอร์พริ้นท์, ๒๕๔๘). หน้า ๖๓.

^๕ สัมภาษณ์ ทรงเดช ทิพย์ทอง, นายกสภาคข้าวศิลปะ, ๑๓ มีนาคม ๒๕๖๑.

^๖ กองทุนศิลปินเชียงราย (ข้าวศิลปะ), การแบ่งปันหุ้นกองทุน [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://www.facebook.com/pg/ArtBridgeChiangRai/notes/> [๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๐].

ต่อมาในปี ๒๕๕๕ เปลี่ยนชื่อจากกองทุนเพื่อศิลปินเชียงรายเป็นกองทุนศิลปินเชียงราย และกองทุนศิลปินได้จัดตั้งสมาคมข้าวศิลปะโดยการจดทะเบียนมีฐานะเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย ข้าวศิลปะจึงดำเนินงานโดยกองทุนศิลปินเชียงราย

๔.๑.๓ หลักการและแนวคิดในการก่อตั้งองค์กร

หลักการและแนวคิดในการก่อตั้ง “ข้าวศิลปะ” แสดงให้เห็นอย่างเด่นชัดจากชื่อขององค์กร คำว่า “ข้าว” เป็นภาษาถิ่นเชียงราย หมายถึง สะพาน ข้าวศิลปะ จึงให้ความหมายถึงสะพานที่เชื่อมโยง ศิลปะเข้าสู่สังคมและเชื่อมสังคมสู่ศิลปะ” โดยมีชื่อภาษาอังกฤษว่า Art Bridge สมลักษณ์ ปันติบุญ ประธานกองทุนศิลปินเชียงรายและนายกสมาคมข้าวศิลปะคนแรก กล่าวถึงแนวคิดของข้าวศิลปะไว้ว่า “เพื่อให้เป็นสนามของศิลปิน เพื่อไม่ให้ศิลปินที่มีอยู่เป็นจำนวนมากต้องกระจัดกระจาย ให้เป็นสถานที่ ที่ให้ศิลปินได้พบปะพูดคุย ได้แสดงออก เป็นที่ถ่ายทอดความรู้จากศิลปินที่มีความสามารถ . . . การจะโยงถึงสังคม การที่จะให้สังคมเข้ามาหาหรือเราจะไปหา มันก็ต้องมีที่นัดหมาย ดังนั้น ข้าวศิลปะจึงเป็นที่แสดงออก ที่นัดหมายติดต่อกับสังคม สังคมอยากทำอะไรที่เกี่ยวกับศิลปะก็มาที่ข้าวศิลปะ รวบรวมอยู่ที่นี่ ทุกคนสามารถเข้ามาใช้ข้าวศิลปะ และถ้าศิลปินมีที่พบกัน มีที่แสดงออก เขาก็จะเติบโต”

หากพิจารณาจากแนวคิดในการก่อตั้งจะเห็นได้ว่า ข้าวศิลปะถูกก่อตั้งขึ้นมาเพื่อตอบสนอง ความต้องการของกลุ่มศิลปินในเชียงราย ๒ ประเด็น คือเพื่อตัวศิลปินและเพื่อสังคม

๑) เพื่อตัวศิลปิน นัยสำคัญคือการให้ข้าวศิลปะเป็นที่พื้นที่เผยแพร่ผลงานของศิลปิน ซึ่งจะ เชื่อมโยงสู่ความสามารถในการเอาตัวรอดทางเศรษฐกิจของศิลปินแต่ละคน โดยเฉพาะผู้ที่ยังไม่มี ชื่อเสียง สุวิทย์ ใจป้อม รองนายกสมาคมข้าวศิลปะ ซึ่งอดีตเคยทำงานในอุตสาหกรรมโฆษณา มองว่า พื้นที่สำหรับเผยแพร่ประชาสัมพันธ์และทำตลาดเป็นสิ่งจำเป็นในโลกศิลปะ ศิลปินควรนำผลงาน ออกมาเผยแพร่ในที่ต่าง ๆ อย่าได้จัดแสดงไว้ที่บ้านแต่เพียงอย่างเดียว “ปกติศิลปินก็ทำงานอยู่แล้ว แต่เราต้องการสร้างเวทีให้ศิลปินได้นำผลงานออกสู่ตลาด อยากให้ทำงานศิลปะเป็นอาชีพ ทำให้เป็น อุตสาหกรรมศิลปะ ทำเป็นหน้าที่เหมือนพนักงานออฟฟิศที่ทำงานประจำ มีสินค้าออกมาเยอะ ๆ”^๔

ทั้งนี้เชียงรายเป็นจังหวัดที่มีศิลปินอยู่เป็นจำนวนมาก และส่วนใหญ่แล้วจะแยกกัน สร้างสรรค์ผลงานอย่างเป็นอิสระ แม้จะมีการรวมกลุ่มกันก็จะเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ตามพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ เช่น กลุ่มสายน้ำอิง กลุ่มสายน้ำกก กลุ่มแม่คำ กลุ่มแม่ลาว กลุ่มเมืองพาน ไม่มีการรวมตัวกันเป็นกลุ่ม ใหญ่ของศิลปินเชียงรายทั้งหมด “ศิลปินเชียงรายมีความรักบ้านเกิดเริ่มต้นจากอาจารย์ถวัลย์ ต่อมาก็ เป็นอาจารย์เฉลิมชัย ที่เป็นแรงบันดาลใจที่ส่งต่อกันไป มีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มก้อน ศิลปินรุ่นพี่มี ความเอื้อเฟื้อต่อรุ่นน้อง ไม่ได้ดังแล้วเอาตัวรอดเพียงคนเดียว”^๕

การเกิดขึ้นของข้าวศิลปะยังเป็นพื้นที่สำคัญที่ทำให้ศิลปินได้ให้การสนับสนุนช่วยเหลือซึ่ง กันและกัน ทั้งนี้กลุ่มศิลปินเชียงรายมองเห็นความจริงประการหนึ่งว่าศิลปินแต่ละคนมีความสามารถ

^๓ สัมภาษณ์ สมลักษณ์ ปันติบุญ, ผู้ร่วมก่อตั้งข้าวศิลปะ, ๑๒ มีนาคม ๒๕๖๑.

^๔ สัมภาษณ์ สุวิทย์ ใจป้อม, รองนายกสมาคมข้าวศิลปะ, ๑๔ มีนาคม ๒๕๖๑.

^๕ สัมภาษณ์ ทรงเดช ทิพย์ทอง, นายกสมาคมข้าวศิลปะ, ๑๓ มีนาคม ๒๕๖๑.

ไม่เท่ากัน มีทั้งศิลปินรุ่นใหญ่ที่เป็นศิลปินแห่งชาติมีชื่อเสียงระดับโลกอย่างถวัลย์ ดัชนี และเฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ ศิลปินรุ่นกลางที่กำลังเริ่มสร้างชื่อเสียง และศิลปินรุ่นเล็ก ที่ยังไม่สามารถสร้างสตูดิโอ หรือมีหอศิลป์ส่วนตัว ชาวศิลปะจึงเป็นพื้นที่ให้พวกเขาได้มาแสดงออกหรือมาจัดแสดงผลงาน ดังคำกล่าวของสมลักษณ์ว่า “การก่อตั้งชาวศิลปะก็เพื่อให้เป็นสนามของศิลปิน เพื่อไม่ให้ศิลปินที่มีอยู่เยอะ ต้องกระจัดกระจาย จะได้มีที่มาพบกัน ค่อยกัน เป็นที่แสดงออก เป็นที่ถ่ายทอดความรู้จากศิลปินที่มีความสามารถ ศิลปะต้องมีการสืบทอดจึงต้องมีศูนย์กลาง มีที่ฝึก มีที่ดูงาน มีที่พบกัน จึงจะทำให้เกิดปัญญา ทำให้เกิดความรู้ ถ้าศิลปินมีที่พบกัน มีที่แสดงออก เขาก็จะเติบโต” บทบาทของชาวศิลปะในการทำให้ศิลปินเช่นนี้ เป็นการสร้างให้ศิลปินมีที่ทางของตนเอง เพื่อให้สามารถทำหน้าที่ตามบทบาทที่สองคือการทำเพื่อสังคมได้ดีและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

๒) เพื่อสังคม หมายถึงการนำศิลปะออกมารับใช้สังคม ซึ่งกลุ่มชาวศิลปะมองทั้งการณีก่อและการณ์ไกล การณีก่อ ได้แก่ การสร้างบทบาทขององค์กรให้เป็นแหล่งสร้างความรู้ในชุมชนและพัฒนาการเรียนรู้อด้านสุนทรียศาสตร์ ด้วยกิจกรรมต่าง ๆ และการมองไกล ได้แก่ การสามารถทำให้เชียงรายสร้างจุดเด่น หรือเอกลักษณ์ของตนเองได้ด้วยการใช้ประโยชน์จากศิลปินและความสามารถทางศิลปะของศิลปิน ผู้วิจัยจะนำเสนอผลในส่วนที่เกี่ยวกับกับสังคมอย่างละเอียดในหัวข้อ ๔.๒ ว่าด้วยการสร้างสรรค์ทางศิลปกรรมเพื่อการพัฒนาสังคม

ชาวศิลปะจดทะเบียนในนาม “สมาคม” ซึ่งตามมาตรา ๗๘ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หมายถึง การก่อตั้งสมาคมเพื่อกระทำการใด ๆ อันมีลักษณะต่อเนื่องร่วมกันและมีใช่เป็นการหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกันต้องมีข้อบังคับและจดทะเบียนตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้^{๑๐} ภายใต้หลักการนี้ชาวศิลปะในฐานะสมาคมจึงมีคุณลักษณะตามที่กฎหมายกำหนด คือเป็นการรวมตัวกันของกลุ่มบุคคลเพื่อกระทำการใด ๆ เป็นแนวทางปฏิบัติและจดทะเบียนเป็นนิติบุคคล

จากการที่ชาวศิลปะต้องการสร้างตนเองให้เป็นพื้นที่เชื่อมโยงสู่สังคม การบริหารงานจึงเน้นที่การมีส่วนร่วมของสังคม ซึ่งเห็นได้จากโครงสร้างสมาชิกของสมาคม ซึ่งแบ่งไว้ ๓ ประเภท คือ

๑) สมาชิกสามัญ หมายถึง ศิลปินที่เกิดหรือมีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดเชียงราย สร้างสรรค์ผลงานศิลปะอย่างต่อเนื่องเป็นที่ยอมรับของสังคมศิลปะของศิลปินเชียงรายภายใต้ดุลพินิจของคณะกรรมการกองทุน โดยต้องมีอายุตั้งแต่ ๒๐ ปีขึ้นไป ไม่มีความประพฤติเสื่อมเสียทางศีลธรรม มีจิตใจเสียสละเป็นจิตอาสาช่วยเหลือสังคม ต้องซื้อหุ้นกองทุนอย่างน้อย ๑ หุ้นแต่ไม่เกิน ๕๐๐ หุ้น

๒) สมาชิกวิสามัญ หมายถึง ศิลปินที่อยู่นอกจังหวัดเชียงรายที่ต้องการเข้าร่วมกิจกรรมกับชาวศิลปะ บุคคลทั่วไปที่รักงานศิลปะอยากให้การสนับสนุนกองทุนศิลปินเชียงราย มีสิทธิซื้อหุ้นได้แต่ไม่สามารถดำรงตำแหน่งคณะกรรมการกองทุน และไม่มีสิทธิลงคะแนนเสียงหรือลงมติในที่ประชุม

๓) สมาชิกสมทบ หมายถึง ศิลปินเชียงรายที่มาสักรเป็นสมาชิกสมาคมชาวศิลปะภายหลัง

^{๑๐} สมภพ ผ่องสว่าง, *ความรู้เกี่ยวกับสมาคม*, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: http://www.rd.go.th/publish/fileadmin/user_upload/roa/aboutus/roa-knowledge.pdf. [๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๐].

จากที่ได้ปิดการแบ่งปันหุ้นไปแล้ว โดยต้องจ่ายค่าธรรมเนียม ๒,๐๐๐ บาท ซึ่งในวันประชุมใหญ่สามัญประจำปี ๒๕๕๙ สมาชิกสมทบก็ได้รับการยกสถานะเป็น “สมาชิกสามัญ (สมทบ)” มีสิทธิในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งคณะกรรมการบริหารได้^{๑๑}

สมาชิกสามัญและสมาชิกวิสามัญต้องชำระค่าลงทะเบียนครั้งแรก ๑๐๐ บาทและค่าบำรุงสมาชิกรายปี ปีละ ๕๐ บาท การเปิดรับสมาชิกที่เป็นบุคคลทั่วไป ไม่ได้จำกัดว่าต้องเป็นศิลปินหรือผู้ที่ดำรงชีพด้วยการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะและขายผลงานศิลปะของตนเอง ทั้งนี้เพื่อให้สังคมได้เข้ามามีส่วนร่วมกับขบวนการมากกว่าการเป็นเพียงผู้เสพงานศิลปะ สมาชิกสามัญและวิสามัญสามารถขายหรือถอนหุ้นคืนได้ หลังจากผ่านไป ๒ ปี เพื่อความมั่นคงทางการเงินของกองทุน^{๑๒}

ข้อมูลถึงเดือนเมษายน ๒๕๕๘ ระบุว่าขบวนการมีสมาชิกสามัญ ๒๒๕ คน สมาชิกวิสามัญ ๑๘๙ คน และสมาชิกสมทบที่เข้ามามีส่วนร่วมด้วยการบริจาคเงิน ๒,๐๐๐ บาท จำนวน ๑๔๘ คน มีมูลค่าหุ้น ณ เดือนเมษายน ๒๕๕๘ รวม ๑๐,๐๔๘,๓๗๒ บาท

การเปิดให้บุคคลทั่วไปที่ไม่ได้เป็นศิลปินเข้ามาเป็นสมาชิกทำให้ขบวนการมีความใกล้ชิดกับสังคมมากขึ้น เพราะคนทั่วไปสามารถเข้ามาเป็น “คนใน” ในสมาคมของศิลปินได้ และจุดเด่นที่สำคัญประการหนึ่งของสมาคมขบวนการศิลปะคือ การให้สมาชิกทุกคนมีสิทธิลงคะแนนเสียงได้เท่ากันคือคนละ ๑ เสียง ไม่สำคัญว่าสมาชิกจะถือหุ้นไว้เป็นจำนวนเท่าไร หรือเป็นศิลปินที่มีชื่อเสียงมากหรือน้อย แสดงให้เห็นถึงความเป็นประชาธิปไตยและสามารถมองว่าเป็นวิธีการควบคุมอัตราของศิลปิน แต่สิทธิในการได้รับการเลือกตั้งหรือแต่งตั้งเป็นกรรมการสมาคมและสิทธิออกเสียงลงมติต่าง ๆ ในที่ประชุมถูกสงวนไว้ให้เฉพาะสมาชิกสามัญซึ่งเป็นศิลปินเท่านั้น

แผนภาพที่ ๔.๑ ที่ตั้งขบวนการศิลปะ

ที่มา: สมาคมขบวนการศิลปะ

^{๑๑} เรวัตร์ ดีแก้ว, “ข้อบังคับสมาคมศิลปินเชียงราย”, Art Record หอศิลป์ร่วมสมัยเชียงราย, (เชียงราย: โรงพิมพ์อินเตอร์พริ้นท์, ๒๕๔๘), หน้า ๑๐๙-๑๑๐.

^{๑๒} รายงานการประชุมใหญ่ครั้งที่ ๒ กองทุนศิลปินเชียงราย วันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๕๕.

สมาคมขัวศิลปะตั้งอยู่ที่ตำบลบ้านดู่ อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงรายริมถนนพหลโยธิน ติดกับวัดข้าวแก้ว โดยการเช่าที่ธรณีสงฆ์ของวัดข้าวแก้วพร้อมอาคารเป็นเวลา ๑๐ ปี ติดกับที่ทำการสมาคมคืออาคารขัวศิลปะ ซึ่งเปิดดำเนินการในเดือนมีนาคม ๒๕๕๖ เป็นรูปธรรมของ “ขัว” หรือ “สะพาน” ที่เชื่อมศิลปินและสังคมเข้าด้วยกัน ภายในอาคารขัวศิลปะจะประกอบไปด้วยห้องแสดงผลงาน ร้านอาหารและกาแฟ ร้านขายของที่ระลึกและอุปกรณ์สร้างสรรค์งานศิลปะ

ภาพที่ ๔.๑ ขัวศิลปะ จังหวัดเชียงราย

๑) ห้องแสดงผลงาน มี ๒ ชั้น

ภาพที่ ๔.๒ ห้องแสดงผลงานชั้น ๑

ที่มา: สมาคมขัวศิลปะ

ห้องแสดงผลงานชั้น ๑ เปิดทุกวัน เวลา ๑๐.๐๐ – ๑๙.๐๐ น. (ไม่มีค่าเข้าชม)

นิทรรศการในห้องแสดงงานจะจัดหมุนเวียนเปลี่ยนไป ในรอบ ๑ ปีจะมีนิทรรศการหลัก คือนิทรรศการชาวศิลปะ รวมผลงานของศิลปินสมาชิกชาวศิลปะ, นิทรรศการสนับสนุนผลงานเยาวชน, นิทรรศการศิลปินไทย (เดี่ยวหรือกลุ่ม), นิทรรศการศิลปินเชียงราย (แสดงเดี่ยว), และนิทรรศการนานาชาติ นิทรรศการหมุนเวียนทั้งหมดนี้ มุ่งหวังที่จะเป็นพื้นที่ให้ความรู้ เผยแพร่งานศิลปะในรูปแบบต่าง ๆ เปิดโลกทัศน์ทางศิลปะที่มีความหลากหลายให้แก่ผู้ชมทั่วไป และยังเป็นประโยชน์แก่ผู้ทำงานศิลปะจะได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน รวมไปถึงมีการจำหน่ายผลงานที่จัดแสดง

ภาพที่ ๔.๓ ห้องแสดงงานชั้น ๑
ที่มา: สมาคมชาวศิลปะ

ภาพที่ ๔.๔ ห้องแสดงงานชั้น ๒
ที่มา: สมาคมชาวศิลปะ

ห้องแสดงงานชั้น ๒ เปิดทุกวัน เวลา ๑๐.๐๐ – ๑๙.๐๐ น. (ไม่มีค่าเข้าชม)

เป็นพื้นที่ใหม่ที่เปิดใช้เมื่อวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๗ เป็นส่วนหนึ่งในโครงการโรงเรียน
 ชั่วศิลปะ Artbridge Art School (ABAS) นอกจากจัดแสดงผลงานแล้ว ยังสามารถปรับเปลี่ยนเป็น
 พื้นที่จัดกิจกรรมอื่น ๆ ได้ เช่น การเสวนา การสอนศิลปะ

ภาพที่ ๔.๕ ห้องแสดงงานชั้น ๒ ขณะจัดกิจกรรม
 ที่มา: สมาคมชั่วศิลปะ

ภาพที่ ๔.๖ ห้องโถงกลาง
 ที่มา: สมาคมชั่วศิลปะ

๒) ห้องโถงกลาง เป็นพื้นที่อเนกประสงค์สำหรับการจัดกิจกรรมทางศิลปะต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการเปิดงานนิทรรศการ การสัมมนา การแสดงดนตรี การแสดง การเรียนศิลปะ ฯลฯ สามารถรองรับคนได้จำนวน ๖๐-๘๐ คนโดยประมาณ สามารถปรับเปลี่ยนใช้งานได้ตามต้องการ

ภาพที่ ๔.๗ ห้องโถงกลาง

ที่มา: สมาคมข้าวศิลปะ

๓) ร้านขายของที่ระลึก เริ่มดำเนินการนับตั้งแต่เปิดข้าวศิลปะ โดยจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกที่ผลิตโดยสมาชิกกองทุนศิลปินเชียงราย และสินค้าพื้นเมืองที่มีชื่อของจังหวัดเชียงราย มีให้เลือกหลากหลายทั้งโปสการ์ด ภาพวาดขนาดเล็ก งานภาพพิมพ์ งานศิลปหัตถกรรมฝีมือเยี่ยม เครื่องเงิน ไม้แกะสลัก ผ้าทอ งานออกแบบ เซรามิก ผลิตภัณฑ์สมุนไพรอแกนิก สมุด หนังสือ เสื้อยืด กระเป๋า เป็นต้น

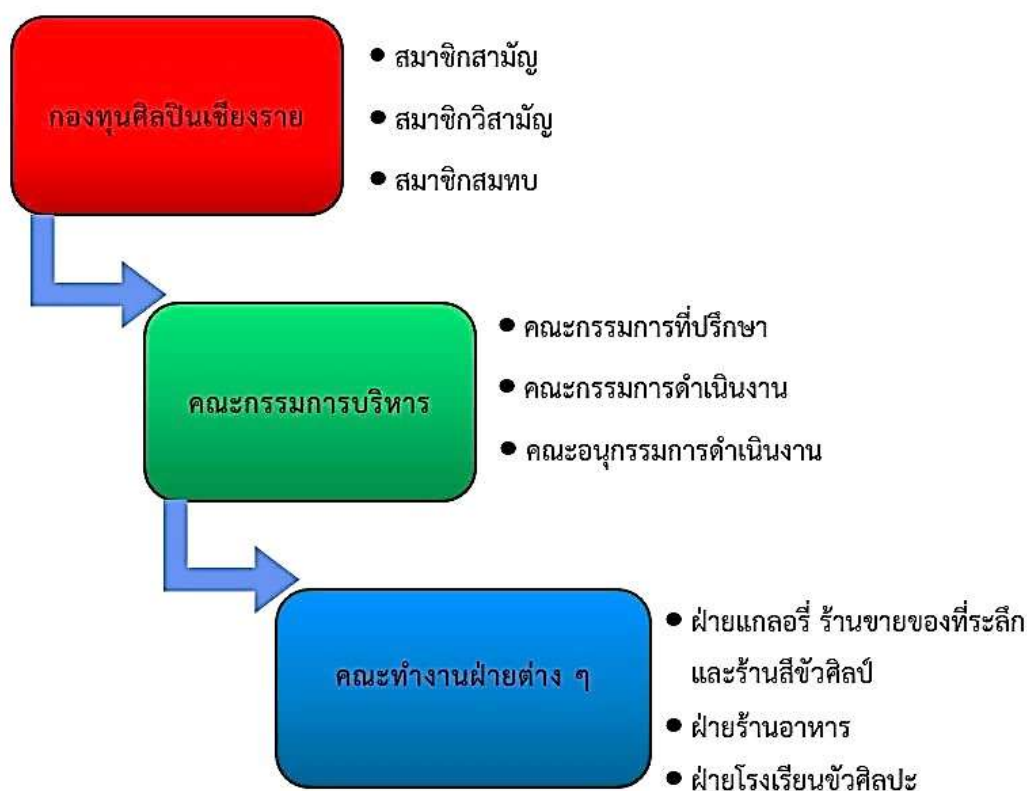
ภาพที่ ๔.๘ ร้านขายของที่ระลึก

๕) **ร้านสี่ชั่วศิลป์** เปิดบริการอยู่ภายในร้านขายของที่ระลึก จำหน่ายสือะคริลิก, สีนํ้ามัน, สีนํ้า และเครื่อง มีทั้งเกรดสตูดิโอและอาร์ทิส เช่น Louvre, Silpakron Pradit, Artistic, Campus, Canson, Arches, Pyramid และ Dadsada Studio รวมถึงอุปกรณ์อื่น ๆ เช่น พู่กัน ,เกรียง, สีสผสม สีนํ้ามัน, สเปรย์เคลือบเงา, เฟรมผ้าใบ, โครงตั้งเฟรมวาดภาพ และกระดาษวาด ฯลฯ

๕) **ร้านอาหารและร้านกาแฟ** ร้านอาหารและร้านกาแฟ ตั้งอยู่โซนด้านข้างบริเวณริมน้ำ มีอาหารพื้นเมืองล้านนาสำหรับบริการผู้มาชมนิทรรศการทุกวัน

๖) **ลานจอดรถ** สามารถปรับเปลี่ยนเป็นลานอเนกประสงค์สำหรับการจัดการเปิดงาน นิทรรศการ การแสดงดนตรี การจัดกิจกรรมต่าง ๆ เนื่องจากเป็นลานกว้างริมถนนพหลโยธิน

ชั่วศิลป์บริหารจัดการโดยกองทุนศิลปินเชียงราย ซึ่งมีการเลือกตั้งคณะกรรมการบริหาร เป็นผู้ดำเนินการ อยู่ในวาระคราวละ ๒ ปี คณะกรรมการบริหารเลือกคณะทำงานเพื่อเป็นผู้ลงมือ ปฏิบัติงานจริงภายใต้แนวทางและการกำกับดูแลของคณะกรรมการบริหารอีกชั้นหนึ่ง ดังแสดงใน แผนภาพที่ ๔.๒

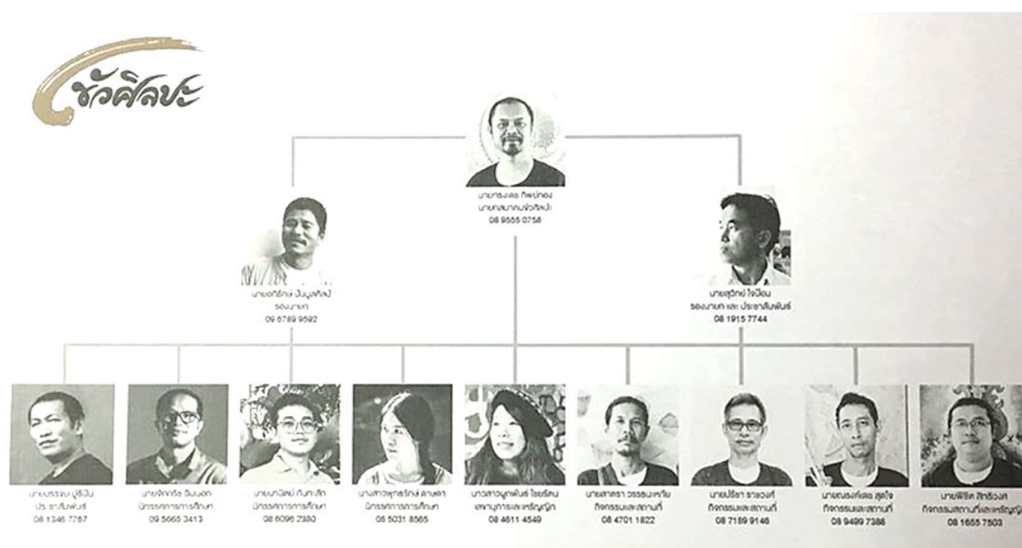
แผนภาพที่ ๔.๒ โครงสร้างการดำเนินงานของชั่วศิลป์

ที่มา: รายงานประจำปีกองทุนศิลปินเชียงราย (ชั่วศิลป์) ๒๕๕๗^{๑๓}

^{๑๓} กองทุนศิลปินเชียงราย (ชั่วศิลป์), ประวัติความเป็นมา กว่าจะมาเป็นชั่วศิลป์, รายงานประจำปี กองทุนศิลปินเชียงราย (ชั่วศิลป์), ๒๕๕๗, หน้า ๙.

นับจากเริ่มก่อตั้งในปี ๒๕๕๕ ชวศิลปะมีคณะกรรมการบริหารถึงชุดปัจจุบันเป็นชุดที่ ๒ ในช่วงแรกของการก่อตั้งชวศิลปะ กรรมการบริหารสมาคมทุกคนมาจากการเลือกตั้ง อย่างไรก็ตามก็พบว่า มีปัญหาในการบริหารงานเนื่องจากกรรมการชุดแรกบางท่านไม่ได้เข้ามาเป็นกรรมการโดยสมัครใจ รับตำแหน่งทั้งที่ไม่มีความพร้อม เพราะก่อนหน้านี้ไม่เคยทำงานแบบนี้ เคยแต่ทำงานด้านศิลปะแต่เพียงอย่างเดียว ทำให้มีคนทำงานบริหารได้จริงไม่กี่คน ดังนั้นในการเลือกตั้งกรรมการสมาคมสมัยที่ ๒ ก็ต้องปรับปรุงแก้ไขครั้งนี้จึงแก้ปัญหาด้วยการเลือกตั้งเฉพาะนายกสมาคมเพียงตำแหน่งเดียว แล้วให้นายกฯ สรรหากรรมการเอง โดยเลือกคนที่พร้อมจะทำงานเข้ามาทำงานเป็นกรรมการในตำแหน่งต่าง ๆ เอง ทำให้ได้กรรมการชุดนี้ค่อนข้างไปทางคนรุ่นใหม่ไฟแรง เป็นคนที่มีศักยภาพในการทำงาน เพราะได้เรียนรู้และมีส่วนร่วมแก้ปัญหา ได้เห็นการทำงานมาตั้งแต่ต้น^{๑๔}

ในวาระการบริหารของกลุ่มผู้บริหารชุดแรกซึ่งมีสมลักษณ์ ปันติบุญ เป็นนายกสมาคม ประสบความสำเร็จอย่างมากในการก่อตั้งชวศิลปะขึ้นมาและเชื่อมโยงให้คนเข้ามาที่ชวศิลปะ ทั้งนี้ในช่วงแรกชวศิลปะวางแผนการทำงานเป็น ๒ ช่วง ช่วงละ ๓ ปี ในช่วง ๓ ปีแรกเป้าหมายอยู่ที่ทำให้คนในเชียงรายรู้จักชวศิลปะ และ ๓ ปีหลังเป้าหมายอยู่ที่การก้าวขึ้นสู่การเป็นองค์กรระดับประเทศ คือคนในประเทศนอกจังหวัดเชียงรายรู้จัก แต่สิ่งที่ทำได้คือ ๓ ปีแรก ชวศิลปะมีชื่อเสียงในระดับประเทศ แต่คนเชียงรายเองกลับรู้จักชวศิลปะน้อยมาก^{๑๕} ส่วนการทำงานของคณะกรรมการบริหารสมาคมรุ่นสอง เป็นการเน้นการทำงานเชิงรุก ไม่นั่งอยู่กับที่ มีการทำงานเชื่อมโยงกับหน่วยราชการ

แผนภาพที่ ๔.๓ กรรมการบริหารชวศิลปะรุ่นที่ ๒

ที่มา: สมาคมชวศิลปะ

การบริหารจัดการชวศิลปะ เป็นสิ่งที่ศิลปินรุ่นหลังเรียนรู้จากการจัดการบ้านดำของถวัลย์ ดัชนี และวัดร่องขุน ของเฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ “เรามีบอร์ดบริหารที่เป็นศิลปิน ๑๒ คน มีคำแนะนำ

^{๑๔} สัมภาษณ์ นายทรงเดช ทิพย์ทอง, นายกสมาคมชวศิลปะ, ๑๓ มีนาคม ๒๕๖๑..

^{๑๕} สัมภาษณ์ นายปรีชา ราขวงศ์, กรรมการสมาคมชวศิลปะ, ๑๓ มีนาคม ๒๕๖๑.

จากที่เฉลิมชัยว่า ในบอร์ดบริหารจะต้องให้มีคนทุกรุ่น จะเอาเฉพาะรุ่นใหม่หรือรุ่นเก่าล้วน ๆ ไม่ได้ มันจะทำให้ประสานงานกันยาก แล้วเราก็ผู้จัดการที่จะคอยดูแล ๆ พนักงานของเรา” ^{๑๖}

๔.๑.๔ รูปแบบการสร้างสรรค์ทางศิลปกรรมของขั้วศิลปะ จังหวัดเชียงราย

จากแนวคิดในการก่อตั้งองค์กร จนถึงโครงสร้าง และรูปแบบการบริหารองค์กรจะเห็นได้ว่า ขั้วศิลปะตั้งใจเป็นพื้นที่ให้ศิลปินในจังหวัดเชียงรายเข้ามารวมกันเป็นกลุ่มเป็นก้อน มีการบริหารงานในลักษณะองค์กรอย่างเป็นทางการ เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งของศิลปินในลักษณะของการช่วยเหลือเกื้อกูลในกลุ่มคนที่มีอาชีพสร้างสรรค์งานศิลปะเหมือนกัน ดังนั้นขั้วศิลปะจึงให้อิสระกับศิลปินในการสร้างสรรค์ผลงานตามแนวทางที่ศิลปินแต่ละคนมีความชำนาญหรือความสนใจ จะเห็นได้ว่าศิลปินที่เป็นสมาชิกขั้วศิลปะมีพื้นฐานความชำนาญทางศิลปะที่แตกต่างกันหลากหลายและต่างก็สร้างสรรค์งานออกมาอย่างหลากหลาย เช่น พระอธิการปัญญาชัย พุทธฤชิต สร้างสรรค์พุทธประติมากรรม, พระผล กลยาณธมโม สร้างสรรค์งานจิตรกรรมที่มีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมท้องถิ่น, พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี สร้างสรรค์งานจิตรกรรมและวรรณศิลป์, สมลักษณ์ ปันติบุญ สร้างสรรค์งานประติมากรรม, พรหมมา อินยาศรี สร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมอิงหลักพุทธธรรม, ทรงเดช ทิพย์ทอง สร้างสรรค์งานจิตรกรรมแนวพุทธศิลป์, พานทอง แสนจันทร์ สร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมแนวพุทธศิลป์สานกับงานสถาปัตยกรรมโบราณ, นริศ รัตนวิมล สร้างสรรค์ผลงานแกะสลักพระพุทธรูปหินอ่อนทั้งดงาม, เสี่ยงม ยารังสี ศิลปินแนวอิมเพรสชันนิสม์, จักรกริช ฉิมนอก ศิลปินภาพพิมพ์ประติมากรรมและการแสดงสด, จิตนารถ พิชัยยา ศิลปินออกแบบสื่อผสม, ชატะ ไหมวงศ์ ประติมากรและสถาปนิก, วรวิทย์ บุญแก้ว สร้างสรรค์งานหัตถศิลป์แบบโบราณ, ศุภกานต์ ตุ่นหนิ้ว ประติมากรปูนปั้นศิลปะไทย, Janette Whitehall ศิลปินจิตรกรรมสื่อผสมชาวสหราชอาณาจักร ซึ่งเมื่อเข้ามาเป็นสมาชิกของขั้วศิลปะแล้ว ศิลปินทุกคนยังสามารถสร้างสรรค์งานศิลปกรรมได้ตามแนวทางของตน และภายใต้ชื่อของตน

สิ่งสำคัญที่เกิดขึ้นในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปกรรมเมื่อศิลปินรวมกลุ่มเป็นขั้วศิลปะคือการสร้างสรรค์ผลงานศิลปกรรมร่วมกันในนามของขั้วศิลปะ ซึ่งส่วนใหญ่จะถูกสร้างขึ้นเมื่อมีเหตุการณ์ใหญ่ที่ต้องการแสดงพลังความสามัคคี เป็นการรับใช้สังคมในแนวทางของศิลปิน ลักษณะของผลงานจะปรากฏในรูปของประติมากรรมหรือจิตรกรรมขนาดใหญ่ เช่น ศิลปินจะมารวมกันวาดภาพภาพหนึ่งร่วมกัน ซึ่งแม้จะเป็นผลงานชิ้นเดียวกันก็ยังคงมีเอกลักษณ์ทางการสร้างสรรค์ของศิลปินแต่ละคนอยู่ ผลงานสำคัญได้แก่กิจกรรม “วาดภาพเพื่อพ่อ” ในวันที่ ๒๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๙ ซึ่งเป็นการรวมตัวกันของศิลปินขั้วศิลปะเพื่อวาดภาพพระบรมสาทิสลักษณ์พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร เพื่อร่วมน้อมรำลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณแห่งพระองค์ท่าน โดยศิลปินขั้วศิลปะจำนวนร้อยกว่าคนมาร่วมกันวาดภาพพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ ที่มีความยาวรวม ๑๗ เมตร วาดกลางแดดกลางแจ้งจนเสร็จภายในวันเดียว กิจกรรมนี้ทำให้คนเห็นพลังความสามัคคีของศิลปินเชียงราย และทำให้คนเชียงรายรู้จักขั้วศิลปะมากขึ้น

^{๑๖} สัมภาษณ์ นายอภิรักษ์ ปันมูลศิลป์, รองนายกสมาคมขั้วศิลปะ, ๒๖ เมษายน ๒๕๖๑.

ภาพที่ ๔.๙ กิจกรรมวาดภาพเพื่อพ่อ

ที่มา: สมาคมข่าวศิลปะ

หรือการวาดภาพ “The Heroes” ที่บอกเล่าเรื่องราวของ “วีรบุรุษ” ที่มีส่วนร่วมในการช่วยเหลือทีมหมูป่าอะคาเดมีที่ติดอยู่ในถ้ำหลวงนางนอน จังหวัดเชียงราย เป็นเวลา ๑๗ วัน ตั้งแต่วันที่ ๒๓ มิถุนายน ถึง ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๖๑ ภาพวาดมีความยาว ๑๓ เมตร เป็นผลงานที่ศิลปินที่เป็นสมาชิกของข่าวศิลปะรวมกว่า ๓๐๐ คน ร่วมกันวาด

ภาพที่ ๔.๑๐ ภาพ “The Heroes”

ผลงานภาพเขียนขนาดใหญ่ทั้งสองชิ้นนี้ถูกสร้างขึ้นในนามข่าวศิลปะ เป็นการนำศิลปะมา
รับใช้สังคมเพื่อเป็นการถ่ายทอดความจงรักภักดีต่อพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช

บรมนารถพิตร ของชาวไทยทุกคนในภาพแรก และเพื่อเป็นการขอบคุณในนามของชาวไทยทุกคน ต่อหน้าใจของทุกคนทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศที่เข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยเหลือทีมนักฟุตบอล หมูป่าอะคาเดมี ทั้งสองภาพวาดและถูกจัดแสดงในพื้นที่ของข้าวศิลปะเอง และเป็นการสร้างสรรค์งาน ศิลปะที่ไม่ต้องมีค่าตอบแทนให้กับศิลปิน

นอกจากนี้ยังพบว่ามีการสร้างสรรค์ผลงานศิลปกรรมในนามข้าวศิลปะนอกสถานที่ ส่วนใหญ่เป็นการทำงานเพื่อประโยชน์สาธารณะ โดยศิลปินไม่เรียกร้องค่าตอบแทน เช่น การสร้างสรรค์ ผลงานเชิงพุทธศิลป์ร่วมกับไร่เชิญตะวันของท่าน ว.วชิรเมธี และวัดร่องขุน เพื่อถ่ายทอดคำสอนทาง พระพุทธศาสนา หรือการจัดกิจกรรมศิลปะ Art Street by ArtBridge ในงานกาลเทศกาลบอลลูน นานาชาติที่สิงคโปร์ได้ให้พื้นที่ไปทำกิจกรรมทุกปี แม้จะเป็นพื้นที่ของภาคเอกชน แต่กิจกรรม ดังกล่าวก็เปิดให้สาธารณชนเข้าร่วมโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย

จะเห็นได้ว่าการสร้างสรรค์งานศิลปกรรมของข้าวศิลปะจะไม่มีข้อจำกัดด้านรูปแบบของ ศิลปกรรม แต่ใช้ความเป็นองค์กรหรือศูนย์รวมศิลปินของข้าวศิลปะมาเป็นเวทีให้ศิลปินได้ร่วมกัน สร้างสรรค์ผลงานพัฒนาสังคมร่วมกัน ด้วยมีปัจจัยสองประการที่แสดงให้เห็นถึงการสร้างผลงาน ศิลปกรรมในนามข้าวศิลปะคือศิลปินทุกคนไม่ได้รับค่าตอบแทน และผลงานศิลปกรรมนั้นจะเปิดให้ สาธารณชนสามารถเข้าชมได้โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย

๔.๑.๕ บริหารองค์กรโดยใช้การตลาดนำ

จากการที่ข้าวศิลปะจดทะเบียนในนามสมาคม ซึ่งตามกฎหมายไม่สามารถทำกิจกรรมที่ ก่อให้เกิดผลกำไรได้ คณะกรรมการบริหารสมาคมจึงตั้งบริษัท “ฮักศิลป์” จำกัด ขึ้นมา เพื่อเป็น หน่วยงานที่ดำเนินงานเกี่ยวกับธุรกิจ เป็นเหมือนบริษัทลูกของข้าวศิลปะ ทำหน้าที่รับงานที่สมาคมไม่ สามารถดำเนินการได้ โดยเฉพาะการหารายได้และผลกำไรเข้าองค์กร รวมถึงเพื่อรองรับในเรื่องของ ภาษีและการทำงานร่วมกับหน่วยงานอื่น ๆ อย่างเต็มรูปแบบ เช่น การรับงานจัดซื้อจัดจ้างจากหน่วย งานภาครัฐ เพื่อให้สามารถหารายได้และผลกำไรมาเลี้ยงองค์กรและตอบแทนคืนให้กับสมาชิกได้^{๑๗} ทั้งนี้ สถานะของการเป็นสมาคมทำให้ข้าวศิลปะมีรายได้จากค่าบำรุงสมาชิกและเงินบริจาคจากองค์กร ภาครัฐกิจและบุคคลทั่วไปได้เท่านั้น ซึ่งไม่เพียงพอต่อการดำเนินงานเพื่อสังคมและการสร้างความ เข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้กับกลุ่มศิลปิน

“การตั้งบริษัทฮักศิลป์ขึ้นมาก็เพื่อให้มีระบบการรับงานที่ถูกต้องเหมาะสมในการหาเม็ดเงิน เข้ามาบริหารองค์กร เราต้องการรายได้แค่พอใช้ในการบริหารองค์กรให้อยู่ได้ เพราะศิลปินก็อยาก ใช้เวลาสร้างงานศิลปะมากกว่าไม่ได้้อยากจะเป็นนักธุรกิจ”^{๑๘}

^{๑๗} สัมภาษณ์ นายทรงเดช ทิพย์ทอง, นายกสมาคมข้าวศิลปะ, ๑๓ มีนาคม ๒๕๖๑.

^{๑๘} สัมภาษณ์ นายเสถียร ยารังษี, ศิลปินสมาชิกข้าวศิลปะ, ๑๓ มีนาคม ๒๕๖๑.

แม้ข้าวศิลปะจะประสบความสำเร็จในการทำให้คนนอกจังหวัดเชียงรายรู้จักองค์กรตัวเอง แต่ในทางเศรษฐกิจแล้วกลับไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควรมีปัญหาเรื่องรายรับไม่พอกับรายจ่าย^{๑๙} การทำงานของคณะกรรมการบริหารสมาคมรุ่น ๒ จึงนำแนวคิดทางการตลาดมาใช้ เพื่อให้สามารถหารายได้โดยเฉพาะจากการขายผลงานได้มากขึ้น ทั้งนี้ข้าวศิลปะกำหนดไว้ว่าผลงานทุกชิ้นที่นำมาจัดแสดงที่ข้าวศิลปะหากสามารถขายได้ ศิลปินเจ้าของผลงานจะได้รับเงินร้อยละ ๗๐ ของราคาผลงานที่ขายได้ อีกร้อยละ ๓๐ ต้องเข้าสู่ข้าวศิลปะ

คนสำคัญที่นำแนวคิดทางการตลาดมาใช้ในการบริหารองค์กรคือ สุวิทย์ ใจป้อม รองนายกสมาคมข้าวศิลปะ ศิลปินวาดภาพที่มีประสบการณ์การทำงานกับบริษัทโฆษณา

“เราต้องประชาสัมพันธ์ข้าวศิลปะและเผยแพร่ผลงานของศิลปินออกไปให้มากที่สุด ปกติศิลปินก็ทำงานอยู่แล้ว แต่เราก็ต้องสร้างเวทีให้ศิลปินได้นำผลงานออกสู่ตลาด อยากให้ศิลปินทำงานศิลปะเป็นอาชีพ ทำให้เป็นอุตสาหกรรมศิลปะ”^{๒๐}

นอกจากนี้ในยุคของคนรุ่นสอง ข้าวศิลปะได้จ้างนักการตลาดมืออาชีพเข้ามาปิดช่องโหว่ที่เป็นจุดอ่อนของศิลปินที่ถนัดเฉพาะการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ แต่ขาดทักษะการสื่อสารกับสังคม วังนีย์ บุญเงิน คือคนที่ก้าวเข้ามาร่วมทีมกับข้าวศิลปะรุ่นสองในฐานะผู้จัดการ

แม้จะเป็นมืออาชีพด้านนักการตลาดที่ทำงานกับองค์กรเอกชนใหญ่ในภาคเหนือมาก่อน แต่ภูมิหลังทางการศึกษาด้านจิตรกรรมมาทำให้วังนีย์ เป็นนักการตลาดที่เข้าใจศิลปิน หรืออาจเรียกว่าเป็นศิลปินที่เข้าใจตลาด วังนีย์ให้สัมภาษณ์ผู้วิจัยถึงการนำการตลาดมาใช้ในการเชื่อมศิลปะสู่สังคมได้อย่างน่าสนใจ ดังนี้

“ข้าวศิลปะเป็นศูนย์กลางที่รวบรวมศิลปินเชียงรายและตอนนี้ศิลปินจากที่อื่นก็เริ่มเข้ามาพำนักรที่เชียงรายมากขึ้น มาทำกิจกรรมร่วมกัน ข้าวศิลปะเชื่อมคนด้วยศิลปะตั้งแต่เยาวชนไปถึงผู้ใหญ่ พยายามจะเชื่อมโยงให้เยอะที่สุด มีการทำงานเชิงรุก ถ้าคนไม่เดินเข้ามาเรา เราก็ต้องออกไปหาเขา ทำให้ตอนนี้ข้าวศิลปะเป็นที่รู้จักมากขึ้น เราทำงานศิลปะเชิงรุก โดยใช้ความรู้ทางการตลาดเข้ามาช่วย สร้างพันธมิตรกับองค์กรต่าง ๆ เช่น ไปจัดกิจกรรมร่วมกับไร่เจริญตะวันและวัดร่องขุน กิจกรรม Art Street ในงานเทศกาลบอลลูนานาชาติที่สิงห์ปาร์คได้ให้พื้นที่ไปทำกิจกรรมทุกปี จัดกิจกรรมวันเด็กร่วมกับห้างเซ็นทรัลในชื่อโครงการ ‘เอาศิลปินไปบุกห้าง สร้างแรงบันดาลใจ’ Art Fun by Art Bridge แบ่งเป็นซุ้มสอนศิลปะแต่ละแขนง งานนี้ทำให้คนภายนอกเห็นศักยภาพของศิลปินข้าวศิลปะที่เมื่อรวมตัวมาทำกิจกรรมร่วมกันมันดูมีพลัง และมีโครงการจะร่วมงานกับเซ็นทรัลเปิด learning art ให้ศิลปินมาสอนศิลปะ มีที่ขายผลงาน ให้ศิลปินรุ่นใหม่มีรายได้ เน้นการสร้างโอกาสให้กับศิลปินรุ่นใหม่ ซึ่งยังต้องหาเลี้ยงปากท้องก็ยังมีบางคนมีความฝันอยากเรียนต่อ อยากเรียนภาษาหรืออะไรก็ตาม อันนี้ก็ต้องหาเงิน ส่วนที่จะทำเพื่อหล่อเลี้ยงจิตใจตัวเอง เวลาอยู่ที่บ้านก็วาดไป ปั่นไป”

^{๑๙} สัมภาษณ์ นางสาววังนีย์ บุญเงิน, ผู้จัดการข้าวศิลปะ, ๑๔ มีนาคม ๒๕๖๑.

^{๒๐} สัมภาษณ์ นายสุวิทย์ ใจป้อม, รองนายกสมาคมข้าวศิลปะ, ๑๔ มีนาคม ๒๕๖๑.

กิจกรรมประชาสัมพันธ์องค์กรที่ใช้หลักการตลาดเข้ามาเพื่อให้คนรู้จักข้าวศิลปะและเชื่อมโยงศิลปะเข้าสู่สังคมได้อย่างดียิ่งคือ กิจกรรมวาดภาพเพื่อพ่อซึ่งทำให้คนเห็นพลังความสามัคคีของศิลปินเชียงราย และกิจกรรมนี้ทำให้คนเชียงรายรู้จักข้าวศิลปะมากขึ้น

สุวิทย์ เป็นผู้คิดกิจกรรมนี้ขึ้นมา โดยใช้หลักการทางการตลาดเข้ามา เนื่องจากในขณะนั้นประเทศไทยอยู่ในช่วงเวลาแห่งความเศร้าโศกจากการเสด็จสวรรคตของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรรณาณปิตร องค์กรน้อยใหญ่ทั่วประเทศต่างจัดพิธีและกิจกรรมเพื่อรำลึกถึงพระองค์ท่านกันเป็นจำนวนมาก จึงเป็นโจทย์ใหญ่ของข้าวศิลปะที่จะต้องจัดกิจกรรมที่แตกต่างจากองค์กรอื่น ในฐานะที่เป็นองค์กรที่มีศิลปินมารวมตัวกันเป็นจำนวนมากองค์กรหนึ่ง

เพื่อให้สามารถใช้หลักการตลาดเข้ามานำศิลปะเชื่อมต่อกับสังคมได้ดียิ่งขึ้น ข้าวศิลปะได้นำแนวคิดการทำธุรกิจอย่างรับผิดชอบต่อสังคม (Corporate Social Responsibility – CSR) มาใช้ในองค์กรด้วย เช่น การจัดกิจกรรมวันเด็กให้ศิลปินไปสอนศิลปะเด็ก ๆ ในห้างสรรพสินค้า หรือการจัดค่ายศิลปะที่อาคารข้าวศิลปะ เป็นต้น โดยมีการกำหนดกรอบการทำ CSR ในจำนวนที่เหมาะสมในแต่ละปี เพื่อวางตำแหน่งและสร้างความน่าเชื่อถือให้องค์กร

ในฐานะนักการตลาดที่เข้าใจศิลปะและศิลปินเป็นอย่างดี วัจนียมองเห็นจุดอ่อนที่สำคัญประการหนึ่งของศิลปิน ซึ่งเป็นจุดอ่อนที่สามารถแก้ไขได้ด้วยการนำหลักการประชาสัมพันธ์และแนวคิดทางการตลาดมาใช้ “ศิลปินรุ่นใหม่ต้องฝึกให้มีทักษะหลายด้าน เก่งงานศิลปะอย่างเดียวไม่พอ ต้องฝึกบุคลิกภาพ ฝึกทักษะการพูด การสื่อสาร ต้องนำเสนอผลงานได้”

๔.๑.๖ เน้นความสัมพันธ์แบบพี่น้องระหว่างศิลปินด้วยกัน

ดังกล่าวก่อนหน้านี้ว่า เชียงรายเป็นเมืองที่มีศิลปินเป็นจำนวนมาก และโดยพื้นฐานศิลปินเป็นผู้ที่มีตัวตน (Ego) สูง^{๒๑} แต่โชคดีที่เชียงรายมีศิลปินรุ่นใหญ่ที่มีชื่อเสียงระดับโลกถึง ๒ ท่าน คือ ถวัลย์ ดัชนี และเฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ ซึ่งทั้ง ๒ ท่านต่างเป็นศิลปินแห่งชาติและเป็นผู้ที่ศิลปินรุ่นหลังให้ความเคารพนับถืออย่างมาก และได้ทำตนเป็นแบบอย่างทั้งในด้านของการทำงานเพื่อเมืองเชียงรายซึ่งเป็นบ้านเกิดและการสนับสนุนศิลปินรุ่นหลัง การรวมกลุ่มของศิลปินเชียงรายนับตั้งแต่การเกิดขึ้นของกองทุนศิลปินเชียงราย การรวมตัวกันเรียกร้องและผลักดันให้มีการสร้างหอศิลป์ประจำจังหวัดเชียงราย รวมถึงการจัดสมาคมข้าวศิลปะ เป็นกิจกรรมที่แสดงให้เห็นความร่วมมือกันของศิลปินเชียงรายที่เห็นแบบอย่างจากศิลปินแห่งชาติทั้ง ๒ ท่านนี้

“ศิลปินเชียงรายมีความรักบ้านเกิดเริ่มต้นจากอาจารย์ถวัลย์ ต่อมาเป็นอาจารย์เฉลิมชัย ที่เป็นแรงบันดาลใจที่ส่งต่อกันไป มีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มก้อน ศิลปินรุ่นพี่มีความเอื้อเฟื้อต่อรุ่นน้อง ไม่ได้ดังแล้วเอาตัวรอดเพียงคนเดียว”^{๒๒}

บรรยากาศการรวมตัวกันอย่างอบอุ่น การเอื้อเฟื้อกันระหว่างศิลปินต่างรุ่นของข้าวศิลปะ นอกจากจะสนับสนุนศิลปินเชียงรายให้เดินไปด้วยกันโดยไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลังแล้ว บรรยากาศของ

^{๒๑} สัมภาษณ์ นายสุวิทย์ ใจป้อม, รองนายกสมาคมข้าวศิลปะ, ๑๔ มีนาคม ๒๕๖๑.

^{๒๒} สัมภาษณ์ นายทรงเดช ทิพย์ทอง, นายกสมาคมข้าวศิลปะ, ๑๓ มีนาคม ๒๕๖๑.

ความสัมพันธ์ยังเป็นเครื่องดึงดูดให้ศิลปินต่างถิ่นย้ายมาอยู่ที่จังหวัดเชียงราย ดังคำกล่าวของวงนียว่า “อาจารย์เฉลิมชัยก็ได้จัดพื้นที่ในวัดร่องขุนให้ชาวศิลปะไปจัดกิจกรรม ตลาดนัดศิลปะ Art Street by Artbridge เพื่อเปิดโอกาสให้ศิลปินรุ่นใหม่ที่ยังต้องสั่งสมประสบการณ์ ได้มีที่ขายงานในระหว่างที่ยังก่อร่างสร้างตัว เป็นภาพลักษณ์ที่ดีของศิลปินเชียงรายที่มีการรวมตัวกันแบบพี่น้องมีการช่วยเหลือกัน ทำกิจกรรมร่วมกันบ่อย ต่างกับที่อื่นที่มีการแข่งขันกันสูง บรรยากาศแบบนี้ทำให้คนที่ไม่ได้อยู่เชียงรายอยากมาอยู่เชียงรายเยอะขึ้น”

ทั้งนี้ศิลปินเชียงรายมีทั้งรุ่นอาวุโส รุ่นกลาง และรุ่นใหม่ ศิลปินบางคนแค่ซิงเฟรมก็ขายได้ ขณะที่อีกหลายคนยังต้องดิ้นรนหาเลี้ยงปากท้อง หลายคนมองว่าการสร้างสมาคมชาวศิลปะขึ้นมาเพื่อเป็นศูนย์รวมของศิลปินเชียงราย โดยมีศิลปินรุ่นใหญ่คอยเป็นแบบอย่างให้การสนับสนุนเช่นนี้ จะทำให้สังคมศิลปินของจังหวัดเชียงรายมีความเอื้อเฟื้อสนับสนุนกันต่อไป

“อาจารย์ถวัลย์ไม่อยู่แล้ว แม้ว่าต่อไปอาจารย์เฉลิมชัยจะไม่อยู่ แต่ศิลปินเชียงรายที่มีการรวมตัวกันอย่างเหนียวแน่นก็คงจะยังรวมตัวกันได้ เหมือนกับตอนที่ในหลวงรัชกาลที่ ๙ ไม่อยู่แล้ว คนไทยก็ยังรักกัน ยังใช้พระบรมราโชวาทเป็นแนวทางดำเนินชีวิต เศรษฐกิจพอเพียงก็ยังทำอยู่ สิ่งที่อาจารย์ทั้งสอง ได้เคยวางแนวทางไว้ก็ยังคงอยู่ เพราะท่านเป็นเหมือนประมุขทางศิลปะของจังหวัด”^{๒๓}

๔.๒ การสร้างสรรค์ทางศิลปกรรมเพื่อการพัฒนาสังคมของชาวศิลปะ จังหวัดเชียงราย

พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี หรือที่รู้จักกันในนาม ว.วชิรเมธี แห่งศูนย์วิปัสสนาไร่เชิญตะวัน หนึ่งในที่ปรึกษาของสมาคมชาวศิลปะตั้งแต่ครั้งก่อตั้ง กล่าวถึงหน้าที่ศิลปะต้องรับใช้สังคมไว้ว่า เป็นหน้าที่ที่ศิลปะต้องรับใช้สังคม หากไม่รับใช้การสร้างสรรค์ผลงานทางศิลปะจะเป็นเพียงสิ่งที่ตอบสนองความต้องการของศิลปินเพียงอย่างเดียว ศิลปินจะได้ชื่อว่าเป็นศิลปินที่ยิ่งใหญ่ก็ต่อเมื่อนำศิลปะไปปรับใช้สังคม

“เมื่อเราเอาศิลปะไปปรับใช้สังคม สังคมเห็นคุณค่าของศิลปะ คนก็จะมีจิตใจงาม และเมื่อคนเห็นคุณค่าของศิลปะคนก็จะรักศิลปะ ถ้าคนไม่เห็นคุณค่าของศิลปะ แม้คนโบราณทำงานศิลปะดี ๆ ไว้ เขาก็จะมาทำให้เสียหาย . . . ทำไมเราต้องสร้างชาวศิลปะขึ้นมา เพราะชาวศิลปะจะทำหน้าที่ชี้ว่างานศิลปะคืออะไร สำคัญอย่างไร และเราจะรักษาไว้ต้องทำอย่างไร นี่คือบทบาทของชาวศิลปะ”^{๒๔}

จากการศึกษาพบว่าชาวศิลปะพาตัวเองเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาสังคมของจังหวัดเชียงรายทีละน้อย โดยมีแนวคิดและกระบวนการทำงานดังนี้

- ๑) การพัฒนาจิตใจมนุษย์/การพัฒนาคน
- ๒) การสร้างสังคมเครือข่าย
- ๓) การรับใช้พระพุทธศาสนา
- ๔) การส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนและการท่องเที่ยว

^{๒๓} สัมภาษณ์ นายสุวิทย์ ใจป้อม, รองนายกสมาคมชาวศิลปะ, ๑๔ มีนาคม ๒๕๖๑.

^{๒๔} สัมภาษณ์ พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี, ผู้ให้การสนับสนุนชาวศิลปะ, ๑๔ มีนาคม ๒๕๖๑.

๔.๒.๑ การพัฒนาจิตใจมนุษย์/การพัฒนาคน

มนุษย์เป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาสังคม เพราะมนุษย์ทั้งเป็นผู้พัฒนาสังคมเอง และเป็นผลของการพัฒนาสังคม งานวิจัยชิ้นนี้ยึดหลักแนวคิดการพัฒนาคนมนุษย์ตามแนวทางของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ที่มองว่าในการพัฒนาสังคมนั้นมนุษย์มี ๒ ฐานะ คือฐานะที่เป็นมนุษย์และฐานะที่เป็นทรัพยากรหรือทุนในการพัฒนา ดังรายละเอียดในบทที่ ๒ ดังนั้นผู้วิจัยใคร่นำเสนอผลการศึกษาในส่วนนี้ตามการแบ่งของท่าน

มนุษย์ในฐานะที่เป็นมนุษย์ มีหลักการการพัฒนาที่ควรให้ความสำคัญสูงสุด โดยมุ่งเน้นที่การให้การศึกษาระดับประถมศึกษาและจัดสรรปัจจัยเกื้อหนุนเพื่อให้มนุษย์มีชีวิตที่เจริญงอกงามเข้าถึงความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ชั่วศิลปะสามารถทำบทบาทการพัฒนาคนมนุษย์ในแง่นี้ได้เป็นอย่างดี ว.วชิรเมธี กล่าวขยายความในส่วนนี้ไว้ว่า การนำศิลปะมาพัฒนาจิตใจมนุษย์เป็นการจูงมนุษย์เข้าสู่ความละเอียดประณีตของจิตใจ มนุษย์เราจำเป็นต้องถูกหล่อหลอมจิตใจให้ประณีต เพราะจิตของมนุษย์ยังหยาบ เต็มไปด้วยความโลภ ความโกรธ และความหลง การที่มนุษย์ได้เข้ามาชื่นชมศิลปะเป็นการทำให้มนุษย์รู้จัก “สุขุมรส” คือรสของความละมุนละไม, “สุนทรียรส” คือรสของความดี ความงาม ความจริง และ “ประณีตรส” คือรสของความสุขชั้นสูง ที่เรียกว่าประณีตสุข

ขณะที่เสงี่ยม ยารังสี จิตรกรวาดภาพแนวอิมเพรสชันนิสม์ หนึ่งในผู้ร่วมก่อตั้งชั่วศิลปะ มองว่า การพัฒนาจิตใจมนุษย์เป็นบทบาทสำคัญของชั่วศิลปะในการพัฒนาสังคมเพราะศิลปะเป็นเรื่องละเอียดอ่อน ถ้าคนเรารักและเข้าใจศิลปะแล้วนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน เราจะมองเห็นสิ่งต่าง ๆ ได้ละเอียดขึ้น มองทุกอย่างเป็นความงาม มนุษย์จะทำอะไรสักอย่างก็เกี่ยวข้องกับศิลปะทั้งสิ้น การทำกับข้าว การใช้ชีวิตประจำวัน การพัฒนาโดยใช้ศิลปะเป็นการพัฒนาจิตใจ เป็นการพัฒนาโดยเริ่มที่จิตใจคนก่อน เพราะศิลปะเป็นเรื่องของความดีงาม ทำให้คนมีความละเอียดละไม มีจิตใจละเอียดอ่อนดีงาม ในการทำงานศิลปะ เราจะได้เรียนรู้มากขึ้น มีสมาธิมากขึ้นจากการทำงาน เห็นคุณค่ากับสิ่งที่อยู่ตรงหน้ามากขึ้น

ฉลอง พินิจสุวรรณ แห่งหอศิลป์ไทยวน แม้จะไม่ได้เข้าร่วมกับสมาคมชั่วศิลปะ แต่ก็มองเห็นคุณค่าของศิลปะในทำนองเดียวกัน โดยเขามองว่างานศิลปะช่วยสะท้อนปัญหาสังคม บันทึกวิถีชีวิต และวัฒนธรรม ช่วยในการอธิบายหลักพุทธธรรม จากนามธรรมสร้างเป็นสื่อที่เป็นรูปธรรม ทำให้เข้าใจได้ง่าย งานพุทธศิลป์ช่วยระดับฐานะทางจิตวิญญาณของมนุษย์ให้สูงขึ้น ทำให้มีคุณธรรมยิ่งขึ้น ถ้าคนหันมาสนใจศิลปะ หรือไปที่ไหนมีแต่เสียงดนตรี ที่นั่นจะมีความสุขขัดแย้ง เพราะคนมีความอ่อนน้อม มีความงดงาม มีสุนทรียภาพ มีมิตรภาพ มีความรัก มีความเมตตาต่อกัน ศิลปะเป็นสื่อกลางในการเชื่อมสัมพันธ์ ทำให้คนเข้าใจกันมากขึ้นกว่าวิธีอื่น ๆ

การพัฒนาจิตใจมนุษย์โดยผ่านงานด้านศิลปะของชั่วศิลปะนั้น ปรากฏให้เห็นผ่านทางกิจกรรมหลายรูปแบบ กับคนหลายกลุ่ม เช่น การจัดกิจกรรมดนตรีสำหรับผู้สูงอายุในจังหวัดเชียงราย หรือการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อเสริมสร้างสุขภาวะทางจิตให้กับผู้สูงอายุในชุมชนด้วย

สุนทรียศาสตร์ทางศิลปะและดนตรี การสอนศิลปะให้กับเด็กนักเรียน ซึ่งมีทั้งการเปิดห้องเรียนภายในอาคารชั่วคราวเอง หรือการออกไปสอนที่โรงเรียนโดยตรง

จากแนวคิดในการพัฒนาคนโดยเน้นที่การพัฒนาจิตใจมนุษย์ ซึ่งเป็นพื้นฐานของงานศิลปะ ทำให้ข้าพเจ้าจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับเด็กหมูนเวียนเป็นประจำทั้งปี ซึ่งการมีศิลปะทำให้เด็กนักเรียน เยาวชน หรือคนที่เข้ามาดู ได้เห็นได้สัมผัสสุนทรียภาพ และได้ค่อย ๆ เรียนรู้ตามลำดับไปในแต่ละครั้งที่มา ซึ่งก่อนที่จะมีศิลปะชาวบ้านอาจจะคิดว่าศิลปะเป็นเรื่องที่ไกลตัวเข้าใจไม่ถึง ทั้งที่จริงแล้วศิลปะเป็นเรื่องง่าย ๆ เป็นเรื่องของความรู้สึก ไม่ใช่เรื่องที่ต้องมาเหตุผล หรือต้องทำความเข้าใจ เป็นเรื่องความงาม เป็นเรื่องความรู้สึก สวย ชอบ รู้สึกหัดหุ หรือว่าดูแล้วสนุก งานศิลปะจะดึงความรู้สึกเราเข้าไป ทำให้เกิดความสงบ มีสติ สมาธิ ไม่ฟุ้งซ่าน^{๒๕}

มนุษย์ในฐานะเป็นทรัพยากรหรือทุนในการพัฒนา การพัฒนามนุษย์ในด้านนี้เป็นการมุ่งให้การศึกษาและจัดสรรปัจจัยเกื้อหนุนเพื่อให้พัฒนาเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ ขยัน อดทน มีสุขภาพจิตดี มีฝีมือ ความรู้และความสามารถ ซึ่งข้าพเจ้าดำเนินการใน ๒ ด้าน ด้านหนึ่งคือการพัฒนาความสามารถของศิลปินด้วยกัน เช่น การที่ศิลปินรุ่นใหญ่ให้คำแนะนำศิลปินรุ่นเล็กกว่า รวมถึงการที่ข้าพเจ้าทำหน้าที่เป็นพื้นที่กลางในการขายผลงานศิลปะของศิลปิน เพื่อสนับสนุนให้ศิลปินสามารถผลิตผลงานออกสู่ตลาดได้สม่ำเสมอ มีรายได้เพียงพอกับความต้องการใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของตัวเองศิลปินเอง และอีกด้านหนึ่งคือการพัฒนาศักยภาพของบุคคลภายนอก เช่น การจัดค่ายสอนศิลปะแก่เยาวชน หรือการที่ข้าพเจ้าจัดนิทรรศการต่าง ๆ ด้านศิลปะ เปิดให้ทุกคนเข้าชมฟรีโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายก็ถือเป็นการพัฒนาทุนมนุษย์ในฐานะที่เป็นทรัพยากรเหมือนกัน กล่าวคือคนที่เข้ามาชมสามารถเรียนรู้เทคนิคทางศิลปะผ่านทางผลงานการสร้างสรรคของศิลปินที่จัดแสดงให้ชมได้ การส่งเสริมการเรียนรู้ด้านศิลปะจะทำให้เด็กและเยาวชนของเชียงรายได้มีทางเลือกทางการศึกษาและการประกอบอาชีพมากขึ้น

การพัฒนามนุษย์ในฐานะที่เป็นทุนในการพัฒนาสังคมด้วยการใช้ศิลปะ

การพัฒนามนุษย์ในฐานะที่เป็นทรัพยากรหรือต้นทุนในการพัฒนาสังคมนั้น หมายรวมถึงการพัฒนาตัวศิลปินเองด้วย เพราะศิลปินก็เป็นสมาชิกหนึ่งของสังคม การทำงานศิลปะหรือการเป็นศิลปินเป็นอาชีพหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับสังคม การพัฒนาหรือสร้างความเข้มแข็งให้ศิลปินจึงเท่ากับเป็นการพัฒนามนุษย์ซึ่งเป็นต้นทุนหนึ่งในการพัฒนาสังคม ดังคำกล่าวของสมลักษณ์ ปันติบุญ แห่งบ้านดอยดินแดงว่า “ศิลปะพัฒนาสังคมด้วยการสร้างบุคคลให้มีความเข้มแข็งทางใจ ถ้าสร้างสรรค์งานมาแล้วสังคมไม่รับหรือเห็นว่าไม่สวยงามหรือไม่เห็นด้วยก็ไปไม่รอด แต่ถ้าทำงานออกมาแล้วอยู่ได้จำหน่ายได้เพราะทำงานออกมาดี คนที่มาเห็นก็จะเอาอย่าง ได้แรงบันดาลใจ ซึ่งศิลปินที่ดีจะไม่ไล่แข่งถ้าเป็นคนซื่อสัตย์ต่อตัวเอง ซื่อสัตย์ต่ออาชีพ ตั้งใจทำงานให้ดี ทำให้ถึงที่สุด ศิลปินทำอะไรรับใช้สังคมได้หลายอย่าง การร้องเพลงก็เป็นศิลปะ ทำกับข้าวก็เป็นศิลปะ ศิลปะในการยับยั้งชั่งใจ ศิลปะในการนั่ง

^{๒๕} สัมภาษณ์ นายเสงี่ยม ยารังษี, ศิลปินสมาชิกข้าพเจ้า, ๑๓ มีนาคม ๒๕๖๑.

สมาธิ จะเป็นทำงานป็นก็ต้องใช้สมาธิ ค่อย ๆ เรียงนิ้วมือบังคับดินขึ้น” ซึ่งชาวศิลปะก็สามารถทำ
หน้าที่สนับสนุนหรือพัฒนาศิลปินของเมืองเชียงรายได้จริง และการรวมกลุ่มเพื่อช่วยเหลือกันเองของ
ศิลปินก็ยังมีผลทำให้มีพลังในการช่วยเหลือสังคมด้วยความเข้มแข็งด้วย

ภาพที่ ๔.๑๑ กิจกรรมเสริมสร้างสุขภาวะแก่ผู้สูงอายุ
ที่มา: สมาคมชาวศิลปะ

ภาพที่ ๔.๑๒ กิจกรรมค่ายศิลปะสร้างสรรค์
ที่มา: สมาคมชาวศิลปะ

“ภาพรวมของศิลปินเชียงรายได้ก่อนจะมีชาวศิลปะ บางคนก็อาจจะอยู่หัวแถว บางคนอยู่ถัด
มา บางคนอาจจะอยู่นอกแถว หรือบางคนอาจจะหลุดไปเลย นี่คือความเป็นจริงที่เป็นอยู่ แต่ ๕-๖ ปีที่

ผ่านมาก็รวมกลุ่มกระชับขึ้นมาเยอะ การที่มีปริมาณมาก ๆ มันจะขยับไปสู่การสร้างคุณภาพในภายหลังได้”^{๒๖}

การพัฒนานุชนในฐานที่เป็นทรัพยากรหรือทุนในการพัฒนาสังคมด้วยการใช้ศิลปะ ทำให้มนุษย์มองเห็นประโยชน์ของศิลปะ ซึ่งสุดท้ายจะส่งผลต่อความเข้มแข็งและความก้าวหน้าของศิลปะและวัฒนธรรมเองด้วย ทรงเดช นายกสมาคมข้าศิลปะคนปัจจุบันได้อ้างคำพูดของอวลีย์ ดัชนีไว้ว่า “อาจารย์อวลีย์เคยพูดว่า ‘ศิลปะนี้มันไม่มีประโยชน์เลย หนวาก็เอามาห่มไม่ได้ เอามานั่งก็ไม่ได้ เอามากันฝนก็ไม่ได้ กินก็ไม่ได้ มันไม่ได้มีประโยชน์อะไรเลย’ ถ้าคนดูไม่รู้สึกลับ มันก็จะไม่ได้รับประโยชน์จากศิลปะ ศิลปะไม่ได้มีประโยชน์ทางกายแต่มีประโยชน์ทางใจ ถ้าเขาไม่รู้สึกลับไรกับงาน งานศิลปะชิ้นนั้นก็จะไร้ประโยชน์มาก”

เพราะฉะนั้นการใช้ศิลปะพัฒนาสังคม จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนานุชนให้เห็นถึงคุณค่าของศิลปะก่อน วาจิณีย์ ฝ่ายการตลาดของข้าศิลปะได้ยกตัวอย่างกรณีของอำเภอเชียงของที่ภาครัฐมองเห็นประโยชน์ของการนำศิลปะเข้าไปในชุมชน จึงอยากรนำศิลปะเข้าไปในเชียงของบ้างเพื่อสร้างให้ชุมชนแข็งแรงเช่นเดียวกับเมืองอื่น ๆ ว่า นายอำเภอเชียงของอยากจะเอาศิลปะเข้าไปพัฒนาที่เชียงของ เนื่องจากเห็นตัวอย่างจาก Street Art Songkhla ที่ย่านเมืองเก่าของเทศบาลนครสงขลา เป็นการเอาศิลปะเข้าไปอยู่ในชุมชน ใช้ศิลปะสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวให้ชุมชนมีความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ แต่คนเชียงของยังไม่เข้าใจ ดังนั้นการจะเอาศิลปะเข้าไปอยู่ในชุมชนถ้าคนในชุมชนยังไม่เข้าใจหรือไม่ต้องการก็ทำไม่ได้

๔.๒.๒ การสร้างสังคมเครือข่าย

การสร้างสังคมเครือข่ายของข้าศิลปะนั้น สามารถเห็นได้จากการที่ข้าศิลปะเป็นศูนย์กลางที่รวบรวมศิลปินของเชียงรายในปัจจุบันและยังมีศิลปินจากที่อื่นทั้งที่เป็นชาวไทยและชาวต่างชาติย้ายเข้ามาพำนักอย่างถาวรที่เชียงรายมากขึ้น เนื่องจากศิลปินเชียงรายเดิมมีการรวมตัวกันแบบพี่น้องมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ทำกิจกรรมร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ ต่างกับที่อื่นที่มีการแข่งขันกันสูง เช่น ที่จังหวัดกระบี่ แม้กระบี่จะมีอาร์ตแกลอรี มีกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอก็ตาม แต่คำว่าศิลปินหรือศิลปะไม่ได้อยู่ที่ตัวอาร์ตแกลอรี แต่อยู่คุณค่า อยู่ที่ตัวศิลปินหรือผลงานศิลปะที่แสดง กระบี่มีศิลปินไม่มาก จึงไม่สามารถสู้เชียงรายได้ ส่วนนครราชสีมามีศิลปินมาก แต่ก็ไม่มีศักยภาพที่จะรวมตัวกันได้อย่างนี้ บรรยากาศแบบนี้ทำให้คนที่ไม่ได้อยู่เชียงรายอยากมาอยู่เชียงรายมากขึ้น ซึ่งข้าศิลปะจะทำหน้าที่เป็นกระบอกเสียงให้ ช่วยในการเชื่อมต่อให้ศิลปินได้เป็นที่รู้จักมากขึ้น รวมถึงช่วยในด้านการตลาดให้ศิลปินได้รับค่าตอบแทนที่เหมาะสม

ข้าศิลปะเชื่อมคนด้วยศิลปะตั้งแต่เยาวชนไปถึงผู้ใหญ่ ด้วยการจัดกิจกรรมทางศิลปะทั้งในและนอกที่ตั้งอย่างสม่ำเสมอ เป็นความพยายามที่จะเชื่อมต่อผู้คน องค์กร และสังคม ให้มากที่สุดเพื่อให้ข้าศิลปะเป็นที่รู้จักมากขึ้น จึงมีการทำงานเชิงรุก ใช้ความรู้ทางการตลาดเข้ามาช่วยสร้าง

^{๒๖} สัมภาษณ์ นายปรีชา ราชวงศ์, กรรมการสมาคมข้าศิลปะ, ๑๓ มีนาคม ๒๕๖๑.

พันธมิตรกับองค์กรต่าง ๆ เช่น การจัดกิจกรรมร่วมกับไร่เชิญตะวัน วัดร่องขุน กิจกรรม Art Street ในงานเทศกาลบอลลูนานาชาติที่สิงห์ปาร์คซึ่งได้ให้พื้นที่ทำกิจกรรมทุกปี การจัดกิจกรรมวันเด็ก ร่วมกับห้างเซ็นทรัลในชื่อโครงการ “เอาศิลปินไปบุกห้าง สร้างแรงบันดาลใจ Art Fun by Art Bridge” จัดเป็นชุมชนศิลปะแต่ละแขนง ทำให้คนภายนอกได้เห็นศักยภาพของศิลปินชาวศิลปะที่เมื่อรวมตัวมาทำกิจกรรมร่วมกันแล้วดูมีพลัง และมีโครงการจะร่วมงานกับทางห้างเซ็นทรัล เปิด Learning Art ให้ศิลปินไปสอนศิลปะ โดยในส่วนนี้จะมีพื้นที่ขายผลงานซึ่งจะทำให้ศิลปินรุ่นใหม่มีรายได้ เป็นการสร้างโอกาสให้กับศิลปินรุ่นใหม่ให้มีความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ

ศิลปินเชียงรายมีการเกาะกลุ่มกันเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ตามถิ่นที่อยู่ ร่วมกันทำกิจกรรมเพื่อสังคม ทำงานศิลปะช่วยวัดช่วยโรงเรียนที่อยู่ใกล้ ๆ ในชุมชนหรือในท้องถิ่นของตน การสร้างสังคมเครือข่ายช่วยให้ศิลปินของชาวศิลปะได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนทั้งทางด้านทัศนคติ ความรู้ และวัฒนธรรมต่าง ๆ เช่น การไปทำกิจกรรมศิลปะสัมพันธ์ร่วมกับกรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา และจังหวัดกระบี่ ทำให้ได้ประโยชน์ในด้านการเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายกับศิลปินและองค์กรในต่างภูมิภาค ทำให้ได้ตลาดเพิ่มขึ้น

การเชื่อมต่อกับภาคส่วนต่าง ๆ มากขึ้น ทำให้มีงานเข้ามามากขึ้น ทั้ง event และงานตามแผนที่กำหนดไว้ในแต่ละปีว่าจะทำอะไรบ้าง การเชื่อมตัวกับภาคส่วนต่าง ๆ ที่ปรากฏผลชัดเจนมากคือ ส่วนราชการในสังกัดกระทรวงวัฒนธรรมตั้งแต่ระดับวัฒนธรรมจังหวัดจนถึงระดับกระทรวง ได้ให้ความสนใจมาเข้าร่วมงานเปิดนิทรรศการและสนับสนุนการทำกิจกรรมของชาวศิลปะ เพราะเห็นแล้วว่าชาวศิลปะเป็นเครือข่ายที่แข็งแรงที่สุดของเชียงรายที่จะช่วยขับเคลื่อนนโยบายเมืองศิลปะต่อไป

๔.๒.๓ การส่งเสริมวิถีพุทธ

ศิลปะกับธรรมะว่าไม่เคยแยกจากกัน งานศิลปะมักจะถูกสร้างขึ้นเพื่อใช้ในวัตถุประสงค์ทางศาสนา ก่อน โบสถ์ วิหาร สำคัญ ๆ งานศิลปะที่ขึ้นชื่อส่วนใหญ่จะอ้างอิงกับนัยทางศาสนาเสมอ เพราะศิลปะเป็นเครื่องบูชาจิตใจ เป็นอาหารของจิตวิญญาณ คนที่เข้าวัดต้องการอาหารทางวิญญาณมากกว่าอาหารทางกาย^{๒๗}

ฉลอง พินิจสุวรรณ ศิลปินอิสระแห่งหอศิลป์ไถยวน กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างศิลปะกับพุทธศาสนาว่าศิลปะรับใช้พระพุทธรูปมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล เพราะการสร้างวัดก็ต้องมีการออกแบบทางสถาปัตยกรรม รูปทรงเป็นจั่ว หางหงส์ หน้าบัน บันลม ลายปูนปั้น งานแกะสลัก การปั้นพระพุทธรูป ล้วนแต่เป็นเรื่องของศิลปะ “ศาสนาไปไหนศิลปะก็ไปที่นั่น หากเรามองกว้างออกไปก็จะเห็นว่าศิลปะเกี่ยวข้องกับชีวิต เกี่ยวข้องกับสังคมในทุกอนุ ตั้งแต่เราเกิดจนตาย เมื่อเราตายปราศาศพที่เราประดับตกแต่ง ดนตรีที่เราแห่แห่นกันไปเพื่อส่งดวงวิญญาณของผู้ตายก็เป็นเรื่องของศิลปะ ไปถึงหน้าเมรุหน้าศพก็มีการอ่านบทกวีสวดดีคุณงามความดีของผู้ตาย ซึ่งก็เป็นศิลปะ งานศิลปะช่วยสะท้อนปัญหาสังคม บันทึกวิถีชีวิต และวัฒนธรรม ช่วยในการอธิบายหลักพุทธธรรม จากนามธรรมสร้างเป็นสื่อที่เป็นรูปธรรม ทำให้เข้าใจได้ง่าย”

^{๒๗} สัมภาษณ์ พระมหาวิฑูชัย วชิรเมธี, ผู้ให้การสนับสนุนชาวศิลปะ, ๑๔ มีนาคม ๒๕๖๑.

ภาพที่ ๔.๑๓ “สมบัติ ๕ กอง” งานแกะสลักไม้ของฉลอง พินิจสุวรรณ
บอกเล่าเรื่องราวของสมบัติ ๕ กอง ตามคติความเชื่อทางพุทธศาสนา

ภาพที่ ๔.๑๔ “พระพุทธรูปศิรัชัยมงคล” ผลงานของพระอธิการปัญญาชัย พุทธรกขิต
ที่มา: สมาคมขัวศิลปะ

ศิลปินสมาชิกขัวศิลปะหลายท่านเป็นพระภิกษุสงฆ์ในพระพุทธศาสนา เช่น พระอธิการปัญญาชัย พุทธรกขิต เจ้าอาวาสวัดราชบุรณาราม ตำบลธารทอง อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย มีความสามารถในงานปั้น เป็นประติมากรฝีมือดี สร้างสรรค์ผลงานศิลปะแนวพุทธศิลป์เพื่อสืบทอดมหายใจพระพุทธศาสนา พระพล กลยานธมโม (คุเวียงหวาย) ผู้สร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมที่สื่อถึงความสัมพันธ์ระหว่างชาวล้านนา กับพระพุทธศาสนา

ภาพที่ ๔.๑๕ ผลงานจิตรกรรมของพระพล กลยาณธมโม

พระมหาฤทธิชัย วชิรเมธี แห่งศูนย์วิปัสสนาไร่เจริญตะวันออก ตำบลห้วยสัก อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย ก็ได้ใช้ศิลปะเป็นเครื่องมือสำคัญในการแสดงธรรม ที่เรียกว่า “พุทธศิลป์สื่อพุทธธรรม” “อาตมาไม่ได้อยู่ที่นี้ทุกวัน แต่พอเรามีพุทธศิลป์จัดแสดงคนที่มาก็จะได้ธรรมะกลับไปแน่นอนไม่ว่าจะมาเจอพระหรือไม่ เขาได้ธรรมะแน่นอน” ว.วชิรเมธี กล่าว

ภาพที่ ๔.๑๖ ซ่อฟ้า ๘ ตัว จัดแสดงกลางแจ้งศูนย์วิปัสสนาไร่เจริญตะวันออก สี่ถึงมรรค ๘
ที่มา: <http://www.museumthailand.com/storytelling-detail.php?p=1154>

ภาพที่ ๔.๑๗ หิน ๑๒ ก้อน สื่อถึงอิทัปปัจจยตา

ที่มา: <http://www.museumthailand.com/storytelling-detail.php?p=1154>

ภาพที่ ๔.๑๘ เสาผูก ๕ ต้น แทนธาตุ ๔ และขันธ ๕

ที่มา: <http://www.museumthailand.com/storytelling-detail.php?p=1154>

ภาพที่ ๔.๑๙ ต้นโพธิ์ที่ริมตลิ่งสื่อถึงพระนิพพาน

ที่มา: <http://www.museumthailand.com/storytelling-detail.php?p=1154>

ขณะเดียวกันก็มีศิลปินอีกเป็นจำนวนมากที่ไม่ได้เป็นนักบวชในพระพุทธศาสนา แต่ใช้ศิลปะและความสามารถทางศิลปะของตนเองสร้างสรรค์ผลงานทางศิลปะเพื่อรับใช้พระพุทธศาสนา หรือสื่อถึงหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา เช่น งานจิตรกรรมฝาผนังที่วิหารพระแก้ว วัดพระสิงห์ จังหวัดเชียงใหม่ ที่รังสรรค์โดยปรีชา ราชวงศ์, จิตรกรรมฝาผนัง ที่วิหารวัดแม่คำสบบเป็น อำเภอแม่จัน โดยทรงเดช ทิพย์ทอง

ภาพที่ ๔.๒๐ ภาพจิตรกรรมฝาผนัง ที่วิหารวัดแม่คำสบบเป็น โดยทรงเดช ทิพย์ทอง

ทnungคักดี ปากหวาน จิตรกรหนุ่มแห่งหมู่บ้านดงมะตะ อำเภอมะลาว สร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมที่สื่อถึงหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา วิถีชีวิตที่เรียบง่าย สุขสงบ ผูกพันกับศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี คติความเชื่อทั้งในทางพุทธศาสนาและคติความเชื่อพื้นบ้านของล้านนา ขณะที่เก็บข้อมูลงานวิจัยชิ้นนี้อยู่ ทnungคักดีกำลังวาดภาพในอุโบสถวัดเล็ก ๆ แถวบ้าน ซึ่งเขามองว่าไม่ได้เป็นเพียงการรับใช้พระพุทธศาสนา แต่หมายถึงการนำศิลปะมารับใช้ชุมชนที่เขาเกิดและเติบโตมา

ภาพที่ ๔.๒๑ ภาพจิตรกรรมฝาผนัง ในโบสถ์วัดดงมะตะ โดยทnungคักดี ปากหวาน

บ้านดงมะตะ บ้านเกิดของทnungคักดี เป็นชุมชนเล็ก ๆ ในอำเภอมะลาว จังหวัดเชียงราย ทnungคักดีเล่าให้ผู้วิจัยฟังวิถีชีวิตของชาวบ้านที่ชุมชนแห่งนี้ยังคงผูกพันกับพระพุทธศาสนา ชาวบ้านไปวัดกันเมื่อถึงวันสำคัญทางศาสนา พระสงฆ์ยังมีอิทธิพลต่อวิถีคิดและการใช้ชีวิตของชาวบ้าน

ทnungคักดีเชื่อมโยงการทำงานศิลปะเข้ากับคำสอนทางพระพุทธศาสนา โดยมองว่าศิลปะคือชีวิต คือความดีงามและการเรียนรู้ที่ไม่มีที่สิ้นสุด เมื่อเราทำความดี ชีวิตเราก็ตี พอชีวิตเราก็ตี จิตใจเราก็จะดี เมื่อทุกอย่างดีหมด สุนทรียภาพก็จะเกิด ทำให้เกิดความสงบ แล้วเราถึงจะมาเรื่องการวาดรูป สมัยเรียนเคยถามอาจารย์ว่าจะทำศิลปะให้ดีต้องทำอะไร ได้รับคำตอบว่าต้องมีชีวิตดีก่อนเป็นอันดับแรก คือต้องอยู่ในศีลในธรรม ทำความดี ละเว้นความชั่ว ทำใจให้บริสุทธิ์ แต่นั่นก็เป็นหัวใจในการทำงานศิลปะแล้ว เพราะศิลปะมันต้องตอบสนองข้างในเป็นเรื่องของจิตใจ

การทำความดี ละเว้นความชั่ว ทำจิตใจให้บริสุทธิ์ เป็นคำสอนที่ถือว่าเป็นหัวใจของพระพุทธศาสนา เป็นส่วนหนึ่งของโอวาทปาติโมกข์ซึ่งเป็นหลักคำสอนสำคัญของพระพุทธศาสนา ที่พระพุทธองค์ตรัสสอนแก่พระภิกษุในวันเพ็ญเดือนมาฆะ เพื่อให้เป็นแนวทางในการปฏิบัติตนว่า

“สพฺพปาปสฺส อภินฺน” ให้ละเว้นจากการทำความชั่วทั้งปวง “กุสลสฺสุปสมฺปา” ต้องกระทำความดีให้ถึงพร้อม และ “สจิตฺตปริโยทปนํ” ต้องชำระจิตของเราให้สะอาดผ่องใส ปราศจากกิเลสทั้งปวง พระครูวิลาศกาญจนธรรม เจ้าอาวาสวัดท่าขนุน จังหวัดกาญจนบุรี^{๒๔} ขยายความว่า การไม่ทำบาปทั้งปวงหมายถึง การเว้นจากความชั่วทั้ง ๓ ทาง คือ ทางกาย ไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ลักทรัพย์ ไม่ประพฤติดิฉินในกาม ไม่ดื่มสุราเมรัย ทางวาจา คือ ไม่พูดโกหก ไม่พูดส่อเสียด ไม่พูดคำหยาบ และไม่พูดเพ้อเจ้อเหลวไหลไร้ประโยชน์ และทางใจ ได้แก่ การไม่คิดโลภอยากได้จนเกินพอดี จนถึงขนาดทำผิดศีลผิดธรรม ไม่คิดโกรธเกลียดอาฆาตพยาบาทผู้อื่น การทำความดีให้ถึงพร้อม คือการทำในสิ่งที่ตรงข้ามกับความชั่วทั้ง ๓ ทางนั้น ส่วนการชำระจิตของตนให้บริสุทธิ์นั้นหมายถึง การชำระสะสมกิเลสใหญ่คือ ราคะ โลภะ โทสะ และโมหะ ให้หมดไปจากใจ เพื่อให้จิตของเรามีสภาพผ่องใส

การเชื่อมโยงการสร้างสรรคศิลป์เข้ากับหลักคำสอนที่เป็นหัวใจของพระพุทธศาสนา ทำให้ผลงานของเขาแฝงไว้ด้วยคำสอนและคติธรรม เช่น ภาพชื้อม่งสู่ธรรม นกไม่เห็นฟ้า ปลาไม่เห็นน้ำ สื่อให้เห็นว่ามนุษย์เราแวดล้อมด้วยกิเลส อยู่กับกิเลสและอบายมุขต่าง ๆ โดยไม่เห็นโทษของกิเลสและอบายมุขเหล่านั้น เปรียบเหมือนปลาที่อยู่ในน้ำแต่ไม่รู้จักน้ำ นกที่อยู่บนฟ้าแต่ไม่รู้จักฟ้า ทั้งที่เป็นของที่อยู่รอบตัว “เป็นคนที่เข้าวัดบ่อย เข้าวัดมาตั้งแต่เด็ก พระก็มาบิณฑบาตหน้าบ้านทุกวัน ทำให้เกิดความเลื่อมใสศรัทธา งานที่ทำ จึงแฝงคติธรรมทางพระพุทธศาสนา” ทนงค์ศักดิ์กล่าว

ภาพที่ ๔.๒๒ “ม่งสู่ธรรม (นกไม่เห็นฟ้า ปลาไม่เห็นน้ำ)”

นอกจากงานที่สื่อถึงคำสอนทางพระพุทธศาสนาตรง ๆ หรือที่เรียกว่า พุทธศิลป์แล้ว ยังมี การถ่ายทอดคำสอนทางพระพุทธศาสนาทางอ้อม ผ่านทางงานจิตรกรรมที่ผูกโยงกับวิถีชีวิตคน เช่น ภาพผีแม่ม่าย ซึ่งวาดจากเรื่องเล่าของชาวมุสลิมแถวนั้นว่าเป็นผีที่จะมาจับผู้ชาย ทนงค์ศักดิ์นำเรื่องเล่ามุขปาฐะของชุมชนมาตีความเป็นภาพจิตรกรรม ใช้เป็นกุศโลบายให้ผู้ชายรักครอบครัว เสร็จงานให้กลับบ้านมาอยู่กับลูกเมีย ไม่ใช่ออกไปเที่ยวผู้หญิง

^{๒๔} วัดท่าขนุน, เทศนาวันมาฆบูชา ๒๕๖๐, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.watthakhanun.com/webboard/showthread.php?t=5816> [๓๐ มกราคม ๒๕๖๑].

ภาพที่ ๔.๒๓ ภาพ “ผีแม่ม่าย”

ชาวศิลปะในฐานะองค์กรหรือนิติบุคคลตามกฎหมายอาจไม่ได้ทำหน้าที่รับใช้พระพุทธศาสนาโดยตรง แต่ชาวศิลปะสนับสนุนให้ศิลปินที่เป็นสมาชิกของตนเอง ทำงานรับใช้ศิลปะด้วยการหาพื้นที่หรือเป็นเวทีกลางในการนำผลงานของศิลปินแต่ละท่านเชื่อมโยงสู่สังคม เพื่อช่วยให้ศิลปินมีความยั่งยืนทางเศรษฐกิจไม่ต้องพะวัพะวนกับการขายผลงานหรือจัดแสดงผลงาน เพื่อให้สามารถใช้เวลาในการสร้างสรรค์ศิลปะได้อย่างเต็มที่^{๒๙} และการนำศิลปะมารับใช้พระพุทธศาสนาที่โดดเด่นเป็นอย่างมากอีกประการหนึ่งคือ การออกแบบและสร้างศาสนสถานโดยใช้สถาปัตยกรรมที่เปี่ยมด้วยคุณค่าทางศิลปะ ซึ่งวัดร่องขุน เป็นตัวอย่างที่ดี

วัดร่องขุน ออกแบบและก่อสร้างโดยเฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ ศิลปินรุ่นใหญ่ของจังหวัดเชียงราย ผู้สนับสนุนชาวศิลปะมาตั้งแต่ต้น เริ่มสร้างในปี ๒๕๔๐ และกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดเชียงรายในปัจจุบันนี้ เฉลิมชัย ให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจไว้ว่า การสร้างวัดร่องขุนเกิดจากแรงบันดาลใจ ๓ ประการ คือ ๑) ความรักชาติ บ้านเมือง และรักศิลปะ จึงต้องการสร้างงานศิลปะที่ยิ่งใหญ่ไว้ให้เป็นสมบัติของแผ่นดิน ๒) ศรัทธาในศาสนา เพราะธรรมะได้ปรับเปลี่ยนจิตใจของตนเองให้เย็นลง และ ๓) ความเทิดทูนและสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณในสถาบันพระมหากษัตริย์

^{๒๙} สัมภาษณ์ นายเสถียร ยารังษี, ศิลปินสมาชิกชาวศิลปะ, ๑๓ มีนาคม ๒๕๖๑.

ภาพที่ ๔.๒๔ โบสถ์กลางน้ำ วัดร่องขุน สะพานด้านขวามือแทนการเดินทางข้ามวัฏสงสาร

ที่มา: <http://www.bangkokbiznews.com/news/detail/776388>

เฉลิมชัยจงใจใช้สีขาวเป็นสีหลักในการสร้างวัดร่องขุน โดยเฉพาะอุโบสถสีขาวทั้งหลัง ทำเป็นปูนปั้นลายไทยประดับด้วยกระจกสีขาวแวววาว ตั้งอยู่กลางน้ำ มีสะพานเดินเชื่อม โดยตั้งใจให้ตัวอุโบสถสีขาวสื่อแทนพระบริสุทธิ์คุณขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า กระจกสีขาว หมายถึงพระปัญญาธิคุณของพระพุทธองค์ที่เปล่งประกายไปทั่วโลก ส่วนสะพานสื่อถึงการเดินทางข้ามวัฏสงสาร พื้นที่ส่วนอื่น ๆ ของวัดร่องขุน ล้วนเต็มไปด้วยงานศิลปะที่แฝงคติธรรมหรือคำสั่งสอนแห่งพระพุทธองค์ ล้วนแต่มีความงามทางสถาปัตยกรรมเป็นองค์ประกอบทั้งนั้น

๔.๒.๔ การส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนและการท่องเที่ยว

จากบทบาทหน้าที่ในการพัฒนามนุษย์และรับใช้พระพุทธศาสนา ชั่วศิลปะขับเคลื่อนการทำงานขององค์กรออกมาสู่การพัฒนาสังคมในวงกว้าง โดยพยายามผลักดันให้เชียงรายเป็นเมืองน่าอยู่ด้วยการสร้างสรรค์ผลงานทางศิลปะ โดยได้รับความสนับสนุนจากสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย และสำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย กระทรวงวัฒนธรรม ที่มองเห็นจุดแข็งด้านศิลปะของจังหวัดเชียงรายที่มีศิลปินรุ่นครูอย่างถวัลย์ ดัชนี และเฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ ซึ่งเป็นศิลปินแห่งชาติชื่อดังที่เป็นคนเชียงรายโดยกำเนิด อีกทั้งยังอุดมไปด้วยศิลปินผู้สร้างผลงานศิลปะ จนทำให้เชียงรายได้รับเลือกให้เป็นหนึ่งในสามจังหวัดที่จะได้รับการสนับสนุนให้พัฒนาเป็นเมืองศิลปะ กาญจนา ตุ่มกลีบ ผู้อำนวยการสถาบันศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย (สร.)^{๓๐} สังกัดสำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย (สศร.) กระทรวงวัฒนธรรม กล่าวถึงการสนับสนุนให้เชียงรายเป็นเมืองศิลปะว่าถึงพร้อมด้วยองค์ประกอบ “3P” คือ People, Place, Process ด้าน people จะเห็นได้ว่าล้านนามีจำนวนศิลปินเยอะมาก มีศิลปินในทุกอำเภอ และมีหลากหลายสาขา ประติมากรรม ทัศนศิลป์ สถาปัตยกรรม ศิลปินที่เป็น

^{๓๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ ๑๐ ตัวแทนภาครัฐ, ๑๑ เมษายน ๒๕๖๑.

ระดับศิลปินแห่งชาติก็มี และศิลปินที่นี้เขาก็มีการรวมกลุ่มกันเองอยู่แล้วในแต่ละอำเภอตามถิ่นที่อยู่ ซึ่งก็จะมีความโดดเด่นของศิลปวัฒนธรรมของในแต่ละพื้นที่ตรงนั้น อย่างที่สองคือ place หมายถึง สถานที่หรือแหล่งเรียนรู้ เชียงรายมีเยอะมาก ที่เป็นวัฒนธรรมดั้งเดิมก็มี ที่เป็น contemporary ก็มีค่อนข้างเยอะ แล้วตัวที่สามก็คือ process ความเป็นพลวัต มีการปรับเปลี่ยนตามยุคสมัยให้ตอบโจทย์ ดังนั้นเชียงรายจึงเป็นจังหวัดหนึ่งกระทรวงวัฒนธรรมโดยสำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัยเลือกที่จะมานำร่อง . . . เราเริ่มโดยการจับมือกับเครือข่ายที่อยู่ในจังหวัด ซึ่งเครือข่ายที่แข็งแกร่งที่สุดของเชียงรายก็คือข้าวศิลปะ เพราะข้าวเป็นจุดศูนย์รวมที่มีกิจกรรมหลากหลาย มีกิจกรรมตั้งแต่เด็กและเยาวชน ไปจนถึงระดับผู้ใหญ่

ภายใต้โครงการเมืองศิลปะซึ่ง สสร. บูรณาการร่วมกับภาครัฐและศิลปินในพื้นที่พัฒนาขึ้น จะมีการจัดทำแผนที่และแนวทางการพัฒนาเมืองศิลปะ รวมถึงการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องเพื่อสร้างการรับรู้ สร้างความตระหนักให้ชุมชนในแต่ละจังหวัด นับได้ว่ากิจกรรมศิลปะทำให้เกิดการพัฒนาของมนุษย์ ทั้งทางความคิด (เกิดจินตนาการ) ทางอารมณ์ (ก่อให้เกิดความอ่อนโยน) เกิดสุนทริยภาพ โดยศิลปะสามารถดึงเอาต้นทุนทางวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่นมาต่อยอด ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการเติบโตทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ทั้งยังสามารถสร้างรายได้สู่จังหวัด นอกจากจังหวัดเชียงราย ยังมี กระบี่ และนครราชสีมาอีก ๒ จังหวัด ที่จะได้รับการพัฒนาให้เป็นเมืองศิลปะ

สำหรับจังหวัดเชียงราย พบว่าในระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๑ ข้าวศิลปะได้ร่วมมือกับ สสร. ดำเนินกิจกรรมด้านศิลปวัฒนธรรมมากมายภายใต้นโยบายโครงการเชียงรายเมืองศิลปะ (Chingrai The City of Art) ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาศักยภาพชุมชนสู่เมืองศิลปะของกระทรวงวัฒนธรรม จึงได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐอย่างต่อเนื่อง เช่น นิทรรศการศิลปะ การจัดการแสดงและดนตรี การจัดถนนศิลปะ การอบรมเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมที่ชาวเชียงรายจะได้รับจากการช่วยกันผลักดันให้เชียงรายเป็นเมืองศิลปะ การอบรมการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะเพื่อชุมชนและสาธารณกุศลการจัดทำวีดิทัศน์และสื่อสิ่งพิมพ์เพื่อเผยแพร่ผลงานศิลปะ หอศิลป์ ข้อมูลศิลปินเชียงราย สุจิตร์นิทรรศการเพื่อใช้ในการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ความเคลื่อนไหวด้านศิลปวัฒนธรรมของจังหวัดเชียงราย

เมื่อย้อนกลับไปพิจารณาแนวคิดพื้นฐานของโครงการเมืองศิลปะ จะพบว่าเป็นโครงการที่อยู่ภายใต้แนวคิดเดียวกับเมืองสร้างสรรค์ หรือ Creative City เพราะเป็นการดำเนินงานตามนโยบายของนายกรัฐมนตรีที่ต้องการให้ใช้ต้นทุนทางวัฒนธรรมมาเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจและสังคม สร้างภาพลักษณ์ สร้างรายได้เข้าสู่ประเทศจากการท่องเที่ยวและสร้างรายได้ให้ชุมชนอย่างยั่งยืน โดยตระหนักว่า ศิลปะสามารถดึงเอาต้นทุนทางวัฒนธรรมของแต่ละเมืองมาต่อยอด สามารถสร้างรายได้และสืบพันธุ์ผู้คน สังคม และจังหวัดได้ ที่ผ่านมามีการจัดกิจกรรมที่หลากหลายเกี่ยวข้องกับเมืองศิลปะ เช่น กิจกรรมถนนสายศิลปะ กิจกรรมเทศกาลศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย กิจกรรมพัฒนาพื้นที่ด้วยศิลปะ ซึ่งล้วนแต่เป็นกิจกรรมที่ทุกภาคส่วน ได้เข้ามามีส่วนร่วมและบูรณาการการทำงานร่วมกัน ทั้งภาครัฐ เอกชน ชุมชน และกลุ่มศิลปินในพื้นที่

กาญจนา ผอ.สร. กล่าวว่านโยบายเมืองศิลปะต้องการหวังผลที่การพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยการนำศิลปะเข้าไปสอดแทรกในมิติต่าง ๆ ทางสังคมเพื่อหารายได้เข้าจังหวัด โดยมีชาวศิลปะเป็นองค์กรประสานงานที่สำคัญ ตัวอย่างกิจกรรมในโครงการเมืองศิลปะได้แก่

๑) มิติการใช้ศิลปะกับกีฬา (การแข่งขันกีฬาแห่งชาติ ครั้งที่ ๔๖ “เจียงฮายเกมส์”) ระหว่างวันที่ ๑๘ – ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๑ จังหวัดเชียงรายได้รับมอบหมายให้เป็นเจ้าภาพจัดการแข่งขันกีฬาแห่งชาติ ครั้งที่ ๔๖ หรือ เจียงฮายเกมส์ นับเป็นโอกาสดีที่จะนำศิลปะเข้าไปนำเสนอในมิติของกีฬา ด้วยการใช้ศิลปะเป็นตัวเล่าเรื่องและสร้างจุดขายให้จังหวัดโดยให้เครือข่ายศิลปินเชียงรายได้มีส่วนในการออกแบบและจัดทำผลงานทางศิลปะ อาทิ เหยี่ยวรางวัล ประติมากรรมวอลเลย์บอล ป้ายและธงทิว ประดับตามสถานที่สำคัญและแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัด

ภาพที่ ๔.๒๕ เหยี่ยวรางวัลการแข่งขันกีฬาแห่งชาติ ครั้งที่ ๔๖ “เจียงฮายเกมส์”

ภาพที่ ๔.๒๖ “แมง ๔ หู ๕ ตา” มาสคอตการแข่งขันกีฬาแห่งชาติ เจียงฮายเกมส์

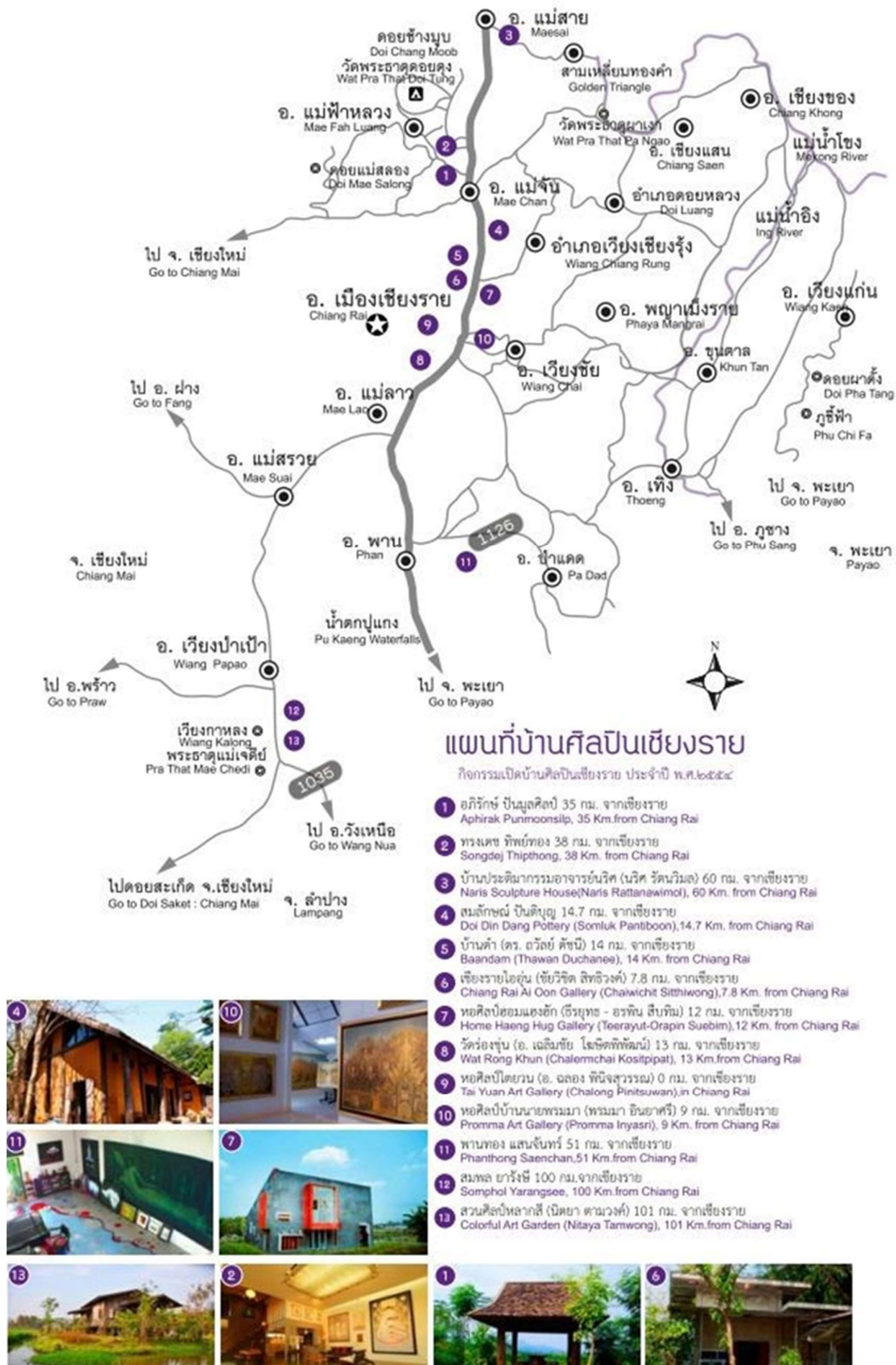
๒) การจัดอบรมให้ความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย โดยเป็นการจัดอบรมสุนทรียทัศน์ และพาชมบ้านศิลปิน ซึ่งแบ่งออกเป็น ๒ ส่วนด้วยกัน ส่วนแรก คือ การอบรมนักศึกษาให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในศิลปะและอาชีพศิลปิน ก่อนจะพาไปทัศนศึกษา ณ บ้านศิลปินอาชีพที่ประสบความสำเร็จ ในการประกอบอาชีพนี้ เพื่อสร้างแรงบันดาลใจและทัศนคติอันดีว่าการเป็นศิลปินเป็นอาชีพที่มีเกียรติ และสร้างรายได้อย่างมั่นคงไม่ด้อยไปกว่าอาชีพอื่น ส่วนที่สอง คือ การจัดอบรมศิลปินเชียงรายโดยนัก ออกแบบรุ่นใหม่ เพราะศิลปินมีความเห็นว่าศิลปินเชียงรายมีความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงาน แต่ยังมีจุดด้อยในการจัดวางผลงานให้น่าสนใจโดยเฉพาะเวลาออกร้านในกิจกรรมถนนศิลปะหรือ ตลาดนัดศิลปะ

นอกจากนี้ชาวศิลปะยังจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงศิลปะที่เรียกว่า “โครงการบ้านศิลปิน” มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ศิลปินได้เปิดบ้านหรือสตูดิโอของตนเองให้เป็นแหล่งเรียนรู้ภายใต้ชื่อ โครงการ บ้านศิลปิน ซึ่งบ้านหรือสตูดิโอของศิลปินที่จะเข้าโครงการนี้ได้ต้องผ่านเกณฑ์ตามคุณสมบัติที่ชาวศิลปะ ร่วมกับวัฒนธรรมจังหวัดกำหนดไว้ ต้องมีความพร้อมในการรองรับแขก และมีบุคลิกที่ชัดเจนของ ตนเอง ในอนาคตบ้านศิลปินจะเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยว และเป็นที่ยอมรับของเด็ก ๆ ศิลปินอาจ ไม่ได้มารวมตัวกันออกไปทำงานเพื่อสังคมได้บ่อย ๆ เพราะต้องใช้เวลาสร้างสรรค์งาน ก็อยู่ที่บ้านแล้ว ให้เด็ก ๆ รวมทั้งผู้ใหญ่ได้เข้าไปเรียนรู้ ศิลปินไม่จำเป็นต้องมารวมกลุ่มกันทุกครั้ง แต่ทำงานในจุดของ ตัวเองให้ดีเพื่อสังคมของตัวเอง

ปัจจุบันมีบ้านศิลปินที่เปิดให้เข้าชมหรือเข้าพัก ๑๓ แห่ง ได้แก่ อภิรักษ์ ปันมูลศิลป์, ทรงเดช ทัพย์ทอง, บ้านประติมากรรมอาจารย์นริศ (นริศ รัตนวิมล), บ้านเครื่องปั้นดินเผาตอยดินแดง ของสมลักษณ์ ปันติบุญ, บ้านคำของ ถวัลย์ ดัชนี, เชียงรายไอรุ่น ของชัยวิชิต สิทธิวงศ์, หอศิลป์ฮอม แองฮัก ของ ธีรยุทธ-อรพิน สืบทิม, วัดร่องขุน, หอศิลป์ไต่ยวนของฉลอง พินิจสุวรรณ, หอศิลป์บ้าน นายพรมมา อินยาศรี, พานทอง แสนจันทร์, สมพล ยารังษี และสวนศิลป์หลากหลายของ นิตยา ตามวงศ์

โครงการเปิดบ้านศิลปินนอกจากจะเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ชื่นชอบศิลปะจากต่างถิ่นได้ แลกเปลี่ยนเรียนรู้จากศิลปินเชียงรายแล้ว ยังเป็นการเปิดโอกาสให้ศิลปินเชียงรายได้ได้ใช้งานศิลปะ เป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนและเมืองด้วย เช่น การที่บ้านตอยดินแดง ของสมลักษณ์ ปันติบุญ เปิดตัวเองให้เป็นแหล่งเรียนรู้การทำเครื่องปั้นดินเผา ซึ่งมีทั้งศิลปินและผู้สนใจในทั่วไปทั้งชาวไทยและ ชาวต่างชาติเข้ามาเรียนรู้ เป็นการพัฒนาจิตใจและเปิดโอกาสในการสร้างอาชีพใหม่ให้กับผู้เรียนรู้

โครงการเปิดบ้านศิลปินได้รับการตอบรับเป็นอย่างดีจากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้บรรจุบ้านศิลปินทั้ง ๑๓ แห่ง เป็นสถานที่ท่องเที่ยวทางศิลปะของ จังหวัดเชียงรายและจัดทำแผนที่ประกอบเพื่ออำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยว ในอนาคตชาวศิลปะ มีแผนขยายโครงการบ้านศิลปิน โดยจะเพิ่มจำนวนบ้านศิลปินในโครงการให้มากขึ้น บ้านที่จะเพิ่มเข้า มาในโครงการ เช่น สวนसानศิลป์ของณัชญาพัฒน์ ศรีสำอางวงศ์, สวรรค์บนดินของชูเกียรติ เวสรัสซข พงศ์, บ้านนฤมล อุ่นเรือน-เสกสรร มะโนวัง, บ้านทองศักดิ์ ปากหวาน, นาราศะสตูดิโอของจิตนารถ พิชัยยา, บ้านมานิตย์ กันทะสัก, บ้านศรีวรรณ เจนหัตถการกิจ เป็นต้น

แผนภาพที่ ๔.๔ แผนที่บ้านศิลปินเชียงราย

ที่มา: แผ่นพับประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชียงรายของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

ผลของการสร้างเมืองน่าอยู่ภายใต้แนวคิดเมืองสร้างสรรค์ทำให้เกิดสิ่งที่เรียกว่าเศรษฐกิจสร้างสรรค์ทำให้เชียงรายกลายเป็นจุดหมายของนักท่องเที่ยวแทนการเป็นเมืองผ่านหรือเมืองที่แวะระหว่างการเดินทางไปเที่ยวเชียงใหม่

“การที่เชียงรายได้เป็นเมืองท่องเที่ยวในปัจจุบันเกิดจากการใช้ศิลปะนำ สมัยก่อนนั้นนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวเชียงรายจะกลับไปพักที่เชียงใหม่ มาแคว้นเดียวไปซื้อของถูก ของป่า หรือของละเมิดลิขสิทธิ์ที่ขายแดนแม่สายแล้วก็กลับไปเชียงใหม่ ไม่ได้อยู่พักที่เชียงราย เพราะไม่มีสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจ วัฒนาอารามก็ไม่ได้ยิ่งใหญ่ เพราะเชียงรายเป็นแค่หัวเมือง ไม่ได้เป็นเมืองหลวงของล้านนา แต่เชียงรายโชคดีที่มีศิลปินแห่งชาติที่เป็นศิลปินที่รักบ้านเกิดและกลับมาอยู่บ้านคืออาจารย์ถวัลย์กับอาจารย์เฉลิมชัย ซึ่งเมื่อกลับมาแล้วก็ได้สร้างสิ่งมหัศจรรย์ให้กับแผ่นดินเกิด เมื่ออาจารย์ถวัลย์กับอาจารย์เฉลิมชัยและศิลปินเชียงราย ได้รังสรรค์บ้านดำ สร้างวัดร่องขุนและสร้างงานศิลปะขึ้นมา ยังมีไร่เชิญตะวัน วัดห้วยปลากั้ง วัดร่องเสือเต้น ซึ่งเป็นการใช้ศิลปะนำทั้งหมด ทำให้นักท่องเที่ยวใช้เวลาอยู่ที่เชียงรายมากขึ้น อยู่พักค้างแรมที่เชียงราย เพราะมีสถานที่ท่องเที่ยวมากขึ้น เศรษฐกิจเชียงรายดีขึ้น แต่เดิมเศรษฐกิจของเชียงรายจะมุ่งขึ้นเหนือไปกระจุกตัวอยู่ตรงการค้าขายชายแดน ที่ดินจากเชียงรายไปแม่สายจะแพง แต่ถ้าลงมาทางใต้จะถูกมาก หรือจะออกไปทางปีกซ้ายปีกขวาที่ถูกไม่ต่างกัน แต่เมื่อมีการใช้ศิลปะนำ เมื่ออาจารย์เฉลิมชัยสร้างวัดร่องขุนก็ทำให้มีรายได้จากการท่องเที่ยวให้ชุมชนรอบวัด และยังสร้างแรงบันดาลใจทางศิลปะให้กับเยาวชนเชียงรายและเยาวชนในจังหวัดอื่น ๆ เมื่อสร้างหอนาฬิกาเชียงรายก็สร้างรายได้จากการขายอาหารและขายของที่ระลึกให้กับคนที่อยู่แถวนั้น จากนั้นนักท่องเที่ยวที่มารอชมเพิ่มมากขึ้น จากเดิมจัดแสดง ๒ รอบก็ต้องเพิ่มเป็น ๓ รอบ งานศิลปะทำให้เศรษฐกิจโดยรวมของเชียงรายดีขึ้น ทำให้เชียงรายดูมีตัวตนขึ้นในแผนที่ประเทศไทย”^{๓๑}

อย่างไรก็ดีโครงการเมืองศิลปะภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เป็นเพียงก้าวหนึ่งในการดำเนินงานของขั้วศิลปะ ความฝันหรือเป้าหมายในการทำงานศิลปะเพื่อสังคมของขั้วศิลปะไปไกลกว่านั้น สุวิทย์ ใจป้อม กล่าวถึงภาพของเมืองเชียงรายในจินตนาการของเขาว่า “อยากให้เมืองศิลปะจัดแสดงอยู่ทั่วไป ตอนเย็นมีกิจกรรมถนนศิลปะให้คนมาเดินชมเหมือนที่เคยเห็นในประเทศฝรั่งเศส แต่ของเชียงรายต้องอาศัยการสนับสนุนจากภาครัฐด้วย ตอนนี้ที่เชียงรายยังไม่มี Sculpture ให้คนดู มีแต่จำนวนศิลปิน แต่หากศิลปิน ๓๐๐ กว่าคนที่เรามีอยู่ได้ทำงานกันอย่างเต็มที่อีกไม่กี่ปีได้อีฮฮฮแน่นอน . . . อยากเห็นเชียงรายมีสถาปัตยกรรมที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ มาถึงก็รู้เลยว่าถึงเชียงราย เชียงรายก่อตั้งมา ๗๐๐ กว่าปี แต่ก็ยังคงมีลักษณะเหมือนเมืองอื่น ๆ ทั่วไป อาจารย์เฉลิมชัยเป็นคนแรก ๆ ที่มีสถาปัตยกรรมเป็นของตัวเอง ซึ่งก็ดึงดูดให้คนหลั่งไหลมาดูความสวยงาม ก็อยากให้เกิดอีก”

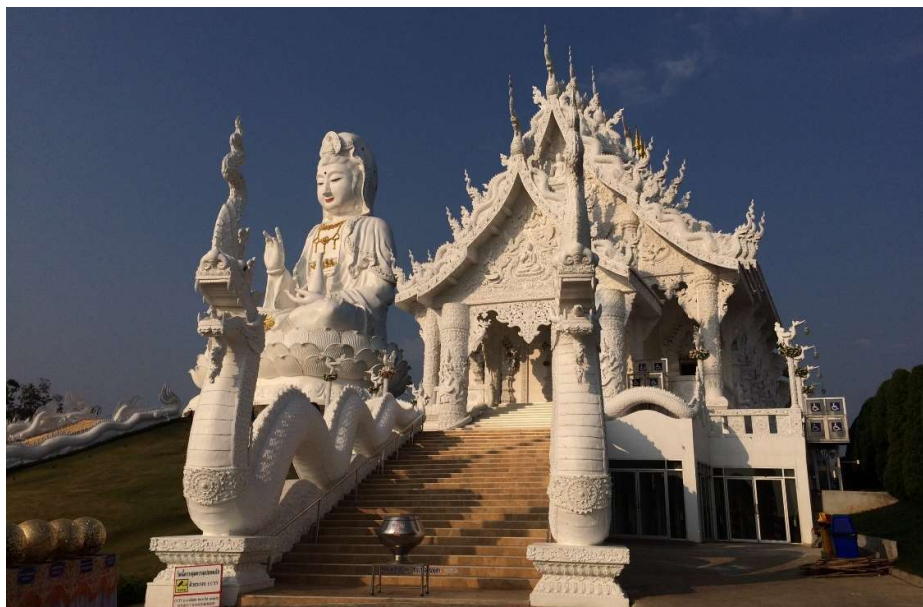
ส่วนภาพเชียงรายในความคิดของทรงเดชคือ “ทำเชียงรายให้เมืองศิลปะให้ได้ ให้คนที่มาเชียงรายมาปั๊บได้เจองานศิลปะเต็มไปหมด เชียงรายเป็นเมืองศิลปิน เข้ามาแล้วต้องเห็นงานศิลปะ ทุก

^{๓๑} สัมภาษณ์ นายทรงเดช ทิพย์ทอง, นายกสมาคมขั้วศิลปะ, ๑๓ มีนาคม ๒๕๖๑.

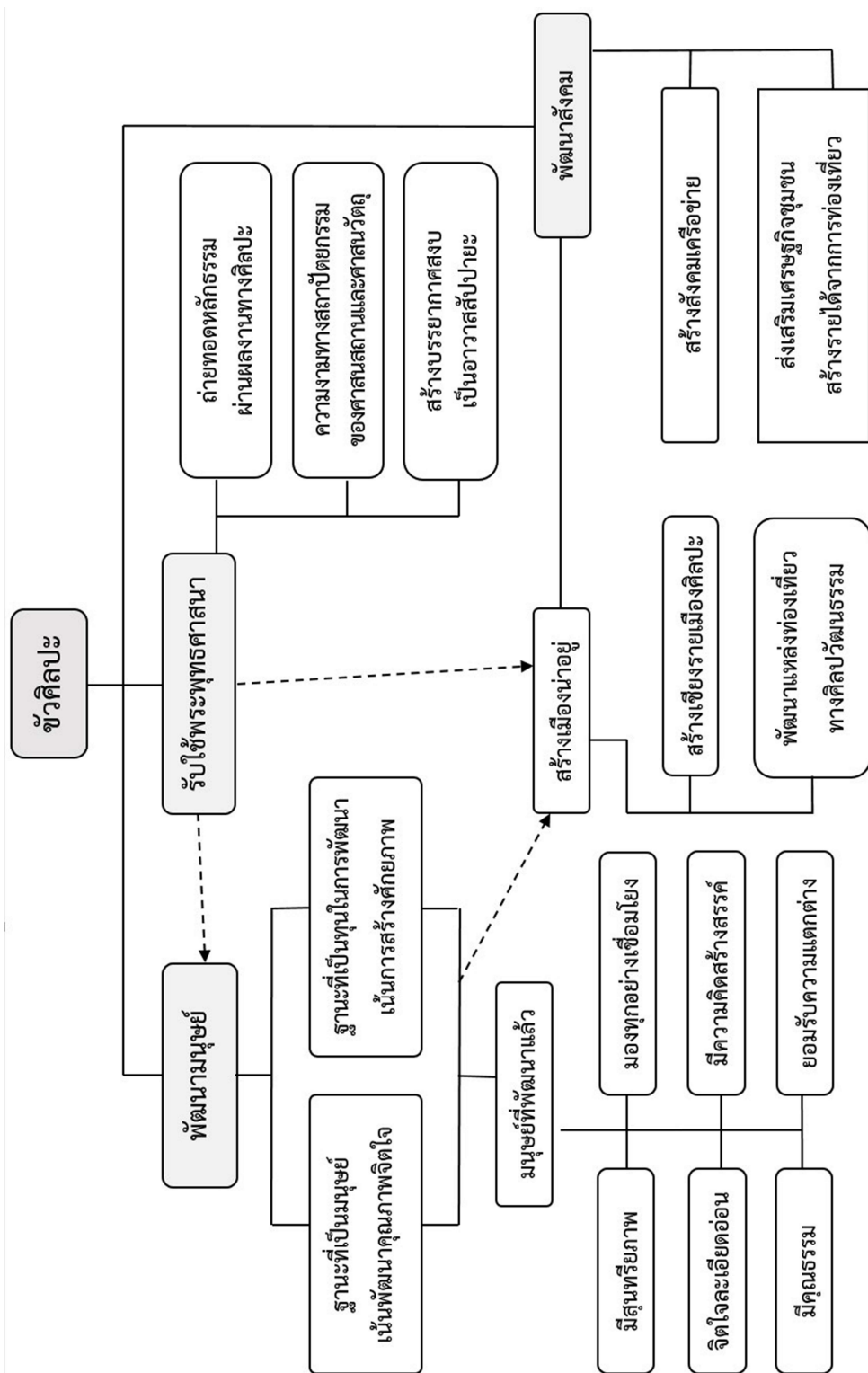
วันนี้ยังไม่เห็น มันอยู่ตรงนั้นบ้าง ตรงโน้นบ้าง ตรงนี้บ้าง แต่ก็เพราะศิลปินเข้ามาเหนื่อยเอง เช่น หอนาฬิกาเฉลิมพระเกียรติ วัดร่องชุ่น บ้านดำ ล้วนเป็นพื้นที่เอกชน รวมถึงบ้านศิลปินที่เกิดขึ้น”

ภาพที่ ๔.๒๗ หอนาฬิกาเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดเชียงราย
ที่มา: <https://www.youtube.com/watch?v=5mDaVSZiPuY>

ภาพที่ ๔.๒๘ วัดห้วยปลากั้ง อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย

แผนภาพที่ ๔.๕ กระบวนการพัฒนาสังคมด้วยศิลปะของชวศิลปะ

๔.๓ ปัญหาอุปสรรคและปัจจัยที่มีผลต่อการประยุกต์ใช้ศิลปะในการพัฒนาสังคม

หกปีของการก่อตั้งสมาคมชาวศิลปะเพื่อทำงานทั้งเพื่อตัวศิลปินเองและเพื่อมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม มีอุปสรรคและปัญหาเกิดขึ้นหลายประการ สามารถสรุปได้ดังนี้

๔.๓.๑ ปัญหาด้านนโยบาย

การไม่ได้รับความสนับสนุนจากภาครัฐเป็นอุปสรรคที่สำคัญยิ่งต่อการทำงานของชาวศิลปะ ว.วชิรเมธี ผู้ชื่นชอบศิลปะเป็นการส่วนตัวและให้การสนับสนุนชาวศิลปะมาตั้งแต่ก่อตั้งกล่าวถึงประเด็นนี้ไว้อย่างชัดเจน

“งานศิลปะเป็นเรื่องของคนที่ต้องมีกินสักหน่อย คนไม่มีกินเขาก็ไม่รู้ว่าเขาจะส่งเสริมศิลปะไปทำไม และบังเอิญว่าคนที่อยู่ในภาครัฐไม่ค่อยมีกิน จึงไม่รู้ว่าอะไรคือศิลปะ อะไรคือสุนทรียรส เวลาที่ได้งานศิลปะไปก็เอาไปซุกไว้ในห้อง เอาไปซุกไว้ในซอกในหลืบ ไม่เห็นคุณค่าเลย เขาไม่รู้จักว่างานที่เขาได้อยู่ ยกตัวอย่างเช่น งานของอาจารย์เฉลิมชัยที่ได้คืนมาจากต่างจังหวัด งานศิลปะมูลค่านับสิบล้านบาทกลับเปราะไปด้วยซีเมนต์ลงเสา ก็เพราะว่าเขาเหล่านั้นไม่รู้จักศิลปะ เมื่อไม่รู้จักศิลปะ ต่อให้มีอำนาจ ต่อให้มีเงิน ก็ไม่รู้ว่าจะทำอย่างไรให้เหมาะสม นี่คือปัญหาของระบบราชการที่เรา มีคนเก่ง ๆ แต่เขาไม่เข้าไปอยู่ในระบบราชการ เขาไปอยู่ในภาคเอกชนเสียเป็นส่วนมาก ถ้าอยากให้ภาครัฐเข้ามาช่วยก็ต้องเติมคนเก่ง ๆ เข้าไปอยู่ในภาครัฐ แต่เขาก็ไม่อยากจะเข้าไปอยู่ เพราะอยู่แล้วมันทำงานไม่ได้ มันเหมือนเป็นจระเข้ที่ไปอยู่ในตุ่มมันแหวกว่ายไม่ได้ มังกรที่ไปอยู่ในหนองจระเข้ที่ต้องอยู่ในตุ่ม มันทนไม่ไหวก็หนีออกมาหมด มันเต็มไปด้วยระเบียบที่ออกแบบมาเพื่อให้ทำงานยาก ศิลปินก็คนต่อก็คนที่แม้ว่าจะเข้าไปอยู่ในภาครัฐ สุดท้ายก็ลาออกหมด เพราะจะทำอะไรมากมายก็ได้ เคนเกินก็ได้ การฝากความหวังไว้กับภาครัฐ เป็นการฝากความหวังที่ไม่มีวันจะสมหวัง งานศิลปะต้องอาศัยภาคเอกชนมาช่วยกัน อาตมาเคยทำงานกับภาครัฐมาก่อน แต่มานี้วันนี้อย่างไรด้วยแล้ว เพราะอะไรละ มันเสียเวลาเปล่า บอกกันตรง ๆ ว่ามันเสียเวลา มันไม่มีคนเก่งอยู่ในนั้น ที่พูดนี้ไม่ใช่ข่งนเปรี้ยว แต่ไปเป็นกรรมการมาหลายชุดแล้ว ประชุมเพื่อที่จะนัดประชุม อย่างนี้ไม่เป็นเรื่อง สรุปว่าทำเองดีกว่า ง่ายกว่า ที่เป็นปัญหาก็เพราะว่าในภาครัฐไม่มีคนเก่ง ต่อให้มีเงิน มีอำนาจ ก็ไม่รู้ว่าจะใช้เงินและอำนาจนั้นไปอุปถัมภ์งานศิลปะของชาติบ้านเมืองอย่างไร

คำว่ากินไม่ได้หมายความว่าไม่มีปัญญา คำว่ากินเป็นเรื่องของการขาดความรู้ขาดความเข้าใจ ขาด sense ทางด้านศิลปะ ในเมื่อไม่มีสิ่งเหล่านี้ เขาจึงไม่รู้ว่าจะทำไปทำไม ไข่มุข อย่างหินก้อนหนึ่ง ถ้าเป็นคนที่เขาารู้เรื่องพวกนี้ เขาจะรักษาด้วยชีวิต แต่ถ้าไปอยู่ในมือคนที่ไม่มีกิน เขาก็คิดว่าไม่มีประโยชน์ที่จะไปดูแลอะไร ครั้งหนึ่งได้ไปสหรัฐอเมริกา มีหินก้อนหนึ่งอยู่ที่ริมฝั่งของนิวแฮมเชียร์ นักท่องเที่ยวที่ไปที่นั่นจะต้องไปดู หินก้อนเดียวนี้ ต้องนั่งรถถึงสามชั่วโมงเพื่อจะไปดูที่หินดำ เมื่อไปถึงก็เห็นว่าเป็นหินสีดำที่พบเห็นได้ทั่วไป แต่ที่เขาต้องพามาชมเพราะเขาให้ความสำคัญว่า เมื่อหลายร้อยปีที่ผ่านมา บรรพบุรุษอเมริกากลุ่มแรกที่ลี้ภัยศาสนาจากยุโรป รอดชีวิตมา แล้วมาเหยียบหินก้อนนี้ขึ้นฝั่งที่นิวแฮมเชียร์ ก่อตั้งสหรัฐอเมริกาจนยิ่งใหญ่จนทุกวันนี้คือหินก้อนแรก เพราะฉะนั้นคนที่รู้เรื่องศิลปะก็ต้องเป็นคนที่มีความรู้รอบตัวอย่างนี้ เมื่อเราสร้างงานศิลปะขึ้นมาก็ต้องมีคนดูงานศิลปะ

เป็น เห็นคุณค่าของศิลปะว่ามีความลึกซึ้งแค่ไหน ต่อตัวมันเอง ต่อประวัติศาสตร์ ต่อมนุษยชาติ เราสร้างงานศิลปะก็ต้องสร้างคนที่จะรู้เรื่องศิลปะขึ้นมา แต่ปัญหาก็คือภาครัฐไม่มีคนเหล่านี้ พอไม่มีคนที่มีความรู้ทางศิลปะเข้าไปอยู่ในภาครัฐ จึงไม่มีใครที่จะเข้าใจเรื่องการส่งเสริมศิลปินและศิลปะ ไม่มีทางเลยที่จะคาดหวังความช่วยเหลือจากภาครัฐ ถ้าคนเหล่านั้นเขาไม่รู้เรื่องศิลปะเขาก็ไม่ช่วย คนที่จะช่วยเรื่องพวกนี้ต้องมีความรู้ มีความรักในงานศิลปะ ถ้าไม่มีความรู้และไม่มีความรักในงานศิลปะ มันก็สูญหุญกระแทกไม่ได้”

การสนับสนุนจากภาครัฐที่ช่วยศิลปะต้องการเห็นมากที่สุด การสร้างหอศิลป์ ประจำเมือง เชียงราย “หกปีที่ผ่านมาของขั้วศิลปะเราพยายามที่จะทำให้ภาครัฐมองเห็นว่าหอศิลป์มีความสำคัญกับเมือง รัฐต้องเข้ามาทำหน้าที่ เพราะศิลปินมีหน้าที่สร้างงาน ไม่ควรต้องมาเป็นผู้บริหารหอศิลป์ ศิลปินไม่มีความรู้ทางภัณฑารักษ์ แต่ตอนนี้ก็ต้องช่วยกันไปก่อน”^{๓๒}

ขณะที่ตัวแทนจากสำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย (สศร.) คนหนึ่งกล่าวว่า สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย ไม่มีหน้าที่สร้างหอศิลป์โดยตรง แต่มีหน้าที่ดูแลและสนับสนุนกิจกรรมของหอศิลป์ “งานของเราจะเป็นส่วนของการวิจัยเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้องค์ความรู้ สนับสนุนศิลปินสนับสนุนเด็ก ๆ ในด้านการศึกษาศิลปะ แต่เราไม่ได้ดูแลการสร้างหอศิลป์โดยตรง . . . ทุกครั้งที่ไป เชียงรายเราได้เข้าไปร่วมจัดกิจกรรม แต่ได้งบประมาณไปไม่เยอะ เพราะเรามีสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดทุกจังหวัดที่ต้องจัดกิจกรรม แต่ก็เห็นว่าของเชียงรายค่อนข้างเก่งในการหาผู้สนับสนุนทำให้ได้รับการสนับสนุนจากหลายที่ไม่ได้อิงจากที่เดียว”^{๓๓} อย่างไรก็ตามก็ได้รับการสนับสนุนจาก สศร. ในการสร้างเชียงรายเมืองศิลปะถือเป็นสัญญาณที่ดี

การไม่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐยังคงปรากฏให้เห็นในมิติอื่น ๆ อีก ตามคำบอกเล่าของผู้บริหารขั้วศิลปะคนหนึ่งที่ ขั้วศิลปะไม่สามารถที่จะปักป้ายประชาสัมพันธ์ได้ เพราะจะโดนเก็บภาษีแพงมาก โดยในปีภาษี ๒๕๕๙ ขั้วศิลปะถูกเรียกเก็บภาษีเป็นเงินถึงประมาณ ๒ แสนบาท การนำหลักการประเมินภาษีแบบเดียวกับหน่วยงานธุรกิจมาใช้กับสมาคมขั้วศิลปะ ทำให้แม้แต่การติดป้ายประชาสัมพันธ์กิจกรรมของขั้วศิลปะหน้าอาคารขั้วศิลปะเองก็ไม่สามารถทำได้ เพราะถูกตีความเป็นการโฆษณาในเชิงธุรกิจ ป้ายประชาสัมพันธ์ด้านหน้ามีข้อความได้แค่ ‘เชียงรายเมืองศิลปะ’ หากใส่โลโก้จะโดนเรียกเก็บภาษีเพิ่ม หากมีสีสันทันก็จะโดนเรียกเก็บเพิ่มในอัตราสูงกว่า จึงต้องเลี่ยงด้วยการวาดภาพเพื่อให้มันดูเด่น ก่อนหน้านั้นไม่มีความรู้เรื่องภาษีป้ายก็จัดกันเต็มที่ พอโดนภาษีก็ไปปลดออกค่อย ๆ เรียนรู้และปรับตัว

และการไม่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐยังคงปรากฏให้เห็นในมิติอื่น ๆ อีก ตามคำบอกเล่าของผู้บริหารขั้วศิลปะคนหนึ่งที่ ขั้วศิลปะไม่สามารถปักป้ายประชาสัมพันธ์ได้ เพราะจะโดนเก็บภาษีแพงมาก โดยในปีภาษี ๒๕๕๙ ขั้วศิลปะถูกเรียกเก็บภาษีเป็นเงินถึงประมาณ ๒ แสนบาท การนำหลักการประเมินภาษีแบบเดียวกับหน่วยงานธุรกิจมาใช้กับสมาคมขั้วศิลปะ ทำให้แม้แต่การติดป้าย

^{๓๒} สัมภาษณ์ นายเสียม ยารังษี, ศิลปินสมาชิกขั้วศิลปะ, ๑๔ มีนาคม ๒๕๖๑.

^{๓๓} สัมภาษณ์ นางสาวอัมรา ผางน้ำคำ, นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ, ๑๑ เมษายน ๒๕๖๑.

ประชาสัมพันธ์กิจกรรมของชาวศิลปะหน้าอาคารชาวศิลปะเองก็ไม่สามารถทำได้ เพราะถูกตีความเป็นการโฆษณาในเชิงธุรกิจ ป้ายประชาสัมพันธ์ด้านหน้ามีข้อความได้แค่ ‘เชียงรายเมืองศิลปะ’ หากใส่โลโก้จะโดนเรียกเก็บภาษีเพิ่ม หากมีสีสันทันก็จะโดนเรียกเก็บเพิ่มในอัตราสูงกว่า จึงต้องเลี่ยงด้วยการวาดภาพเพื่อให้ดูเด่น ก่อนหน้านี้ไม่มีความรู้เรื่องภาษีป้ายก็จัดกันเต็มที่ เมื่อเจอภาษีในอัตราสูงก็ต้องปลดออก ค่อย ๆ เรียนรู้และปรับตัว

๔.๓.๒ ปัญหาด้านศิลปิน

จากพื้นฐานของศิลปินที่เต็มไปด้วยความมั่นใจในตนเอง มีตัวตน หลายครั้งพบว่าศิลปินไม่สามารถนำศิลปะออกสู่สังคมได้เพราะขาดทักษะในการสื่อสาร วังนีย์ ผู้จัดการชาวศิลปะ ที่เติบโตมาจากการเรียนศิลปะแต่ทำงานด้านการตลาดมาเป็นเวลานานมองเห็นจุดอ่อนข้อนี้ของศิลปินอย่างชัดเจน “ตอนมาเริ่มงานใหม่ ๆ ติดตามศิลปินไปเสนอโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุนจากผู้ว่าราชการจังหวัด ศิลปินท่านหนึ่งไปถึงก็ตัดพ้อผู้ว่าฯ ว่าขออะไรไม่เคยให้ และชมผู้ว่าฯ กระบี่ให้ฟัง ศิลปินเป็นแบบนี้คิดอย่างไรพูดอย่างนั้น แต่พูดแบบนี้ใครเขาจะให้การสนับสนุน ตอนนั้นผู้ว่าฯ ไม่ฟังเลย แต่ศิลปินอีกท่านหนึ่ง พูดจาดีกว่า มีหลักการ พูดเรื่องเดียวกันเสนอเรื่องเดียวกัน ผู้ว่าฯ ฟัง เราก็เลยคิดว่าศิลปินน่าจะต้องการทักษะในส่วนนี้ การนำเสนอ การปรับบุคลิกท่าทาง เพราะตัวเองก็ต้องฝึกต้องเทรนเรื่องพวกนี้เหมือนกันในการมาทำงานการตลาด”

เช่นเดียวกับสุวิทย์ที่มองเห็นปัญหาในด้านนี้ “อุปสรรคในการนำศิลปะออกสู่สังคม พื้นฐานของแต่ละคนมีไม่เท่ากัน ศิลปินมีทั้งรุ่นอาวุโส รุ่นกลาง และรุ่นใหม่ รุ่นใหม่ยังพอปรับตัวทัศนคติให้ไปในทิศทางเดียวกันได้ รุ่นกลาง ๆ ก็พอได้ แต่รุ่นอาวุโสต้องยกไว้ อุปสรรคสำคัญคือการสื่อสาร การยอมรับ เพราะศิลปินบางคนมีเจตนาสูงยอมรับอะไรได้ยาก แต่ที่เชียงรายยังโชคดีที่มีศิลปินรุ่นใหม่อย่างอาจารย์เฉลิมชัยคอยควบคุมเวลาประชุม”

๔.๓.๓ ปัญหาด้านชุมชน

จังหวัดเชียงรายมีกลุ่มชาติพันธุ์หลากหลาย จึงทำให้มีวัฒนธรรมหลากหลาย วัฒนธรรมมีลักษณะผสมผสาน การเอาศิลปะร่วมสมัยเข้าไปอยู่ในชุมชน ถ้าคนในชุมชนยังไม่เข้าใจหรือไม่ต้องการก็ทำไม่ได้ ต้องอธิบายให้ชุมชนเข้าใจว่าการพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางศิลปวัฒนธรรม สร้างเมืองศิลปะโดยการนำเอาศิลปะร่วมสมัยเข้ามาหรือบริหารจัดการสิ่งที่มีอยู่แล้วให้เป็นระบบเป็น การสร้างงานและเพิ่มรายได้ให้กับคนในชุมชนได้ทำงานอยู่ที่บ้านหรือใกล้บ้านไม่ต้องย้ายถิ่นฐานไปหางานทำที่อื่น

๔.๔ องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง ชาวศิลปะ: กระบวนการสร้างสรรค์ทางศิลปกรรมเพื่อการพัฒนาสังคม ทำให้ได้องค์ความรู้ในการใช้ศิลปะเพื่อพัฒนาสังคมอย่างเป็นกระบวนการดังนี้

๔.๔.๑ เริ่มที่การพัฒนากลุ่มศิลปินเอง

แม้ศิลปินจะเป็นสมาชิกกลุ่มหนึ่งของสังคม แต่เป็นสมาชิกที่มีความเฉพาะตนสูง กล่าวคือ มีทักษะความสามารถที่เฉพาะตนมาก อีกทั้งยังมีแนวโน้มของการเป็นกลุ่มคนที่มีอัตตาหรือความ

เชื่อมั่นในตนเองสูง การจะใช้ศิลปะพัฒนาสังคมจึงต้องเริ่มด้วยการพัฒนากลุ่มของศิลปินเองก่อน ซึ่งชาวศิลปะสามารถจัดการศิลปินด้วยกันได้ค่อนข้างดี และเป็นระบบ สามารถสรุปได้ดังนี้

๑) รวมกลุ่มกันอย่างมีเป้าหมายร่วมกันที่เป็นผลประโยชน์ของทุกคน จุดเริ่มของชาวศิลปะ คือการรวมตัวเพื่อเรียกร้องและผลักดันให้มีการสร้างหอศิลป์ เพื่อเป็นพื้นที่จัดแสดงและจำหน่ายผลงานการสร้างสรรค์ทางศิลปะของศิลปินทุกคน ผลประโยชน์ร่วมตรงนี้ทำให้ศิลปินซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมากในเชียงรายสามารถรวมตัวกันได้ แม้แต่ละคนจะต่างมีภาระในการสร้างสรรค์ศิลปะและการบริหารจัดการพื้นที่สตูดิโอของตนเอง

๒) ผู้ใหญ่สนับสนุนผู้น้อย รุ่นพี่รุ่นช่วยน้อง ส่งเสริมซึ่งกันและกัน จังหวัดเชียงรายมีศิลปินชั้นครูที่ศิลปินทุกคนทุกรุ่นให้ความเคารพและยึดถือเป็นแบบอย่างให้การทำงาน ๒ ท่าน คือ กล้วย ศุขย และ เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ ซึ่งสองท่านได้ให้คำแนะนำในช่วงการรวมกลุ่มกันใหม่ ๆ และให้การสนับสนุนการทำงานมาโดยตลอดเป็นอย่างดี ประเด็นนี้ทำให้เห็นความรักและความสามัคคีของกลุ่มของศิลปินภายใต้องค์กรชาวศิลปะ และได้เห็นความตั้งใจจริงของผู้ใหญ่ที่ได้รับการยอมรับจากสังคมในการร่วมผลักดันและสนับสนุนศิลปินรุ่นน้อง โดยเฉพาะเฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ ที่เข้าร่วมประชุมกับชาวศิลปะด้วยเสมอ หากกล้วยและเฉลิมชัยไม่มีน้ำใจหรือความเอื้อให้กับศิลปินรุ่นน้อง การขับเคลื่อนเพื่อพัฒนาองค์กรศิลปินในนามชาวศิลปะคงทำได้ยาก เพราะขาดศูนย์รวมทางใจที่ทุกคนเคารพและรับฟัง

๔.๔.๒ พัฒนาสมาชิกกลุ่มอื่นในสังคม

เมื่อสามารถบริหารจัดการพัฒนาศิลปินจนสามารถรวมกลุ่มในนามชาวศิลปะได้ ชาวศิลปะก็ขยายไปสู่การพัฒนาสมาชิกกลุ่มอื่นในสังคม ด้วยความตระหนักรู้ว่ามนุษย์เป็นรากฐานที่สำคัญของการพัฒนาสังคม เมื่อมนุษย์ได้รับการพัฒนาที่ถูก มีพื้นฐานที่ดีและเข้มแข็งก็จะสามารถพัฒนาสังคมได้เข้มแข็งตามไปด้วย

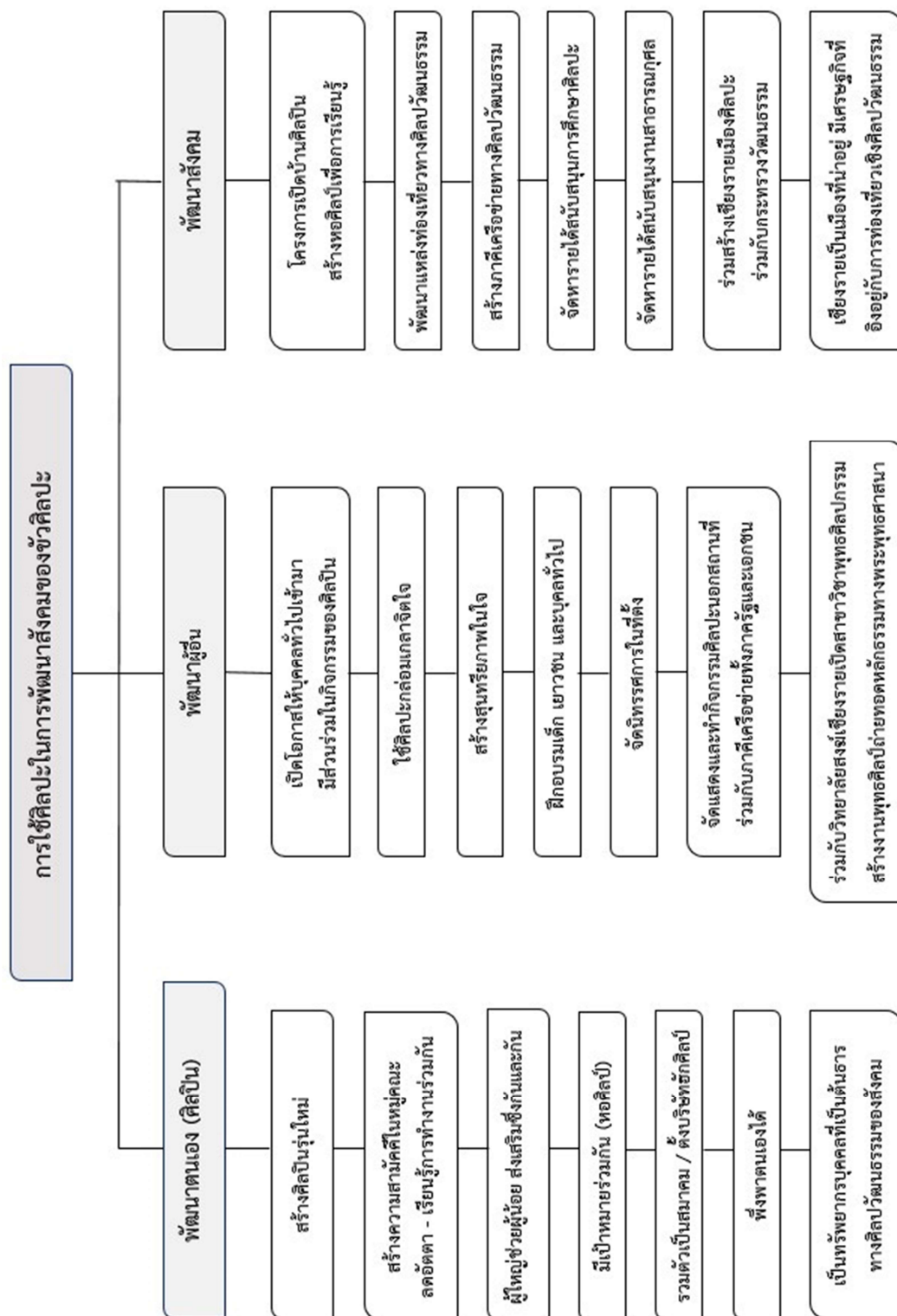
ชาวศิลปะเริ่มต้นพัฒนามนุษย์ด้วยการพัฒนาจิตใจ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญและมีความเกี่ยวข้องกับศิลปะ เนื่องจากศิลปะเป็นเรื่องของนามธรรม เรื่องของเบื้องลึกจิตใจมนุษย์ การทำให้มนุษย์ซาบซึ้งความงาม หรือเข้าถึงสุนทรียภาพของศิลปะ ด้วยการเปิดห้องจัดแสดงนิทรรศการ รวมทั้งการเปิดสอนศิลปะให้กับนักเรียน เยาวชน และบุคคลทั่วไป เป็นการเปิดโอกาสให้ศิลปะได้ค่อย ๆ ซึมซับสู่จิตใจของบุคคลกลุ่มอื่น นำสู่ความละเอียดละไม มีความเข้มแข็งทางจิตใจ และมนุษย์หรือปัจเจกชนที่มีความละเอียดอ่อนทางจิตใจ จะสามารถทำงานทุกอย่างได้อย่างมีสมาธิ นำสู่ประสิทธิภาพในการทำงาน จากปัจเจกขยายสู่การทำงานเพื่อครอบครัวและเพื่อสังคมที่ดีขึ้นตามลำดับ

๔.๔.๓ พัฒนาสังคม

การพัฒนาสังคมของชาวศิลปะสามารถสรุปได้ ๒ ประการ คือ การพัฒนาสังคมโดยเริ่มจากการพัฒนาจิตใจมนุษย์ และการพัฒนาสังคมโดยตรง ด้วยการจัดทำโครงการขับเคลื่อนสังคมด้วยศิลปะในรูปแบบต่าง ๆ เช่น โครงการบ้านศิลปิน ที่เปิดบ้านและสตูดิโอส่วนตัวของศิลปินแต่ละท่านให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวและแหล่งเรียนรู้ อีกทั้งยังช่วยขับเคลื่อนกิจกรรมทางเศรษฐกิจของจังหวัด

เชียงราย หรือการผลักดันให้มีการสร้างสถาปัตยกรรมที่เปี่ยมด้วยคุณค่าทางศิลปะ เช่น วัดร่องขุน หอนาฬิกาเฉลิมพระเกียรติ และวัดวาอารามต่าง ๆ รวมถึงประติมากรรมในที่สาธารณะ ทำให้เชียงรายเป็นเมืองที่มีตัวตนทางศิลปะ จนสามารถเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญได้ด้วยตัวเอง ไม่ใช่เพียงทางผ่านสู่เชียงใหม่

จะเห็นได้ว่าการเกิดขึ้นและดำรงอยู่ของขั้วศิลปะแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการของการเคลื่อนไหวทางสังคมเพื่อใช้ศิลปะเป็นเครื่องมือในการพัฒนาสังคมที่สำคัญยิ่งของศิลปินเชียงราย โดยเริ่มจากการสร้างพื้นที่ทางศิลปะในพื้นที่ส่วนตัว เพื่อผลประโยชน์ส่วนตนของศิลปินเอง สู่การรวมตัวกันสร้างพื้นที่สาธารณะทางศิลปะเพื่อประโยชน์ส่วนร่วมและเพื่อเกื้อกูลศิลปินด้วยกันเอง ซึ่งการรวมตัวกันในลักษณะนี้เป็นตัวอย่างที่ดีที่ศิลปินในพื้นที่เองสามารถนำไปประยุกต์ให้เข้ากับบริบทของชุมชนตัวเองได้ ซึ่งกระบวนการนำศิลปะหรือศิลปินเข้ามาสู่การพัฒนาสังคมของขั้วศิลปะนั้น เป็นกระบวนการที่ทุกสังคมหรือวงการสามารถนำไปใช้ได้ กล่าวคือ เริ่มต้นที่พัฒนาตนเองและกลุ่มของตนเอง ขยับสู่การพัฒนาผู้อื่น แล้วค่อยก้าวสู่การพัฒนาสังคม สามารถสรุปองค์ความรู้ในการใช้ศิลปะในการพัฒนาสังคมของขั้วศิลปะได้ดังแผนภาพที่ ๔.๖

แผนภาพที่ ๔.๖ องค์ความรู้ในการใช้ศิลปะพัฒนาสังคมของชาวศิลปะ

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “ข้าวศิลปะ: กระบวนการสร้างสรรค์ทางศิลปกรรมเพื่อการพัฒนาสังคม” เกิดขึ้นด้วยความสนใจส่วนตัวของผู้วิจัยในฐานะนิสิตสาขาพัฒนาการทางสังคม ที่ใคร่รู้ว่าศิลปะจะเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาสังคมได้อย่างไร เน้นมองไปที่การรวมกลุ่มของศิลปินเพื่อการเข้ามาทำงานเพื่อสังคม โดยเลือกสมาคมข้าวศิลปะซึ่งเป็นการรวมตัวกันของศิลปินเชียงรายเป็นพื้นที่ศึกษา

การศึกษาครั้งนี้ใช้วิธีการทางคุณภาพ เก็บข้อมูลด้วยการลงพื้นที่สัมภาษณ์เชิงลึกผู้ที่เกี่ยวข้องกับข้าวศิลปะทั้งที่เป็นศิลปินและไม่ใช่ศิลปิน รวมผู้บริหารสมาคมรุ่นปัจจุบันและอดีต รวมทั้งหมด ๒๐ ท่าน และการศึกษาทบทวนวรรณกรรม ซึ่งหมายความว่าครอบคลุมถึงงานเขียนและคลิปวิดีโอที่มีผู้เคยบันทึกเรื่องราวเกี่ยวกับข้าวศิลปะเผยแพร่ผ่านทางเว็บไซต์และสื่อต่าง ๆ ใช้กรอบแนวคิดในการพัฒนาสังคมที่เน้นการพัฒนาจิตใจของมนุษย์เป็นพื้นฐานของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ประกอบกับใช้แนวคิดเมืองสร้างสรรค์ขององค์กร UNESCO และ UNCTAD เป็นแนวทางในการวิจัยและเก็บข้อมูล มุ่งตอบวัตถุประสงค์การวิจัยซึ่งมี ๓ ประการคือ ๑) ศึกษารูปแบบการสร้างและการบริหารองค์กรของข้าวศิลปะ จังหวัดเชียงราย ๒) เพื่อศึกษาการสร้างสรรค์ทางศิลปกรรมเพื่อการพัฒนาสังคมของข้าวศิลปะ จังหวัดเชียงราย ๓) เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างสรรค์ทางศิลปกรรมเพื่อการพัฒนาสังคมของข้าวศิลปะ จังหวัดเชียงรายและศึกษาวิธีการที่ข้าวศิลปะใช้การบริหารจัดการปัญหาและอุปสรรคนั้น ๆ

ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้

๕.๑.๑ รูปแบบการสร้างและการบริหารองค์กรของข้าวศิลปะ พบว่าข้าวศิลปะเริ่มต้นจากการรวมตัวของศิลปินที่ต้องการพื้นที่สาธารณะทางศิลปะ ด้วยการเรียกร้องภาครัฐให้มีการก่อตั้งหอศิลป์ประจำจังหวัดเชียงราย จากการที่เชียงรายเป็นจังหวัดที่มีศิลปินจำนวนมาก ผลงานศิลปะจึงมีมากสมควรแก่การมีสถานที่จัดแสดงและจำหน่ายผลงานศิลปะในระดับจังหวัด สามารถกล่าวได้ว่าข้าวศิลปะเป็นพัฒนาการขั้นที่สองของการสร้างพื้นที่ศิลปะของศิลปินเชียงราย ต่อยอดจากการสร้างพื้นที่ทางศิลปะขั้นแรกที่เป็นการสร้างในลักษณะปัจเจกบุคคลคือต่างคนต่างสร้าง

แต่การเรียกร้องไม่เป็นผลแม้จะมีการรวมตัวกันเคลื่อนไหวมานานเกินกว่า ๑๐ ปี ภายหลังมีการปรับยุทธศาสตร์ใหม่จากการรวมตัวอย่างไม่เป็นทางการ ปรับแผนมาสู่การรวมตัวในรูปของกองทุนเพื่อศิลปิน โดยได้รับการสนับสนุนจากเฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ ศิลปินรุ่นใหญ่ของจังหวัด

เขียนรายได้เงินตั้งต้นในการจัดตั้งกองทุนจำนวน ๕ แสนบาท ต่อมามีการขายหุ้นให้ศิลปินในจังหวัดได้ เข้ามามีส่วนร่วมกับกองทุนมากขึ้น

การตั้งกองทุนแม้จะมีการรวมตัวที่เป็นกลุ่มเป็นก้อนมากขึ้น มีการบริหารจัดการที่เป็นระบบมากขึ้นเพราะมีปัจจัยเรื่องเงินเข้ามาเกี่ยวข้อง แต่กองทุนที่จัดตั้งขึ้นมาไม่ได้มีสถานะทางกฎหมาย ต่อมาจึงมีการจดทะเบียนเป็นสมาคมเพื่อให้มีฐานะของนิติบุคคลตามกฎหมาย สามารถทำงานเพื่อศิลปินที่เป็นสมาชิกได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น วัตถุประสงค์สำคัญของสมาคมคือเพื่อสนับสนุนศิลปินให้มีช่องทางในการนำเสนอผลงานออกสู่สังคมมากขึ้น โดยมีการสร้างอาคารชั่วคราวศิลปะ เป็นพื้นที่ทางกายภาพที่เชื่อมศิลปะและศิลปินเข้ากับสังคมภายนอก เมื่อดำเนินงานไปได้ระยะหนึ่งชั่วคราวศิลปะเริ่มมองเห็นจุดอ่อนของการจดทะเบียนเป็นสมาคมซึ่งภายใต้กฎหมายไม่สามารถประกอบกิจกรรมเชิงพาณิชย์เพื่อผลกำไรได้ ทำให้องค์กรไม่สามารถบริหารจัดการตัวเองเพื่อประโยชน์ที่จับต้องได้ของศิลปิน อีกทั้งไม่สามารถขยายเติบโตองค์กรตัวเองได้ จึงมีการจัดตั้งบริษัทอักษศิลป์จำกัดขึ้นมา เพื่อทำหน้าที่เชิงธุรกิจให้กับชั่วคราวศิลปะ ทำให้ชั่วคราวศิลปะเป็นการรวมตัวกันของศิลปินที่ทำให้เห็นว่าศิลปะและการบริหารจัดการตัวเองด้วยแนวทางการตลาดสามารถเกิดขึ้นและดำรงอยู่ได้

๕.๑.๒ การสร้างสรรค์ทางศิลปกรรมเพื่อการพัฒนาสังคมของชั่วคราวศิลปะ จังหวัด

เขียนรายได้ผลการศึกษาพบว่า ชั่วคราวศิลปะวางบทบาทตัวเองในการพัฒนาสังคม โดยเน้นที่การพัฒนา มนุษย์ใน ๒ ด้านด้วยกัน คือทั้งในฐานะที่เป็นมนุษย์ ที่ต้องเน้นพัฒนาคุณภาพจิตใจ ให้มีความละเอียดอ่อน และมีสุนทรีย์ในการใช้ชีวิต ซึ่งตรงนี้ชั่วคราวศิลปะมองว่าเป็นบทบาทหน้าที่โดยตรงของ ศิลปะ เพราะศิลปะเป็นเรื่องของนามธรรม ทำงานกับเบื้องลึกจิตใจมนุษย์ ชั่วคราวศิลปะทั้งในภาพของ องค์กร และภาพของสมาชิกปัจเจกชนของศิลปะจึงมีกิจกรรมที่เน้นการพัฒนาจิตใจของมนุษย์ให้ ละเอียดอ่อน ประณีต โดยใช้ศิลปะเป็นเครื่องมือ เช่น การจัดนิทรรศการแสดงศิลปะเปิดให้ประชาชน เข้าชมฟรีโดยไม่คิดค่าบริการ การจัดคอร์ส อบรม และฝึกทักษะวาดรูปให้กับนักเรียนและบุคคลทั่วไป เป็นต้น การพัฒนามนุษย์อีกด้านหนึ่งคือการพัฒนาในฐานะที่มนุษย์เป็นทรัพยากรหรือต้นทุนในการ พัฒนาสังคม ซึ่งประเด็นเป็นการเน้นการสร้างศักยภาพและทักษะในด้านต่าง ๆ ซึ่งชั่วคราวศิลปะเน้นไปที่ การพัฒนามนุษย์ในแวดวงศิลปะด้วยกันเอง ทั้งนี้ชั่วคราวศิลปะยืนอยู่บนฐานความจริงว่า ศิลปินมีหลาย ระดับ ทั้งระดับใหญ่ที่มีชื่อเสียงสามารถประกอบอาชีพศิลปินเลี้ยงตัวเองและครอบครัวได้อย่างสบาย รุ่งกลางที่กำลังอยู่ระหว่างการสร้างชื่อเสียง และรุ่นใหม่หรือรุ่นเล็กที่ยังต้องดิ้นรน สมาคมชั่วคราวศิลปะ มองว่าเป็นความจำเป็นที่ศิลปินจะต้องช่วยเหลือดูแลกันเอง เพราะแม้จะเป็นอาชีพที่ได้รับการยกย่อง แต่ก็ไม่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาล ศิลปินต้องดูแลช่วยเหลือตัวเอง ชั่วคราวศิลปะจึงวางระบบให้ศิลปิน รุ่นใหญ่คอยช่วยเหลือรุ่นน้อง ๆ ที่รองลงมา ทั้งนี้โดยได้รับความสนับสนุนจากศิลปินรุ่นใหญ่ด้วย การ พัฒนาคอนครีตนี้ทำให้ศิลปินรุ่นหลัง ๆ สามารถตั้งตัวได้ และหลายคนกลับไปทำงานเพื่อสังคม เช่นการ ทำงานศิลปะรับใช้พระพุทธศาสนา

การพัฒนาสังคมด้วยการใช้ศิลปะของสมาคมข้าศิลปิน ดำเนินไปอย่างเป็นระบบ เป็นกระบวนการ ดังแผนภาพที่ ๔.๖ ที่แสดงในบทที่ ๔ กล่าวคือ เริ่มที่การพัฒนาตนเองคือพัฒนาศิลปิน ขยับขึ้นไปสู่การพัฒนาจิตใจและศักยภาพผู้อื่นจนสุดท้ายก้าวสู่การพัฒนาสังคม ซึ่งมีทั้งโครงการที่พัฒนาโดยตรง เช่น การนำศิลปะเข้าไปพัฒนาเศรษฐกิจของเมืองเชียงราย เช่น การจัดโครงการบ้านศิลปิน การนำศิลปะไปเชื่อมโยงกับโลกกีฬาเพื่อตอบโจทย์ความต้องการของสังคม เช่น การแข่งขันกีฬาแห่งชาติครั้งที่ ๔๖

๕.๑.๓ ปัญหาอุปสรรคและปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างสรรค์ทางศิลปกรรมเพื่อการพัฒนาสังคมของข้าศิลปิน จังหวัดเชียงราย พบว่าอุปสรรคสำคัญคือการไม่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ ที่ยังแสดงให้เห็นว่ามีความไม่เข้าใจในบทบาท หน้าที่ และความสำคัญของศิลปะ ที่มีต่อการพัฒนาสังคม ซึ่งปรากฏให้เห็นในรูปของการให้ความสนับสนุนด้านงบประมาณอย่างจำกัด หรือการไม่สนับสนุนการสร้างหอศิลป์ประจำจังหวัดเชียงราย ไปจนถึงการที่ข้าศิลปินถูกเรียกเก็บภาษีในระดับเดียวกับองค์กรธุรกิจที่แสวงหาผลกำไร ปัญหาอีกประการหนึ่งเป็นปัญหาที่เนื่องด้วยตัวศิลปินเอง ที่ขาดทักษะในการสื่อสารทำให้ไม่สามารถถ่ายทอดหรือนำเสนอให้ผู้มีอำนาจมองเห็นความสำคัญของศิลปะและผลงานศิลปะ รวมถึงให้การสนับสนุนได้ และการขาดทักษะทางการตลาดที่จะช่วยประชาสัมพันธ์และเชื่อมโยงศิลปะเข้ากับสังคม ซึ่งประการหลังนี้พบว่ากำลังมีการพยายามปรับแก้ด้วยการเปิดรับบุคคลที่มีความสามารถด้านประชาสัมพันธ์และการตลาดเข้ามาช่วยเสริมงานของข้าศิลปินในส่วนนี้ ส่วนในด้านปัจจัยสนับสนุน พบว่าศิลปินเชียงรายมีการรวมกลุ่มกันอย่างเหนียวแน่น มีการทำกิจกรรมร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ มีการทำงานในลักษณะจิตอาสาเพื่อสังคมมาโดยตลอด ทำให้ได้รับการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องจากองค์กรเอกชนมากมาย และการที่ข้าศิลปินพยายามวางตำแหน่งเป็นองค์กรทางการศึกษา ถ่ายทอดความรู้ทางศิลปะเพื่อพัฒนาคนจึงเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ข้าศิลปินได้เป็นที่รู้จักและเติบโตมาจนทุกวันนี้

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

๕.๒.๑ การสร้างสรรค์ทางศิลปกรรมของข้าศิลปินจังหวัดเชียงราย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ทำให้ผู้วิจัยได้พบเห็นสภาพการณ์ที่แตกต่างจากที่เคยรับรู้มาในกรณีของศิลปิน ทั้งนี้ศิลปินเป็นกลุ่มคนเฉพาะชั้นชื่อว่ามืโอโก้ หรืออัตราตัวตนสูงมาก เข้าหาได้ยาก ซึ่งศิลปินหลายคนและผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อการทำวิจัยครั้งนี้ก็ยอมรับเช่นนั้น แต่จากการสัมผัสโดยตรงพบว่าศิลปินหลายคนมีโอโก้เฉพาะในการสร้างสรรค์งานศิลปะ ในส่วนความเป็นมนุษย์พวกเขาก็ไม่แตกต่างจากบุคคลกลุ่มอื่น พร้อมทั้งจะทำงานเพื่อผู้อื่น และเพื่อสังคม ยอมรับในจุดอ่อนของตนเอง เช่น การขาดทักษะทางการสื่อสาร การนำเสนอ หรือถ่ายทอดความคิดของตนสู่สังคม ขณะเดียวกันศิลปินทุกคนที่ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ล้วนมีอัธยาศัยดี พร้อมให้การสนับสนุนการทำวิจัย รวมถึงการแนะนำให้สัมภาษณ์ศิลปินท่านอื่นเพิ่มเติมเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนรอบด้านที่สุด ซึ่งทั้งสองประเด็นนี้ถือเป็นจุดแข็งของข้าศิลปินที่ทำให้สามารถพัฒนาองค์กรของตนเองขึ้นมาได้ โดยที่ใน

ช่วงแรกไม่ได้รับความสนับสนุนจากองค์กรภายนอกเลย หากศิลปินมองไม่เห็นหรือไม่ยอมรับจุดอ่อนของตนเองว่าขาดทักษะ ความเชี่ยวชาญในด้านอื่น หรือถือว่าตนอยู่สูงกว่าสมาชิกกลุ่มอื่นในสังคม นอกจากจะไม่สามารถพัฒนาองค์กรหรือกลุ่มก้อนของตัวเองได้ ยังยากที่พวกเขาจะเชื่อมต่อศิลปะเข้ากับสังคมภายนอกได้

การดำเนินงานของขั้วศิลปะแม้จะตั้งมาถึง ๖ ปีแล้ว ก็ยังถือได้ว่าเป็นช่วงของการลองถูกลองผิด คุณลักษณะสำคัญประการหนึ่งของขั้วศิลปะที่ผู้วิจัยพบคือ การประเมินผลตนเอง และหาทางพัฒนาปรับปรุงตนเองตลอดเวลา ในช่วงแรกของการดำเนินงานเมื่อพบว่าตนเองมีจุดอ่อนเรื่องการประชาสัมพันธ์ และการตลาด ก็มีการปรับทีมบริหารด้วยการรับบุคคลภายนอกที่มีทักษะและความรู้ด้านการตลาดเข้ามาช่วย จากที่เคยขาดทุน เป็นหนี้ ก็สามารถปลดหนี้และมีรายได้มากกว่ารายจ่าย หรือการวางรูปแบบกรรมการบริหารสมาคม ที่ในยุคแรก ใช้การเลือกตั้งกึ่งบังคับ ทำให้หลายคนที่ไม่อยากทำหน้าที่บริหารองค์กรต้องเข้ามาเป็นกรรมการบริหาร จึงไม่สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร เมื่อถึงวาระการเลือกตั้งกรรมการบริหารยุคที่สองก็มีการปรับยุทธศาสตร์เลือกตั้งเฉพาะนายกสมาคมฯ เพียงคนเดียว แล้วให้นายกฯ ไปคัดสรรทีมงานคนอื่นเอง บนพื้นฐานไว้วางใจตัวนายกฯ ที่พวกเขาเลือกมา และบนพื้นฐานความคิดว่าจะได้คนที่เต็มใจมาทำงาน และสามารถทำงานได้สอดคล้องกันเข้ามา อันจะทำให้องค์กรเดินไปข้างหน้าได้อย่างสมบูรณ์ การไม่หยุดนิ่ง การมีพลวัตและการรู้จักประเมินตนเองตลอดเวลาของสมาคมขั้วศิลปะเช่นนี้เอง ทำให้ขั้วศิลปะสามารถพัฒนาองค์กรได้ก้าวหน้า และมีแนวโน้มที่จะมีความเข้มแข็งยิ่งขึ้น

๕.๒.๒ การสร้างสรรค์ทางศิลปกรรมเพื่อการพัฒนาสังคมของขั้วศิลปะจังหวัด เชียงราย

ในส่วนของการเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาสังคมนั้น เห็นได้ชัดว่าขั้วศิลปะเน้นในจุดที่ศิลปินมีความถนัดคือการพัฒนาจิตใจ และการสร้างสุนทรียภาพให้เกิดขึ้นในใจของสมาชิกกลุ่มอื่น ๆ ในสังคม เพราะนอกจากจะเป็นการส่งเสริมให้จิตใจมนุษย์มีความละเอียดอ่อนแล้ว ยังทำให้เห็นคุณค่าของศิลปะด้วยว่าเป็นเรื่องที่จับต้องได้ และไม่ว่าจะตั้งใจหรือไม่ก็ตามการนำศิลปะมาพัฒนาสังคมในแนวทางของขั้วศิลปะ เช่น การทำโครงการบ้านศิลปิน ที่ศิลปินเปิดบ้านและสตูดิโอซึ่งเป็นห้องทำงานส่วนตัวให้นักท่องเที่ยวได้เข้าชม หรือการสร้างวัดร่องขุ่น บ้านดำ และหอนาฬิกากลางเมืองเชียงราย (แม้จะดำเนินการเสร็จก่อนการเกิดขึ้นของขั้วศิลปะ แต่บุคคลที่เกี่ยวข้องคือเฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ และถวัลย์ ดัชนี ก็เป็นที่ปรึกษาและเป็นผู้ให้การสนับสนุนคนสำคัญของขั้วศิลปะ อีกทั้งแนวทางที่ขั้วศิลปะเข้ามาพัฒนาสังคม ก็ใกล้เคียงกับแนวทางของศิลปินทั้งสองท่านนี้) ล้วนแต่ส่งผลกระตุ้นเศรษฐกิจของเมืองเชียงราย ทำให้เชียงรายสร้างตัวตนขึ้นมาในฐานะเมืองท่องเที่ยวทางศิลปะและวัฒนธรรมได้ รวมถึงสอดคล้องกับแนวคิดของการสร้างเมืองสร้างสรรค์และเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ซึ่ง UNCTAD (United Nations Conference on Trade and Development) การประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการค้าและการพัฒนา) ให้การสนับสนุนอยู่ การทำงานของขั้วศิลปะจึงเป็นการทำงานที่ควรได้รับการสนับสนุน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **สุดารัตน์ อุทธารัตน์** ที่ศึกษาเกี่ยวกับ

คุณลักษณะเมื่อนำอยู่ ๑๐ ประการของเมืองเชียงใหม่ โดยอิงเกณฑ์คุณสมบัติทางกายภาพของเมือง นำอยู่ขององค์การอนามัยโลก ได้แก่ ๑) มีระบบขนส่งสาธารณะแบบประจำทางที่มีประสิทธิภาพ ๒) มีการใช้ประโยชน์ที่ดินแบบผสมผสานและสอดคล้องกัน ๓) ความหลากหลายของอาคารที่มีความกลมกลืนกันทั้งอาคารเก่าและอาคารใหม่ ๔) ย่านที่พักอาศัยกระจายตัวอยู่ทั่วเมือง ๕) มีลานสาธารณะกระจายตัวอยู่ตามย่านสำคัญ ๖) มีเส้นทางดึงดูดจากผู้คนภายนอก ๗) พื้นที่สีเขียว ต้นไม้ริมถนน สวนหลังคา ๘) ระบบการสัญจรเชื่อมต่อจากเมืองสู่ภายนอกที่มีประสิทธิภาพ ๙) แหล่งเพาะปลูกใกล้เมืองหรือในเมือง ๑๐) ร้านค้าริมทางเดินเท้าและระบบการจอดรถที่มีระเบียบ โดยผู้วิจัยนำคุณลักษณะทั้ง ๑๐ ประการให้ประชาชนของเมืองเชียงใหม่แสดงความคิดเห็นว่าในปัจจุบันเมืองเชียงใหม่มีคุณลักษณะของเมื่อนำอยู่เป็นอย่างไร ผลการศึกษาพบว่าชาวเชียงใหม่ยังไม่รู้สึกว่าเชียงใหม่เป็นเมื่อนำอยู่ โดยเฉพาะด้านของบริการขนส่งสาธารณะและความหลากหลายของอาคารในเมือง ในที่นี้จะขอลำถึงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวกับความหลากหลายของอาคารในเมือง เนื่องจากมีความสัมพันธ์กับการศึกษาชิ้นนี้ โดยสุภารัตน์พบว่าชาวเชียงใหม่มองว่าอาคารในปัจจุบันของเชียงใหม่ขาดเสน่ห์ ทั้งนี้ในช่วง ๕๐ ปีที่ผ่านมา มีการปรับปรุงอาคารเก่าเพื่อสร้างใหม่ แต่เมืองที่สร้างใหม่ขาดความน่าอยู่ เพราะไม่มีชีวิตชีวาจากความหลากหลายของสถาปัตยกรรม เนื่องจากการสร้างเมืองใหม่คำนึงถึงผลทางด้านการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นหลัก อีกทั้งมีการเปลี่ยนมือเจ้าของที่ดิน และเจ้าของอาคาร คนภายนอกเข้ามาครอบครองที่ดินและอาคารใหม่กันมากขึ้น ความรักความหวงแหนหรือเห็นความงามของเมืองเชียงใหม่จึงลดน้อยลง การสร้างอาคารใหม่ไม่ได้รับความสนใจในเชิงศิลปวัฒนธรรม ขาดการอนุรักษ์อาคารเก่า ชาวเชียงใหม่มองว่าอาคารที่ยังคงสะท้อนสถาปัตยกรรมของเชียงใหม่ได้เหลือเพียงวัดเท่านั้น ส่วนอาคารบ้านเรือนเปลี่ยนแปลงไปจนขาดเสน่ห์ความเป็นเมืองเชียงใหม่แล้ว

และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ **จุลดิษฐ์ อุปฮาด** ที่ศึกษาเรื่อง "บทบาททัศนศิลป์กับการพัฒนาสังคม" ผลการวิจัยพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ทัศนศิลป์มีบทบาทกับการพัฒนาสังคมด้านจิตใจ ด้านประโยชน์ใช้สอย ด้านอาชีพ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสืบสานวัฒนธรรม ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านบันทึกสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสังคม ด้านความคิดสร้างสรรค์ ด้านการศึกษา ด้านพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในสังคมและด้านความเจริญรุ่งเรืองของสังคมและประเทศชาติอยู่ในระดับมาก สำหรับด้านการเมือง ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นด้วยในระดับปานกลาง และเมื่อวิเคราะห์จำแนกตามเพศ วุฒิทางศิลปะ สถานที่ทำงาน ตำแหน่งหน้าที่ ประสบการณ์ และระดับการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ที่มีอายุ วุฒิทางศิลปะ ตำแหน่งหน้าที่ ประสบการณ์ และการศึกษาสูงกว่า มีความคิดเห็นต่อบทบาททัศนศิลป์กับการพัฒนาสังคมอยู่ในระดับสูงกว่าผู้ตอบแบบสอบถามกลุ่มอื่น ๆ ที่มีอายุ วุฒิทางศิลปะ ตำแหน่งหน้าที่ ประสบการณ์และระดับการศึกษาต่ำกว่า

๕.๒.๓ ปัญหาอุปสรรคและปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างสรรค์ทางศิลปกรรมเพื่อการพัฒนาสังคมของชาวศิลปะ จังหวัดเชียงราย

กระบวนการรวมกลุ่มของศิลปินและการใช้ศิลปะเข้ามามีบทบาทหน้าที่ในการพัฒนาสังคมของชาวศิลปะ เป็นกระบวนการที่ภาคส่วนอื่น ๆ ควรได้นำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนากลุ่มก้อนของตนเอง และการแสวงหาพื้นที่ทางสังคมเพื่อให้ตนเองได้มีบทบาท แม้จะกำเนิดเริ่มแรกจากการรวมกลุ่มที่ต้องการร้องหาการสนับสนุนจากภาครัฐในการตั้งหอศิลป์ เมื่อไม่ได้รับการสนับสนุนก็ไม่ได้เลิกล้มความคิด แต่กลับยืนหยัดในการรวมกลุ่มสนับสนุนและพัฒนาตนเองก่อน ทำให้สังคมภายนอกเห็นถึงศักยภาพของตนเอง รวมถึงการวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็งของตนเองแล้วมุ่งพัฒนาตนเองก่อน จะออกไปพัฒนาผู้อื่น และสังคม จนทำให้ค่อย ๆ ได้รับการสนับสนุนทั้งจากภาครัฐและเอกชน เป็นตัวอย่างที่ดีแก่ชุมชนในการรวมกลุ่มและพึ่งพาตนเองของภาคประชาชน

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะต่อภาครัฐ

๑) ภาครัฐทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ ควรมองเห็นคุณค่าและความสำคัญของศิลปินในฐานะสมาชิกกลุ่มหนึ่งของสังคม ที่มีศักยภาพพัฒนาสังคมตามแนวทางของตนเอง และควรให้พื้นที่กับศิลปินในการใช้ศิลปะเข้ามาพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจ สร้างทางเลือกในการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์บนฐานของการใช้ความคิดสร้างสรรค์

๒) ควรสนับสนุนการหาที่ตั้งให้ชาวศิลปะแทนการเช่าที่วัดอยู่ เพื่อช่วงแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายในการเช่าสถานที่ และเพื่อให้มีที่ตั้งถาวร

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะต่อสมาคมชาวศิลปะ

ควรทำงานเชิงรุกให้มากขึ้น เพื่อให้สาธารณะมองเห็นคุณค่าและความสำคัญของศิลปะในการพัฒนาตนเองและพัฒนาสังคมมากขึ้น อาจร่วมมือกับองค์กรอื่นทำกิจกรรมให้มากขึ้น

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะต่อการทำวิจัยในประเด็นที่เกี่ยวข้องในอนาคต

๑) ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบกลุ่มศิลปินกลุ่มอื่น ที่มีการรวมตัวกันทำงานพัฒนาสังคม เพื่อให้เห็นความเหมือนหรือความหลากหลายของกระบวนการพัฒนาสังคมโดยกลุ่มศิลปิน

๒) ควรมีการศึกษาลงลึกไปที่บทบาทเฉพาะด้านของการใช้ศิลปะพัฒนาสังคมเช่น ศิลปะกับการถ่ายทอดคำสอนทางพระพุทธศาสนา หรือบทบาทของศิลปะในการพัฒนามนุษย์ในยุคทุนนิยม

๓) ควรมีการศึกษาประเมินผลการทำงานเพื่อสังคมของชาวศิลปะ

๔) ในภายหน้าหากมีการก่อตั้งหอศิลป์โดยภาครัฐขอเสนอให้มีการศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการทำงานของชาวศิลปะกับหอศิลป์กับการทำงานเพื่อการพัฒนาสังคม

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

(๑) หนังสือ:

กมล อุดุลพันธ์. กวี รัชชน. เชิดวิทย์ ฤทธิประศาสน์ และสุจิตรา ธนาคันต์. การบริหารการพัฒนา.

พิมพ์ครั้งที่ ๙. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๓๙.

ทินพันธ์ นาคะตะ. รัฐศาสตร์ : ทฤษฎี แนวความคิด ปัญหาสำคัญและแนวทางการศึกษาวิเคราะห์
การเมือง. กรุงเทพมหานคร: โครงการเอกสารและตำราสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหาร
ศาสตร์, ๒๕๔๑.

ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์. กาญจนาก้าวเทพ และกนกศักดิ์ แก้วเทพ. วิถีใหม่แห่งการพัฒนา: วิถีวิทยา
ศึกษาสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๓.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). การพัฒนาที่ยั่งยืน. พิมพ์ครั้งที่ ๑๗. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์
บริษัทสหธรรมิก จำกัด, ๒๕๕๓.

พระมหาสุทนต์ อาภากร. พระพุทธศาสนากับการพัฒนาสังคม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙.

พวงเพชร สุรัตน์กุล และเมธามาลย์ ราชภัณฑารักษ์. (บก.). มนุษย์กับสังคม Man and Society.
กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๕.

พีรตร แก้วลาย และทิพย์สุดา จันทน์แจ่มหล้า. เมืองสร้างสรรค์: แนวทางการพัฒนาเมืองจาก
สินทรัพย์สร้างสรรค์ท้องถิ่นไทย. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๕๖.

ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒. (กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์
พับลิเคชั่นส์, ๒๕๔๖).

เรวัตร์ ดีแก้ว. “เรื่องเล่าจากบ้านดำ”. Art Record ฉบับหอศิลป์ร่วมสมัยเชียงราย. เชียงราย:
โรงพิมพ์อินเตอร์พริ้นท์, ๒๕๔๘.

วรณัฐ สปิยารักษ์. เอกสารประกอบการสอน รายวิชาการพัฒนาสังคม. กรุงเทพมหานคร: คณะ
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์,
๒๕๕๘.

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต). พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์. พิมพ์ครั้งที่ ๑๒.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘.

สัญญา สัญญาวิวัฒน์. ทฤษฎีและกลยุทธ์การพัฒนาสังคม. พิมพ์ครั้งที่ ๘. กรุงเทพมหานคร:
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

(๒) บทความ:

กองทุนศิลปินเชียงราย (ข้าวศิลปะ). “ประวัติความเป็นมา กว่าจะมาเป็นข้าวศิลปะ”. รายงานประจำปี

กองทุนศิลปินเชียงราย (ข้าวศิลปะ). (๒๕๕๓): ๑.

ชูลีรัตน์ เจริญพร. “เมื่อนำอยู่: แนวคิดเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างมีส่วนร่วม กรณีศึกษาชุมชนหลักหก

ตำบลหลักหก อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี”. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัย

ราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์. ปีที่ ๑๑ ฉบับพิเศษ (พฤศจิกายน ๒๕๖๐): ๕.

_____ “เมื่อนำอยู่: แนวคิดเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างมีส่วนร่วม กรณีศึกษาชุมชนหลักหก

ตำบลหลักหก อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี”. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัย

ราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์. ปีที่ ๑๑ ฉบับพิเศษ (พฤศจิกายน ๒๕๖๐)

: ๘-๙.

สุดารัตน์ อุทธารัตน์. “คุณลักษณะเมื่อนำอยู่ ๑๐ ประการของเมืองเชียงใหม่”. Academic

Journal of Architecture. (๒๕๓๕): ๙๕-๑๐๔.

สมลักษณ์ ปันติบุญ, รายงานการประชุมใหญ่ครั้งที่ ๒ กองทุนศิลปินเชียงราย. ๑๕ กันยายน ๒๕๕๕.

(๓) วิทยานิพนธ์ :

ธิดารัตน์ นาคบุตร. “การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้สาขาทัศนศิลป์ : กรณีศึกษาคณะศิลปกรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตปัตตานี”. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต.

วิทยาลัยนวัตกรรม: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๓.

พระมหาพิระพันธ์ ธมมวฑฺฒ. “การศึกษาวิเคราะห์คุณค่าอุปถัมภ์เชิงพุทธศิลป์ในสิมวัดโพธิ์ชัย ตำบลนา

พืง อำเภอนาแห้ว จังหวัดเลย”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย:

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.

ภูวพัฒน์ ศรีนาง. “การพัฒนาสังคมผ่านการเรียนรู้ด้านศิลปกรรมท้องถิ่น กรณีศึกษา ผลิตภัณฑ์วัฒนธรรม

จังหวัดลำปาง”. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยนเรศวร,

๒๕๕๒.

มารีนา บรมพิชัยชาติกุล. “กระบวนการสร้างสรรค์งานศิลปะในชั้นเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปี

ที่ ๓ โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่”. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต.

บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๖.

ลดาวลีย์ โสภณทัต. “บทบาททางสังคมและวัฒนธรรมของศูนย์ศิลป์สิรินธร อำเภอวังสะพุง จังหวัด

เลย”. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรบัณฑิต. สำนักงานบัณฑิตศึกษา: สถาบันราชภัฏเลย,

๒๕๕๕.

วฐุ ไรจนวงศ์. “การพัฒนาโมเดลสนับสนุนการดำเนินกิจการเพื่อสังคมในประเทศไทย”. วิทยานิพนธ์

วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๙.

ศราวุธ อมรรธรรมสิน. “วิสัยทัศน์เมืองนำอยู่ในทัศนะของชุมชน : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลหนองรี”. **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๕.

ศักดิ์ชัย เกียรตินาคินทร์. “ความสัมพันธ์ระหว่างคุณค่าศิลปกรรมกับการสร้างทัศนคติต่อตนเองและความผูกพันกับชุมชน”. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๒.

สันติภาพ คำสะอาด. “การพัฒนารูปแบบการจัดการพิพิธภัณฑสถานศิลปกรรมท้องถิ่นภาคอีสาน”. **วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๓.

เสนาะ เทียรทอง. “ศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธธรรมที่ปรากฏอยู่ในพุทธศิลป์ : ศึกษาเฉพาะกรณีของพระครูอุภัยภาดาทร (หลวงพ่อบุญ) วัดไผ่โรงวัว จังหวัดสุพรรณบุรี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.

เอกสิทธิ์ แก้วอัน. “การจัดการสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมวัดเจดีย์หลวงวรวิหาร อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่”. **การค้นคว้าแบบอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๗.

อาทิตยา สุขประเสริฐ “วิสัยทัศน์เมืองนำอยู่และยุทธศาสตร์การพัฒนาของภาคประชาชนในเขตเทศบาลตำบลปากน้ำ ประแส อำเภอแกลง จังหวัดระยอง”. **รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี, ๒๕๕๘.

(๔) รายงานวิจัย :

จุลดิษฐ์ อุปฮาด, “บทบาททัศนศิลป์กับการพัฒนาสังคม”. **รายงานการวิจัย**. ภาควิชาศิลปศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏเลย, ๒๕๕๙.

(๕) สื่ออิเล็กทรอนิกส์ :

กวรรณ รุ่งสว่าง และสุพัตรา สุทธสุภา. **แนวคิดและองค์ประกอบของชุมชนเมืองสร้างสรรค์ตามลักษณะท้องถิ่นในประเทศไทย**. เอกสารประกอบการประชุมวิชาการระดับชาติเรื่องสถาปัตยกรรมกระบวนทัศน์ ๒๕๖๐. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://www.arch.su.ac.th/images/book/3archjournal/2560/E_Urban_002.pdf [๓๐ มกราคม ๒๕๖๑].

กรรณิการ์ กาญจนวิภูศรี. **การบริหารการพัฒนาที่เน้นการพัฒนาสังคม**. เอกสารประกอบการเรียน. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://pws.npru.ac.th/kannika/data/files/การบริหารการพัฒนา/บทที่%208%20การพัฒนาสังคม.pdf> [๑๔ กันยายน ๒๕๖๐].

กองทุนศิลปินเชียงราย (ข้าวศิลปะ). **การแบ่งปันหุ้นกองทุน**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.facebook.com/pg/ArtBridgeChiangRai/notes/> [๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๐].

กฤษมันต์ วัฒนานรงค์. **การพัฒนาสุนทรียภาพ (Aesthetic)**. [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://www.thairath.co.th/content/341567> [๒๐ มกราคม ๒๕๖๑].

- ดิเรก ฤกษ์ห่วย. “ทฤษฎีและแนวทางการพัฒนาสังคม”. **ประมวลสาระวิชาชุดสังคมไทยกับการบริหารการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://agri.stou.ac.th/UploadedFile/91721-2.pdf> [๑๔ กันยายน ๒๕๖๐].
- “ความเป็นมาเชียงรายเมืองแห่งศิลปะ”. **เชียงรายเมืองแห่งศิลปะ**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://sites.google.com/site/chingraithecityofart/prawatikar-suksa> [๒๘ กรกฎาคม ๒๕๖๐].
- ประสิทธิ์ สัจจงพงษ์. “ศูนย์สุขภาพชุมชนกับการส่งเสริมสุขภาพ : ตอนที่ 1”. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://advisor.anamai.moph.go.th/254/25407.html> [๓๑ มกราคม ๒๕๖๑]
- พระครูวิลาศกาญจนธรรม. **เทศนาวันมาฆบูชา ๒๕๖๐**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.wattakhanun.com/webboard/showthread.php?t=5816> [๓๐ มกราคม ๒๕๖๑].
- พระไพศาล วิสาโล. **ศิลปะ สุนทรียภาพกับความเป็นมนุษย์**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.thaihealth.or.th/Content/-ศิลปะ%20สุนทรียภาพ%20กับความเป็นมนุษย์.html> [๒๐ มกราคม ๒๕๖๑].
- พลวัฒน์ ประพัฒน์ทอง. **เชียงรายเมืองศิลปิน: การพัฒนาเมืองด้วยชุมชนศิลปินที่พำนักถาวรในเชียงราย**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://pollavatprapatong.wordpress.com/2014/03/18/เชียงรายเมืองศิลปิน-กา/> [๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒].
- มณฑินี ยงวิกุล. **เมืองสร้างสรรค์คืออะไร**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.tcdc.or.th/creative-thailand/article/CreativeCity/19565> [๓๐ มกราคม ๒๕๖๑].
- “เล็งเชียงรายนำร่องเมืองแห่งศิลปะสร้างสรรค์”. **สยามรัฐ**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://www.siamrath.co.th/n/1618> [๒ สิงหาคม ๒๕๖๐].
- วิทยา รุ่งฤทธิ์. **เมืองสร้างสรรค์ (Creative City)**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://spatialpolicy.makers.blogspot.com/2009/07/creative-city.html> [๓๐ มกราคม ๒๕๖๑].
- รัฐสยาม ศิลคุณ. **‘คำจันทร์ ยาน’ ศิลปินผู้ให้ชีวิตกับเศษไม้**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://www.tcdc.or.th/articles/design_creativity/14957/ [๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒].
- ศิลปินบนเว็บไซต์ไวด์เว็บ. **ชะลูต นิ่มเสมอ**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.era.su.ac.th/Artists/thai/chalood/> [๒๐ มกราคม ๒๕๖๑].
- ศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ. **Creative Knowledge**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.tcdc.or.th/articles/business-industrial/17453/#Creative-City-เมืองสร้างสรรค์คืออะไร> [๑๖ สิงหาคม ๒๕๖๑].
- เศรษฐกิจสร้างสรรค์. **จุฬาริทยานุกรม**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.chulapedia.chula.ac.th/index.php?title=เศรษฐกิจสร้างสรรค์> [๒๓ มิถุนายน ๒๕๖๑].
- สมภาพ ผ่องสว่าง. **ความรู้เกี่ยวกับสมาคม**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://www.rd.go.th/publish/fileadmin/user_upload/roa/aboutus/roa-knowledge.pdf [๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๐].

สมเกียรติ ตันนโม. ศิลปะแนวกิจกรรม: ศิลปะเพื่อชุมชนและสังคม. บทความมหาวิทยาลัยเที่ยงคืน [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.midnightuniv.org>. [๓๐ มกราคม ๒๕๖๑].

สรรเสริญ มินทสุต. พื้นที่ศิลปะร่วมสมัย ความเป็นไปได้ที่ยั่งยืน. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://www.bu.ac.th/knowledgecenter/epaper/jan_june2008/Sanlasern.pdf [๒๐ มกราคม ๒๕๖๑].

สิปประภา. ความสัมพันธ์ของศิลปะ สถาปัตยกรรม ชุมชนและเมืองน่าอยู่. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://www.sipprapa.net/index.php?lay=boardshow&ac=webboard_show&No=1389272 [๓๑ มกราคม ๒๕๖๑].

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. Competitiveness Newsletter. ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๒ เดือนมิถุนายน ๒๕๕๔. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://www.nesdb.go.th/ewt_dl_link.php?%20nid=3642 [๒๐ มกราคม ๒๕๖๑].

สำนักที่ปรึกษากรมอนามัย. แนวคิดเรื่องเมืองน่าอยู่. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://advisor.anamai.moph.go.th/main.php?filename=cities01> [๓๑ มกราคม ๒๕๖๑]

สำนักอนามัยสิ่งแวดล้อม กรมอนามัย. “เมืองน่าอยู่” ในมุมมองของกรมอนามัย. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://advisor.anamai.moph.go.th/main.php?filename=cities01> [๓๑ มกราคม ๒๕๖๑].

(๖) สัมภาษณ์ :

สัมภาษณ์ นางกาญจนา ตุ่มกลีบ. ผู้อำนวยการสถาบันศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย, ๑๑ เมษายน ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นายจิตติ เอื้อนการกิจ. อาจารย์มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, ๑ มีนาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นายฉลอง พินิจสุวรรณ. ศิลปินอาวุโส, ๑๓ มีนาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นายเฉลิมชัย โสสิตพิพัฒน์. ศิลปินอาวุโส, ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นายณัฐเดช ปรากการสมุทร. นักวิชาการวัฒนธรรม, ๑๑ เมษายน ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นายทงศักดิ์ ปากหวาน. นายกสมาคมขั้วศิลปะ, ๑๔ มีนาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นายทรงเดช ทิพย์ทอง. นายกสมาคมขั้วศิลปะ, ๑๓ มีนาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นคร พงษ์น้อย. ผู้อำนวยการอุทยานศิลปะวัฒนธรรมแม่ฟ้าหลวง, ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นายปรีชา ราวงศ์. กรรมการสมาคมขั้วศิลปะ, ๑๓ มีนาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี. ผู้ร่วมก่อตั้งขั้วศิลปะ, ๑๔ มีนาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นายพินิจ บุญเลิศ. ผู้ว่าราชการจังหวัดปทุมธานี, ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นางสาวพุทธรักษ์ ดาซดา. ศิลปินสมาชิกขั้วศิลปะ, ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นางสาวเพ็ญภา หงษ์ทอง. นักเขียน นักแปล, ๑๓ มีนาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นางสาววัจนีย์ บุญเงิน. ผู้จัดการขั้วศิลปะ, ๑๔ มีนาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นางสาววิมลลักษณ์ ชูชาติ. สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย, ๑๑ เมษายน ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นายสมลักษณ์ ปันติบุญ. อดีตนายกสมาคมขั้วศิลปะ, ๑๒ มีนาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นายสุวิทย์ ใจป้อม. รองนายกสมาคมข้าวศิลปะ, ๑๔ มีนาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นายเสถียร ยารังษี. ศิลปินสมาชิกข้าวศิลปะ, ๑๓ มีนาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นางสาวอมรา ผางน้ำคำ. นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ, ๑๑ เมษายน ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นายอภิรักษ์ ปันมูลศิลป์. รองนายกสมาคมข้าวศิลปะ, ๑๒ มีนาคม ๒๕๖๑.

๒. ภาษาอังกฤษ:

(I) Books:

Yencken, David. “The Creative City”. Meanjin, Vol. 47, No. 4, Summer 1988: 597-608.

(II) Electronics:

Ari-Veikko Anttiroiko. Creative city concept in local economic development: the case of Finnish cities. **Munich Personal RePEc Archive**. Paper No 58231. September 2014. [Online]. Sources: <http://mpra.ub.unimuenchen.de/58231/> [25 January 2018].

Department of Culture Media and Sport. **Creative Industries Mapping Document**. 2001. [Online]. Sources: http://www.culture.gov.uk/reference_library/publications/4632.aspx [11 June 2018].

International Making Cities Livable LLC. **The Value of Rankings and the Meaning of Livability**. [Online], Sources: <http://www.livablecities.org/blog/value-rankings-and-meaning-livability> [31 January 2018]

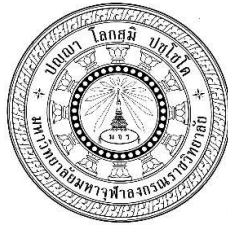
UNESCO. **Creative Cities Network**. [Online], Sources: <https://en.unesco.org/creativecities/home>. [25 January 2018].

UNCTAD. **Creative City Report**. 2018. [Online]. Sources: http://unctad.org/en/Docs/ditc20082cer_en.pdf [25 January 2018].

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.

แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรื่อง ชั่วศิลปะ: กระบวนการสร้างสรรค์ศิลปกรรมเพื่อการพัฒนาสังคม

หมายเหตุ : ขออนุญาตบันทึกภาพและใช้เครื่องบันทึกเสียงขณะสัมภาษณ์

ประเด็นที่ ๑ ที่มาและวัตถุประสงค์ของสมาคมฯ

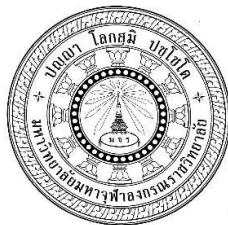
- ๑) ชั่วศิลปะเกิดขึ้นจากแนวคิดใด และมีวัตถุประสงค์ในการก่อตั้งอย่างไร
- ๒) ชั่วศิลปะมีความแตกต่างจากการรวมตัวกันของศิลปินกลุ่มอื่น ๆ อย่างไร
- ๓) ชั่วศิลปะได้แนวคิดหรือแรงบันดาลใจในการก่อตั้งกลุ่มมาจากที่ใดหรือไม่ อย่างไร
- ๔) คุณสมบัติของผู้ที่จะเป็นสมาชิกของชั่วศิลปะมีอะไรบ้าง

ประเด็นที่ ๒ ชั่วศิลปะกับกระบวนการสร้างสรรค์งานศิลปะเพื่อการพัฒนาสังคม

- ๑) ขอบข่ายมุมมองของท่านต่อการพัฒนาสังคม
- ๒) ท่านคิดว่าศิลปะจะมีบทบาทในการพัฒนาสังคมได้อย่างไร
- ๓) ชั่วศิลปะมีกระบวนการสร้างสรรค์ทางศิลปกรรมเพื่อพัฒนาสังคมอย่างไร
- ๔) คุณลักษณะทางศิลปะของศิลปินในกลุ่มที่จะสอดคล้องกับการทำงานเพื่อการพัฒนาสังคมเป็นอย่างไร
- ๕) กิจกรรมของชั่วศิลปะมีส่วนในการพัฒนาสังคมได้อย่างไร
- ๖) ในการดำเนินกิจกรรมของชั่วศิลปะมีการประสานงานหรือร่วมมือกับภาคส่วนองค์กรใดบ้างหรือไม่ หากมีขอทราบรายละเอียดแนวคิดและกระบวนการร่วมมือนั้น
- ๗) ประชาชนหรือบุคคลภายนอกสามารถมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชั่วศิลปะได้อย่างไร

ประเด็นที่ ๓ ปัญหาและอุปสรรค และปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างสรรค์ทางศิลปกรรมเพื่อการพัฒนาสังคม

- ๑) การประเมินผลสัมฤทธิ์ของชั่วศิลปะที่ดำเนินการมาแล้ว ๖ ปีเป็นอย่างไรบ้าง
- ๒) ตลอด ๖ ปี ของการดำเนินงานมีปัญหาอุปสรรคอะไรบ้าง และมีแนวทางแก้ไขอย่างไร
- ๓) การดำเนินงานของชั่วศิลปะได้รับการสนับสนุนจากองค์กรหรือหน่วยงานใดบ้าง
- ๔) ชั่วศิลปะต้องการการสนับสนุนหรือความร่วมมือจากภาคส่วนไหนบ้างหรือไม่ อย่างไร
- ๕) อะไรที่เป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการสร้างสรรค์ทางศิลปกรรมเพื่อการพัฒนาสังคมของชั่วศิลปะ

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรื่อง ชั่วศิลปะ: กระบวนการสร้างสรรค์ศิลปกรรมเพื่อการพัฒนาสังคม

หมายเหตุ : ขออนุญาตบันทึกภาพและใช้เครื่องบันทึกเสียงขณะสัมภาษณ์

ประเด็นที่ ๑ แนวคิดและกระบวนการสร้างสรรค์ทางศิลปกรรมของสมาคมชั่วศิลปะ

- ๑) ขอทราบรายละเอียดว่าชั่วศิลปะกำหนดแนวทางหรือคุณลักษณะของแนวคิดและกระบวนการสร้างสรรค์ทางศิลปกรรมของศิลปินที่จะเข้ามาเป็นสมาชิกหรือไม่ อย่างไร
- ๒) ชั่วศิลปะมีแนวทางในการควบคุมแนวคิดและกระบวนการสร้างสรรค์ทางศิลปกรรมของสมาชิกอย่างไรบ้าง

ประเด็นที่ ๒ ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของชั่วศิลปะ

- ๑) ชั่วศิลปะได้รับการสนับสนุนการดำเนินงานจากองค์กรหรือหน่วยงานใดบ้าง
- ๒) ชั่วศิลปะต้องการการสนับสนุนหรือความร่วมมือจากภาคส่วนไหนบ้างหรือไม่ อย่างไร
- ๓) การประเมินผลสัมฤทธิ์ของชั่วศิลปะที่ดำเนินการมาแล้ว ๖ ปีเป็นอย่างไรบ้าง
- ๔) ชั่วศิลปะมีปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานบ้างหรือไม่ อย่างไร
- ๕) ท่านมีข้อเสนอแนะต่อแนวทางในการแก้ไขปัญหาต่อภาคส่วนที่เกี่ยวข้องอย่างไร
- ๖) ขอทราบแนวทางในการบริหารจัดการองค์กรของชั่วศิลปะที่มีต่อไปภายหน้า

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรื่อง ชั่วศิลปะ: กระบวนการสร้างสรรค์ศิลปกรรมเพื่อการพัฒนาสังคม

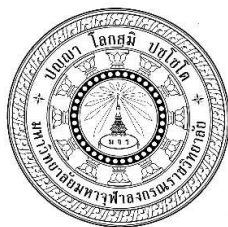
หมายเหตุ : ขออนุญาตบันทึกภาพและใช้เครื่องบันทึกเสียงขณะสัมภาษณ์

ประเด็นที่ ๑ แนวคิดและกระบวนการสร้างสรรค์ทางศิลปกรรมของชั่วศิลปะ

- ๑) ชั่วศิลปะมีการกำหนดแนวคิดงานศิลปะและกระบวนการสร้างสรรค์ทางศิลปกรรมของสมาชิกหรือไม่ อย่างไร
- ๒) คุณสมบัติของแนวคิดงานศิลปะและกระบวนการสร้างสรรค์ทางศิลปกรรมที่ท่านคิดว่าเอื้อต่อการพัฒนาสังคม
- ๓) ที่ผ่านมามีการจัดกิจกรรมทางศิลปกรรมใดบ้างในนามชั่วศิลปะ
- ๔) แนวคิดงานศิลปะและกระบวนการสร้างสรรค์ทางศิลปกรรมของผลงานที่ท่านจัดแสดงส่วนตัวกับที่จัดแสดงในนามชั่วศิลปะมีความเหมือนหรือแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร

ประเด็นที่ ๒ ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของชั่วศิลปะ

- ๑) การดำเนินกิจกรรมในนามศิลปินชั่วศิลปะมีอุปสรรคหรือปัญหาอย่างไรบ้างหรือไม่ ขอทราบรายละเอียด
- ๒) ท่านมีข้อเสนอแนะต่อการแก้ไขปัญหาเหล่านั้น ๆ อย่างไร

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรื่อง ชั่วศิลปะ: กระบวนการสร้างสรรค์ศิลปกรรมเพื่อการพัฒนาสังคม

หมายเหตุ : ขออนุญาตบันทึกภาพและใช้เครื่องบันทึกเสียงขณะสัมภาษณ์

ประเด็นที่ ๑ แนวคิดและกระบวนการสร้างสรรค์ทางศิลปกรรมของชั่วศิลปะ

- ๑) ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อแนวคิดและกระบวนการสร้างสรรค์ทางศิลปกรรมของชั่วศิลปะ
- ๒) ท่านคิดว่าแนวคิดและกระบวนการสร้างสรรค์ทางศิลปกรรมของชั่วศิลปะมีส่วนในการพัฒนาสังคมได้อย่างไร
- ๓) ท่านมีข้อเสนอแนะในการปรับเปลี่ยนแนวคิดและกระบวนการสร้างสรรค์ทางศิลปกรรมของชั่วศิลปะหรือไม่ อย่างไร

ภาคผนวก ข.

ค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา CVI (Content Validity Index)

แบบบันทึกผลการหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบสัมภาษณ์ในการวิจัย (CVI)

เรื่อง “ชีวศิลปะ: กระบวนการสร้างสรรค์ศิลปกรรมเพื่อการพัฒนาสังคม”

ผู้เชี่ยวชาญที่ตรวจสอบเครื่องมือ ประกอบด้วย

๑) พระมหาสม กลยาโณ, ดร. อาจารย์ผู้เชี่ยวชาญประจำ ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๒) พระครูวิลาศกาญจนธรรม, ดร. อาจารย์พิเศษ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ห้องเรียนวัดไชยชุมพลชนะสงคราม จังหวัดกาญจนบุรี

๓) รศ.ดร. วิวัฒน์ หามนตรี อาจารย์ประจำ ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๔) ผศ.ดร. โกนิฐ ศรีทอง อาจารย์ประจำ ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๕) ผศ. ผดุง วรรณทอง อาจารย์ประจำ ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

คำชี้แจง

๑) การหาค่าดัชนีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา มาตราประเมินความสอดคล้องจะมี ๔ ระดับ คือ

๑ – ไม่สอดคล้อง (not relevant)

๒ – สอดคล้องบางส่วน (somewhat relevant)

๓ – ค่อนข้างสอดคล้อง (quite relevant)

๔ – มีความสอดคล้องมาก

เมื่อนำไปคำนวณหาค่าดัชนีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ข้อที่ได้รับการประเมิน ๓ หรือ ๔ เท่านั้น จึงจะนับว่ามีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ดังนั้น ในลักษณะการคำนวณจริง จึงมีลักษณะเป็นข้อมูลทวิ (dichotomous) คือ ไม่สอดคล้อง (๑ หรือ ๒) และ สอดคล้อง (๓ หรือ ๔) โดยมีสูตรในการคำนวณในรายชื่อ ดังนี้

$$I-CVI = N_c/N$$

เมื่อ N_c แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญที่ประเมินข้อความในระดับสอดคล้อง

N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด

๒) ผู้เชี่ยวชาญได้ตรวจสอบเครื่องมือ และให้ระดับคะแนนในประเด็นตามแบบสอบถามดังต่อไปนี้

ผลการหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบสัมภาษณ์ในการวิจัย (CVI)
เรื่อง “ข้าวศิลปะ: กระบวนการสร้างสรรค์ศิลปกรรมเพื่อการพัฒนาสังคม”

ข้อ ที่	รายละเอียด	ผู้เชี่ยวชาญ (คนที่)					สรุป	
		๑	๒	๓	๔	๕	ค่า CVI	แปล ผล
กลุ่มที่ ๑ ผู้ร่วมก่อตั้งสมาคมข้าวศิลปะ								
ประเด็นที่ ๑ ที่มาและวัตถุประสงค์ของสมาคมข้าวศิลปะ								
๑	ข้าวศิลปะเกิดขึ้นจากแนวคิดใด และมีวัตถุประสงค์ในการก่อตั้งอย่างไร	๔	๔	๔	๓	๓	๑.๐	ใช้ได้
๒	ข้าวศิลปะมีความแตกต่างจากการรวมตัวกันของศิลปินกลุ่มอื่น ๆ อย่างไร	๔	๔	๔	๔	๓	๑.๐	ใช้ได้
๓	ข้าวศิลปะได้แนวคิดหรือแรงบันดาลใจในการก่อตั้งกลุ่มมาจากที่ใดหรือไม่ อย่างไร	๔	๔	๔	๔	๓	๑.๐	ใช้ได้
๔	คุณสมบัติของผู้ที่จะเป็นสมาชิกของข้าวศิลปะมีอะไรบ้าง	๔	๔	๔	๔	๓	๑.๐	ใช้ได้
ประเด็นที่ ๒ ข้าวศิลปะกับกระบวนการสร้างสรรค์งานศิลปะเพื่อการพัฒนาสังคมและการสร้างเมืองน่าอยู่								
๑	ขอทราบมุมมองของท่านต่อการพัฒนาสังคมและการสร้างเมืองน่าอยู่	๔	๓	๔	๓	๓	๑.๐	ใช้ได้
๒	ท่านคิดว่าศิลปะจะมีบทบาทในการพัฒนาสังคมและสร้างเมืองน่าอยู่ได้อย่างไร	๔	๔	๔	๓	๓	๑.๐	ใช้ได้
๓	ข้าวศิลปะมีกระบวนการสร้างสรรค์ทางศิลปกรรมเพื่อพัฒนาสังคมและสร้างเมืองน่าอยู่อย่างไร	๔	๔	๔	๔	๓	๑.๐	ใช้ได้
๔	คุณลักษณะทางศิลปะของศิลปินในกลุ่มที่จะสอดคล้องกับการทำงานเพื่อการพัฒนาสังคมเป็นอย่างไร	๔	๔	๔	๔	๓	๑.๐	ใช้ได้
๕	กิจกรรมของข้าวศิลปะมีส่วนในการพัฒนาสังคมและสร้างเมืองน่าอยู่ได้อย่างไร	๔	๔	๔	๔	๓	๑.๐	ใช้ได้
๖	ในการดำเนินกิจกรรมของข้าวศิลปะมีการประสานงานหรือร่วมมือกับภาคส่วนองค์กรใดบ้างหรือไม่ หากมีขอทราบรายละเอียดแนวคิดและกระบวนการร่วมมือกัน	๔	๔	๔	๓	๓	๑.๐	ใช้ได้
๗	ประชาชนหรือบุคคลภายนอกสามารถมีส่วนร่วมในกิจกรรมของข้าวศิลปะได้อย่างไร	๔	๔	๔	๓	๓	๑.๐	ใช้ได้
ประเด็นที่ ๓ ปัญหาและอุปสรรค และปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างสรรค์ทางศิลปกรรมเพื่อการพัฒนาสังคม								
๑	การประเมินผลสัมฤทธิ์ของข้าวศิลปะที่ดำเนินการมาแล้ว ๖ ปีเป็นอย่างไรบ้าง	๓	๔	๔	๔	๓	๑.๐	ใช้ได้

ข้อ ที่	รายละเอียด	ผู้เชี่ยวชาญ (คนที่)					สรุป	
		๑	๒	๓	๔	๕	ค่า CVI	แปล ผล
๒	ตลอด ๖ ปี ของการดำเนินงานมีปัญหาอุปสรรค อะไรบ้าง และมีแนวทางแก้ไขอย่างไร	๔	๔	๔	๔	๓	๑.๐	ใช้ได้
๓	การดำเนินงานของข้าวิศิลปะได้รับการสนับสนุนจาก องค์กรหรือหน่วยงานใดบ้าง	๔	๔	๔	๓	๓	๑.๐	ใช้ได้
๔	ข้าวิศิลปะต้องการการสนับสนุนหรือความร่วมมือจาก ภาคส่วนไหนบ้างหรือไม่ อย่างไร	๔	๔	๔	๔	๓	๑.๐	ใช้ได้
๕	อะไรที่เป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการสร้างสรรค์ทาง ศิลปกรรมเพื่อการพัฒนาสังคมของข้าวิศิลปะ	๔	๔	๔	๔	๓	๑.๐	ใช้ได้
<u>กลุ่มที่ ๒ ผู้บริหารสมาคมข้าวิศิลปะ</u> ประเด็นที่ ๑ แนวคิดและกระบวนการสร้างสรรค์ทางศิลปกรรมของสมาคมข้าวิศิลปะ								
๑	ขอทราบรายละเอียดว่าข้าวิศิลปะกำหนดแนวทางหรือ คุณลักษณะของแนวคิดและกระบวนการสร้างสรรค์ ทางศิลปกรรมของศิลปินที่จะเข้ามาเป็นสมาชิกหรือไม่ อย่างไร	๓	๔	๔	๓	๓	๑.๐	ใช้ได้
๒	ข้าวิศิลปะมีแนวทางในการควบคุมแนวคิดและ กระบวนการสร้างสรรค์ทางศิลปกรรมของสมาชิก อย่างไรบ้าง	๓	๔	๔	๓	๓	๑.๐	ใช้ได้
ประเด็นที่ ๒ ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของข้าวิศิลปะ								
๑	ข้าวิศิลปะได้รับการสนับสนุนการดำเนินงานจากองค์กร หรือหน่วยงานใดบ้าง	๓	๔	๔	๔	๓	๑.๐	ใช้ได้
๒	ข้าวิศิลปะต้องการการสนับสนุนหรือความร่วมมือจาก ภาคส่วนไหนบ้างหรือไม่ อย่างไร	๔	๔	๔	๓	๓	๑.๐	ใช้ได้
๓	การประเมินผลสัมฤทธิ์ของข้าวิศิลปะที่ดำเนินการ มาแล้ว ๖ ปีเป็นอย่างไรบ้าง	๓	๔	๔	๔	๓	๑.๐	ใช้ได้
๔	ข้าวิศิลปะมีปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานบ้าง หรือไม่ อย่างไร	๔	๔	๔	๓	๓	๑.๐	ใช้ได้
๕	ท่านมีข้อเสนอแนะต่อแนวทางในการแก้ไขปัญหาคือ ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องอย่างไร	๔	๔	๔	๓	๓	๑.๐	ใช้ได้
๖	ขอทราบแนวทางในการบริหารจัดการองค์กรของ ข้า วิศิลปะที่มีต่อไปภายหน้า	๔	๔	๔	๔	๓	๑.๐	ใช้ได้

ข้อ ที่	รายละเอียด	ผู้เชี่ยวชาญ (คนที่)					สรุป	
		๑	๒	๓	๔	๕	ค่า CVI	แปล ผล
กลุ่มที่ ๓ ศิลปินที่เป็นสมาชิกข้าวศิลป์								
ประเด็นที่ ๑ แนวคิดและกระบวนการสร้างสรรค์ทางศิลปกรรมของข้าวศิลป์								
๑	ข้าวศิลป์มีการกำหนดแนวคิดงานศิลปะและกระบวนการสร้างสรรค์ทางศิลปกรรมของสมาชิกหรือไม่ อย่างไร	๓	๔	๔	๓	๓	๑.๐	ใช้ได้
๒	คุณสมบัติของแนวคิดงานศิลปะและกระบวนการสร้างสรรค์ทางศิลปกรรมที่ท่านคิดว่าเอื้อต่อการพัฒนาสังคมและการสร้างเมืองน่าอยู่	๓	๔	๔	๔	๓	๑.๐	ใช้ได้
๓	ที่ผ่านมาท่านได้จัดกิจกรรมทางศิลปกรรมใดบ้าง ในนามข้าวศิลป์	๓	๔	๔	๓	๓	๑.๐	ใช้ได้
๔	แนวคิดงานศิลปะและกระบวนการสร้างสรรค์ทางศิลปกรรมของผลงานที่ท่านจัดแสดงส่วนตัวกับที่จัดแสดงในนามข้าวศิลป์มีความเหมือนหรือแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร	๓	๔	๔	๔	๓	๑.๐	ใช้ได้
ประเด็นที่ ๒ ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของข้าวศิลป์								
๑	การดำเนินกิจกรรมในนามศิลปินข้าวศิลป์มีอุปสรรคหรือปัญหาอย่างไรบ้างหรือไม่ ขอทราบรายละเอียด	๔	๔	๔	๓	๓	๑.๐	ใช้ได้
๒	ท่านมีข้อเสนอแนะต่อการแก้ไขปัญหาเหล่านั้นอย่างไร	๓	๔	๔	๓	๓	๑.๐	ใช้ได้
กลุ่มที่ ๔ บุคคลภายนอกที่ไม่ใช่ศิลปินและไม่ได้เป็นสมาชิกข้าวศิลป์ (เช่น ผู้เข้าชมงาน)								
ประเด็นที่ ๑ แนวคิดและกระบวนการสร้างสรรค์ทางศิลปกรรมของข้าวศิลป์								
๑	ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อแนวคิดและกระบวนการสร้างสรรค์ทางศิลปกรรมของข้าวศิลป์	๔	๔	๔	๓	๓	๑.๐	ใช้ได้
๒	ท่านคิดว่าแนวคิดและกระบวนการสร้างสรรค์ทางศิลปกรรมของข้าวศิลป์มีส่วนในการพัฒนาสังคมและสร้างเมืองน่าอยู่ได้อย่างไร	๔	๔	๔	๔	๓	๑.๐	ใช้ได้
๓	ท่านมีข้อเสนอแนะในการปรับเปลี่ยนแนวคิดและกระบวนการสร้างสรรค์ทางศิลปกรรมของข้าวศิลป์หรือไม่ อย่างไร	๔	๔	๓	๓	๓	๑.๐	ใช้ได้
	ค่าเฉลี่ยของผู้เชี่ยวชาญ		๔	๔	๓	๓	๑.๐	ใช้ได้

ภาคผนวก ค.

หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญ

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา โทร. (ภายใน) ๒๑๒๒, ๘๒๗๘, ๘๒๗๙

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๔/ว ๒๐

วันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจสอบแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน/เจริญพร พระมหาสม กลฺยาโณ, ดร.

ด้วย พระวินัยธรราฐ ฐานิสโร (วันนะโชติ) รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๐๑๒๐๔๐๔๓ นิสิตปริญญาโทหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ขั้วศิลปะ: กระบวนการสร้างสรรค์ศิลปกรรมเพื่อการพัฒนาสังคม” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือสำหรับการทำวิจัยเป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี

จึงเรียน/เจริญพร มาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

ตรวจ/กวี/ลว

๓ ส.ค. ๖๑

ส่วนงาน ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา โทร. (ภายใน) ๒๑๒๒, ๘๒๓๘, ๘๒๓๙

ที่ ศร ๖๑๐๕.๔/ว ๒๐

วันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน/เจริญพร พระครูวิลาศกาญจนธรรม, ดร.

ด้วย พระวินัยตรศราวุธ ฐานิสโร (วันชนะโชติ) รัทสประจําต้นนิสิต ๕๙๐๑๒๐๔๐๔๓ นิสิต
ปริญญาโทหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาลังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ขั้วศิลปะ: กระบวนการสร้างสรรค์ศิลปกรรมเพื่อการพัฒนาสังคม”
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาลังคม พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการตรวจเครื่องมือสำหรับการทำวิจัยเป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาลังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี

จึงเรียน/เจริญพร มาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

[illegible][illegible]

১০৬৩ খ্রিঃ

(พระสรีรัตนบัณญัติ, รศ.ดร.)

(พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการพัฒนาลังคม

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา โทร. (ภายใน) ๒๑๒๒, ๘๒๗๘, ๘๒๗๙

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๔/ว ๒๐

วันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน/เจริญพร รศ.ดร.วิวัฒน์ หามนตรี

ด้วย พระวินัยธรคารวธ ฐานิสสร (วันนะโชติ) รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๐๑๒๐๔๐๔๓ นิสิตปริญญาโทหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “กระบวนการสร้างสรรค์ศิลปกรรมเพื่อการพัฒนาสังคม” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการตรวจเครื่องมือสำหรับการทำวิจัยเป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี

จึงเรียน/เจริญพร มาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

หม่อมหลวง วิจิตร วัฒนศิริ

(พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร.)

พญ.ดร. มณฑา วัฒนศิริ
ที่/ดร.

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

นางสาว ธนิตี รุ่งเรือง

11 ก.พ. ๒๕๖๑

ที่/ดร.

รศ.ดร. วิวัฒน์ หามนตรี

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา โทร. (ภายใน) ๒๑๒๒, ๘๒๗๘, ๘๒๗๙

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๔/ว ๒๐

วันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

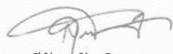
เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน/เจริญพร ผศ.ดร.โกณินธุ์ ศรีทอง

ด้วย พระวินัยธรคารุฐ ฐานิสฺสโร (วัฒนะโชติ) รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๐๑๒๐๔๐๔๓ นิสิตปริญญาโทหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาลังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ชวติลปะ: กระบวนการสร้างสรรค์ศิลปกรรมเพื่อการพัฒนาสังคม” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

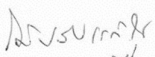
ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาลังคม พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการตรวจเครื่องมือสำหรับการทำวิจัยเป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาลังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี

จึงเรียน/เจริญพร มาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการพัฒนาลังคม

๑๕/๒๕๖๑

บันทึกข้อความ

สำนักงาน ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา โทร. (ภายใน) ๒๑๒๒, ๘๒๗๘, ๘๒๗๙

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๔/ว ๒๐

วันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจสอบแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน/เจริญพร ผศ.ผดุง วรรณทอง

ด้วย พระวินัยธรคาราฐ ฐานิสสโร (พัฒนะโชติ) รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๐๑๒๐๔๐๔๓ นิสิตปริญญาโทหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “กระบวนการสร้างสรรค์ศิลปกรรมเพื่อการพัฒนาสังคม” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือสำหรับการทำวิจัยเป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี

จึงเรียน/เจริญพร มาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

๙๕๑๑/เรื๖๕๖๖/๕๕๖.

(ผศ. ผดุง วรรณทอง)

...../...../.....

ภาคผนวก ง.

หนังสือขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๔/ว ๔๗.๒

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอลำไทร
 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
 โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐ ต่อ ๘๒๗๘-๗๙

๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน พระมหาภูมิชัย วชิรเมธี

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระวินัยธรศราวุธ ฐานิสฺสโร (วัณณะโชติ) รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๐๑๒๐๔๐๔๓ นิสิตปริญญาโท
 หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาลังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ชีวศิลปะ: กระบวนการสร้างสรรค์ศิลปกรรมเพื่อการพัฒนาสังคม” เพื่อเป็นส่วนหนึ่ง
 ของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากท่านโดยการสัมภาษณ์ จึงขอ
 ความอนุเคราะห์จากท่านโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ เพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูลซึ่งจะ
 เป็นประโยชน์ในทางวิชาการต่อไป

โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาลังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
 ราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เรียนมาด้วยความนับถือ

(พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
 สาขาวิชาการพัฒนาลังคม

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๔/ว ๔๗.๒

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอลำทะเมนชัย
 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
 โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐ ต่อ ๘๒๗๘-๗๙

๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เจริญพร คุณสมลักษณ์ ปันติบุญ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระวินัยธรศราวุธ ฐานิสฺสโร (วันนะโชติ) รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๐๑๒๐๔๐๔๓ นิสิตปริญญาโท
 หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาลังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ขั้วศิลปะ: กระบวนการสร้างสรรค์ศิลปกรรมเพื่อการพัฒนาสังคม” เพื่อเป็นส่วนหนึ่ง
 ของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากท่านโดยการสัมภาษณ์ จึงขอ
 ความอนุเคราะห์จากท่านโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ เพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูลซึ่งจะ
 เป็นประโยชน์ในทางวิชาการต่อไป

โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาลังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
 ราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
 สาขาวิชาการพัฒนาลังคม

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๔/ว ๔๗.๒

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอลำไทร
 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
 โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐ ต่อ ๘๒๗๘-๗๙

๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อใช้ในการทำวิทยานิพนธ์
 เจริญพร คุณฉลอง พินิจสุวรรณ
 สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระวินัยธรศราวุธ ฐานิสฺสโร (วิณะโชติ) รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๐๑๒๐๔๐๔๓ นิสิตปริญญาโท
 หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ขั้วศิลปะ: กระบวนการสร้างสรรค์ศิลปกรรมเพื่อการพัฒนาสังคม” เพื่อเป็นส่วนหนึ่ง
 ของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากท่านโดยการสัมภาษณ์ จึงขอ
 ความอนุเคราะห์จากท่านโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ เพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูลซึ่งจะ
 เป็นประโยชน์ในทางวิชาการต่อไป

โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
 ราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี

จึงเจริญพามาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

๑๓ มี.ค. ๒๕๖๑

ขอเจริญพร

(พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
 สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๔/ว ๔๗.๒

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอลำทะเมนชัย
 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
 โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐ ต่อ ๘๒๗๘-๗๙

๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อใช้ในการทำวิทยานิพนธ์
 เจริญพร คุณเสียม ยารังษี
 สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระวินัยธรราฐ ฐานิสโร (วันนะโชติ) รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๐๑๒๐๔๐๔๓ นิสิตปริญญาโท
 หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ขั้วศิลปะ: กระบวนการสร้างสรรค์ศิลปกรรมเพื่อการพัฒนาสังคม” เพื่อเป็นส่วนหนึ่ง
 ของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากท่านโดยการสัมภาษณ์ จึงขอ
 ความอนุเคราะห์จากท่านโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ เพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูลซึ่งจะ
 เป็นประโยชน์ในทางวิชาการต่อไป

โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
 ราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี

จึงเจริญพามาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

13 5๓ 25๕1
 1๕๖๕๐

ขอเจริญพร

(พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
 สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

ที่ ศร ๖๑๐๕.๔/ว ๔๗.๒

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐

โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐ ต่อ ๘๒๗๘-๗๙

๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตเผยแพร่สัณนิษฐานเพื่อใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เจริญพร คุณปรีชา ราชวงศ์

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัณนิษฐานที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระวินัยธรราฐ ฐานิสฺสโร (วิมลนะโชติ) รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๐๑๒๐๔๐๔๓ นิสิตปริญญาโท
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ข้อคิดปะทะ กระบวนการสร้างสรรค์ศิลปกรรมเพื่อการพัฒนาสังคม” เพื่อเป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากท่านโดยการสัมภาษณ์ จึงขอ
ความอนุเคราะห์จากท่านโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ เพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูลซึ่งจะ
เป็นประโยชน์ในทางวิชาการต่อไป

โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

13 มี.ค. 2561

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๔/ว ๔๗.๒

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอรังน้อย
 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
 โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐ ต่อ ๘๒๗๘-๗๙

๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อใช้ในการทำวิทยานิพนธ์
 เจริญพร คุณทรงเดช ทิพย์ทอง
 สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระวินัยธรศราวุธ ฐานิสฺสโร (วัฒนะโชติ) รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๐๑๒๐๔๐๔๓ นิสิตปริญญาโท
 หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ชวติลปะ: กระบวนการสร้างสรรค์ศิลปกรรมเพื่อการพัฒนาสังคม” เพื่อเป็นส่วนหนึ่ง
 ของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากท่านโดยการสัมภาษณ์ จึงขอ
 ความอนุเคราะห์จากท่านโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ เพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูลซึ่งจะ
 เป็นประโยชน์ในทางวิชาการต่อไป

โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
 ราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี

จึงเจริญพามาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

๑๓ มี.ค. ๖๕๖๑

(พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
 สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๔/ว ๔๗.๒

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอลำไทร
 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
 โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐ ต่อ ๘๒๗๘-๗๙

๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อใช้ในการทำวิทยานิพนธ์
 เจริญพร คุณสุวิทย์ ใจป้อม
 สิ่งที่มาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระวินัยธรศราวุธ ฐานิสฺสโร (วันนะโชติ) รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๐๑๒๐๔๐๔๓ นิสิตปริญญาโท
 หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ขั้วศิลปะ: กระบวนการสร้างสรรค์ศิลปกรรมเพื่อการพัฒนาสังคม” เพื่อเป็นส่วนหนึ่ง
 ของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากท่านโดยการสัมภาษณ์ จึงขอ
 ความอนุเคราะห์จากท่านโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ เพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูลซึ่งจะ
 เป็นประโยชน์ในทางวิชาการต่อไป

โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
 ราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี

จึงเจริญพามาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
 สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๔/ว ๔๗.๒

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
 โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐ ต่อ ๘๒๗๘-๗๙

๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อใช้ในการทำวิทยานิพนธ์
 เจริญพร คุณทองศักดิ์ ปากหวาน
 สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระวินัยธรศราวุธ ฐานิสฺสโร (วิณะโชติ) รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๐๑๒๐๔๐๔๓ นิสิตปริญญาโท
 หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ขั้วศิลปะ: กระบวนการสร้างสรรค์ศิลปกรรมเพื่อการพัฒนาสังคม” เพื่อเป็นส่วนหนึ่ง
 ของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากท่านโดยการสัมภาษณ์ จึงขอ
 ความอนุเคราะห์จากท่านโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ เพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูลซึ่งจะ
 เป็นประโยชน์ในทางวิชาการต่อไป

โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
 ราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี

จึงเจริญพามาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
 สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๔/ว ๔๗.๒

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอลำทะเมนชัย
 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
 โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐ ต่อ ๘๒๗๘-๗๙

๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อใช้ในการทำวิทยานิพนธ์
 เจริญพร คุณวินัย บุญเงิน
 สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระวินัยธรศราวุธ ฐานิสฺสโร (วินณะโชติ) รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๐๑๒๐๔๐๔๓ นิสิตปริญญาโท
 หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ขั้วศิลปะ: กระบวนการสร้างสรรค์ศิลปกรรมเพื่อการพัฒนาสังคม” เพื่อเป็นส่วนหนึ่ง
 ของการศึกษาดำเนินการตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากท่านโดยการสัมภาษณ์ จึงขอ
 ความอนุเคราะห์จากท่านโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ เพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูลซึ่งจะ
 เป็นประโยชน์ในทางวิชาการต่อไป

โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
 ราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี

จึงเจริญพามาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

 (นางสาววินัย บุญเงิน)
 14. มี.ค. ๖1

 (พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร.)
 ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
 สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๔/ว ๔๗.๒

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอง่วงน้อย
 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
 โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐ ต่อ ๘๒๗๘-๗๙

๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อใช้ในการทำวิทยานิพนธ์
 เจริญพร คุณกาญจนา ตุ่มกลีบ
 สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระวินัยธรศราวุธ ฐานิสฺสโร (วิณะโชติ) รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๐๑๒๐๔๐๔๓ นิสิตปริญญาโท
 หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ขั้วศิลปะ: กระบวนการสร้างสรรค์ศิลปกรรมเพื่อการพัฒนาสังคม” เพื่อเป็นส่วนหนึ่ง
 ของการศึกษาดำเนินการตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากท่านโดยการสัมภาษณ์ จึงขอ
 ความอนุเคราะห์จากท่านโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ เพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูลซึ่งจะ
 เป็นประโยชน์ในทางวิชาการต่อไป

โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
 ราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี

จึงเจริญพามาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
 สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

11 ม.ค. ๖๑ ๑๕.๖๑.

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๔/ว ๔๗.๒

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
 โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐ ต่อ ๘๒๗๘-๗๙

๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เจริญพร คุณอัมรา ผางน้ำคำ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระวินัยธรศราวุธ ฐานิสฺสโร (วันนะโชติ) รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๐๑๒๐๔๐๔๓ นิสิตปริญญาโท
 หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ขั้วศิลปะ: กระบวนการสร้างสรรค์ศิลปกรรมเพื่อการพัฒนาสังคม” เพื่อเป็นส่วนหนึ่ง
 ของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากท่านโดยการสัมภาษณ์ จึงขอ
 ความอนุเคราะห์จากท่านโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ เพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูลซึ่งจะ
 เป็นประโยชน์ในทางวิชาการต่อไป

โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
 ราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี

จึงเจริญพรมหาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

(น.อัมรา ผางน้ำคำ)
 นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๔/ว ๔๗.๒

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอลำไทร
 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
 โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐ ต่อ ๘๒๗๘-๗๙

๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อใช้ในการทำวิทยานิพนธ์
เจริญพร คุณณัฐเดช ปราการสมุทร
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระวินัยธรราฐ ฐานิสฺสโร (วันนะโชติ) รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๐๑๒๐๔๐๔๓ นิสิตปริญญาโท
 หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ชีวศิลปะ: กระบวนการสร้างสรรค์ศิลปกรรมเพื่อการพัฒนาสังคม” เพื่อเป็นส่วนหนึ่ง
 ของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากท่านโดยการสัมภาษณ์ จึงขอ
 ความอนุเคราะห์จากท่านโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ เพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูลซึ่งจะ
 เป็นประโยชน์ในทางวิชาการต่อไป

โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
 ราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี

จึงเจริญพรมหาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
 สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

ณัฐเดช ปราการสมุทร
 (นาย ณัฐเดช ปราการสมุทร)
 นักวิชากร จิตตวิทยา

ภาคผนวก จ.

ภาพถ่ายในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

คณะผู้ก่อตั้ง ผู้บริหาร ศิลปินข้าวศิลป์ และดร.พินิจ บุญเลิศ ผู้ว่าราชการจังหวัดปทุมธานี
(อดีตผวจ.กระบี่ผู้ริเริ่มและผลักดันให้กระบี่เป็นจังหวัดนาร่องเมืองศิลป์)

คุณทรงเดช ทิพย์ทอง นายกสมาคมข้าวศิลป์, คุณปรีชา ราชวงศ์ กรรมการ
คุณเพ็ญนภา หงษ์ทอง

พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี

คุณทองศักดิ์ ปากหวาน

คุณฉลอง พินิจสุวรรณ

คุณเสงี่ยม ยารังษี

คุณว้จนี๋ บญเจิ่น ผู้จัดการช่วคิลปะ

คุณกาญจนา ต้มกลีบ ผู้อำนวยการสถาบันคิลพัฒนาธรรมร่วมสมัย

คุณอัมรา ผางน้ำคำ นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ

คุณณัฐเดช ปราการสมุทร นักวิชาการวัฒนธรรม

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-นามสกุล	: พระวินัยธรราวุธ ฐานิสโร (วัฒนะโชติ)
วัน เดือน ปี ที่เกิด	: ๒๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๑๔
สถานที่เกิด	: โรงพยาบาลสงขลา อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา
ประวัติการศึกษา	: พ.ศ. ๒๕๓๒ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนมหาวชิราวุธ จังหวัดสงขลา พ.ศ. ๒๕๕๙ พุทธศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Email	: golf71180@gmail.com
โทรศัพท์	: ๐๘๑-๑๙๓-๙๖๕๕
อุปสมบท	: ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๕๓ วัดท่าขนุน ตำบลท่าขนุน อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี
สังกัด	: วัดท่าขนุน ตำบลท่าขนุน อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี
ปีที่เข้าศึกษา	: พ.ศ. ๒๕๕๙
ปีที่สำเร็จการศึกษา	: พ.ศ. ๒๕๖๒
ที่อยู่ปัจจุบัน	: วัดท่าขนุน ๒๓๕ หมู่ที่ ๑ ตำบลท่าขนุน อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี ๗๑๑๘๐